

skilt vara utgifterna för textilvaror och skor, som undergått en stark stegring under det senaste året. Enligt Affärssekonomiska forskningsinstitutet har omsättningen inom textilhandeln stigit med 19 procent och inom skohandeln med 24 procent mellan de tre första kvartalen 1945 och 1946. Dessa siffror kunna icke utan vidare antagas vara representativa för landets totala omsättning i detaljhandeln av dessa varor; enligt jämförelser med andra uppgifter torde de dock ge en i huvudsak riktig föreställning om storleksordningen av konsumtionsutvecklingen på dessa områden. Även inom möbelhandeln och pälshandeln visa föreliggande uppgifter på en stark ökning i detaljhandelsomsättningen. Däremot synas utgifterna för sådana ändamål som biografbesök, radio, husgeråd, tidningar ha undergått en relativt blygsam uppgång.

Det enskilda näringslivets *utgifter för investeringar* (byggnads- och anläggningsverksamhet, köp av maskiner, reparationer) torde också ha undergått en betydande stegring mellan 1945 och 1946. Värdet av industriföretagens investeringar har enligt preliminära uppgifter från kommerskollegium ökat med drygt 50 procent mellan 1945 och 1946, att jämföras med en under hösten 1945 planerad stegring på ca 80 procent. Industriens maskininvesteringar, som stigit med nära 60 procent, torde i stor utsträckning ha blivit möjliggjorda genom ökad maskinimport. (Införseln av maskiner och apparater m. m. har stigit från 65 miljoner kronor 1945 till ungefär 200 miljoner kronor 1946.) Uppgången av de industriella investeringarna i byggnader och anläggningar har varit något svagare eller omkring 50 procent. Utvecklingen av den privata byggnads- och anläggningsverksamheten utanför industrien kan bedömas med ledning av byggnadstillståndsstatistiken. Med hänsyn tagen till sannolikt genomsnittligt tidsavstånd mellan tillståndets beviljande och arbetets utförande skulle ökningen inom denna sektor kunna uppskattas till ca 15 procent. Denna ökning bestämmes framför allt av en viss stegring i bostadsbyggandet, som varit särskilt markerad på landsbygden och inom mindre orter, där byggnadstillstånden icke hållits begränsade inom ramen av särskilda kvoter. Det är sannolikt, att den byggnadsverksamhet som ligger helt utanför regleringarna, undergått en starkare stegring. I summa skulle investeringsverksamheten inom industrien samt byggnads- och anläggningsverksamheten enligt dessa uppgifter ha stigit med minst omkring 535 miljoner kronor motsvarande 20 procent av 1945 års totala privata investeringsverksamhet (se kap. III).

Även från den tredje huvudkällan, *exporten*, har efterfrågan på inom landet producerade varor och därmed på inhemska produktionsfaktorer undergått en mycket betydande ökning sedan krigets slut. Efterfrågan på exportvaror under 1946 motsvarar i genomsnitt drygt 200 miljoner kronor per månad mot 146 miljoner kronor i genomsnitt under 1945. Exportsiffrorna visa, att 1946 års höjda exportnivå gjorde sig fullt gällande redan under andra halvåret 1945, varvid dock är att märka, att denna till en betydande del

täcktes genom en engångsartad lagerminskning.¹ Ifrågavarande lager hade dock i betydande utsträckning byggts upp under vinterhalvåret 1944/45. Det synes vara rimligt att i denna grova jämförelse mellan 1945 och 1946 räkna med en genomsnittlig efterfrågestegring från utlandets sida motsvarande ökningen i exporten mellan 1945 och 1946. (Härvid bortses helt från sjöfarten och utlandets ökade efterfrågan på dess tjänster.)

Den ovan diskuterade stegringen i efterfrågan för privat konsumtion, investering och export mellan 1945 och 1946 motverkas delvis av en minskning i den *offentliga efterfrågan* på varor och tjänster. Enligt approximativa beräkningar skulle sålunda utgifterna för offentlig konsumtion, d. v. s. den löpande efterfrågan på varor och tjänster från det offentligas sida (exkl. utgifter av rent finansiell art och av transferkaraktär), sjunka med 11 procent mellan 1945 och 1946. Samtidigt redovisas en viss minskning i det offentliga utgifter för investeringar.

En avvägning mellan angivna tendenser i utvecklingen av bruttoutgifterna för olika ändamål måste givetvis bli ytterst approximativ. Beräkningarna leda enligt följande tabell till resultatet, att den totala samhällseliga efterfrågan på varor och tjänster, bildad som bruttoutgiftssumman för privat och offentlig konsumtion och investering samt export, bör ha stigit från 20,9 till 23,4 miljarder kronor eller med 12 procent mellan 1945 och 1946. Exkluderas de offentliga utgifterna, blir ökningen i den totala privata efterfrågan 17 procent. Den statliga utgiftsminskningen har sålunda medfört en icke oväsentlig minskning i efterfrågetrycket.

Tabell 2. Bruttoutgifter för olika ändamål 1945—1946.

Miljoner kronor.

	1945	1946	Ökning
Privat konsumtion.....	12 149	13 719	+ 1 570
Privat investering	2 771	3 306	+ 535
Export.....	1 756	2 500	+ 744
Summa	16 676	19 525	+ 2 849 (+ 17%)
Offentlig konsumtion.....	2 555	2 297	- 258
Offentlig investering	1 660	1 614	- 46
Summa	4 215	3 911	- 304 (- 7%)
Totalsumma	20 891	23 436	+ 2 545 (+ 12%)

Ökningen i tillgången på varor och tjänster.

Huvudfrågan gäller, hur och i vilken mån stegringen i efterfrågan på olika områden mötts av en verklig ökning i den löpande reala tillgången på varor

¹ Vanskligheten vid en jämförelse av kalenderåren 1945 och 1946 framstår särskilt tydligt på denna punkt. Denna svårighet gäller emellertid generellt, eftersom utvecklingen under 1945 var starkt diskontinuerlig. Det hade givetvis varit önskvärt, att analysen omfattat kortare perioder än ett år, men på viktiga punkter håller materialet icke för en sådan uppdelning. Det bör också observeras, att man här i sista hand närmast är intresserad av takten i utvecklingen.

och tjänster. I den mån efterfrågan tenderat att bli för stor i förhållande till det faktiska utbudet, har endera eller flera av följande verkningar uppstått: lagerminskning, orderackumulation och prisstegring. Man bör härvid observera, att den ovan konstaterade stegringen i utgifter givetvis icke mäter den ökning i efterfrågan, som konjunkturutvecklingen i och för sig skulle innebära; orderackumulationen på stora områden av näringslivet visar just, att de faktiska utgifterna sannolikt skulle varit större, om varutillgången varit bättre. Härav följer också att möjligheterna äro mycket begränsade att statistiskt analysera den löpande tillgången på varor och tjänster som en relativt självständig faktor i förhållande till efterfrågan (utgifterna). Efterfrågan och tillgång bli till stor del identiska storheter sedda från olika sidor. Det bör från början också framhållas, att möjligheterna att statistiskt klarlägga tillgångsfaktorerna äro ytterst begränsade; detsamma gäller verkningar av en spänning mellan efterfrågan och tillgång av ovan nämnda slag. Tillgänglig statistik beträffande löpande produktion på olika områden liksom beträffande lager och orderstockar är ytterst sparsam. Ej heller prisstatistiken är tillfredsställande för att belysa symptom på eventuellt föreliggande inflationstryck. Man får till stor del nöja sig med *indicier* på utvecklingstendenserna och underbygga därur erhållna preliminära slutsatser med den bild av orsakssammanhagen i utvecklingen, som analysen gör sannolik.

Som ovan framhållits, har den relativt starka utgiftsstegringen under 1945 och 1946 utan tvivel mötts av en betydande ökning i den kvantitetsmässiga tillgången på varor och tjänster.

Vad härvid först beträffar *sysselsättningen* är att märka, att denna under första halvåret 1945 hölls tillbaka av försvarsberedskapen och arbetskonflikten inom verkstadsindustrien. Under tiden hösten 1944 till sommaren 1945 demobiliserades successivt 180 000 man, vilka utan större svårigheter erhöilo sysselsättning inom produktionen. Metallkonflikten, som varade 5 månader under tiden februari—juli 1945, berörde något över 100 000 arbetare, av vilka dock en del under konflikttiden sökte sig annan sysselsättning. Det synes däremot sannolikt, att tillgången på kvinnlig arbetskraft befinner sig i minskning. Från hösten 1945 har full sysselsättning rått, och förändringarna i den totala sysselsättningsvolymen ha varit relativt obetydliga. Vid en jämförelse mellan hela åren 1945 och 1946 synes man med ledning av tillgängliga uppgifter kunna räkna med en ökning av sysselsättningen inom industrien med drygt 10 procent och inom hela det privata näringslivet med omkring 3—4 procent (se kap. II).

Mot denna sysselsättningsökning skall ställas ökningen av den totala efterfrågan. En del av skillnaden täckes av en sannolik stegring i produktiviteten och en annan del av importökningen.

Det är alldeles omöjligt att i dag bilda sig en uppfattning om *produktivtetsutvecklingen*. Här väga olika tendenser mot varandra. Installation av nya maskiner, som under 1946 nått en mycket hög nivå, och en fortgående effek-

tiviserings- och rationaliseringsverksamhet inom varje näringsgren och inom varje företag tendera att medföra en fortlöpande höjning i produktionen per arbetare. Bättre tillgång på viktiga råvaror och bränslen sedan krigets avslutande, som medfört nedläggning av ersättningsproduktion, torde ha medfört en väsentlig höjning av produktiviteten på viktiga näringsområden (t. ex. i fråga om biltransporter). Ökad produktions- och omsättningsvolym brukar vidare i regel föra med sig ett bättre utnyttjande av arbetskraft och fasta anläggningar; den ökade omsättningsvolymen inom varuhandeln mellan 1945 och 1946 bör sålunda ha medfört en viss produktivetsstegring även på detta område.

Mot dessa tendenser, som verka i produktivitetshöjande riktning, skall ställas den verkan i riktning mot sänkt produktion per arbetare, som den »överfulla» sysselsättningen och den för stora efterfrågan utan tvivel medföra. Den starka rörligheten hos arbetskraften har en sådan effekt. Den stora knappheten på arbetskraft medför dessutom svårigheter för företagen att disponera arbetskraften rationellt. Den extremt höga belastningen inom viktiga delar av näringslivet skapar friktionspunkter i form av »flaskhalsar» på grund av tillfällig eller mer kronisk knapphet på specialutbildad arbetskraft och på material på olika punkter i produktionsprocessen. Spilltider och väntetider uppstå hos företagen inom olika led av produktionsprocessen. Den höga sysselsättningen tenderar på detta sätt att orsaka ett tidvis underutnyttjande av arbetskraft och annan produktionskapacitet med en tendens till produktivitetssänkning som följd. Den abnormt uppdrivna efterfrågan inom vissa produktionsgrenar medför stora orderstockar och delvis orimligt långa leveranstider. Härigenom försvåras planeringen av produktionen i högsta grad; den bundenhet i produktionsinriktningen, som den väldiga orderbeläggningen innebär, gör produktionsapparaten stel och försvårar i hög grad önskvärda anpassningar i produktionsprogrammen.

Det är som sagt omöjligt att i dag erhålla någon uppfattning om betydelsen och styrkan av dessa produktivitetshämmande krafter. Att de icke äro oväsentliga torde vara uppenbart. Företag inom olika industrigrenar kunna redovisa en tydlig uppbromsning av produktivetsstegringen mellan 1945 och 1946; den betydande ökning som ägt rum sedan bottenläget 1942, tycks på flera håll ha förbytts i stagnation eller t. o. m. sänkning mellan 1945 och 1946. Inom byggnadsverksamheten är det uppenbart, att inträffande, ofta ganska långa väntetider för olika slag av byggnadsmaterial i växande grad medfört försämrat utnyttjande av arbetskraften. Det är överhuvud taget en ganska allmängiltig iakttagelse, att perioder med stark högkonjunktur icke kännetecknas av hög eller hastigt stigande produktivitet. Företagen ha icke samma anledning som i hård konkurrens — särskilt under en depression — att hålla nere kostnaderna. Priskontrollen torde endast i begränsad utsträckning och mycket ojämnt ha en sådan kostnadsnedhållande effekt.

Den ökade *tillgången på importvaror* är ju direkt påtaglig. Man kan däremot icke utan vidare fastställa importens verkan på det löpande utbudet av

varor svarande mot den ovan berörda utgiftsstegringen. Den totala importens värde torde komma att ökas med omkring 2,2 miljarder kronor mellan 1945 och 1946. I fråga om konsumtionsvaror kan importökningen (värderad till konsumentpris) beräknas motsvara närmare $\frac{3}{4}$ av ökningen i konsumenternas utgifter för köp av varor. Det bör emellertid observeras, att endast en del av detta tillskott representerar ökat utbud att ställas emot den ökade efterfrågan för ovan angivna ändamål. Under 1945 försiggick nämligen en betydande lagerminskning, varför ökningen av tillgången på importvaror till 1946 till en del endast innebär ett hejdande av lageruttömningen, till en annan del en påfyllning av uttömda lager och slutligen till en tredje del en därutöver gående lagerinvestering erforderlig för att de totala lagren (råvaror och halvfabrikat på väg genom produktionsprocessen) skola motsvara den till 1946 ökade produktions- och försäljningsvolymen. Importökningen ingår som nödvändig betingelse för den diskuterade sysselsättningsökningen och för den produktivitetstegring, som utan tvivel ägt rum inom olika företag och olika områden av näringslivet under 1945 och 1946. Sysselsättningsökningen inom textilindustrin, som medfört ökad tillgång på textilvaror, har sålunda förutsatt ökad tillgång på importerade råvaror och halvfabrikat. Eftersom på tillgångssidan endast en obestämbar del av den ökade importen jämte effekten av ökad sysselsättning och höjd produktivitet skall ställas mot den stegrade efterfrågan, som vi endast känna genom den observerade utgiftsökningen, måste slutsatsen av denna analys bli ganska obestämmd. Differenserna äro för små och den använda metoden för osäker, för att man med ledning av framkomna resultat skall våga dra bestämda konklusioner beträffande förändringar i spänningen mellan efterfråge- och tillgångssidan. Man kan i denna mycket ungefärliga totalkalkyl knappast komma längre än till konstaterandet, att det mot bakgrunden av ovan anförda beräkningar framstår som osannolikt, att diskuterade tillgångsfaktorer (sysselsättning, produktivitet och import) räckt till att täcka mer än en del av efterfrågeökningen inom den privata delen av näringslivet. Eftersom samhällsekonomisk balans i detta avseende icke heller kan antagas ha förelagat under 1945, finnes det sålunda skäl att förmoda, att för 1946 den faktiska efterfrågan på varor och tjänster, trots den stora importökningen, varit större än den löpande tillgången. Vissa indicier på utvecklingstendenserna inom olika områden bestyrka slutsatsen, att inflationstrycket undergått en ökning mellan 1945 och 1946, som tagit sig uttryck i lagerminskning, orderanhopning och prisstegring.

Verkning av den ökade spänningen mellan efterfrågan och tillgång.

Lagerminskning.

I fråga om sko- och textilförsörjningen har konsumtionsstegringen utan tvivel varit så stark, att en betydande lageruttömning försiggått. Ökningen i detaljhandelsomsättningen inom skohandeln har, i kronor räknat, varit vä-

sentlig, samtidigt som en viss prissänkning ägt rum. Ökningen i produktionen och minskningen i exporten, jämfört med 1945, ha icke kunnat uppväga försäljningsökningen, utan den lageravveckling, som pågått under tidigare år, torde ha fortsatt i stegrad takt och synes redan ha medfört en viss brist på skor i detaljhandeln. I fråga om den stora gruppen textilvaror synes den starka omsättningsökningen mellan 1945 och 1946 (enligt Affärsekonomiska forskningsinstitutet med omkring 20 procent) till värdet ungefär motsvaras av ökad import och produktion inom landet. Eftersom emellertid en betydande lagerminskning ägde rum redan under 1945, är efterfrågan fortfarande för stor i förhållande till löpande tillgång, varför lagerminskningen fortsätter. Utvecklingen är dock mycket ojämn för olika områden av textilhandeln. Det bör tilläggas, att den starka omsättningsökningen på sko- och textilområdet delvis torde vara ett utslag av den relativt låga konsumtionsvolymen under krigsåren. På porslins- och glasområdet synes en sedan flera år fortgående lageruttömning fortsätta. Den ovan angivna starka ökningen i byggnadsverksamheten har utan tvivel medfört lagerminskningar på viktiga byggnads-material. Den ökade exporten har betytt en neddragning av lagren av kemisk pappersmassa. Samtidigt har, som ovan framhållits, ett visst uppbyggande av lagren ägt rum, särskilt av vissa råvaror och bränslen (ull, hudar, vissa metaller och kemikalier, kol, olja), tack vare de förbättrade importmöjligheterna. Enligt konjunkturinstitutets mycket ofullständiga beräkningar skulle den »synliga» lagerminskningen under 1946 uppgå till omkring 350 miljoner kronor (se bilaga 2 till kap. V). Uppgifterna omfatta dock endast begränsade områden av näringslivet. Det är sannolikt att man vid beräkningen av denna siffra i otillräcklig grad kunnat beakta den ökning i lagren, som ägt rum i sammanhang med stegringen i produktion och import. Denna investering i ökade lager gör bilden ojämn och slutresultatet osäkert men förändrar i och för sig icke slutsatsen, att efterfrågetrycket på stora områden av näringslivet varit för stort i förhållande till den löpande tillgången på färdiga varor. Denna lageruppbyggnad har nämligen utom i rena undantagsfall representerat en effektiv och planerad efterfrågan från producenters och mellanhänders sida och har sålunda icke utgjort ett överskott, som icke kunnat avsättas.

Orderanhopning.

På olika områden, särskilt inom verkstads-, järn- och metallindustrin men i betydande mån också inom andra industrier, har efterfrågetrycket resulterat i växande orderstockar och allt längre leveranstider. Svårigheterna att erhålla leverans ha på dessa områden dessutom tenderat att medföra ökning i beställningarna utöver den nivå, som annars hade varit naturlig. Dubbelbeställningar och ökning av beställningarnas storlek utöver de direkta behoven är en normal följd företeelse av ett inflationstillstånd. I fråga om verkstäderna för vilka orderbeläggningen blivit särskilt besvärande, har industrikommissionen liksom tidigare utfört särskild undersökning. En preli-

minär redovisning visar, att den totala orderstocken för de större verkstäderna med en sammanlagd arbetarstyrka på något över 100 000 mer än fördubblats mellan februari 1945 och oktober 1946; sedan mars 1946 har den vuxit med omkring 25 procent. Den nuvarande orderstocken beräknas ge ifrågavarande verkstäder full sysselsättning under 17 månader framåt, varvid dock är att märka, att beläggningen varierar starkt mellan olika grenar inom verkstadsindustrien: från 32 och 25 månader för varv resp. elektriska industrien till 9 månader för bil- och motorfabriker. För mindre verkstäder synes orderbeläggningen var mindre omfattande, men å andra sidan visar statistiken, att orderstocken för dessa under sista halvåret vuxit relativt snabbare än för de större verkstäderna. Det kan vara av intresse, att i detta sammanhang lägga märke till exportordernas växande betydelse i de större verkstädernas produktionsprogram. Enligt industrikommissionens undersökning har exportordernas andel i den faktiska sysselsättningen stigit från 15,7 procent i augusti 1945 till 21,2 procent i oktober 1946. Utrymme har beretts genom militärordernas sjunkande andel (från 17,3 till 7,6 procent under samma tid). Denna tendens mot ökad exportandel i löpande produktion kan väntas fortsätta, eftersom den nuvarande orderstocken beräknas innehålla exportorder till cirka en tredjedel. I den mån dessa och nya exportorder komma att motsvaras av produktion för export, skulle tillverkningen för inhemska behov begränsas, vilket — i synnerhet om sysselsättningen fortsätter att minska (arbetarantalet vid större verkstäder nedgick med 3,4 procent mellan mars och oktober 1946) och importmöjligheterna icke bli bättre — kan väntas medföra ökad knapphet på hemmamarknaden.

Prisstegring.

Det är icke möjligt att klargöra i vad mån konjunkturutvecklingen mellan 1945 och 1946 tagit sig uttryck i prisstegring. Ovan diskuterade stegringstal för utgifter och utbud på olika varuområden grunda sig på värdeuppgifter, som i okänd utsträckning innehålla prisförändringar. Som redovisats i föregående rapport från konjunkturinstitutet, har krigets avslutande via den ökade importen medfört betydelsefulla pris- och kostnadssänkningar. Dessa synas emellertid till väsentlig del ha tömt ut sin kraft redan till början av 1946. Därefter har den inledningsvis diskuterade prisstegringstendensen på importvaror dominerat bilden. Apprecieringen av kronan den 13 juli har dock motverkat denna tendens. Härigenom har importprisstegringen blivit mindre än den annars skulle ha blivit (kommerskollegii importprisindex har endast stigit med ett par procent fram till november), samtidigt som också spänningen mellan relativt höga importpris och relativt låga hemmamarknadspris, som karakteriserat prisbildningen på flertalet områden under efterkrigstiden, i viss mån begränsats.

De stabila indextalen för parti- och detaljhandelspris ha icke reagerat för den ökade spänningen mellan efterfrågan och tillgång. Den förda prispoliti-

ken med det tämligen konsekvent genomförda prisstoppet har också avsett att förhindra, att ett från efterfrågesidan kommande inflationstryck resulterar i prisstegring. Den ovan analyserade situationen med för stark efterfråga i förhållande till löpande tillgång över så gott som hela varuområdet — med lagerminskning och orderanhopning som säkra symptom — kan dock icke undgå att även utöva en sugning uppåt på prisnivån. Denna tendens förstärkes genom den kostnadsökning, som stigande importpris och löner medföra. Det kan därvid bemärkas, att den starka lönestegringstendensen till stor del kan betraktas som en följd av den knapphet på arbetskraft, som den starka efterfrågestegringen på olika områden drivit fram. Som ovan framhållits råder på denna punkt ett ömsesidigt sammanhang.

På vissa områden ha ovan nämnda tendenser resulterat i en öppet redovisad prisstegring. På skogsområdet har spänningen mellan efterfrågan och tillgång sålunda givit sig till känna i en betydande prisuppgång, sedan normalpriserna på timmer och massaved upphävts och fri prisbildning vid skogsauktionerna återinförts. För ett annat betydande område har en lönestegring öppet redovisats som för stor i förhållande till produktivitetstegringen, nämligen i fråga om jordbruket, där en prishöjning planmässigt berett utrymme för lönestegringen. Även på andra områden, där lönerns andel av försäljningsvärdet är hög, har lönestegringen tillåtits slå igenom i prisstegringar till konsumenterna.

Utöver den registrerbara prisstegringen har emellertid, som tidigare framhållits, utan tvivel en icke mätbar, mer eller mindre dold varufördyring föregått. Det är sannolikt, att den lönestegring på i genomsnitt omkring 15 procent, som ägt rum inom stora delar av näringslivet under de senaste två åren, inom många områden gått betydligt snabbare än den särskilt av omsättningsökningen bestämda produktivitetshöjningen och därmed inneburit en ökning av kostnaderna. Eftersom vinstläget åtminstone inom industrien under denna tid i allmänhet snarast torde ha förbättrats, synes en sådan kostnadsökning knappast ha skett på bekostnad av vinsterna. Den ökade exporten har givetvis för många företag och ett flertal industrigrenar varit en väsentlig förklaringsfaktor till utrymmet för lönestegring. Prisläget på exportvaror har nämligen i allmänhet legat väsentligt över hemmamarknadsnivån. Men härtill kommer den varufördyring, som utan tvivel på olika vägar kommit till stånd inom landet. Knappheten på arbetskraft och olika råmaterial jämte kostnadsstegringen föranleder eller tvingar företagen att söka disponera sina resurser på bästa möjliga sätt. Tillverkningen och omsättningen dirigeras från mindre till mera lönande varusortiment, vilket vanligen inom ramen för oförändrade stoppriser betyder övergång från billigare till dyrare produkter. Den starka pressen från efterfrågesidan ger företagen stora möjligheter för sådan dirigering. Talrika exempel på sådan lönande produktionsomläggning torde kunna framläggas. Andra former av på detta sätt dold varufördyring förekomma. Uppläggandet av nya varor och nya produktionsserier, för vilka prisbildningen är fri eller i varje fall friare än

för de gamla prisstoppade sortimenten, har blivit ett allt vanligare fenomen. I en »seller's market» är detta uppenbarligen möjligt; kunderna kunna t. o. m. få finna sig i en sämre »ny» vara till förhöjt pris. I fråga om den stora gruppen beställningsvaror, som är särskilt betydelsefull inom verkstads- och byggnadsindustrien liksom inom småindustri och hantverk, är varje ny beställning ofta en ny artikel med i många fall okontrollerad prisbildning. På dessa stora områden torde de senaste årens lönestegring i stor utsträckning ha slagit igenom i höjda konsumentpris, utan att detta kunnat registreras. Den nuvarande priskontrollen med dess benägenhet att hålla relativt hårt bundna prisrelationer tenderar icke endast att inom de olika företagen driva över produktionen mot relativt dyra artiklar utan även att inom olika produktionsgrenar ge de, i högre grad på beställning arbetande, ofta mindre företagen ett vidare och mer elastiskt vinstutrymme än de vanligen större företag, som ha en mer standardiserad tillverkning. De förra företagen få på detta sätt en gynnad ställning i den hårda konkurrensen om arbetskraften, vilket inom vissa industrigrenar (t. ex. verkstadsindustrien) synes ha medfört en centrifugal tendens hos produktion och sysselsättning.

En allvarlig risk i ett läge med starkt tryck från efterfrågesidan och relativt hård priskontroll är den tendens till felinriktning av produktionen, som uppstår därigenom, att tillverkningen på tidigare stadier i produktionsprocessen (t. ex. i fråga om gruvor, järnbruk, sågverk, tegelbruk, bomullsindustri), där priskontrollen dessutom ofta blir mer effektiv, hålles tillbaka, medan tillgång på arbetskraft och därmed tillverkning i senare produktionsstadier stimuleras genom en friare prisbildning (t. ex. för järn- och stålmanufaktur, reparationsverkstäder, snickeri- och möbelindustri, byggnadsverksamhet, sömnadsindustri). En sådan feldisponering av arbetskraften har i viss mån redan uppstått, som tenderar att sänka produktiviteten och skärpa spänningen mellan efterfrågan och tillgång på olika stadier av produktion och handel.

Betydelsen av den här diskuterade utvecklingen mot dold prisstegring och felinriktning i produktionen kan, som ovan framhållits, icke fastställas. Det torde dock icke råda något tvivel om att dessa tendenser förekomma, ehuru givetvis i starkt varierande grad inom olika områden av näringslivet. Det är också uppenbart, att den dolda prisstegringen utgör en naturlig utlösning av inflationstrycket under relativt stel priskontroll, och att riskerna med en sådan utveckling öka, när kostnads- och efterfrågetrycket stiger.

Tendenser till utjämning av prisstegringstrycket.

Den bild av utvecklingsförloppet under efterkrigskonjunktursens första del, som vi sökt ge i det föregående, kan sammanfattas på följande vis. En synnerligen stark stegring i den totala efterfrågan på varor och tjänster har kommit till stånd under 1945 och 1946. Gynnsamma förutsättningar såväl med avseende på den monetära utvecklingen som beträffande det reala un-

derlaget för den ekonomiska expansionen har gett efterkrigskonjunkturen god fart. Den uppbromsning av volymexpansionen, som gjort sig gällande under 1946, har orsakat en betydande spänning mellan efterfrågan och tillgång på olika områden, som kommit fram i olika former. Den snabba stegringen i de totala utgifterna, som dock i viss mån dämpats av en minskning i de statliga utgifterna för i första hand militära ändamål, kan sägas vara resultatet av en allmän stegring i efterfrågan för olika ändamål, nämligen privat konsumtion, investeringar inom näringslivet, export och olika offentliga utgifter. Någon i och för sig given prioritetsordning mellan dessa olika ändamål har givetvis icke förelegat. För att få ökad klarhet rörande sammanhangen i efterkrigskonjunkturs primära förlopp är det av betydelse att studera, i vad mån prisstegringstrycket dämpats på grund av utvecklingen av sparandet, statsfinanserna och utrikeshandeln.

Sparande och investering.

Den starka stegringen av konsumtionsutgifterna mellan 1945 och 1946 har givetvis i första hand betingats av den ovan diskuterade, allmänna höjningen av löner och andra inkomster. En väsentlig ökning av sparandet skulle uppenbarligen ha dämpat ned effekten på efterfrågesidan av de stigande inkomsterna. Tvärtom föreligger emellertid under senare år en tendens till stegring av konsumtionsutgifternas andel av de totala inkomsterna, d. v. s. en minskning av den sparade andelen. Denna uppfattning stöddes av följande serie över den årliga ökningen i insättarbehållningarna (räknat från ultimo november ett år till samma datum följande år) på sparräkningar i affärsbankerna, sparbankerna och postsparbanken (miljoner kr.):

1943	1944	1945	1946
739	602	642	522

Denna på sparräkningarna rapporterade nedgångstendens i det »synliga sparandet» bör sammanställas med den samtida snabba uppgången i de nominella inkomsterna. Det bör dock observeras, att de ökade uttagen från sparräkningar delvis användas för både finansiell och real investering. Ett studium av de i kap. V lämnade uppgifterna om nationalproduktens fördelning på privat konsumtion, investering o. s. v. bestyrker dock antagandet om en sjunkande sparkvot. Den starka stegringen i utgifterna för privat konsumtion sedan 1943 har höjt dennas andel av bruttonationalprodukten från 60 procent år 1943 till 67 procent år 1946. Enligt dessa ytterst approximativa beräkningar skulle härmed utgifterna för privat konsumtion nu åter ha uppnått nära nog samma andel av det totala produktionsresultatets värde som före kriget. I den aktuella situationen kan eftersatta behov (t. ex. i fråga om bostäder, bilar, kläder m. m.) och farhågor för penningvärdets utveckling bidra till förklaringen av den starka stegringstendensen hos konsumtionsutgifterna.

Den kraftiga uppgången i investeringsutgifterna mellan 1945 och 1946 — särskilt för industrien — är till väsentlig del att betrakta som en direkt följd

av den allmänna expansionen av marknaderna för konsumtions-, export- och investeringsvaror; i viss mån har nog dessutom beskattningen verkat stimulerande. Det kan kanske betraktas som symptomatiskt för utvecklingen, att investeringsplanerna (enligt kommerskollegii enquêter) visat särskilt stark stegringstendens under 1946 och 1947 just inom vissa konsumtionsvaruindustrier (se kap III). En rad omständigheter kunna anföras till förklaring av investeringsökningen vid sidan om de till synes obegränsade avsättningsmöjligheterna. Vinstläget är gynnsamt, vilket givetvis också är en följd av högkonjunkturläget. Stora eftersatta behov föreligga i fråga om byggnader och maskiner. Den snabba tekniska utvecklingen leder till omläggningar av driften och moderniseringar. Knappheten på arbetskraft framtvingar rationaliseringssåtgärder o. s. v. Investeringsverksamheten skulle utan tvivel ha expanderat ännu mer, om icke byggnadsreglering och begränsad tillgång på maskiner och byggnadsmaterial satt spärrar för utvecklingen. Några kredit- eller likviditetsbetingade hinder för expansionen har däremot hittills knappast gjort sig gällande trots nedgångstendensen i det enskilda sparandet. Det är dock tydligt, att likviditetsreserverna hos företagen anlitas hårt, varigenom under 1946 en betydande upplåning blivit nödvändig för att finansiera investeringsverksamheten. Affärsbankernas utlåning, som under 1944 och 1945 steg med 428 resp. 644 miljoner kronor, ökade mellan november 1945 och samma månad 1946 med icke mindre än 1 420 miljoner kronor. Denna ökning förklaras dock till betydande del också av finansiering av importaffärer.

Det statsfinansiella läget.

Den kraftiga stegring i samhällets inkomster och utgifter, som ägt rum sedan krigets slut, har medfört en betydande ökning i statsinkomsterna. Eftersom utgifterna samtidigt undergått en minskning till följd av nedskärningen av försvarsutgifterna, har driftbudgeten för budgetåret 1945/46 resulterat i ett överskott på ungefär 200 miljoner kronor. Det faktiska budgetutfallet har sålunda medfört en kassamässig förbättring i budgetläget. Denna utveckling har fortsatt under andra halvåret 1946. Det uppkomna överskottet i driftbudgeten kan sägas ha utövat en dämpande effekt på inflations-tendensen, såtillvida som utgifterna på driftbudgeten stigit mindre än inkomsterna. Till utgifterna har hänsyn dock redan tagits i föregående analys, medan statsinkomsternas utveckling endast utgör en återspeglning av den ovan diskuterade allmänna inkomst- och utgiftsstegringen på olika områden i samhället. En närmare redogörelse för den här berörda utvecklingen lämnas i bihang 3 till finansplanen i årets statsverksproposition.

Utrikeshandeln.

Exporten konkurrerar på flertalet varuområden direkt och ofta intensivt med hemmamarknadens behov för konsumtion och investering. Detta gäller så viktiga områden som trävaror, pappersmassa, papper, maskiner, järn och

stål. Till följd av hemmamarknadens väldiga absorptionsförmåga har utrymmet för export — trots en väsentlig ökning av produktionen från krigsårens lågt nedskurna nivå — förblivit relativt begränsat. Exportvolymen beräknas för 1946 ligga omkring 40 procent under förkrigsnivån. Denna uppgift är dock med hänsyn till beräkningssvårigheter mycket osäker. Exportvärdet ligger för 1946 endast 25 procent över 1937 års värde medan bruttonationalinkomsten sedan dess torde ha ökat med drygt 80 procent.

Importen visar däremot en helt annan bild. Ökningen av importvärdet sedan högkonjunkturåret 1937 uppgår till 60 procent, alltså en med nationalinkomsten mera parallell utveckling. Importens relativt höga och exportens relativt låga nivå kommer att för 1946 resultera i ett betydande importöverskott, som kan beräknas överstiga 800 miljoner kronor. I själva verket har detta stora importöverskott betytt en väsentlig avlastning av inflationstrycket inom landet. Detta gäller vare sig man betraktar situationen på det sättet, att försörjningen på hemmamarknaden hållits uppe genom att exporten legat på en relativt låg nivå, eller man lägger vikten vid den ökade tillgång på varor som den relativt höga importen medfört. Under alla förhållanden har utrikeshandeln tack vare det stora importöverskottet utgjort en ventil, varigenom en del av inflationstrycket inom landet släppts ut.

Karakteristiskt för läget är, att importen av konsumtionsvaror har ett större utrymme inom den totala importen än före kriget. Den totala importvolymen beräknas för 1946 ligga i paritet med genomsnittet för åren 1936—38. Importvolymen för konsumtionsvaror har däremot enligt föreliggande kalkyler överskridit förkrigsnivån med 10—20 procent. Därtill kommer, att inom denna kategori andelen lyxbetonade, relativt dyrbara varor visat en väsentlig ökning. På grund av den högt uppdrivna efterfrågan är hemmamarknaden i stånd att absorbera nästan varje varusortiment, som importörerna förmå taga hem.

Det stora importöverskottet under 1946 kan delvis betraktas som ett indicium på en brist på samhällsekonomisk balans av samma slag som lagerförtäring, orderanhopning och prisstegring. Till den del detta importöverskott icke täckes genom andra inkomster i våra transaktioner med utlandet, föreligger en minskning av våra reserver av guld och utländska valutor och alltså en kapitalförtäring. Den viktigaste posten av dessa andra inkomster utgöres av fraktintäkter, som netto beräknas uppgå till storleksordningen 400 miljoner kronor under 1946. Beaktas även andra intäkter, kan ett importöverskott på 850 miljoner kronor väntas resultera i ett underskott i bytesbalansen med utlandet på cirka 350 miljoner kronor. En stark nedgång i riksbankens reserver av guld och valutor har ägt rum under andra halvåret 1946. Denna nedgång är dock endast till en del ett utslag av det löpande underskottet i bytesbalansen. Utströmningen av valutor är nämligen i betydande grad en följd av avvecklingen av den spekulation i en höjning av den svenska kronan, som föregick apprecieringen den 13 juli; under tiden före detta datum mottog riksbanken ett stort tillflöde av utländska valutor.

Utvecklingsmöjligheter under 1947.

Ovan framlagda analys av betingelserna för konjunkturutvecklingen under 1945 och 1946 kan ge vissa hållpunkter för en diskussion av utsikterna under 1947. Det är sannolikt, att till stor del samma krafter komma att göra sig gällande under 1947 som under den nu passerade första delen av efterkrigskonjunkturen. Vissa hypotetiska omdömen om utvecklingsmöjligheterna kunna framläggas, som bygga på förutsättningen, att de i utvecklingen mellan 1945 och 1946 observerade tendenserna i väsentliga avseenden bestå även under 1947. Vid en sådan diskussion av utvecklingsmöjligheterna får man givetvis ständigt hålla i minnet, att en rad förändringar i utvecklingsbetingelserna kunna inträffa, som i dag icke kunna förutses och bedömas, men som kunna få ett väsentligt inflytande på det faktiska förloppet. Det allmänna utrikespolitiska läget och dess variationer höra givetvis till de faktorer, för vilka reservationer alltid måste göras. Den internationella konjunkturutvecklingen kan komma att bli av annan art än under perioden 1945—46. En amerikansk konjunkturedgång skulle — om en sådan inträffade under 1947 — sannolikt medföra en viss neddämpning av prisstegringstrycket utifrån. Men det är också tänkbart, att en tillspetsning av inflations-tendensen i Förenta staterna och andra länder, särskilt i avseende på de internationella råvarumarknaderna, i stället medför starkare prisstegring och knappare tillgång på importvaror än under 1946. Den ekonomiska politiken inom landet kan vidare tänkas komma att i väsentliga avseenden ändra betingelserna för den ekonomiska utvecklingen i jämförelse med perioden 1945—46.

För en bedömning av utvecklingsmöjligheterna under 1947 kan det trots alla reservationer med hänsyn bl. a. till ovan nämnda omständigheter vara till viss ledning, att man undersöker, *vad en fortsättning av de tendenser, som verkat under förloppet 1945—46, skulle ge för resultat under 1947.* Man erhåller genom en sådan undersökning en viss föreställning om *styrkan av de krafter*, som verka i rådande läge. Härav följer, att slutsatserna, som ovan framhållits, givetvis måste bli av hypotetisk art och på intet sätt få ges karaktär av prognos beträffande den faktiska utvecklingen. Denna kommer icke bara att i olika avseenden influeras av en rad förändringar av den typ, som ovan nämnts och som icke kunna byggas in i kalkylen, utan även av *hur* de tendenser, som antagas fortlöpa, faktiskt komma att göra sig gällande och ta sig uttryck i förändringar i priser, inkomster, utrikeshandel, produktion, lagerhållning o. s. v. Det är av särskild vikt att hålla i minnet, att det vid följande diskussion av utvecklingsmöjligheterna förutsättes, att den förda ekonomiska politiken icke — i andra avseenden än där detta uttryckligt anges — förändrar betingelserna för den allmänna ekonomiska utvecklingen. Häri ligger undersökningens starkt hypotetiska karaktär. Avsikten är att ange *tendenserna* i utvecklingen. Det kan dock tagas för givet, att bl. a.

den ekonomiska politik, som framkallas just av dessa tendenser, kommer att i olika avseenden förändra de här förutsatta utvecklingsbetingelserna.

I det följande skall ett försök sålunda göras att med utgångspunkt från den bild av sammanhangen i förloppet 1945—46, som lämnats, belysa tendenserna i utvecklingen under 1947 under förutsättning, att betingelserna för konjunkturutvecklingen i stort sett förbli oförändrade. Det är härvid önskvärt, att i möjlig mån ge resonemangen kvantitativ precision. Vad man vill veta är ju i sista hand *i vilken grad* situationen under nästa år kan komma att förändras. Möjligheterna härtill äro dock såsom torde ha framgått av föregående reservationer, som gälla varje framtidsbedömning, mycket begränsade. Den siffermässiga precisering av utvecklingstendenserna, som nedan göres, får därför i huvudsak endast betraktas som *räkneexempel*, avsedda att illustrera det förda resonemanget. Genom en öppen redovisning av valda premisser bör det vara möjligt för läsaren att kritiskt bedöma slutsatsernas sannolikhetshalt.

En grundläggande premis gäller själva den nominella inkomstutvecklingen. Den utpräglade bristen på arbetskraft har jämsides med gynnsamt vinstläge överlag inom näringslivet skapat en situation, där tendensen till starka lönestegringar blir stor. Denna underbygges genom farhågor för penningvärdets fortsatta utveckling. De inför höstens avtalsförhandlingar framlagda lönekraven äro också väsentligt högre än förra året och omfattar ett större antal arbetare. Redan den träffade överenskommelsen mellan arbetsmarknadens parter om ramavtalets slopande från 1947, kommer att innebära en höjning av utgående löner med omkring 3 procent senast från 1 maj. Hur stora de faktiska lönehöjningarna bli, bestämmes icke endast av kollektivavtalen; ett bibehållande eller än mer en skärpning av inflationstrycket under 1947 skulle sannolikt medföra så stark efterfrågan på arbetskraft, att det liksom under 1946 uppstår en starkare faktisk lönestegring än de kollektivavtalsbestämda höjningarna. Löneutvecklingen kommer därför att till en del bli ett resultat av den allmänna utvecklingen under året. Detta gäller i hög grad även inkomstutvecklingen i övrigt. Denna kan, som erfarenheterna från föregående år visa, väntas röra sig ganska parallellt med lönesummorna. Vissa eftersläpande inkomstökningar kunna visserligen förväntas, framför allt i fråga om jordbruket, där priser och löner i huvudsak bundits till hösten. Å andra sidan kan ett bestående starkt inflationstryck utan tvivel på andra områden driva fram en starkare inkomststegring än som svarar mot den allmänna lönestegringen.

Med utgångspunkt från inkomsternas stegringstakt mellan 1945 och 1946 synes det inte orimligt att i en första försökskalkyl räkna med en allmän inkomststegring mellan 1946 och 1947 av storleksordningen 8—10 procent. Denna förutsättning innebär nog knappast någon eller endast en blygsam ökning i inkomststegringstakten per sysselsatt person; totalt innebär förutsättningen retardation. Ett antagande om högre inkomststegringstakt än under 1946 motiveras i sista hand av den ökning i inflationstrycket, som enligt här

framlagda alternativ synes sannolik. Det bör dock understrykas, att denna slutsats endast gäller under förutsättning bl. a. att väsentligt gynnsammare betingelser för vår utrikeshandel icke uppstå under 1947. Några ord om in-
neborörden av detta antagande om inkomstutvecklingen torde vara på sin plats.

Av föregående resonemang framgår, att ett antagande om så pass snabb inkomststegring egentligen också innehåller en förutsättning om en tillräckligt stark ökning i efterfrågan på varor och arbetskraft. Denna förutsättning är nödvändig, dels för att nominellt utrymme skall skapas för lönestegringen, dels också för att lönestegringen verkligen skall drivas fram av tillräcklig knapphet på arbetskraft. Denna ökning i efterfrågan bestämmes i sin tur åter till stor del av inkomststegringen o. s. v. Dessa samband mellan förutsättningarna förklaras av de ömsesidiga sammanhang av kumulativ art, som karakterisera konjunkturutvecklingen. Man får tänka sig, att processen kommer till stånd på följande vis. Den lönestegring, som med de nya kollektivavtalen träder i kraft efter årsskiftet, kommer under rådande förhållanden att på olika vägar leda till ytterligare inkomstökningar. Hur stora dessa i efterhand kunna konstateras bli i summa för hela året, blir beroende på den hastighet, varmed inkomststegringsprocessen sprider sig. De i sista hand bestämmande individuella reaktionerna hos företagare, arbetare och konsumenter inför förändringar i inkomster och efterfrågan styras av förväntningar beträffande utveckling av penningvärde och varutillgång samt vidare av sådana institutionella förhållanden som priskontrollens bedrivande. Ett av inflationens kännetecken är, att ifrågavarande reaktionstider förkortas; inkomst- och efterfrågeökningar följa allt snabbare på varandra. Den här gjorda förutsättningen betyder sålunda, att de återhållande faktorerna äro så pass betydande, att en snabb ökning av inkomster och priser icke kommer till stånd.

Erfarenheten under de senaste åren pekar snarast på en successivt sjunkande sparkvot och växande konsumtionsbenägenhet. Det är rimligt att under 1947 vänta en fortsättning på denna tendens. Av angiven inkomststegring kan vid oförändrade skatter sålunda antagas följa en något större ökning i konsumtionsutgifterna, såg med 10—12 procent till 1947. Mellan 1946 och 1947 inträffa emellertid betydelsefulla skatteförändringar. Borttagandet av omsättningsskatten och vissa subventioner på jordbruksprodukter innebär i och för sig en sänkning av konsumtionsprisnivån med ett par procent under det läge, som annars skulle ha gällt. Om de faktiska konsumtionsutgifterna icke påverkas av denna förändring, vilket under rådande förhållanden synes sannolikt, kommer stegringstendensen i den reala efterfrågan för privat konsumtion att bli starkare i motsvarande proportion. (Den faktiska utgiftsstegringen är givetvis en annan historia; den bestämmes bl. a. av tillgången på konsumtionsvaror och prisutvecklingen.) Denna tendens motväges emellertid av skärpningen i det direkta skattetrycket, som följer av källskattens införande. Det torde icke finnas anledning att i denna ytterst ungefärliga kalkyl låta dessa skatteändringar rubba det ovan gjorda antagandet om

den av inkomstökningen följande tendensen till stegring i konsumtionsutgifterna. Resonemanget innebär, att denna räknas volymmässigt, alltså efter konstanta priser.

Beträffande den privata investeringsverksamheten finnes ingen direkt relation till den allmänna inkomstutvecklingen. Det är dock sannolikt, att den allmänna stegring i inkomstnivån, som väntas äga rum, även framkallar en tendens till ökad investeringsverksamhet. Planerna för investeringarna inom industrien ligga enligt kommerskollegium högt (50 procent) över 1946 års faktiska, mycket höga investeringsutgifter. Ansökningar om byggnadstillstånd liksom under 1946 beviljade tillstånd peka också i riktning mot en tendens till starkt ökad byggnadsverksamhet under 1947. Samma tendens gör sig säkerligen även gällande på de områden av näringslivet, som icke stå under investeringskontroll. Det finns sålunda i och för sig anledning att i fråga om värdet av privat investeringsverksamhet räkna med en ungefär lika stark *stegringstendens* som den som gällde mellan 1945 och 1946. Brist på byggnadsmaterial jämte existerande byggnadsreglering skulle dock göra ett sådant antagande uppenbart verklighetsfrämmande. Här förutsattes att investeringskontrollen trots föreliggande starka ökningstendens inom fria områden (maskinköp, byggnadsverksamhet utanför kontrollen) skall begränsa den totala ökningen i den privata investeringsverksamheten till 10 procent. Redan för att nå detta resultat måste — med hänsyn till den höga nivån för under 1946 redan beviljade byggnadstillstånd och den starka stegringstendensen för investeringar utanför kontrollområdet — den löpande byggnadstillståndspolitiken undergå en väsentlig skärpning.

Även beträffande de offentliga utgifterna såväl för konsumtion som investering synes man böra räkna med en viss ökning. Att döma dels av nu gällande riksstat och förslaget till nästa budgetår, dels av trenden i de kommunala utgifterna synes det rimligt att i kalkylen sätta in en utgiftsökning för dessa ändamål av storleksordningen 200 miljoner kronor.

Vad slutligen den återstående posten i efterfrågekalkylen beträffar, exporten, kan det vid en första uppläggning av problematiken antagas, att denna kvarstår oförändrad vid 1946 års nivå. Den potentiella efterfrågan på våra knappa exportvaror är visserligen nära nog obegränsad, men möjligheterna att utan särskilda åtgärder öka exportvolymen torde vara små.

Problemet gäller närmast, i vad mån en betydande ökning i efterfrågan på varor och tjänster, som med all sannolikhet kan väntas komma till stånd mellan 1946 och 1947, kan tillfredsställas genom motsvarande ökning i *den reala tillgången*. Den stegring i utgifterna på olika poster, som ovan antagits, bygger på den allmänna förutsättningen om en direkt fortsättning på den starka expansion, som efterkrigskonjunkturen fick i sin flygande start. Summeras de olika posterna erhålles en stegring i de totala utgifterna på omkring 10 procent (mot 12 mellan 1945 och 1946, se tabell 2).

Enligt beräkningar, som redovisas i kap. V, uppgick 1946 års bruttonationalprodukt vid gällande marknadspriser till 20,5 miljarder kronor. Denna

i och för sig mycket osäkra siffra kan sägas motsvara landets totala produktionsförmåga vid 1946 års priser; korrektion har sålunda gjorts för kapitalförtäring i form av underskott i bytesbalans. För bedömningen av i vad mån täckning kan erhållas för den beräknade totala efterfrågan på varor och tjänster, skall jämförelse tydligen göras med den sannolika ökningen i det totala produktionsresultatet. En väsentlig ökning i den reala tillgången på varor och tjänster framkom mellan 1945 och 1946 tack vare dels en betydande stegring i sysselsättningen inom det privata näringslivet, dels en stor ökning av importen. Därtill kom sannolikt en icke mätbar höjning i produktiviteten (övergången från militär till civil sysselsättning kan i stället för ökad sysselsättning betraktas som en allmän produktivitetsoökning). Under 1946 och 1947 synas betingelserna för en fortsatt höjning av det totala produktionsresultatet väsentligt försämrade i samtliga dessa tre hänseenden. Någon ökning i den totala sysselsättningen är icke att räkna med. I fråga om importen bör man för att nå fram till en jämförelse med landets verkliga produktionsförmåga utan »hjälp» av kapitalförtäring i form av en minskning i våra guld- och valutatillgångar räkna med en minskning av importen med 300—400 miljoner kronor, varigenom betalningsbalansen under i övrigt oförändrade förutsättningar skulle komma i jämvikt.

Beträffande produktivitetsstegringen är fältet fritt för gissningar. Av mycket stor betydelse blir utvecklingen av importen. Goda importmöjligheter av viktiga råvaror och framför allt kol skulle utan tvivel medföra en betydande stegring i produktiviteten inom industrien. Det synes dock icke finnas skäl att räkna med en avgörande förbättring i detta avseende under år 1947. På vissa punkter har under hösten tvärtom inträtt en viss försämring i importmöjligheterna av en del viktiga råvaror. Det är möjligt, att den totala importvolymen icke kommer att undergå någon ökning till nästa år (se nedan). Kommer varken tillgången på arbetskraft eller importvaror att medgiva en kvantitativ expansion av omsättningen inom landet, minskas också möjligheterna för en snabb produktivitetsstegring. Inom stora områden av näringslivet (t. ex. inom handeln) är det nämligen till stor del just den årliga ökningen i omsättningsvolymen, som är bestämmande för produktivitetsstegringen. Den svåra bristen på arbetskraft kan även under 1947 väntas medföra produktivitetsminskande verkningar av det slag, som diskuterats i det föregående. Den höga nivån för värdet av installerade maskiner under 1946 bör visserligen särskilt för industrien medföra en ökad produktion per arbetare. Kommerskollegii senaste investeringsenquête (se kap. II s. 43 f.) visar dock, att industriens investeringar icke i tillräcklig grad synas vara inriktade på rationalisering; utvidgningar av anläggningarna synas i stället komma att skärpa bristen på arbetskraft.

Det är uppenbarligen icke möjligt att med stöd av ovan diskuterade utvecklingstendenser komma fram till en ens någorlunda säker bedömning av utsikterna för produktionsvolymen. Även om de angivna premisserna beträffande stagnation i sysselsättning och import skulle visa sig riktiga, kan

man knappast ens i efterhand kontrollera om en prognos beträffande produktivitetens utvecklingen varit i överensstämmelse med verkligheten. Förskjutningar i produktion och priser gör varje beräkning osäker, och några slutsatser för mindre utslag under korta perioder kunna knappast dragas. Ur allmän synpunkt synas emellertid av tidigare angivna skäl betingelserna för närvarande icke vara goda för en snabb produktivitetstegring. Sannolikheten för att en sådan inträffar under en inflationsbetonad högkonjunktur måste överhuvud taget betraktas som mycket liten; under depressionstider, då prisfall och avsättningssvårigheter pressa företagen till det yttersta, äro förutsättningarna i regel bättre för en betydande produktivitetsförbättring. Det synes sålunda icke finnas anledning att för året 1946—47 räkna med en större ökning i produktiviteten än som i genomsnitt gällde under förkrigstidens relativt gynnsamma betingelser, d. v. s. omkring 2—2,5 procent per år. Detta måste nog under rådande förhållanden betraktas som ett relativt optimistiskt antagande.

I det föregående gjorda sifferantaganden om utgifternas stegring för olika poster och om förändringen i den reala tillgången på varor och tjänster kunna summeras enligt följande sammanställning. Det må än en gång understrykas, att följande kalkyl helt får betraktas som ett *räkneexempel*, avsett att belysa det förda resonemangets innebörd.

	Ökning i nominell efterfrågan milj. kr.		Ökning i real tillgång milj. kr.
Privat konsumtion	1 500	Stegring i produktiviteten . . .	500
Privat investering	300	Importminskning	- 300
Export	0	Summa	200
Offentliga utgifter	200		
Summa	2 000		

Det bör framhållas, att denna analys från efterfråge- eller utgiftssidan givetvis implicerar viss utveckling på intäktssidan. Detta gäller såväl företagens som statens och kommunernas inkomster. En närmare diskussion av dessa förhållanden skulle uppenbarligen föra in på finansieringsfrågorna beträffande här förutsatta utgiftsökningar. Detta synes dock icke vara nödvändigt i detta sammanhang. Utgifter och inkomster äro ju i sista hand samma sak, sedd från olika sidor. Finansieringsproblemen uppstå genom ojämnheter i fördelning av intäkter och utgifter på olika kategorier av ekonomiska subjekt. Förskjutningar i dessa hänseenden kunna givetvis ha stor betydelse för utvecklingen av utgifter och efterfrågan, som i ovanstående räkneexempel helt enkelt förutsatts. Dessa förutsättningar innebära emellertid i huvudsak endast en fortsättning av de tendenser, som uppstått i utvecklingen mellan 1945 och 1946, och synas från denna synpunkt rimliga. Av särskilt intresse i detta sammanhang är givetvis det statliga budgetläget och dess betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Den allmänna inkomststegringen till 1946 medförde sålunda ett betydande överskott på driftbudgeten, som trots om-

sättningskattens borttagande kan väntas återkomma under 1947. Detta budgetöverskott kan enligt det här tillämpade betraktelsesättet uppfattas som en *reflex* av den inflationsbetonade inkomststegringen och följer vid givet skattetryck av den förutsatta utgiftsökningen på olika områden av näringslivet. Budgetöverskottets verkningar få sålunda tänkas vara beaktade genom valet av antaganden beträffande utgiftsökningen på olika områden (se ovanstående diskussion av konsumtionsutgifternas beroende av skatternas förändringar). Detta betraktelsesätt innebär givetvis icke, att budgetpolitiken icke skulle ha något inflytande på utvecklingen. En aktiv ökning i driftbudgetens överskott skulle sålunda påverka här diskuterade utvecklingstendenser genom en minskning i de offentliga utgifterna eller genom en skattehöjning, som minskade de privata konsumtions- eller investeringsutgifterna. En passiv ökning i budgetöverskottet, som endast är en följd av t. ex. en större allmän inkomststegring än här antagits, har däremot ingen sådan effekt. En sådan ökning minskar sålunda icke det primära inflationstrycket men väl en vidare spridning av dess verkningar.

Enligt ovanstående kalkyl skulle sålunda risk föreligga för en betydande skärpning av inflationstrycket till 1947. Den totala efterfrågan skulle öka med 2 miljarder kronor, medan den reala tillgången på varor och tjänster endast kunde stiga med 200 miljoner kronor. Siffrorna skulle sålunda peka på en utpräglad brist på samhällsekonomisk balans. Härvid är att märka, att i kalkylen hänsyn icke tagits till att de totala utgifterna under 1946 medförde viss lagerförtäring. Å andra sidan försiggick utan tvivel samtidigt en viss investering i ökade lager i samband med den allmänna omsättningsökningen, en lagerinvestering, som icke behöver antagas fortgå under 1947.

Ovanstående räkneexempel kan givetvis framläggas med en rad modifieringar i olika avseenden, ledande till alternativa modeller för utvecklingstendenserna. Man kunde sålunda räkna med en något mindre inkomststegring och därmed också lägre ökning i konsumtionsutgifterna. Det är möjligt att också utgifterna för investering och offentliga ändamål kunna räknas till lägre siffror. Om man skriver ner inkomststegringen så lågt som till 7 procent och stegringen i konsumtionsutgifter till 8 procent och räknar ner offentliga utgifter och investeringar med vardera 100 miljoner kronor, kvarstår ändå en nominell utgiftsstegring med omkring 1,4 miljarder kronor. På tillgångssidan medför ett underskott i bytesbalansen av samma storlek som 1946 ett tillskott av varor på 300—400 miljoner kronor utöver den i sammanställningen angivna siffran; i fråga om produktivitetsutvecklingen bör kalkylen redan betraktas som relativt optimistisk. En spänning mellan efterfråge- och tillgångssidan av storleksordningen 1 miljard kronor kommer sålunda att kvarstå. Det bör observeras, att denna summa i dessa räkneexempel markerar *ökningen* i det inflationstryck, som förelåg redan 1946. Det är emellertid ungefär lika plausibelt, att i ett pessimistiskt alternativ räkna upp utgiftssidan och reducera stegringstalet för produktiviteten och därmed öka differensen mellan efterfråge- och tillgångssidan utöver vad ovanstående sammanställning redovisar.

De beräkningar i form av sifferexempel, som här utförts, avse främst att belysa tankemetoden och dessutom att ge ett visst mått av kvantitativ precision till vårt resonemang beträffande rådande utvecklingstendenser. Slutsatsen är, att om utvecklingen får fortsätta utan väsentliga störningar »utifrån», kommer med all sannolikhet spänningen mellan efterfråge- (utgifts-)sidan och tillgångssidan att vidgas betydligt till 1947.

Resultatet av ovanstående analys — illustrerat i framlagda sifferexempel — avser närmast *tendenserna* i konjunkturutvecklingen. Den snabba ekonomiska expansion, som fick sin »flygande start» omkring mitten av 1945, tenderar att leda till ett väsentligt ökat inflationstryck, därför att det reala underlaget för expansionen till stor del försvunnit. Avgörande för den faktiska konjunkturutvecklingen blir emellertid frågan, på vilka vägar en ökad spänning i detta avseende får sin utlösning. Man kan skilja mellan å ena sidan den mer automatiska reaktionen inom det enskilda näringslivet och å andra sidan hos statliga myndigheter framkallade motåtgärder. Ett närmare studium av verkningarna av ett ökat inflationstryck under 1947 får närmast sikta på att klarlägga olika tänkbara alternativ för utvecklingsförloppet. Frågan i vilken grad alternativa reaktionsmöjligheter göra sig gällande, kan givetvis icke besvaras på förhand; den ekonomiska politik, som kommer att föras, blir, såsom ovan framhållits, i hög grad avgörande för den faktiska utvecklingen.

Som ovan framhållits utgjorde utrikeshandeln en säkerhetsventil för inflationstrycket under perioden 1945—46. En väsentlig utjämning kunde tänkas bli uppnådd även under 1947 genom ett kraftigt importöverskott.

Beträffande exporten synes knapp tillgång på arbetskraft och råvaror inom skogs- samt järn- och stålindustrien jämte stark orderbeläggning för hemmamarknadens behov snarast medföra en tendens till minskning av exportvolymen inom viktiga exportgrenar och därmed i varje fall hindra en mer betydande ökning i den totala exportvolymen. Det är å andra sidan icke sannolikt, att exporten kommer att skäras ned för att förbättra försörjningen på olika områden av hemmamarknaden. Planerna gå tvärtom ut på att i möjlig mån upprätthålla exportens volym. Det är däremot möjligt, att en viss prishöjning på exportvaror kan komma till stånd under 1947.

Om tillräckliga importmöjligheter komma att föreligga, skulle en ökad import kunna bereda lättnad på olika delar av hemmamarknaden. Redan under 1946 voro importbehoven på flertalet områden långt större än den faktiska importen. Denna nådde, som förut nämnts, under oktober upp i 327 miljoner kronor (mot en genomsnittsnivå under året på 275 miljoner kronor) utan att inkomna kvantiteter synas ha varit särskilt säsongbetonade. För november noteras ett importvärde på 345 miljoner kronor.

Det är givetvis ytterst vanskligt att bedöma, i vilken utsträckning den ökning av såväl inkomster som konsumtions- och investeringsutgifter, som väntas till 1947, tenderar att åtföljas av ökad import. I genomsnitt för år 1946 låg importen ännu under den nivå, som skulle motsvara en stegring

parallell med nationalinkomsten sedan förkrigstiden. Från denna mycket schematiska synpunkt skulle en ytterligare höjd inkomst- och utgiftsnivå för 1947 av den storleksordning, som angivits i anförda räkneexempel, mycket väl kunna tänkas medföra en medelimport per månad av 350 miljoner kronor. Med hänsyn till nu föreliggande köpkraftsoverskott, som i denna betydelse icke förelåg under förkrigstiden, skulle utrymme kunna tänkas föreligga för ännu högre importnivå.

Av flera skäl kan en sådan automatisk anpassning av importen till utgifts-expansionen icke väntas komma till stånd. Redan importens nuvarande onormala sammansättning visar, att importen endast i begränsad utsträckning kan tänkas tjänstgöra som regulator. Såsom visas i kap. IV ligger importvolymen av konsumtionsvaror redan ett stycke över förkrigsnivån; särskilt högt har importvärdet stigit för livsmedel och textilvaror, speciellt inom de mer lyxbetonade kategorierna. Importen ligger i stället undernormalt lågt för viktiga råvaror (framför allt byggnadsmaterial, kol och koks och maskiner). Om stora importsvårigheter komma att bestå för dessa senare kategorier, vilket synes sannolikt för den närmaste framtiden, är det icke utan vidare givet, att t. ex. bestående relativt goda importmöjligheter för olika slag av konsumtionsvaror, för vilka importen redan drivits upp på relativt hög nivå, komma att föranleda en fortsatt stark ökning i importvärdet. Importutvecklingen blir med andra ord i viss mån beroende av, i vilken mån importmöjligheter öppnas, som medge en mer normal sammansättning av importen.

Det är dock möjligt, att den väntade ökningen under 1947 i totala efterfrågan på varor och tjänster kommer att medföra en stark tendens till fortsatt stegring i importen. En gräns för importökningen kommer emellertid i så fall att sättas av hänsyn till landets valutareсурser. Om exporten av ovan angivna skäl stagnerar på 1946 års nivå av drygt 200 miljoner kronor, kunde importöverskottet under 1947 vid goda importmöjligheter tänkas stiga till så hög nivå som närmare 2 000 miljoner kronor. Redan bibehållandet av importen på den nivå, som nåtts under tiden september—november, skulle under samma förutsättning beträffande exporten leda till ett årligt importöverskott av storleksordningen 1 500 miljoner kronor. En höjning av exportprisen med i genomsnitt 10 procent (utan motsvarande stegring i importprisen) skulle förbättra handelsbalansen med omkring 250 miljoner kronor. Även om övriga poster i betalningsbalansen — i första hand fraktintäkterna — kunna väntas resultera i en betydande nettoinkomst för landet (av t. ex. storleksordningen 500—600 miljoner kronor) skulle dock en importutveckling enligt dessa alternativ, icke minst med hänsyn till andra belastningar på vår valutaställning, nog anses leda till en alltför stor minskning av landets valutareserver. Slutsatsen av detta resonemang är, att man knappast kan räkna med att en fortsatt mer betydande ökning av importen utöver 1946 års medelnivå i mer beaktansvärd grad skall kunna bidra till en utjämning av inflationstrycket.

En mer betydande förändring i situationen på denna front skulle uppstå,

om inflationstendenserna i världen utanför oss dämpades ned genom en amerikansk konjunkturedgång. En viss sannolikhet finns givetvis för ett sådant alternativ. Som i annat sammanhang framhållits synes denna med hänsyn till den amerikanska konjunkturkonstellationen dock icke tillräckligt stor för att denna möjlighet skall få väsentligt modifiera den bild av utsikterna vad beträffar utrikeshandeln, som här lämnats. Det kan tilläggas, att en depression i Förenta staterna dessutom icke utan vidare torde förbättra vår valutaställning, eftersom med all sannolikhet export- och importpriserna skulle påverkas i samma riktning.

Slutsatsen av föregående resonemang blir, att det ökade inflationstryck, som är att motse, med all sannolikhet i huvudsak och i långt större utsträckning än under 1946 måste stanna inom landet. Den ökning i spänningen mellan total efterfrågan och tillgång på varor och tjänster av den betydande storleksordning, som i det föregående framlagda sifferexempel illustrera, beror till omkring 70 procent på tendensen till ökade utgifter för privat konsumtion. Den starka tendensen till ökade utgifter för konsumtion behöver emellertid icke med nödvändighet leda till en faktisk utgiftsstegring i motsvarande grad. Utvecklingen kommer att bli beroende på omständigheter, som i dag endast i mycket begränsad grad kunna överblickas. Äro, som ovan gjorts sannolikt, möjligheterna till ökad produktion och import på flertalet områden relativt snävt begränsade, kan utgiftsstegringen manifesteras sig i fortsatt lageruttömning och prisstegring i olika former. Det är uppenbart, att verkningarna i dessa hänseenden av det ökade köpkraftstrycket i hög grad kommer att bli beroende på de psykologiska reaktionerna. I den mån konsumtionsvaror (t. ex. importvaror) utförsäljas och icke finnas i butikerna, kan emellertid i stället ett »tvångssparande» tänkas uppstå — under förutsättning att en knapphetsprisstegring icke tvingar sig fram. Inkomsttagarna skulle sålunda just på grund av bristen på de varor, de i första hand skulle vilja köpa, hålla tillbaka utgifterna. Investeringsutgifterna kunna på samma sätt frivilligt begränsas av bristen på byggnadsmaterial och arbetskraft. Den ekonomiska politiken kan tänkas bli inriktad på att i så hög grad som möjligt nå denna effekt. De politiska och psykologiska förhållandena synas emellertid för närvarande sådana, att en dylik tvångssparande-effekt icke utan vidare torde komma att uppstå. Det är t. o. m. möjligt, att en förväntan om fortsatt prisstegring och om hotande varubrist medför en tendens till stegring i konsumtionsbenägenheten. Om utvecklingen finge gå av sig själv i den riktning och med den styrka, som ovan diskuterade tendenser ange, skulle sålunda sugningen på prisnivån otvivelaktigt kunna bli betydande. Samtidigt skulle lönestegringen och en eventuell fortsatt importprisstegring öka trycket underifrån. Den situation, som ovan skildrats för 1946, skulle därmed försvåras. I den mån prisstoppet formellt upprätthölls, skulle även tendensen mot dold varufördyring och snedvriden produktionsinriktning kunna ökas.

Man kan icke bagatellisera faran för en sådan utveckling genom att hänvisa till läget under krigsperioden, då det latent inflationstrycket kanske var av samma storleksordning, som vi räknat med för 1947. Det psykologiska läget och moralen på marknaderna var i väsentliga avseenden en helt annan än nu. Det rådde också en betydande enighet om den ekonomiska politikens mål och medel, som nu knappast föreligger. Inkomsttagarna funno sig i en begränsning i konsumtionen, därför att den accepterades som en oundviklig konsekvens av krigsförhållandena och dessutom kunde betraktas som övergående. Ransoneringar och varubrist ledde därmed till »frivilligt tvångssparande». En kontrollerad prisstegring, som tidvis var större än löneökningen, bidrog också till att hålla konsumtionsstegringen tillbaka. Man väntade, att priserna skulle falla efter kriget. Även reaktionen på företagsidan var relativt återhållsam. Investeringsutgifter hölls i viss mån tillbaka av olika skäl, icke minst i förväntan på lägre kostnader i framtiden. Marknadssituationen utnyttjades i allmänhet icke i högre grad för att förbättra vinstläget. Inställningen till regleringarna, särskilt vad beträffar priskontrollen, var i huvudsak lojal och förstående.

Föreningen av bestående starkt kostnadstryck och avsevärd ökning i total efterfrågan, som icke kan väntas finna motsvarighet i ökad varutillgång, hotar sålunda att vålla en allvarlig störning i den samhällsekonomiska balansen under år 1947. Får situationen i huvudsak utveckla sig i frihet och ha säkerhetsventilerna i form av lagerminskning och importökning i huvudsak stängts, kan situationen bli svårbemästrad. Den »naturligaste» reaktionen med hänsyn till det ökade inflationstrycket är utan tvivel prisstegring, öppet redovisad eller dold. Risk föreligger i senare fallet för att efter allmän-europeiskt mönster uppstår en dubbel prisnivå. Men en prisstegring, vare sig dold eller öppet redovisad, löser i och för sig icke balansproblemet. En prisstegring tenderar, när den väl kommit igång, att fortsätta av sig själv och bli kumulativ. Inkomsterna stiga mer eller mindre parallellt med priserna — med tendens till acceleration när situationen väl kommit ur kontroll — medan spänningen mellan löpande efterfrågan och tillgång består. Härmed är givetvis icke sagt, att någon okontrollerbar inflationsrörelse håller på att uppstå i vårt land. Utvecklingen innehåller så pass många tröghetsmoment, både vad beträffar löntagarnas och företagarnas reaktioner, att en snabb prisstegring i stil med utvecklingen efter förra världskriget bör kunna förhindras med stöd av kontrollåtgärder av olika slag. Här har endast framhållits, att styrkan hos rådande tendenser vad beträffar inkomster, konsumtion, sparande och utrikeshandel håller på att medföra en väsentlig ökning av inflationsrisken.

Bihang 3.

PM

angående den statsfinansiella utvecklingen.

Tab. 1. Statens inkomster och utgifter budgetåren 1939/40—1945/46.

Inkomster.		Utgifter.	
Budgetåret 1939/40.			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	1 849	Driftbudgetens utgifttitlar ...	2 514
Statslån	991	Kapitalinveste- ringar	366 milj. kr.
		avgår avskriv- ningar	42 » » 324
		Fonders och diversemedels netto- uttag från statsverkets och riksgäldskontorets checkräk- ningar	103
		Diverse avräkningskonton	13
	2 840		
Kassamedelsförbrukning	114		
Summa	2 954	Summa	2 954
 Budgetåret 1940/41.			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	2 037	Driftbudgetens utgifttitlar ...	3 414
Statslån	1 545	Kapitalinveste- ringar	464 milj. kr.
Fonders och diversemedels net- toinsättningar å statsverkets och riksgäldskontorets check- räkningar	94	avgår avskriv- ningar	54 » » 410
	3 676	Diverse avräkningskonton	28
Kassamedelsförbrukning	176		
Summa	3 852	Summa	3 852

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 3:
Statsfinansiella utvecklingen m. m.*

Budgetåret 1941/42.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	2 268	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	3 604
Statslån	1 757	Kapitalinveste- ringar	481 milj. kr.
Fonders och diversemedels net- toinsättningar å statsverkets och riksgäldskontorets check- räkningar	124	avgår avskriv- ningar	77 » » 404
	4 149	Diverse avräkningskonton	156
Kassamedelsförbrukning	15		
Summa	4 164	Summa	4 164

Budgetåret 1942/43.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	2 704	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	4 037
Statslån	1 805	Kapitalinveste- ringar	466 milj. kr.
Fonders och diversemedels net- toinsättningar å statsverkets och riksgäldskontorets check- räkningar	6	avgår avskriv- ningar	91 » » 375
Diverse avräkningskonton	3		4 412
Summa	4 518	Kassamedelsökning	106
		Summa	4 518

Budgetåret 1943/44.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 106	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	4 072
Statslån	1 042	Kapitalinveste- ringar	546 milj. kr.
Fondmedel, insatta i riksgälds- kontoret, som i samband med kapitalbudgetens omläggning salderats mot resp. fonders kapitalskulder	442	avgår avskriv- ningar	85 » » 461
Fonders och diversemedels net- toinsättningar å statsverkets och riksgäldskontorets check- räkningar	31		4 533
Diverse avräkningskonton	14	Kassamedelsökning	102
Summa	4 635	Summa	4 635

Budgetåret 1944/45.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 251	Driftbudgetens utgifttitlar....	4 103
Statslån	1 179	Kapitalinveste-	
Diverse avräkningskonton	95	ringar	787 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar	181 » » 606
		Fonders och diversemedels netto-	
		uttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	24
	4 525		
Kassamedelsförbrukning	208		
Summa	4 733	Summa	4 733

Budgetåret 1945/46.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 528	Driftbudgetens utgifttitlar....	3 329
Statslån	242	Kapitalinveste-	
Fonders och diversemedels netto-		ringar	543 milj. kr.
insättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar.....	203 » » 340
räkningar	242	Diverse avräkningskonton	128
			3 797
		Kassamedelsökning	215
	4 012	Summa	4 012

Anm. Med kassamedelsförbrukning avses i tabellen disposition av medel å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken resp. i affärsbankerna, oavsett ändamålet. Kassamedelsökning betecknar tillskott till samma räkningar, oavsett om detta härrör från transaktioner redovisade över budgeten eller från betalningar vid sidan av denna. Termerna användas i samma betydelse i tab. 4.

Tab. 2. Inkomster och utgifter å driftbudgeten under budgetåren 1939/40—1945/46.

(Miljoner kronor.)

Budgetår	Driftbudgeten		
	Inkomster	Utgifter	Överskott (+) resp. under- skott (-)
1939/40	1 849	2 514	- 665
1940/41	2 037	3 414	- 1 377
1941/42	2 268	3 604	- 1 336
1942/43	2 704	4 037	- 1 333
1943/44	3 106	4 072	- 966
1944/45	3 251	4 103	- 852
1945/46	3 528	3 329	+ 199

**Tab. 3. Förändringar i statens upplåning under budgetåren
1939/40—1945/46.**

(Miljoner kronor.)

Budgetår	Fonderad stats- skuld	Tillfällig statsskuld			Summa (kol. 2 + 3 + 4)	Reinves- terade kapital- medel ³	Summa redo- visad stats- skuld (kol. 6 + 7)
		Obliga- tions- lån	Skattkammar- växlar m. m.				
			Summa	därav mot likvid i främman- de valuta ¹			
1	2	3	4	5	6	7	8
1939/40	395	—	166	156	561	430	991
1940/41	1 192	—	331	175	1 523	22	1 545
1941/42	1 280	—	349	115	1 629	128	1 757
1942/43	1 060	500	— 44	— 105	1 516	289	1 805
1943/44	1 061	—	236	— 50	1 297	³ — 255	1 042
1944/45	998	— 500	290	— 311	788	391	1 179
1945/46	1 090	—	— 696	— 130	394	— 152	242
Summa	7 076	—	632	— 150	7 708	853	8 561
Statsskulden den 30 juni 1939.....	2 009	—	150	150	2 159	475	2 634
Statsskulden den 30 juni 1946.....	9 085	—	782	—	9 867	1 328	11 195

¹ Väckelkredit 1 och 2 i riksbanken.

² Medel tillhöriga statsinstitutioner och fonder inlånade direkt eller genom riksbanken.

³ Detta belopp innefattar å ena sidan en ökning med 187 milj. kr. och å andra sidan en minskning med 442 milj. kr., vilken senare är hänförlig till den i tab. 1 angivna salderingen i samband med kapitalbudgetens omläggning per den 30 juni 1944. Då denna minskning av statsskulden om 442 milj. kr. endast är av formell natur har hänsyn icke tagits till densamma i de följande tabellerna.

Anm. Avgränsningen mellan fonderad och tillfällig statsskuld har skett i enlighet med riksgäldskontorets redovisning. Såsom fonderad statsskuld betraktas i enlighet härmed även lån med blott 5 års löptid, medan å andra sidan 1942 års obligationslån med en löptid av 2¹/₄ år hänförs till tillfällig statsskuld. »Skattkammarväxlar mot likvid i främmande valuta» motsvarar vad som i tab. 4 betecknas såsom valutakrediter. Krediterna i fråga avse dels reservförrådsnämndens inköp i utlandet, dels viss del av försvarsmyndigheternas motsvarande materielinköp.

Tab. 4. Statsupplåningens placering.

(Miljoner kronor.)

	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Utgiftsöverskott å riksstaten	989	1 787	1 740	1 708	1 427	1 458	141
Transaktioner vid sidan av riksstaten	116	— 66	32	— 9	— 45	— 71	— 114
Summa utgiftsöverskott	1 105	1 721	1 772	1 699	1 382	1 387	27
<i>Upplåning:</i>							
på marknaden:							
skattkamarväxlar	—	—	5	10	63	140	— 211
övrig upplåning	405	1 161	848	1 081	1 005	609	1 067
hos affärsbankerna:							
skattkamarväxlar	—	100	195	90	162	417	— 451
övrig upplåning	—	62	411	520	113	— 171	81
hos riksbanken:							
tillfällig upplåning	—	25	55	— 80	4	104	38
valutakrediter	156	175	115	— 105	— 50	— 311	— 130
hos statsinstitutioner och fonder:							
direkt av riksgäldskontoret	72	30	97	119	90	111	11
genom riksbankens förmedling	358	— 8	31	170	97	280	— 163
<i>Kassamedelsförbrukning:</i>							
räkningar i riksbanken ...	128	189	— 7	— 111	— 84	191	— 193
andra bankräkningar	— 14	— 13	22	5	— 18	17	— 22
Summa	1 105	1 721	1 772	1 699	1 382	1 387	27

Anm. »Utgiftsöverskott å riksstaten» motsvarar underskottet å driftbudgeten ökat med kapitalinvesteringarna, exkl. avskrivningar, (jfr tab. 1 och 2). »Transaktioner vid sidan av riksstaten» utgör saldote av övriga i tab. 1 angivna poster med undantag av beloppen för statslån och kassamedelsförändringar.

I tabellens andra del har verkställts en uppdelning av statsskuldökningen för resp. år, varvid summan av upplåningen på marknaden, hos affärsbankerna och hos riksbanken motsvarar i kol. 6 i tab. 3 redovisade belopp, medan beloppen för upplåningen hos statsinstitutioner och fonder korrespondera mot kol. 7 i tab. 3. I tab. 1 angivna belopp för »Statslån» motsvara summan av under upplåning i tab. 4 upptagna belopp, och de i de båda tab. angivna beloppen för »Kassamedelsförbrukning» korrespondera likaledes (minustecknen ange kassamedelsökning).

Tab. 5. Riksbankens transaktioner och utvecklingen av tillgången på betalningsmedel.

(Miljoner kronor.)

	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
Nettoreultatet av riksbankens samtliga guld- och valutatransaktioner	- 961	+ 602	+ 254	+ 193	+ 365	+ 76	+ 330
Nettoförändringar å statliga myndigheters checkräkningar i riksbanken (exkl. clearingmedel).....	+ 402	+ 110	+ 47	+ 17	- 7	+ 284	- 338
Växelkrediter	+ 156	+ 175	+ 115	- 105	- 50	- 311	- 130
Nettoreultatet av riksbankens köp och försäljningar av obligationer m. m. (exkl. växelkrediter)	+ 5	+ 48	+ 11	- 100	+ 49	+ 115	+ 38
Rediskonterade växlar	+ 203	- 201	- 3	-	-	-	-
Lån och krediter till kreditinstitut .	+ 199	- 160	- 37	- 1	-	-	+ 19
Lån och krediter till andra än kreditinstitut med avdrag för insättningar å bunden räkning	+ 83	- 97	- 116	- 99	- 104	- 19	+ 69
Andra transaktioner med marknaden	+ 11	- 30	+ 8	- 11	+ 31	+ 15	- 9
Summa	+ 98	+ 447	+ 279	- 106	+ 284	+ 160	- 21
Utölpande sedlar	+ 419	- 29	+ 257	+ 263	+ 257	+ 219	+ 51
Affärsbankernas m. fl. tillgodohavanden å checkräkning hos riksbanken	- 321	+ 476	+ 22	- 369	+ 27	- 59	- 72
Summa	+ 98	+ 447	+ 279	- 106	+ 284	+ 160	- 21

Anm. »Nettoförändringar å statliga myndigheters checkräkningar i riksbanken (exkl. clearingmedel)» motsvarar summan av de i tab. 4 angivna posterna »Reinvesterade kapitalmedel: genom riksbankens förmedling» samt »Kassamedelsförbrukning: räkningar i riksbanken» (omfattande endast statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar) *plus* förändringarna å övriga statliga myndigheters checkräkningar *minus* förändringarna av beloppet vid varje tidpunkt i riksbanken inestående clearingmedel. Ifrågasvarande två korrigeringsposter ha icke ansetts vara av sådant intresse, att de här särskilt specificerats. Förändringarna i behållningen av clearingmedel ha i tab. 5 fråndragits, emedan de i förevarande sammanhang böra redovisas under köp och försäljning av guld och valutor.

»Nettoreultatet av riksbankens köp och försäljningar av obligationer m. m.» innefattar även i tab. 4 angivna »Tillfällig upplåning hos riksbanken».

»Andra transaktioner mot marknaden» motsvaras av sådana förändringar i riksbankens balansräkning vilka var för sig äro av underordnad betydelse och icke utan vidare kunna hänföras till någon av de tidigare i tabellen specificerade transaktionerna.

Plustecknen i tabellens första del ange, att den registrerade förändringen medfört ett utflöde av betalningsmedel från riksbanken, minustecknen ange att förändringarna medfört en indragning av betalningsmedel till riksbanken. I tabellens andra del ange plus- och minustecknen ökning resp. minskning i betalningsmedelsförsörjningen.

Av *tab. 1* och *2* framgår att driftbudgeten för budgetåret 1945/46 utvisade ett överskott å 199 miljoner kronor mot ett underskott å 852 miljoner kronor närmast föregående budgetår. Denna förbättring av utfallet inträdde dels genom en ökning av intäkterna å 277 miljoner kronor, dels genom en utgiftsminskning uppgående till 774 miljoner kronor. Budgetöverskottet motsvarade sålunda drygt 70 procent av intäktsökningen mellan 1944/45 och 1945/46.

Statsskulden ökade under budgetåret 1945/46 med 242 miljoner kronor, medan motsvarande siffra för 1944/45 var 1 179 miljoner kronor. Samtidigt inträdde under 1945/46 en kassamedelsökning å 215 miljoner kronor, som sålunda nästan helt motsvarade nettouplåningen. Som av *tab. 3* framgår, skedde dock betydande förändringar med avseende å den statliga upplåningens fördelning å fonderad och tillfällig statsskuld m. m. Den fonderade statsskulden visade en stegring med icke mindre än 1 090 miljoner kronor, vilket belopp t. o. m. var något högre än under de närmast föregående åren. Där emot inträdde en stark minskning av den tillfälliga statsskulden, vilken nedgick med 696 miljoner kronor, eller från 1 328 till 632 miljoner kronor. Slutligen minskade reinvesterade kapitalmedel (omfattande medel tillhörande statsinstitutioner och fonder, inlånade direkt av riksgäldskontoret eller genom riksbanken) med 152 miljoner kronor. Denna minskning sammanhängde delvis med att reservförrådsnämnden till riksgäldskontoret — i samband med en omläggning av sättet för finansieringen av nämndens verksamhet — återbetalade vissa krediter; de medel som togos i anspråk härför hade tidigare inestätt å checkräkning i riksbanken. I samband härmed avvecklades definitivt de av riksbanken till riksgäldskontoret under de första krigsåren lämnade växelkrediterna 1 och 2.

Beträffande förändringarna i statsupplåningens placering torde få hänvisas till *tab. 4*. Av denna framgår bland annat, att affärsbankernas innehav av statspapper undergått en betydande minskning i samband med den starka reduktionen av den tillfälliga statsskulden, medan upplåningen på marknaden ökat med ca 100 miljoner kronor i jämförelse med budgetåret 1944/45.

Beloppet utelöpande sedlar (*tab. 5*) visade under budgetåret 1945/46 en stegring med endast 51 miljoner kronor mot 200 å 250 miljoner kronor under de närmast föregående åren. Då affärsbankernas m. fl. tillgodohavanden å checkräkning i riksbanken samtidigt utvisade en nedgång med 72 miljoner kronor, kunde sålunda noteras en minskning i betalningsmedelsförsörjningen om 21 miljoner kronor mot en ökning å 160 miljoner kronor under närmast föregående budgetår. Av *tab. 5* framgår vidare bland annat, att riksbankens guld- och valutabehållning (inkl. clearingmedel) under året ökades med 330 miljoner kronor. Huvudsakligen till följd av tidigare omnämnda inbetalning av reservförrådsnämnden till riksgäldskontoret nedgick under 1945/46 behållningen å de statliga myndigheternas checkräkningar i riksbanken med 338 miljoner kronor.

Bihang 4.

En allmän investeringsbudget för byggnads- och anläggningsverksamheten år 1947.

I. Allmänna synpunkter på investeringsbudgetens utformning.

Investeringarna ha efter kriget tenderat att stiga till en ur olika synpunkter alltför hög nivå. Den viktigaste orsaken är utan tvivel, att alla slag av civila investeringar blivit eftersatta under krigsåren, och att dessa uppdämda behov göra sig gällande med växande styrka, ju längre de skjutas framåt i tiden. Reserven av nu aktuella investeringar är på många områden så stor, att den motsvaras av lika stora investeringar som för närvarande under flera år framåt. Det allmänna konjunkturläget och förväntningarna angående den framtida prisutvecklingen ha verkat utlösande på dessa eftersatta behov.

Åtgärderna för att begränsa investeringarna ha hittills varit begränsade till byggnads- och anläggningsverksamheten. Den övriga investeringsverksamheten i maskiner, fartyg, övriga transportmedel, inventarier m. m., som normalt omfattar omkring $\frac{1}{3}$ av alla investeringar, har däremot icke gjorts till föremål för någon kontroll. Men givetvis verkar en begränsning av byggnads- och anläggningsverksamheten indirekt återhållande på anskaffningen av maskiner och annan materiel.

Det möter stora svårigheter att på ett rätt sätt avväga den volym av investeringar, som bäst svarar mot de föreliggande ekonomiska förutsättningarna. Enklarest kunde synas vara att anpassa byggnads- och anläggningsverksamheten efter tillgången på *byggnadsmateriel*. Även i detta avseende uppstå dock vissa svårlösta avvägningsproblem, eftersom i flera fall samma slags materiel förbrukas på andra områden.

Det möter även betydande svårigheter att för någon längre tid framåt överblicka tillförseln av byggnadsmateriel, särskilt med hänsyn till ovissheten om den framtida utvecklingen av importen. Man får emellertid utgå ifrån, att tillgången på fossilt bränsle kommer att förbli knapp även under år 1947. Detta kommer i sin tur att begränsa möjligheterna till en inhemsk produktion av flera viktiga byggnadsmateriel. Den inhemska produktionskapaciteten för tegel och cement möjliggör sålunda knappast någon ökning av byggnadsverksamheten över 1946 års nivå. Tillgången på smidda rör har under år 1946 berett särskilt stort bekymmer. Utsikterna för 1947, både vad gäller den inhemska produktionen och importen, äro mycket ovissa. Man måste emellertid bereda sig på den möjligheten att tillförseln till marknaden kan bli väsentligt mindre än år 1946. Även i fråga om andra byggnadsmateriel

terial kan en utpräglad knapphet väntas bestå vid nuvarande omfattande byggnadsverksamhet. En begränsning av denna blir därför nödvändig om man vill förebygga att färdigställandet av byggena fördröjes genom brist på material.

Efter att under krigsåren ha legat på en väsentligt lägre nivå än under kriget, steg den samlade byggnads- och anläggningsverksamheten under år 1945 åter upp till förkrignivån. Under år 1946 har en ytterligare ökning av byggnadsvolymen med 10 à 20 % ägt rum. Antalet byggnadsarbetare har i samband därmed ökats med omkring 10 000. Tack vare utjämningen av byggnadsårssongen överstiger samtidigt produktionen per arbetare väsentligt förkrignivån.

Genom denna utveckling under år 1946 har byggnadsverksamheten kommit att öka sin konkurrens med andra delar av näringslivet om den tillgängliga *arbetskraften*. Byggnadsverksamhetens möjligheter att dra till sig arbetskraft äro givetvis goda på grund av den relativt höga lönenivån. Hänsyn måste i detta sammanhang tagas därtill, att arbetsmarknaden nu kommit in i en period, då tillgången på arbetskraft icke längre växer, och då utvecklingsmöjligheterna för enskilda näringsgrenar därför äro starkt begränsade. En ökning av sysselsättningen på ett håll måste i huvudsak motsvaras av en minskning av sysselsättningen på något annat område. Därvid bortses från möjligheterna att öka sysselsättningen inom landet genom invandring av utländska arbetare eller mobilisering av arbetsmarknadens reserver. Dessa möjligheter ha vid en närmare prövning visat sig vara relativt begränsade, åtminstone på kort sikt. Samtidigt med att byggnadsverksamheten ökats, har arbetskraft i stor utsträckning dragits även till andra näringsgrenar, bl. a. i betydande omfattning till mindre industri- och serviceföretag, som gynnats av den nuvarande fredskonjunkturen. Den därmed följande knappheten på arbetskraft har medfört, att det i många fall icke varit möjligt att bemanna redan existerande anläggningar. Inom den större industrien har sålunda uppskattats föreligga ett underskott på omkring 50 000 arbetare.

Med hänsyn till dessa förhållanden har det ansetts vara önskvärt att inrikta byggnadskontrollen så, att i varje fall en fortsatt ökning av byggnadsarbetarkåren förhindras. Det har även ansetts önskvärt att om möjligt minska byggnadsvolymen från 1946 års höga nivå, varigenom arbetskraft skulle kunna lösas för andra arbetsuppgifter.

En återhållsamhet i fråga om investeringarnas omfattning är även motiverad med hänsyn till *det allmänna konjunkturläget*. Den reala nationalinkomstens stegring i förhållande till den före kriget uppnådda högsta nivån är ännu relativt begränsad. Sparbenägenheten har å andra sidan visat en tendens att falla. En allmän samhällsekonomisk balans synes därför under i övrigt lika förutsättningar kräva, att investeringsverksamheten icke i högre grad överstiger förkrignivån. Ur denna synpunkt har det i och för sig ansetts önskvärt att eftersträva en återgång av den samlade byggnads- och anläggningsverksamheten till 1945 års nivå.

Bih. 4: En allmän investeringsbudget.

På flera områden har emellertid en sådan reduktion visat sig möta betydande svårigheter. Det kan även ifrågasättas, om en sådan reduktion ur allmänna samhällliga synpunkter representerar en riktig avvägning mellan olika behov. Det föreligger otvivelaktigt på hela investeringsområdet mycket trängande behov av en snabb uppbyggnad för att inhämta, vad som blivit eftersatt under kriget. Behovet av nya bostäder, av rationaliseringsåtgärder, av en förnyelse av produktions- och distributionsapparaten, av en ökning av energiförsörjningen samt av en standardhöjning i fråga om samfärdsel, socialväsande och kulturella institutioner framstår i dag som synnerligen trängande. Erfarenheten från byggnadsberedningens verksamhet visar, att man — trots en viss ökning av tillstånden — under det gångna året nödgats avvisa synnerligen trängande behov av nya byggen och anläggningar.

Behoven av nya investeringar böra tydligen vägas mot andra behov, som nu kunna tillfredsställas inom den enskilda och kollektiva konsumtionen. Kontrollen av byggnads- och anläggningsverksamheten synes sålunda böra betraktas som ett led i en allmän ekonomisk politik, där en begränsning även på andra områden måste komma till stånd. Om hela tyngden av den ekonomiska balanspolitiken skulle läggas på investeringsverksamheten, synes detta i nuvarande läge leda till en orimlig avvägning mellan kapitalbildning och löpande konsumtion. Det synes ur denna synpunkt icke vara en riktig politik att i mera betydande grad minska investeringsverksamheten för att bereda utrymme för en ökad konsumtion.

Ur de olika synpunkter som ovan diskuterats har det — efter överläggningar inom investeringsrådet och byggnadsberedningen — uppställts som riktlinje för byggnadskontrollen under år 1947 att i jämförelse med år 1946 söka få till stånd en minskning av den volym, för vilken nya tillstånd lämnas. Det har emellertid icke ansetts vara möjligt eller rimligt att sänka denna volym ända ned till 1945 års nivå. En anpassning till den lägre nivå, som ansetts böra eftersträvas, kommer på grund av byggnadsverksamhetens tidskrävande natur till stånd först med en viss eftersläpning.

När sålunda en sträng återhållsamhet måste utövas under det kommande året, har det synts angeläget att få till stånd en så ingående planläggning av investeringarnas omfattning på olika områden som möjligt. Denna planläggning har tagit formen av *en allmän investeringsbudget för byggnads- och anläggningsverksamheten under år 1947*. Denna budget har uppställts med ledning av utvecklingen under tidigare år samt med kännedom om de aktuella behov, som föreligga på olika områden. I syfte att klargöra dessa behov ha omfattande inventeringar av investeringsplanerna på olika områden verkställts. Vissa resultat av dessa inventeringar redovisas i det följande. Vid budgetens utformning har hänsyn även tagits till de speciella synpunkter, som framförts vid överläggningar inom investeringsrådet samt vid kontakten med olika statliga departement och andra institutioner. Budgeten har sedermera i princip accepterats som underlag för byggnadsberedningens fortsatta arbete.

Av flera skäl kan en budget av här redovisat slag icke ges karaktären av en detaljerad plan som under alla förutsättningar skall följas. Framför allt är det icke möjligt att på förhand bedöma, vilka behov av nya byggnader och anläggningar som komma att göra sig gällande på olika områden. Budgeten kan av detta skäl endast tjäna som en *riktlinje*, som kan ge ett stöd för byggnadsberedningens arbete under det kommande året. Samtidigt bör emellertid fasthållas, att den ram, som uppdragits i budgeten, icke bör överskridas, såvida icke några väsentliga förändringar inträffa i de ekonomiska förutsättningarna. I detta avseende anger budgeten sålunda en *övre gräns*. Skulle den tekniska, ekonomiska och sociala utvecklingen aktualisera nya behov, som måste ges prioritet i förhållande till andra, som tidigare ansetts mest angelägna kunna förskjutningar inom budgetens allmänna ram bli nödvändiga. Skulle det å andra sidan visa sig, att byggnadsverksamheten på ett visst område utan större svårighet kan skäras ned längre, än som förutsatts i budgeten, bör detta icke få föranleda någon ansvällning på andra områden.

De förutsättningar för budgetens utformning, som ovan angivits, innebära ju att knappheten i fråga om byggnadsmaterial och arbetskraft kommer att bestå, samt att ej heller i övrigt ett omslag i den allmänna konjunkturen kommer att inträffa. Skulle depressionstendenser med arbetslöshet framträda, blir det givetvis anledning att revidera hela byggnadsprogrammet.

II. Byggnadsverksamhetens nuvarande omfattning.

Som nämnts är den kontroll, vilken via byggnadstillståndsgivningen utövas över investeringsverksamheten begränsad till investeringar i byggnader och anläggningar. Vid beviljandet av byggnadstillstånd skiljer man mellan *särskilda tillstånd*, som grundas på en centralt verkställd prövning av varje enskilt byggnadsprojekt, och *generella tillstånd*, som innebära, att arbeten av en viss typ få utföras utan att varje enskilt fall prövas på samma sätt som vid de särskilda tillstånden. Till sistnämnda grupp kan även hänföras de s. k. »tremanbyggena» vid vilka enligt vissa närmare angivna regler högst tre arbetare få sysselsättas. Vissa smärre byggnadsarbeten (huvudsakligen av stat och kommun och vissa större industrier med egna anställda utförda reparations- och underhållsarbeten samt arbeten, som utföras av byggherren med egen och familjemedlemmarnas arbetskraft) få dessutom utföras utan byggnadstillstånd. Endast för de byggnadsarbeten som bedrivs med särskilda tillstånd finnes en fortlöpande, detaljerad statistisk redovisning över omfattningen och värdet av beviljade tillstånd inom olika områden. För »tremanbyggena» finnas dessutom sedan år 1946 vissa summariska uppgifter om lämnade byggnadstillstånd.

En allmän uppfattning om omfattningen av de arbeten som bedrivs med byggnadstillstånd kan emellertid erhållas genom den inventering, som arbetsmarknadskommissionen utfört av antalet den $\frac{1}{3}$ 1946 vid sådana arbeten sysselsatta byggnadsarbetare. Inventeringen avsåg samtliga under bygg-

Bih. 4: En allmän investeringsbudget.

nadsregleringen fallande arbeten för vilka byggnadstillstånd beviljats. Enligt en av arbetsmarknadskommissionen avlämnad preliminär redogörelse voro vid inventeringstidpunkten 157 200 arbetare sysselsatta med sådana arbeten. Av dessa voro 122 800 sysselsatta med arbeten som karakteriserats som ny-, om- eller tillbyggnad och de övriga 34 400 vid underhålls- och reparationsarbeten. Fördelade efter byggnadstillståndets art voro 74 % sysselsatta vid arbeten som bedrevs med särskilda tillstånd, 6 % vid s. k. »tre-mannabyggen» och 20 % vid andra arbeten som bedrevs med generella tillstånd, i huvudsak underhålls- och reparationsarbeten.

På grundval av uppgifter från de olika fackförbunden har totalantalet arbetare vid husbyggnadsarbeten den 1 augusti uppskattats till 155 000 man och vid anläggningsarbeten av alla slag till c:a 50 000 man eller sammanlagt 205 000 man. Av dessa torde c:a 5 000 varit arbetslösa. Sammanställes dessa uppgifter med resultaten från arbetsmarknadskommissionens inventering erhållas följande siffror för den relativa omfattningen av byggnadsregleringen.

	Totalantalet den 1/8 sysselsatta arbetare	Därav i % med		
		Enskilt tillstånd	Generellt tillstånd	S:a med byggnadstillstånd
Husbyggnadsverksamhet	151 000	68	12	80
Anläggningsverksamhet	49 000	27	47	74
Summa	200 000	58	21	79

I det närmaste 80 % av hela byggnadsverksamheten skulle enligt dessa siffror ligga under regleringen, varav 58 % under särskilt byggnadstillstånd. Det kan vidare anmärkas att inom tätorterna mellan 85 och 90 procent av byggnadstillståndsarbetena bedrevs med särskilda tillstånd, medan detta endast var fallet med något över hälften av arbetena på den egentliga landsbygden.

Om de vid inventeringen lämnade uppgifterna äro representativa skulle alltså ett relativt betydande antal arbetare stå utanför regleringen. Man kan dock utgå från att inventeringen icke varit fullständig. Bland annat äro kommunalanställda byggnads- och anläggningsarbetare endast ofullständigt redovisade. De icke redovisade arbetarna torde huvudsakligen sysselsättas vid underhålls- och reparationsarbeten.

Innan den investeringsverksamhet, som budgeten skall omfatta, redovisas och kommenteras i detalj skall göras ett försök att klarlägga omfattningen av den totala investeringsverksamheten.

Enligt byggnadstillståndsstatistiken var värdet av beviljade *särskilda byggnadstillstånd* åren 1944—1946 följande.

År	Milj. kr.
1944	1 758
1945	1 981
1946	2 490 (beräknad siffra)

Det må påpekas, att den stegring i investeringsverksamheten som registreras i dessa siffror — med 25 procent mellan 1945 och 1946 — icke motsvaras av en proportionell ökning av investeringsverksamheten, mätt exempelvis genom efterfrågan på varor och tjänster. Dels har gränsen till arbeten för vilka kräves byggnadstillstånd successivt förskjutits och kontrollen över igångsatta byggnadsarbeten successivt skärpts, så att en allt större del av byggnadsverksamheten dragits in under den särskilda tillståndsgivningen, dels har under perioden säkerligen skett en icke oväsentlig ökning av byggnadskostnaderna.

Omfattningen av de arbeten som bedrivs med *generella tillstånd* är svårare att beräkna. För de s. k. tremannabyggena lämna länsarbetsnämnderna dock sedan augusti 1946 månadsvis uppgifter om beviljade byggnadstillstånd. Enligt denna statistik uppgick värdet av beviljade tremannabyggen under augusti, september och oktober 1946 till respektive 25, 20 och 17 miljoner kronor. Det är sannolikt att de småbyggen det här är fråga om äro underkastade starka säsongvariationer med en säsongtopp under vårmånaderna. Om emellertid augustisiffran antages vara ett representativt årsgenomsnitt för den månatliga omfattningen av dessa byggen skulle tremannabyggena år 1946 motsvara ett värde av ca 300 miljoner kronor.

Den byggnadsverksamhet som i övrigt bedrivs med generella tillstånd är som framgått av de siffror, som anförts tidigare, relativt omfattande. En stor post utgör den bostadsförbättringsverksamhet som bedrivs med lån eller bidrag från egnahemsstyrelsen. Vidare bedrivs vissa statliga arbeten, bland vilka kan nämnas S.J:s dubbelspårsarbeten och vattenfallsstyrelsens distributionsanläggningar, med generella tillstånd.

Om man antager att arbetsmarknadscommissionens inventering per den $\frac{1}{8}$ av antalet sysselsatta arbetare vid arbeten med generella tillstånd är representativ för det antal arbetare som under året fortlöpande sysselsatts med sådana arbeten kan med utgångspunkt från dessa siffror göras en approximativ uppskattning av värdet av de byggnadsarbeten som de utföra. Felmarginalen i en sådan uppskattning blir givetvis betydande.

Totalt skulle emellertid på grundval av en sådan kalkyl värdet av med generella tillstånd år 1946 utförda arbeten kunna uppskattas till 625 miljoner kronor varav ca 260 miljoner var ny- eller ombyggnadsarbeten och ca 365 miljoner underhålls- och reparationsarbeten.

Sammanfattas de anförda uppskattningarna erhållas följande siffror.

Byggnadstillståndets art	Uppskattad investeringsvolym 1946 milj. kr.
särskilda tillstånd	2 490
tremannabyggen	300
övriga generella tillstånd	625
	<hr/> 3 415

De anförda siffrornas karaktär av approximativa uppskattningar kan icke nog framhållas. Vidare bör särskilt uppmärksammas att byggnadstillstånds-

Tabell 1. Uppskattad total investering år 1946 i sådana byggnads- och anläggningsarbeten som bedrivs med byggnadstillstånd.

Miljoner kronor.

1	2	3	4	5	6	7	8
	Byggnader och anläggningar				Därav		Kol. 5 i %
	Särskilda tillstånd	Tre-manna-byggen	Övriga generella tillstånd	S:a tillstånd	Ny-, till- eller ombyggnad	Underhålls- o. rep. arbete	
A. Samhällsinvesteringar	1 855	245	510	2 610	2 195	415	78
Därav I. Samfärdsel	195	5	380	580	250	330	17
Därav 1. Vägar	70	.	200	270	75	195	
2. Bilism	20	.	.	20	20	.	
3. Järnv. o. spårv.	55	.	130	185	105	80	
4. Sjöfart	12	.	.	12	12	.	
5. Flyg (civil)	8	.	.	8	8	.	
6. Post, telegraf, radio	30	.	50	80	25	55	
II. Samhällsinrättningar i övrigt..	260	30	10	300	280	20	9
Därav 1. Förvaltning	10	} 5	.	10	} 85	5	
2. Sociala ändamål ...	75		.	80		5	
3. Kulturella '	80	15	.	95	90	5	
4. Militära '	40	.	.	40	40	.	
5. Övr. anläggn.arbeten	55	10	10	75	65	10	
III. Bostäder	1 400	210	120	1 730	1 665	65	52
Därav 1. En- och tvåfam.hus	535	205	115	855	.	.	
2. Flerfamiljshus	865	5	5	875	.	.	
B. Investeringar i produktion och handel	550	55	115	720	635	85	22
I. Jordbruk, skogsbruk och fiske	45	30	5	80	75	5	
II. Industri och hantverk	340	10	15	365	310	55	
III. Kraftproduktion	100	5	95	200	180	20	
IV. Handel	65	10	.	75	70	5	
Samtliga investeringar	2 405	300	625	3 330	2 830	500	100
Därav ny-, till- eller ombyggnad	2 300	270	260	2 830	.	.	.
Underhåll och reparation	105	30	365	500	.	.	.

statistiken icke redovisar den faktiska investeringsverksamheten under året. Det torde i genomsnitt förflyta 6—10 månader mellan den tidpunkt då ett arbete beviljas och den tidpunkt då arbetet är slutfört. I många fall avser beviljade byggnadstillstånd arbeten som pågå under flera år. Kostnaderna äro icke de faktiska utan den vid beviljandet av tillstånden uppskattade byggnadskostnaden.

Vid en beräkning av den totala investeringsvolymen får till investeringarna i byggnader och anläggningar läggas investeringar i sådant produktions- och konsumtionskapital som maskiner, fartyg, fordon och inventarier. Som en grov uppskattning för år 1946 skulle man kunna ange investeringarna i maskiner, fordon, fartyg och inventarier såväl för enskilda som för sam-

hällseliga (inklusive militära) ändamål till i runt tal 2 000 miljoner kronor. Den totala investeringsvolymen år 1946 skulle då uppskattas till storleksordningen 5,0 miljarder.

I *tabell 1* har gjorts ett försök att för olika områden av samhällsekonomin redovisa samtliga under år 1946 utförda investeringar i form av sådana byggnader och anläggningsarbeten som falla under byggnadsregleringen. Det behöver knappast särskilt framhållas att de framlagda siffrorna som grunda sig på mycket grova uppskattningar endast avse att ge en ungefärlig uppfattning om storleksordningen av investeringarna inom olika områden. Reservationen gäller särskilt siffrorna under rubriken »övriga generella tillstånd». Gränsen mellan underhållsarbeten som utföras med generella tillstånd och sådana som utföras utan tillstånd är svävande. Bland annat torde en mycket stor del av bostadsunderhållet falla utanför regleringen.

Investeringarna ha i tabellen fördelats på två huvudgrupper, dels samhällsinvesteringar, som omfatta alla för samhällsbyggandet nödvändiga investeringar i bostäder, administrativa, kulturella och sociala byggnader samt kommunikationsanläggningar, dels investeringar i de lokala driftsenheterna för produktion och handel.

Investeringarna i byggnader och anläggningar, inkl. sådana underhålls- och reparationsarbeten, för vilka fordras byggnadstillstånd, under år 1946 ha i tabellen angivits till 3,3 miljarder.¹ Härav var approximativt 2,8 miljarder investeringar i form av ny-, till- eller ombyggnader. Av den totala investeringssumman kommer drygt hälften eller 52 % på bostäderna och drygt en femtedel eller 22 % på investeringarna i produktion och handel. Samfärdseln tar en överraskande stor andel av den totala investeringsverksamheten eller 17 %. I denna grupp är dock en mycket stor del av arbetena att hänföra till fortlöpande underhålls- och reparationsarbete. Av investeringar i form av ny-, till- eller ombyggnader svarar således samfärdseln endast för en knapp tiondel.

Med ledning av tabellsiffrorna kan man vidare uppskatta proportionerna mellan av samhället — stat och kommuner — samt av enskilda utförda investeringar till ungefär 30 respektive 70 procent. Då har ingen hänsyn tagits till att samhällseliga organ till stor del direkt och indirekt påverkar investeringarna i bostäder. Det är emellertid uppenbart att det allmänna har mycket stora möjligheter att direkt påverka den ekonomiska utvecklingen genom planläggningen av sin investeringsverksamhet.

Det dominerande inflytande på investeringsverksamheten, som bostadsbyggandet har, är allmänt bekant och framträder med tydlighet i tabellen. Ett flertal andra samhällsinvesteringar, särskilt de under »samfärdsel», stå i ett intimt samband med bostadsbyggandet. Med nya bostadsområden följa krav

¹ Siffran för investeringar i industribyggnader har här satts till 340 miljoner enligt kommerskollegii statistik i stället för 425 miljoner enligt byggnadstillståndsstatistiken, varför den anförda totalsiffran för särskilda byggnadstillstånd icke stämmer med tidigare angiven siffran eller med tabell 2 nedan.

på vatten, avlopp, telefon, elektriska anläggningar, vägar och andra kommunikationsleder, post, förvaltningsbyggnader, sjukhus och skolor.

I sin tur står bostadsbyggandet i ett intimt samband med den lokala utbyggnaden av industrier och andra näringsgrenar. I den mån investeringar i industribyggnader ställa krav på en ökning av arbetarantalet, följer härmed en ökad efterfrågan på bostäder och en rad samhällliga anläggningar. Ur denna synpunkt intaga de industriella investeringarna i viss mån en nyckelställning i investeringspolitiken. Till en icke oväsentlig, kanske övervägande del är emellertid investeringarna i bostäder, samfärdsel, samhällsinrättningar och service avsedda att tillgodose den höjning av standarden samt den tekniska och organisatoriska utveckling, som framträder på olika områden. Dessa samband måste beaktas vid avvägningen av investeringskontrollen.

III. Byggnadsverksamheten på olika områden 1944—1946 samt investeringskvoter för år 1947.

Den allmänna *investeringsbudget*, som är avsedd att ligga till grund för beviljandet av särskilda byggnadstillstånd under år 1947 har redovisats i tabell 2 kolumn 9. Till grund för beräkningarna ligger det antagandet, att byggnadskostnaderna icke komma att undergå någon mera betydande förändring mellan åren 1946 och 1947. Som jämförelsematerial till de olika budgetposterna redovisas i kolumnerna 6—8 värdet av beviljade byggnadstillstånd inom motsvarande områden 1944—1946, samt i kolumnerna 2—5 särskilda uppgifter över de faktiskt utförda, respektive planerade investeringarna i byggnader och anläggningar åren 1944—1947 för de grupper, där särskild redovisning finnes att tillgå.

De allmänna principerna för budgetens utformning, avvägningen av den totala investeringsvolymen samt den allmänna innebörden av de framlagda siffrorna ha diskuterats tidigare. I det följande lämnas en redogörelse för de enskilda investeringsområdena, varvid också vissa avvägningsfrågor och metodproblem skola behandlas.

Bostäder. Bostadsbyggandet har under de senaste åren undergått en betydande stegring. Denna ökning har dock huvudsakligen skett på den egentliga landsbygden och i de mindre tätorterna. Inom de större tätorterna — där produktionen varit reglerad genom särskilda byggnadskvoter — har byggnadsverksamheten under de senaste åren, efter en snabb stegring från den låga nivån under krigsåren 1941 och 1942 i stort sett varit stabil. Kvoteringen har syftat till att inom de större tätorterna stabilisera produktionen vid en sådan nivå, att det sammanlagda tillskottet av lägenheter i dessa orter årligen skulle komma att uppgå till omkring 45 000 varav 43 000 i de kvotbelagda områdena. Tillstånd har också givits i sådan omfattning att detta program skulle kunnat realiserats, men genom bl. a. bristen på byggnadsmaterial har

Tabell 2. Investeringsbudget år 1947 för byggnads- och anläggningsverksamhet enligt särskilda tillstånd. Miljoner kronor.

Verksamhetsområde	Beräknade investeringar enl. tillgänglig statistik				Beviljade investeringar enl. byggnadstillstånds- statistiken			Inves- terings- kvot 1947
	1944	1945	1946	Pla- nerad 1947	1944	1945	Beräk- nad 1946	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Bostäder ¹	1 048·0	1 157·0	1 400·0	1 300·0
Kvotorter (1946)	806·0	813·0	885·0	.
Övriga orter	242·0	344·0	515·0	.
B. Byggnader för jordbruk, skogs- bruk och fiske ²	18·0	23·6	45·0	45·0
C. Egentlig industri ³	216·9	234·0	335·1	591·2	171·5	234·2	4425·0	305·0
1. <i>Malmbrytnings- o. metallindustri</i> ..	93·9	101·1	155·2	257·9	75·6	100·4	230·0	(150·0)
Gruvor o. anrikningsverk	4·2	5·7	5·5	10·7
Järn- o. stålverk med tillhörande anläggningar.....	10·3	11·1	22·5	30·1
Mekaniska verkstäder m. m.	79·4	84·3	127·2	217·1
2. <i>Jord- o. stenindustri</i>	26·4	27·6	32·5	51·8	13·4	21·9	38·0	(25·0)
3. <i>Träindustri</i>	19·2	22·2	33·8	36·1	18·3	26·4	26·0	(25·0)
Sågverk, faner-, plywood- o. wall- boardfabriker	10·4	8·5	16·0	18·3
Snickeri-, möbel- o. annan trä- varuind.	8·8	13·7	17·8	17·8
4. <i>Pappers- o. grafisk industri</i>	18·1	21·0	29·1	56·8	9·4	14·2	38·0	(25·0)
Pappersmassa och papper	13·2	14·5	19·8	31·1	.	.	.	(20·0)
Grafisk industri	4·9	6·5	9·3	25·7	.	.	.	(5·0)
5. <i>Livsmedelsindustri</i>	15·3	18·2	20·2	81·2	18·8	24·8	34·0	(25·0)
6. <i>Textil- o. beklädnadsindustri</i>	13·7	18·4	30·3	57·6	16·2	19·2	30·0	(25·0)
7. <i>Läder-, hår- o. gummivaruindustri</i>	5·5	4·8	12·8	20·8	2·7	10·4	8·0	(10·0)
8. <i>Kemisk-teknisk industri</i>	24·8	20·7	21·2	29·0	16·6	13·5	19·0	(15·0)
9. <i>Övr. byggnader för ind. o. hantverk</i>	0·5	1·4	2·0	⁵ (5·0)
D. Kraft- och belysningsverk ⁴	85·6	90·4	153·8	215·3	86·7	113·6	100·0	80·0
E. Handel ⁷ (fristående byggnader)	35·8	45·4	65·0	45·0
1. Grosshandel	} 30·9	40·9	(60·0)	(40·0)
2. Detaljhandel				
3. Hotell, restauranger, teatrar, bio- grafer o. andra nöjeslokaler.....				

¹ Här redovisas icke det bostadsbyggande som sker i form av s. k. tremannabyggen. Ej heller redovisas ombyggnader etc., för vilka bidrag erhållits genom egnahemsstyrelsen och som utföras med generella tillstånd. Uppdelningen på kvotorter och icke-kvotorter har erhållits genom att multiplicera antalet beviljade lägenheter resp. år med beräknad kostnad per lägenhet. — ² En stor del av jordbrukets byggnadsverksamhet bedrivs som tremannabyggen eller utan tillstånd. — ³ Kol. 2—5 grunda sig på uppgifterna från kommerskollegii investeringsstatistik, vilka med ledning av arbetarantalet korrigerats att gälla samtliga industriföretag. — ⁴ En del av dessa tillstånd avse byggen, som beräknas komma till utförande först år 1947 eller senare; jfr kol. 4. — ⁵ Här har inräknats särskilda byggnader för småindustri och hantverk, vilka ej redovisas under annan grupp. — ⁶ Kol. 2—8 avse även vattenverk, vilka vid kvotfördelningen sammanslagits med vatten- och avloppsledning. — ⁷ Här redovisas endast invest. i byggn., som till minst 50 % innehåller lokaler för handel. En stor del av invest. för detaljhandelns lokaler redovisas således under »bostäder».

Forts. tabell 2.

Verksamhetsområde	Beräknade investeringar enl. tillgänglig statistik				Beviljade investeringar enl. byggnadstillstånds- statistiken			Inves- terings- kvot 1947
	1944	1945	1946	Pla- nerad 1947	1944	1945	Beräk- nad 1946	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
F. Samfärdsel	55·7	145·1	125·0	100·0
1. Järnvägar, statliga	¹ 31·3	⁷ 39·8	} 30·2	} 96·1	(55·0)	(30·0)
2. Järnvägar, enskilda				
3. Spårvägar	} 3·8	} 2·2	(20·0)	(5·0)
4. Busslinjer, statliga				
5. Busslinjer, kommunala o. enskilda	} 9·5	} 15·0	(12·0)	(15·0)
6. Serviceanläggningar för biltrafik inkl. bilrepar.verkst.				
7. Sjöfart, hamn- o. fyranläggning....	9·5	12·4	(12·0)	(10·0)
8. Byggnader o. anläggning för civil lufttrafik	² 7·8	² 4·2	² 22·5	1·4	4·8	(8·0)	(10·0)
9. Post	³ 3·8	³ 3·5	³ 6·6	} 10·8	} 14·6	(30·0)	} 30·0
10. Telegraf, telefon, radio	⁴ 21·8	⁴ 41·9				
G. Förvaltning, sociala ändamål m. m.	68·9	62·6	85·0	80·0
1. Statliga förv.byggnader.....	.	⁵ 3·4	⁵ 7·2	⁵ 28·8	} 14·9	} 13·6	(9·0)	18·0
2. Kommunala förv.byggnader				
3. Sociala byggnader (ålderdomshem, barnhem, arbetshem).....	4·4	9·3	(12·0)	10·0
4. Sjuk- o. hälsovård (sjukhus, hem för kroniskt sjuka, tandkliniker, barnvårdscentraler)	49·6	39·7	(64·0)	50·0
5. Fängelser
H. Skolor, kyrkor, övriga samlings- lokaler m. m.	66·4	73·5	80·0	95·0
1. Folkskolor	31·5	43·3	(30·0)	(45·0)
2. Yrkeskolor, tekniska läroverk, seminarier, folkhögskolor	8·0	9·6	(17·0)	(14·0)
3. Lantmannaskolor etc.	(4·0)
4. Kommunala mellanskolor o. läro- verk	8·2	7·1	(9·0)	(7·0)
5. Universitet, högskolor	} 16·0	} 11·2	} 10·0	(16·0)
6. Forskningsinstitut				
7. Kyrkor, frikyrkor, förs.hem, kyrko- gårdsanläggning, krematorier	⁷ 2·2	⁷ 1·9	⁷ (4·0)	(2·0)
8. Övriga samlingslokaler, folkbiblio- tek, museer	⁸ 2·0	⁸ 3·4	(5·0)	(5·0)
9. Badhus, idrottshus, idrottsplatser	3·3	4·4	(5·0)	(2·0)

¹ Beräknad medelsförbrukning enligt uppgifter från järnvägsstyrelsen. — ² Beräknad medelsförbrukning enligt uppgifter från luftfartsstyrelsen. — ³ Beräknad medelsförbrukning enligt uppgifter från generalpoststyrelsen. — ⁴ Beräknad medelsförbrukning enligt uppgifter från telegrafstyrelsen. — ⁵ Av kommunikationsdepartementet handlagda byggnadsärenden. Beräknad medelsförbrukning. — ⁶ Inkl. bibliotek och museer. — ⁷ Omfattar endast kyrkor, förs.hem o. krematorier. — ⁸ I denna siffra ingår icke bibl. o. museer. Jfr ovan under forskn.inst.

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna.
Bih. 4: En allmän investeringsbudget.*

Forts. tabell 2.

Verksamhetsområde	Beräknade investeringar enl. tillgänglig statistik				Beviljade investeringar enl. byggnadstillstånds- statistiken			Inves- terings- kvot 1947
	1944	1945	1946	Pla- nerad 1947	1944	1945	Beräk- nad 1946	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Anläggningsarbeten	89·3	97·6	125·0	125·0
1. Väg- o. gatuarbeten	52·7	54·7	(60·0)	(70·0)
Statliga	117·1	120·1	156·1
Kommunala o. enskilda
2. Broar	8·2	15·6	(10·0)	(10·0)
3. Vatten- o. avloppsledn. inkl. vat- tenverk	20·7	21·3	(45·0)	(40·0)
4. Torrläggningsföretag o. andra före- tag	7·7	6·0	(10·0)	(5·0)
J. Militära arbeten	117·3	28·7	40·0	30·0
Samtliga investeringar i byggnader o. anläggningar	1 757·6	1 981·3	2 490·0	2 205·0

färdigställandet av lägenheterna väsentligt försenats. Relationen mellan beviljade byggnadstillstånd i kvotorterna och antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i tätorterna belyses i följande tabell varvid bör observeras att de beviljade tillstånden under ett år till större delen avse lägenheter som bli inflyttningsfärdiga först under nästföljande år.

År	Antal beviljade byggnadstillstånd i kvotorterna (exkl. tremannabyggen)	Beräknat antal inflyttningsfärdiga lägenheter i tätorterna
1944.....	43 700	37 000
1945.....	41 300	40 000
1946.....	43 000	45 000

Först år 1946 skulle således det vid byggnadstillståndsgivningen eftersträ-
vade tillskottet av lägenheter ha uppnåtts.

Antalet särskilda tillstånd som lämnats för bostadshus på icke kvotbelagda
tätorter och på landsbygden framgår av nedanstående tabell:

År	Antal lägenheter
1944	13 146
1945	17 468
¹ / ₁ — ¹ / ₁₀ 1946	20 887

Faktiskt torde ökningen av bostadsbyggandet utanför kvotorterna ha va-
rit mindre än vad dessa siffror ange, då man under tidigare år icke alltid
sökte byggnadstillstånd för uppförande av små hus, medan detta numera tor-
de vara regel. Till alldeles övervägande delen torde den konstaterade ökningen

¹ Beräknad medelsförbrukning enligt uppgift från väg- o. vattenbyggnadsstyrelsen.

Tabell 3. Värdet av genom särskilda byggnadstillstånd beviljade bostadshus åren 1944—1946, fördelat på olika undergrupper.

Miljoner kronor.

Bostadstyp	Beräknad investeringsvolym enl. byggnadstillståndsstatistiken			Beräknad total investeringsvolym 1946
	1944	1945	$\frac{1}{1-1/10}$ 1946	
<i>Bostäder för vilka sökas särskilt byggnadstillstånd.</i>				
1. En- och tvåfamiljshus	164·7	283·8	412	480
2. Flerfamiljshus (rena bostadshus)	737·1	735·4	616	730
3. Flerfamiljshus med affärslokaler m. fl. ² ..	72·9	46·6	30	40
4. Pensionärsbostäder	14·3	18·9	120·1	40
5. Abetare- och andra personalbostäder	58·5	72·4	155·1	110
S:a särskilda byggnadstillstånd	1 047·5	1 157·1	1 641·5	1 400

emellertid vara uttryck för en kraftig faktisk ökning av byggnadsverksamheten utanför kvotorterna. Det bör vidare observeras att varken de s. k. tremannabyggena eller den med egnahemsstyrelsens lån och bidrag förenade ombyggnads- och upprustningsverksamheten ingå i dessa siffror. Om man med ledning av de nämnda siffrorna söker beräkna värdet av genom särskilda byggnadstillstånd beviljade bostäder inom »kvotorter» resp. »icke kvotorter» erhållas siffrorna i kolumn 6—8 i tabell 2, som visa en stegring från 1 048 miljoner år 1944 till 1 400 miljoner år 1946. Det bör observeras att en jämförelse mellan antalet beviljade lägenheter och den uppgivna kostnaden antyder en ökad kostnad per lägenhet med drygt 10 % mellan 1944 och 1946, något som helt torde kunna förklaras med att den genomsnittliga lägenhetsytan ökat.

Sammanfattningsvis kan i anslutning till siffrorna i tabell 2 konstateras, att av den totala ökningen i beviljade byggnadstillstånd mellan 1944 och 1946, 350 miljoner kronor, nära $\frac{4}{5}$, faller på bostadsbyggandet utanför kvotorterna.

I tabell 3 redovisas värdet av de under åren 1944—1946 genom särskilda tillstånd beviljade bostadshusen, fördelade på olika hustyper. Håri kan även avläsas de utvecklingstendenser som skildrats. Värdet av beviljade en- och tvåfamiljshus har i det närmaste tredubblats under den diskuterade perioden.

Redogörelsen har hittills endast omfattat det bostadsbyggande som sker med särskilda byggnadstillstånd. Tages även hänsyn till det bostadsbyggande som sker med hjälp av generella tillstånd och som redovisats i tabell 1 erhållas följande siffror för den totala investeringsvolymen i bostäder år 1946:

Miljoner kronor	
särskilda tillstånd	1 400
tremannabyggen	200
övriga generella tillstånd	120

Totalt 1 730 milj. kr.

¹ t. o. m. $\frac{1}{7}$ 1946. — ² affärslokaler förekomma även bland en- och tvåfamiljshusen.

Det har även anmärkts att i totalsumman, 1,7 miljarder, ingår en del reparations- och underhållsarbeten.

Hur många *lägenheter* som beröras av de anförda byggnadstillstånden kan icke exakt anges. Läggas till siffran för med särskilda tillstånd beviljade lägenheter, uppskattningsvis 43 000 i kvotorterna och 25 000 utanför kvotorterna, omkring 7 000 lägenheter, vilka fått tillstånd som tremannabyggen, skulle totalt omkring 75 000 lägenheter beröras av tillståndsgivningen.

För bostadsbyggandet år 1947 har för kvotorterna fastställts ett preliminärt program omfattande 43 000 lägenheter. Av dessa ha dock ca 3 000 lägenheter hållits som en reserv, vilken är avsedd att utnyttjas för en höjning av kvoten på de orter, där särskilda omständigheter tillkomma, vilka kunna motivera en sådan höjning. Vid avvägningen av kvoterna för år 1947 har vidare ökad hänsyn tagits till behovet av bostäder å sådana industriorter, där det råder brist på arbetskraft och där för folkförsörjningen särskilt viktiga varor produceras.

De preliminära kvoterna skall justeras och nya slutgiltiga kvoter fastställas i februari 1947.

Där byggnadsverksamheten icke varit begränsad av »kvoter», har en särskilt stark ökning av byggnadsverksamheten konstaterats inom grannkommunerna till större kvotbelagda samhällen. En undersökning av byggnadsverksamheten inom 44 kommuner gränsande till städer med över 10 000 invånare visade att byggnadsverksamheten inom dessa mellan 1945 och 1946 ökat med omkring 50 %. Byggnadslånebyrån har därför undersökt bostadsbyggandets omfattning inom de större städernas grannkommuner och kvotbelagt ytterligare ett 50-tal orter. Härvid har i vissa fall företagits en reduktion av den år 1946 uppnådda byggnadsvolymen, så att det beräknade tillskottet av lägenheter år 1947 skulle komma att ligga 10 à 15 % lägre än det beräknade tillskottet år 1946. Byggnadsberedningen har vidare anmodat byggnadslånebyrån att göra en undersökning av i vilka tidigare icke kvotbelagda kommuner som byggnadsverksamheten fått en sådan omfattning att en fortlöpande kontroll synes erforderlig. Genom denna utvidgning av kvotsystemet torde ca 5 000 lägenheter eller omkring $\frac{1}{4}$ av den uppskattade nyproduktionen utanför de tidigare kvotorterna komma att dras in under kontroll. Även genom andra administrativa åtgärder synes det vara möjligt att hejda den starka stegringen av bostadsbyggandet och att, särskilt vad gäller det spekulativa byggandet av mindre bostadshus, få en viss begränsning till stånd.

Genom en begränsning på det ena området eller det andra har det ansetts möjligt att under år 1947 inrymma det bostadsbyggande, som kräver särskilda tillstånd, inom en total kvot av 1 300 milj. kr. Proportionsvis skulle detta motsvara, att man inriktar sig på att begränsa allt bostadsbyggande i landet till 70 000 nya lägenheter, jämfört med uppskattade 75 000 år 1946.

Byggnader för jordbruk, skogsbruk och fiske. Serien för beviljade byggnadstillstånd har under de senaste åren befunnit sig i snabbt stigande. Det är svårt att avgöra i vad mån detta är ett uttryck för en växande byggnads-

Bih. 4: En allmän investeringsbudget.

volym respektive för det förhållandet, att en växande andel av byggnads- och anläggningsarbetena inom denna grupp dragits in under den byggnadskontroll, som bygger på särskilda tillstånd. Observeras bör vidare, att endast de relativt fåtaliga större arbetena i denna grupp fordra särskilda tillstånd. Det stora flertalet kommer till stånd som tremannabyggen eller med generellt tillstånd (jfr tab. 1). En stor mängd mindre byggen kunna även uppföras utan tillstånd i jordbrukarnas egen regi.

Som kvot för år 1947 har föreslagits 45 milj. kr., d. v. s. samma volym som år 1946.

Egentlig industri. Uppgifter om verkliga investeringar inom industrien 1944—1946 och planerade för år 1947 ha insamlats av kommerskollegium. De avse byggen och anläggningar vid företag med mer än 50 arbetare. Siffrorna ha uppropotionerats med ledning av arbetarantalet för att ge en uppfattning om nivån för hela industrien. Det framgår såväl av dessa uppgifter som av byggnadstillståndsstatistiken, att från år 1945 till år 1946 en mycket betydande ökning kommit till stånd. Kommerskollegii siffror torde ge den riktigaste bilden av utvecklingen. Bland de byggnadstillstånd, som lämnats år 1946, ingå nämligen relativt betydande poster, som avse byggen under år 1947 eller senare. Ökningen 1945—1946 torde sålunda begränsa sig till storleksordningen drygt 100 milj. eller omkring 50 %. Denna stegring får ses mot bakgrunden av den återhållsamhet med tillstånd för civil industriell verksamhet, som upprätthållits under krigsåren. Inom industrien föreligger sålunda ett stort eftersatt behov av nya byggnader. De tekniska framstegen under kriget samt marknadsutvecklingen efter kriget ha även skapat förutsättningar för ny industriell verksamhet. Slutligen har intresset för rationaliseringsåtgärder ökat, vilket delvis står i samband med bristen på arbetskraft; som ett led i sådana åtgärder uppstå ofta behov av nya byggnader.

Såsom framgår av tab. 2 ha industriföretagen för år 1947 angivit planer på nya investeringar i byggnader och anläggningar till ett värde av 590 milj. kr. Av tabellen framgår, att reserven är särskilt stor i förhållande till årets investeringar i sådana utpräglade fredsindustrier som grafisk industri, livsmedelsindustri samt textil- och beklädnadsindustri, där återhållsamheten i byggnadskontrollen under kriget varit särskilt stor. Enbart på dessa områden planeras under år 1947 byggen för 165 milj. kr. jämfört med en investering av 60 milj. kr. under innevarande år och 43 milj. kr. under år 1945.

Den investeringskvot för år 1947, som angivits i budgeten, innebär, att industriens investeringar föras tillbaka till en volym, som ligger ungefär mitt emellan 1945 och 1946 års nivå. Det har inte ansetts möjligt att pressa denna grupp lägre med hänsyn till de många trängande behoven av rationalisering samt av sådan ny kapacitet, som är av särskild betydelse för folkförsörjningen och utrikeshandeln. Fördelningen av denna kvot på olika industrigrenar är synnerligen preliminär och har närmast karaktären av ett räkneexempel. Som utgångspunkt har valts de närmast föregående årens investeringar, men viss hänsyn har även tagits till planernas omfattning för år 1947 samt i

sista hand till byggenas angelägenhetsgrad ur ovan angivna synpunkter. Att märka är dock, att det på detta stadium icke är möjligt att bedöma den speciella inriktningen av de enskilda investeringsobjekten. I enlighet med den princip, som för närvarande tillämpas, har man sålunda anledning räkna med, att byggen som medföra en besparing av arbetskraft eller en ökning av produktionen utan en ökning av arbetarantalet komma att beredas speciell prioritet. I vad mån utvecklingen får en sådan inriktning på olika områden är icke möjligt att på förhand bedöma.

Kraft- och belysningsverk. Enligt kommerskollegii statistik ha investeringarna inom denna grupp ökats med omkring 70 % från år 1945 till år 1946. Delvis kunna byggnads- och anläggningsarbetena inom denna grupp enligt nu gällande regler utföras med stöd av generella tillstånd. Detta gäller i främsta rummet kraftledningarna, inklusive de stora högspända huvudledningarna från Norrland till mellersta och södra Sverige.

Den kvot som uppställts för år 1947 har valts med utgångspunkt från de planer, som redovisats från statligt och enskilt håll. Avsikten på detta område har icke varit att få till stånd en begränsning av investeringarna. Balansen mellan produktion och konsumtion av elektrisk kraft under de närmaste åren är nämligen sådan, att det icke ansetts möjligt att uppskjuta nu planerade företag.

Handel. Även i detta sammanhang bör observeras, att siffrorna i tab. 2 väsentligt underskatta investeringarnas omfattning. Lokaler för detaljhandeln ingå nämligen ofta som en del i ett bostadshus och dessa byggnader redovisas under rubriken »Bostäder». Dessa utanför »kvoten» liggande investeringar torde vara av minst samma storleksordning, som de vilka i statistiken särredovisas under handel.

För år 1947 har uppställts en kvot, som överensstämmer med den volym, som uppnåddes år 1945.

Inom övriga grupper, nämligen samfärdsel, byggnader för sociala och kulturella ändamål, diverse anläggningsarbeten samt militära arbeten, intar stat och kommuner en framträdande plats som byggherre.

Vad gäller de statliga investeringarna har i samband med investeringsbudgetens utformning uppkommit problemet om dess förhållande till den statliga kapitalbudgeten. En serie överläggningar ha ägt rum med vederbörande departement för att klargöra dessa frågor. Av flera skäl kan korrespondensen mellan investeringsbudgeten och den statliga kapitalbudgeten icke bli fullständig. Den nu aktuella kapitalbudgeten avser för det första budgetåret 1947/48, medan investeringsbudgeten avser kalenderåret 1947. För det andra föreligga på vissa områden mycket betydande medelsreservationer. En besparing på den nya kapitalbudgeten återverkar därför i mycket växlande grad på omfattningen av planerna för den statliga investeringsverksamheten. Såsom inledningsvis berörts, har för det tredje investeringsbudgeten tagit sikte på ett konjunkturläge, där den största återhållsamhet med investeringarna

måste iakttagas. Man kan givetvis icke utesluta möjligheten av ett sådant omslag i konjunkturen att det tvärtom blir önskvärt att utvidga de statliga investeringarnas omfattning. Ur denna synpunkt kan det vara ändamålsenligt att de investeringsändamål, för vilka anslag lämnats av riksdagen, ha en större omfattning än den kvot, som man vid nu rådande konjunkturella förutsättningar anser sig kunna räkna med för det närmaste året. För det *fjärde* kunna nya behov bli aktuella på det statliga området, som böra beredas prioritet i förhållande till andra, för vilka anslag redan lämnats. I sådana fall kunna anslag behöva begäras för nya ändamål, även om äldre reservationer mer än täcka det kommande årets investeringskvot. För det *femte* kan det vara ändamålsenligt att vid valet bland olika investeringsobjekt kunna tillgodose behovet av en, med hänsyn till arbetsmarknadens läge, ändamålsenlig lokal fördelning av byggnadsverksamheten.

På grund av dessa överväganden har samordningen mellan investeringsbudgeten och kapitalbudgeten för 1947/48 tagit den formen, att departementens *petita* gjorts upp med kännedom om de begränsade investeringsmöjligheter, som uppställts i investeringsbudgeten för år 1947, utan att likväl vara strängt bundna av de i denna investeringsbudget angivna kvoterna.

I syfte att skapa ett bättre underlag för investeringsbudgeten för år 1947 har en genomgång företagits av de statliga och statsunderstödda byggnads- och anläggningsföretag, som ännu icke erhållit byggnadstillstånd. I flera fall har det visat sig ändamålsenligt att försöka få till stånd en planläggning i ett sammanhang av de investeringar, som i första hand böra komma till utförande under år 1947 inom den i investeringsbudgeten angivna ramen. En sådan planläggning har påbörjats för sådana områden som sjukhus, såväl statliga som kommunala, skolor av alla slag samt militära arbeten. Avsikten är, att sådana planer senare skola fastställas i samråd mellan byggnadsberedningen och vederbörande departement för att därefter kunna läggas till grund för tillståndsgivningen.

Till de enskilda posterna inom det här behandlade området kan i övrigt fogas följande kommentar:

Samfärdsel. Vid en bedömning av de anförda totalsiffrorna över beviljade byggnadstillstånd inom detta område bör observeras att den höga siffran för år 1945 till en del är beroende av att byggnadstillstånd detta år gavs för byggandet av tunnelbanan i Stockholm, vilket arbete kan beräknas sträcka sig över flera år.

Av järnvägarnas byggnads- och anläggningsarbeten sker en stor del med stöd av generella tillstånd; detta gäller bland annat dubbelspårsarbetena och sådana underhållsarbeten som förstärkning av spåröverbyggnaden. Av uppgifter som i samband med arbetet på kapitalbudgeten inhämtats från statens järnvägar framgår, att de investeringar i byggnader och anläggningsarbeten som år 1946 bedrevs med särskilda tillstånd ha beräknats till 31 milj. kr. medan arbeten utan särskilda tillstånd samtidigt värderats till 40 milj. kr. (inkl. dubbelspårsarbeten). Kvoten för järnvägar och spårvägen har beräk-

nats under förutsättning att det under år 1947 skall kunna ske en viss inskränkning av byggnadsarbetena vid järnvägarna.

Kvoten för serviceanläggningar för biltrafiken har bestämts med hänsyn till de eftersatta behov som genom återhållsamheten under krigsåren och genom den snabbt ökande biltrafiken och motoriseringen av lantbruket göra sig gällande. Till grund för kvotberäkningen ligger en av representanter för bilbranschen utförd inventering av investeringsbehovet. Kvoten syftar till att möjliggöra uppförandet av sådana verkstadslokaler m. m. som äro nödvändiga för den växande nyttotrafiken.

Telegrafverket har planerat att under år 1947 avsevärt utöka den del av sin byggnadsverksamhet som regleras genom särskilda tillstånd. Det har vid kvotberäkningen förutsatts, att post- och telegrafstyrelsernas husbyggnadsarbeten samt telegrafstyrelsens rikskabelanläggningar, exklusive kabelkostnader, skola inrymmas inom en för post- och telegrafverken gemensam investeringskvot.

Totalt har alltså förutsatts att de investeringar för samfärdsel, som regleras med särskilda tillstånd, under år 1947 skola stanna vid 100 milj. kr., d. v. s. 25 milj. kr. lägre än år 1946.

Förvaltning, sociala ändamål m. m. En rad statliga reformer inom civilförvaltning, rättsväsende och socialvård, som genomförts under de senaste åren, ställa ökade krav på förvaltningslokaler och sociala byggnader. Bland annat har sålunda folkbokförings- och källskattereformerna gjort det nödvändigt att genomföra en successiv utbyggnad av länsstyrelsernas tjänstelokaler. Vid kvotberäkningen har dock förutsatts att största återhållsamhet skall iakttagas i fråga om uppförande av förvaltningsbyggnader under år 1947.

Inom sjukvården pågår en snabb utbyggnad som i första hand syftar till att häva den rådande platsbristen. För närvarande pågår genom medicinalstyrelsen en inventering och klassificering av samtliga för nästföljande år planerade sjukhusbyggen — såväl med som utan statsbidrag — i syfte att nå fram till en angelägenhetsgradering, som gör det möjligt att bedöma vilka sjukhusbyggen, som böra komma till stånd inom den begränsade ram, som här utmätts.

Kulturella byggnader. Inom detta område gör den återhållsamhet som kännetecknat krigsåren sig nu kännbar i form av trängande behov av nya och utvidgade lokaler för undervisning och forskning. Skolbyggena inta en dominerande ställning bland investeringsprojekten inom denna grupp. Den mycket kraftiga ökning i nativiteten som ägt rum under det senaste decenniet samt den stora inflyttningen till tätorterna ställer stora krav på nya folkskolebyggnader. Av statsmyndigheterna prövade behov av nybyggnader föreligger för en kostnad av i runt tal 420 milj. kr. Härutöver finnes emellertid byggnadsbehov till betydande belopp. I den följande gruppen torde yrkesskolor, seminarier och tekniska läroverk var för sig kräva ungefär samma byggnadskvot. Starka krav på en ökad husbyggnadsverksamhet komma

även från universitet, högskolor och till dem knutna forskningsinstitut. De dominerande posterna äro här utbyggnaden av de tekniska högskolorna i Stockholm och Göteborg samt uppförandet av det nya tandläkarinstitutet i Malmö. Kvoten avser att tillgodose dessa byggnadsprojekt — dock med en viss återhållsamhet i fråga om takten i de tekniska högskolornas utbyggnad — och att härutöver i stort sett ge utrymme för uppförande av de forskningsinstitut, vilkas planering kommit så långt att ansökan om byggnadstillstånd beräknas föreligga under år 1947.

Anläggningsarbeten. De väsentligaste arbetena inom denna grupp äro väg- och gatuarbeten samt anläggning av vatten- och avloppsledningar. Till en icke oväsentlig del ha dessa arbeten som nämnts ett visst samband med bostadsbyggandet, så att ett omfattande bostadsbyggande också gör det nödvändigt med relativt omfattande anläggningsarbeten. I fråga om gator och vägar avser kvoten endast anläggningen av nya gator och vägar. Kostnaderna för vägunderhållet som falla utanför investeringsbudgeten ha av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för år 1946 för landsbygden uppskattats till ea 90 milj. kr. För landsbygdens vägbyggnader har vidare väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för år 1947 planerat arbeten för 44,0 milj. kr. mot 10,5 milj. kr. under år 1946. Med hänsyn till att åtgärder för att förbättra vägarna länge blivit eftersatta, blir måhända en viss ökning av investeringarna på detta område ofrånkomlig.

Enligt de planer, som framlagts i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens petifa, skulle vägväsendet under de närmaste åren ställa stora krav på en utökad arbetsstyrka:

	Erforderligt antal årsarbetare för vägarbeten på landsbygden		
	1946	1947	1948
Vägunderhåll	10 000	12 000	14 400
Vägbyggnader	¹ 1 400	¹ 4 940	¹ 7 810
Vägbeläggningar	60	100	900
Broar	² 165	² 870	² 1 300
Summa	11 625	17 910	24 410

Som jämförelse må nämnas att antalet i vägunderhåll och vägarbete (i förutvarande vägstyrelsernas och entreprenörernas regi) sysselsatta arbetare i början av juli 1939 enligt »Sociala Meddelanden» uppskattades till 25 400 man. Denna siffra för högsäsongen ligger givetvis högre än motsvarande antal årsarbetare. I varje fall har dock en betydande minskning av den med vägunderhåll och vägbyggen sysselsatta arbetsstyrkan ägt rum sedan tiden före kriget. Det torde bli nödvändigt att även under det kommande året hålla antalet vägarbetare på en låg nivå. För vägväsendet som helhet torde arbetsmarknadskommissionen få uppställa sådana regler, att arbetsstyrkan hindras stiga till en ur arbetsmarknadssynpunkt icke önskvärd nivå.

¹ inkl. stensättningar inom städerna.

² » broar inom städerna.

För införande av vatten och avlopp på landsbygden ha anslagits stora be-
lopp. Den stora bostadsproduktionen kräver vatten och avlopp inom nya
områden såväl i städerna som på landsbygden. Det möter därför betydande
svårigheter att hålla tillbaka investeringarna inom detta område.

I enlighet med det anförda har investeringskvoten för år 1947 beräknats
till 125 miljoner, vilket motsvarar 1946 års investeringsvolym. Inom denna
ram synes volymen av väg- och gatuarbeten böra ökas från 60 till 70 miljoner
medan övriga poster något minskas.

Militära arbeten. De militära byggnads- och anläggningsarbetena ha un-
der 1945 och 1946 starkt nedskurits. År 1946 har således beviljats byggnads-
tillstånd för totalt 40 milj. kr. mot 117 milj. kr. år 1944. De militära myndig-
heterna ha till följd av den restriktiva behandlingen av ansökningar om
byggnadstillstånd stora medelsreserver. Med hänsyn till den omfattande
byggnads- och anläggningsverksamheten under krigsåren har det syntts na-
turligt att i nuvarande läge inskränka de militära investeringsarbetena till
sådana som ha särskilt hög angelägenhetsgrad. Arbeten av denna art äro
i första hand vissa förrådsbyggnader och flygfältsanläggningar. Som in-
vesteringskvot för år 1947 har preliminärt uppställts 30 milj. kronor.

Bihang 5.

PM

angående behållningar å riksstatsanslag vid utgången av
budgetåret 1945/46 m. m.

Under budgetåret 1945/46 minskades reservationerna å driftbudgeten med 36 mkr och uppgingo vid utgången av budgetåret till 1 292 mkr. De outnyttjade beloppen på kapitalbudgeten minskades under budgetåret med 46 mkr och utgjorde vid utgången av juni månad 1946 2 103 mkr. En uppdelning av dessa belopp på olika grupper göres i följande uppställning.

Driftbudgeten.

Anslagsgrupp	Reservation	Ökning (+)
	30/6 1946	Minskning (-)
	Milj. kr.	under budget- året 1945/46
		Milj. kr.
Materielanskaffningsanslag under IV ht	720	- 80
Anslag till arbetsmarknadsreglerande åtgärder under V ht	35	+ 6
Anslag till civilförsvaret under V ht	15	- 1
Bostadsbyggnadssubventioner under V ht	58	+ 15
Väganslag under VI ht	87	+ 17
Anslag till internationellt återuppbyggnadsarbete under VII ht	45	- 29
Anslag till jordbruksregleringen under IX ht	91	+ 4
Anslag till landsbygdens elektrifiering under IX ht	6	+ 2
Planeringsanslag under II, IV, V, VI, VIII, IX och X ht	7	- 1
Reservationer å medel för avskrivning av nya kapitalinvesteringar	133	+ 20
Övriga reservationer å driftbudgeten	95	+ 11
Summa	1 292	- 36

Kapitalbudgeten.

Anslagsgrupp	Outnyttjat	Ökning (+)
	belopp	Minskning (-)
	30/6 1946	under budget- året 1945/46
	Milj. kr.	Milj. kr.
Statens affärsverksfonder	206	+ 44
Luftfartsfonden	12	- 2
Statens allmänna fastighetsfond	42	+ 18
Försvarets fonder	158	+ 18
Lånefonder för bostadsbyggande	535	+ 103
Fonden för kreditgivning till utlandet	955	- 179
Riksbanksfonden	10	+ 10
Övrig statlig utlåningsverksamhet	57	- 11
Förlagskapital för försörjningsmyndigheterna under fonden för förlag till statsverket	86	+ 52
Övriga anslag under fonden för förlag till statsverket	8	- 112
Övriga diverse kapitalfonder	34	+ 13
Summa	2 103	- 46

Reservationerna på materielanskaffningsanslagen under fjärde huvudtiteln utgöra närmare 60 procent av de sammanlagda reservationerna å driftbudgeten. Under budgetåret 1945/46 ha genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut i runt tal 187 mkr undantagits från förvaltningsmyndigheternas disposition och överförts till budgetutjämningsfonden. Då emellertid å de för budgetåret 1945/46 anvisade anslagen uppkommit nya reservationer, har nettominskningen stannat vid 80 mkr. Det reserverade beloppet torde till övervägande delen vara disponerat. Anledningen till att dessa anslagsbehållningar uppstått är bristen på arbetskraft och materiel, vilken framkallat leveranssvårigheter; en del av reservationerna har även vållats av verkstadskonflikten år 1945.

Reservationerna å anslag för avskrivning av nya kapitalinvesteringar, vilka utgöra 10 procent av de sammanlagda reservationerna å driftbudgeten, ingå i de outnyttjade beloppen av kapitalbudgetanslagen; denna dubbelredovisning har föranletts av tekniska skäl. Anledningen till uppkomsten av behållningarna behandlas nedan.

De kvarstående behållningarna under affärsverksfonderna, luftfartsfonden, allmänna fastighetsfonden, försvarets fonder, lånefonderna för bostadsbyggnad samt övriga diverse kapitalfonder, sammanlagt 987 mkr, på kapitalbudgeten, samt bostadsbyggnadssubventionerna, väganlagen och elektrifieringsanslaget, sammanlagt 151 mkr, å driftbudgeten, avse anläggningsverksamhet och materielanskaffning. De senaste årens brist på arbetskraft och materiel har framtingat en uppbromsning av den statliga investeringsverksamheten och därigenom medverkat till uppkomsten av onormalt stora reservationer. Man kan utgå ifrån, att de redovisade behållningarna i viss utsträckning äro bundna genom utlagda beställningar. Vad beträffar anslagen för stödjande av bostadsproduktionen, torde dessa vara nästan helt disponerade genom myndigheternas beslut, men därigenom att utbetalningen av statsmedlen knutits till vissa objektiva prestationer från låntagarnas sida, ha utbetalningarna förskjutits i tiden.

På kapitalbudgeten märkes vidare fonden för kreditgivning till utlandet med ett outnyttjat belopp av 955 mkr. Ehuru av riksdagen anvisade medel i huvudsak disponerats genom ingångna avtal, så har den kassamässiga anslagsbelastningen tagit i anspråk endast ett mera begränsat belopp, emedan utflödet av medel från anslagen är beroende av den takt i vilken kredittagarna utnyttja den beviljade summan.

Stockholm i finansdepartementet den 15 december 1946.

Bilaga 2 till
1947 års statsverksproposition.

Utgifter å driftbudgeten.

För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari
1947.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, föredrager vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor och anför därvid.

1. Avlönings- och omkostnadsanslagen m. m.

Löneregleringsarbetet. Vid 1946 års riksdag har under höstsessionen fattats principbeslut om allmän lönereglering för befattningshavare i statens tjänst och vid det statsunderstödda skolväsendet (prop. nr 333; r. skr. nr 528). Arbetet med den nya löneregleringen har inriktats på att denna skall kunna genomföras från och med den 1 juli 1947, vid vilken tidpunkt den nya dyrortsgruppering, varom principbeslut fattats vid 1945 års riksdag, tidigast kan bringas i tillämpning. Då tiden icke medgav framläggande av ett fullständigt löneregleringsförslag vid 1946 års riksdag ägnades frågan i stället en förberedande prövning vid nämnda års riksdag. Därmed åsyftades dels att erhålla vissa viktigare utgångspunkter för utarbetandet av fullständigt löneregleringsförslag att underställas 1947 års riksdag och dels att åstadkomma ett underlag för avlöningskostnadernas beräkning i riksstatsförslaget för budgetåret 1947/48.

Det av 1946 års riksdag fattade principbeslutet gäller i huvudsak vissa för lönesystemets uppbyggnad grundläggande frågor, nämligen spörsmålen om lönens rörlighet och basnivån, antalet dyrortsgrupper och löneplanernas horisontella spännvidd, netto- och bruttolönesystem samt löneplanernas antal, lönegrader och löneklasser; beslutet innefattar även godkännande av framlagt förslag till nya löneplaner. I samband därmed ha även vissa frågor, som utgöra väsentliga led i själva löneavvägningen eller eljest nära sammanhånga med lönerna, behandlats. Med hänsyn till den särskilda utredning — 1946 års manskapslöneutredning — som igångsatts beträffande det militära manskapets löneställning, omfattade det vid 1946 års riksdag prövade löneförslaget icke denna personalgrupp.

Inom 1945 års lönekommitté har arbetet med lönerегleringens vidare utarbetande fullföljts, och ett nytt betänkande med förslag till närmare avlöningsbestämmelser är under utarbetande. Efter det erforderlig remissbehandling av betänkandet ägt rum torde jag få anmäla definitivt förslag till 1947 års riksdag i ämnet.

I anslutning till den allmänna lönerегleringen har det ansetts önskvärt att vidtaga en omreglering av lönerna för statsrådets ledamöter. Detta spörsmål upptages till behandling i det följande.

Såsom ett led i revisionen av den civila tjänsteförteckningen framlägges i det följande även förslag angående löneställningen för vissa verkschefer.

I ett den 17 september 1946 avgivet betänkande (SOU 1946: 66) har 1944 års personalutredning framlagt förslag om reglerad befordringsgång för viss biträdes- och amanuenspersonal. Beträffande utredningens förslag och de däröver inhämtade yttrandena lämnas i det följande en redogörelse. Personalutredningen har icke föreslagit någon ändring beträffande de högre biträdesgraderna. Avsikten är att företaga en översyn av de olika verkens personalförteckningar i vad angår ifrågavarande biträdesgrader genom en särskild sakkunnigutredning. Till denna fråga torde jag få återkomma.

Frågan om löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal har närmare utretts av särskilda sakkunniga i ett den 30 september 1946 avgivet betänkande (SOU 1946: 67), vilket varit föremål för remissbehandling. Även detta betänkande behandlas i förevarande sammanhang under särskild avdelning.

Försvarets tjänsteförteckningssakkunniga ha i ett den 31 december 1946 avgivet betänkande framlagt förslag rörande revision i vissa delar av de till militära avlöningsreglementet och militära icke-ordinariereglementet hörande tjänsteförteckningarna m. m. Avsikten är att förslagen efter remissbehandling i erforderlig omfattning skola underställas riksdagens prövning.

Det fast anställda militära manskapets avlöningsförhållanden är såsom förut nämnts likaledes föremål för översyn genom sakkunniga. Avsikten är att underställa även denna fråga riksdagens prövning. Detsamma gäller jämväl frågan om lönerегlering för distriktslantmätarna, vilket spörsmål är föremål för utredning genom 1945 års lantmäteriutredning.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att löne- och anställningsvillkoren för den lägre personalen vid museer och därmed jämförliga institutioner behandlats i ett den 7 oktober 1946 avgivet sakkunnigbetänkande. Då beredningen av detta ärende icke hinner slutföras, kan något förslag i ärendet icke föreläggas innevarande års riksdag.

Löneregleringens inverkan på personalförteckningarna m. m. Enligt det vid 1946 års riksdag fattade principbeslutet skola nya löneplaner och ändrade lönegradsbeteckningar komma till användning i det nya lönesystemet. De nya lönegrads- och löneklassbeteckningarna ha i allmänhet icke införts i riksstatsförslaget. I stället användas regelmässigt de nuvarande beteckningarna i redogörelserna under olika punkter i huvudtitlarna, och personalförteckningarna lämnas oförändrade såvitt angår lönegradsbeteckningarna. Det har nämligen vid statsverkspropositionens utarbetande — då något fullständigt och definitivt förslag till de nya avlöningsbestämmelsernas lydelse icke förelegat — syntts överflödigt och mindre lämpligt att fastlåsa de i lönekommitténs första betänkande upptagna lönegradsbeteckningarna i samtliga personalförteckningar och tynga framställningen i de olika huvudtitelpunkterna med redogörelser för därav betingade detaljändringar. Utformandet av de nya personalförteckningarna kommer också, vad lönegradsbeteckningarna angår, på ett undantag när att utgöra en automatisk översättning från de nuvarande till de nya beteckningarna. Denna kan, om riksdagen lämnar Kungl. Maj:t erforderligt bemyndigande, lämpligen göras i regleringsbrevet, sedan lydelsen av de nya avlöningsbestämmelserna blivit fastställd. Undantaget gäller den nuvarande 19 lönegraden, vilken icke har motsvarighet i den nya löneplanen. I enlighet med vad som förutsatts i propositionen 1946: 333 upptages frågan om lönegradsplaceringen av de befattningar, som för närvarande tillhöra nämnda lönegrad, till prövning från fall till fall i samband med behandlingen i huvudtitlarna av vederbörande verks anslagsäkanden.

Här må även nämnas, att vid bifall till vad jag i ett följande sammanhang förordar i fråga om reglering av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal erfordras bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om förande av vissa tjänster i nuvarande lönegraden A 2 på övergångsstat samt om upphörande av redovisningen i personalförteckningarna av extra ordinarie tjänstemän i nuvarande 21 lönegraden.

Riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om nu berörda ändringar i personalförteckningarna torde böra inhämtas i förevarande sammanhang. Under respektive punkter i huvudtitlarna framläggas däremot sådana förslag till ändringar i personalförteckningarna som betingas av — förutom omplacering av tjänster i nuvarande 19 lönegraden — organisationsändringar eller sådana ändringar i löneställning som icke sammanhånga med den allmänna löneregleringen.

Löneregleringens inverkan på avlöningsstaterna m. m. Önskemålet att kunna i avlöningsstaterna och budgetredovisningen avläsa de särskilda förvaltningsgrenarnas lönekostnader har icke kunnat tillgodoses med den under de senare åren tillämpade ordningen med särskilda huvudtitelsanslag till indexreglerade tilläggsförmåner. Ännu mindre har detta blivit fallet sedan till kristilläggsanslagen kommit särskilda huvudtitelsanslag för provisoriskt lönetillägg till stora belopp. Den omständigheten att sistnämnda anslag endast kunnat överslagsmässigt beräknas har vidare medfört, att icke heller de sammanlagda löneutgifterna kunnat angivas i budgeten för innevarande budgetår annat än med en jämförelsevis stor osäkerhetsmarginal.

Vad beträffar anslagsberäkningarna för nästa budgetår är det fortfarande icke möjligt att införa mera exakta kalkyler över vare sig de totala lönekostnaderna eller dessas fördelning på olika förvaltningsgrenar. Genom prövningen av den allmänna löneregleringens huvudgrunder vid 1946 års riksdags höstsession har en utgångspunkt för överslagsmässiga anslagsberäkningar vunnits, men till avgörande återstå ännu åtskilliga frågor, vilkas lösning i större eller mindre mån påverkar anslagsbelastningen. Bland dessa må till en början nämnas dyrortsgrupperingen; först sedan en ny lönegruppering av stationeringsorterna blivit genomförd efter de av riksdagen godkända riktlinjerna, vilket icke torde kunna ske före ingången av nästa budgetår, blir det möjligt att mera exakt beräkna avlöningskostnaderna inom de stora förvaltningsområden, som beröras av ortsgrupperingen. Avlöningskostnaderna bli vidare beroende på bland annat de bestämmelser som reglera övergången till de nya avlöningsgrunderna och vilkas innebörd icke torde kunna fastställas förrän under våren eller försommaren. För den icke-ordinarie personalen äro avlöningsgrunderna ännu överhuvud endast i begränsade hänseenden givna.

Under sådana förhållanden har man vid utarbetandet av riksstatsförslaget varit hänvisad till att med ledning av det inom 1945 års lönekommitté föreliggande kostnadsstatistiska materialet göra vissa genomsnittsberäkningar över löneregleringens inverkan på de olika posterna i avlöningsstaterna.

Vad först angår posterna för avlöningar till ordinarie tjänstemän ha dessa i regel uppräknats för myndigheter i Stockholm med 44 procent och för myndigheter utom Stockholm med 57 procent. För envar anslagspost som upptager personal både i och utom Stockholm ha båda procentsiffrorna tillämpats efter en beräknad uppdelning av anslagsposten på ena och andra kategorien. I sin egenskap av genomsnittstal ha nämnda procenttal — för att icke totalresultatet skulle förryckas — tillämpats även på anslagsposter beträffande vilka det kunnat antagas att ett försök till exaktberäkning skulle ge ett mera rättvisande resultat. En dylik beräkning har dock företagits beträffande enstaka mera lättberäknade anslagsposter för personal vilkens sammansättning påtagligt avviker från genomsnittet. Jämkningsar ha även skett i beräkningen av anslagsposter som i väsentlig mån äro avsedda för avlöningar enligt speciallöneplaner. För militär personal ha särskilda beräkningar gjorts.

Posterna för avlöningar åt icke-ordinarie personal ha i allmänhet uppräknats med 55 procent för myndigheter i Stockholm och 70 procent för myndigheter på andra orter. Beträffande anslagsposter som upptaga personal både i och utom Stockholm har uppdelning skett liknande den som tillämpats beträffande ordinarieposter i motsvarande fall. I fråga om anslagsposter som till mera avsevärd del upptaga avlöningar för personal utom löneplan ha dock särskilda beräkningar verkställts. Detsamma gäller anslagsposter som i väsentlig mån äro avsedda för avlöningar enligt speciallöneplan.

Då av riksdagen eller Kungl. Maj:t maximerade anslag och anslagsposter sålunda bestämmas genom en schablonmässig genomsnittsberäkning, erfordras särskilda åtgärder för att i efterhand reglera medelsdispositionen i de fall då posterna visa sig vara för lågt eller för högt beräknade. Det blir sålunda nödvändigt att möjlighet beredes till överskridande av dylika anslag och anslagsposter i sådana fall då de omräkningar, som verkställts på grund av den allmänna löneregleringen, blivit för snäva. I detta sammanhang må även nämnas, att den omreglering av befordringsgången för viss biträdes- och amanuenspersonal, för vilken redogörelse lämnas i ett följande sammanhang, föranlett en omräkning av bland annat icke-ordinarieposterna, vilken till en del icke kunnat göras fullt exakt, när den närmare tillämpningen av befordringsgången i vissa hänseenden måste göras beroende på prövning från fall till fall. Frågan om det budgetmässiga säkerställandet av den medelstillgång som betingas av den ifrågavarande befordringsgången är även förknippad med vissa spörsmål om avlöningsstaternas uppställning, som icke lämpligen kunna lösas förrän efter de nya avlöningsbestämmelsernas utarbetande. Under sådana förhållanden erfordras såsom ett provisorium under nästa budgetår, att möjlighet beredes till överskridande av maximerade anslagsposter även i fall då den med hänsyn till befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonalen gjorda omräkningen blivit för snäv. Riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att i här avsedda fall medgiva överskridande av sådana anslag och anslagsposter, som blivit maximerade genom riksdagsbeslut, torde nu böra utverkas.

En efterhandsreglering av medelsdispositionen är emellertid, såsom nyss antytts, erforderlig även i de fall då maximerade anslag och anslagsposter av anledning som förut angivits blivit för högt beräknade. I sådant syfte bör, så snart de nya lönebestämmelserna blivit fastställda och förutsättningarna därför i övrigt föreligga, en omprövning av medelsbehovet under ifrågavarande anslag och anslagsposter företagas av Kungl. Maj:t. Därvid bör i förekommande fall myndigheternas dispositionsrätt inskränkas till vad som enligt de nya lönebestämmelserna erfordras för den personaluppsättning, som varit åsyftad under budgetbehandlingen. Det närmare tillvägagångssättet vid omprövningen torde få göras beroende på fortsatta överväganden.

För att en utgångspunkt skall erhållas för de särskilda åtgärder, som i enlighet med vad nu anförts böra företagas i syfte att reglera anslagsdispositionen efter anslagens fastställande, är det nödvändigt att full klarhet före-

ligger angående den personaluppsättning vid olika verk och myndigheter som anslagsberäkningarna i riksstatsförslaget och den fortsatta budgetbehandlingen avse. Uppgiftsmaterial i detta avseende har anskaffats i samband med statsverkspropositionens utarbetande. Materialet är avsett att kompletteras i anslutning till det fortsatta budgetarbetet under riksdagen.

I avlöningsstaterna förekommer på flera håll att enligt avlöningsreglementena utgående särskilda ersättningar äro upptagna under maximerade arvodesposter eller poster till särskilda löneförmåner. I princip borde dylika i avlöningsreglementena reglerade särskilda ersättningar hellre vara upptagna under förslagsposter. En allmän ändring härutinnan synes emellertid lämpligen böra anstå till den översyn av grunderna för avlöningsstaternas uppställning, som kan företagas efter de nya lönebestämmelsernas utarbetande. Om en ändring i fråga om här avsedda förmåner under det fortsatta löne-regleringsarbetet skulle vidtagas och medföra ökad belastning på en eller annan maximerad anslagspost, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att med stöd av den nyss ifrågasatta fullmakten medgiva därav föranlett överskridande.

Jag torde här även få anmäla en fråga om förlängning av ett Kungl. Maj:t tidigare lämnat bemyndigande att medge överskridande av maximerade anslagsposter. I 1941 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor förordat medgiva överskridande under budgetåret 1941/42 av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal. Enligt skrivelse den 11 februari 1941, nr 17, lämnade riksdagen det sålunda föreslagna bemyndigandet. Detta hade, fränsett vissa krisförhållanden som nu icke äro aktuella, funnits påkallat med hänsyn till att den omläggning av avlöningsstaterna för allmänna civilförvaltningens myndigheter, som genomfördes från och med budgetåret 1941/42, medförde en överflyttning till förenämnda maximerade anslagsposter av vissa avlöningskostnader, som tidigare belastat förslagsvis anvisade poster. Bemyndigandet har sedermera förlängts senast genom riksdagens skrivelse den 12 februari 1946 (nr 16) för budgetåret 1946/47. I sistnämnda skrivelse framhöll emellertid riksdagen önskvärdheten av att frågan rörande fortsatta förlängningar av bemyndigandet omprövades. Riksdagen utgick ifrån att detta spörsmål komme att ägnas uppmärksamhet vid det övervägande av avlöningsstaternas uppställning, som av andra skäl torde framstå såsom erforderligt under det pågående utredningsarbetet i skilda lönefrågor.

Det ifrågavarande bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medge överskridande av maximerade anslagsposter utgjorde en nödvändig förutsättning för nyssnämnda omläggning av avlöningsstaterna, vilken bland annat åsyftade att säkerställa önskvärd kontroll i vissa hänseenden över anslagsdispositionen. Ett tillfälle till omprövning av härmed sammanhängande budgetspörs-

mål torde, såsom riksdagen framhållit, givas i samband med den i det föregående omnämnda översynen av avlöningsstaterna. Då emellertid denna icke kan företagas med verkan redan från och med nästa budgetår, är bemyndigandet erforderligt även för nämnda budgetår. Framställning om förlängning av bemyndigandet torde således böra göras hos riksdagen.

I enlighet med vad som uttalats vid bemyndigandets tillkomst bör riksdagen hållas underrättad om den utsträckning, i vilken bemyndigandet tages i anspråk. För sådant ändamål torde uppgifter i ämnet avseende budgetåret 1945/46 få överlämnas till vederbörande riksdagsutskott.

Enligt principbeslutet om den allmänna löneregleringen skall rörligt tillägg utgå på de nya lönerna. Liksom förut upptagas i de föreslagna avlöningsstaterna särskilda poster för dylikt tillägg. Dessa poster ha regelmässigt beräknats till belopp som med avrundning svara mot 6 procent av summan av anslagsposterna till avlöningar till ordinarie tjänstemän samt icke-ordinarie personal.

Löneregleringens inverkan på anslagsberäkningarna. Den uppräknad av avlöningsanslagen under huvudtitlarna, som får anses betingad av den allmänna löneregleringen, uppgår sammanlagt till omkring 170 milj. kronor. Häri ingå även löneökningar för olika kategorier icke-ordinarie befattningshavare, som mera indirekt beröras av det godkända förslaget till ny löneplan. Utgifterna för kristillägg och provisoriskt lönetillägg ha i riksstatsförslaget nedräknats med sammanlagt omkring 100 milj. kronor. Den med allmänna löneregleringen sammanhängande nettoökningen av utgifterna på huvudtitlarna kan alltså beräknas till 70 milj. kronor.

I dessa beräkningar ingå icke kostnaderna för löneregleringen vid affärsverken. Vidare gäller beträffande löneregleringens inverkan på avlöningskostnaderna för det kommunala skolväsendet, att kostnaderna för denna del av löneregleringen till följd av statsbidragsreglerna icke komma att belasta bidragsanslagen under nästa budgetår utan först under budgetåret 1948/49. Denna kostnadsökning ingår alltså icke heller i anförda beräkningar. Där emot ingår i beräkningarna en redan för nästa budgetår inträdande väsentlig minskning av statens kristilläggsutgifter för det kommunala skolväsendet. Den ytterligare kostnadsökning, som kommer att inträda under budgetåret 1948/49, då löneregleringen påverkar även bidragsanslagen för avlöningar åt befattningshavare vid det kommunala skolväsendet, kommer att till en del motsvaras av ytterligare bortfall av utgifter till kristillägg och provisoriskt lönetillägg åt samma befattningshavare.

På de olika huvudtitlarna äro upptagna särskilda anslag till sådana barn-tillägg, som — ursprungligen ingående i dyrtidstilläggen — övergångsvis utgå efter den senaste allmänna löneregleringens genomförande. Då frågan om denna förmåns bibehållande blir beroende på prövning i samband med den fortsatta behandlingen av löneregleringsärendet, ha barn-tilläggsanslagen upptagits i riksstatsförslaget med endast beräknade belopp. På vissa special-

budgeter förekomma dessutom särskilda anslagsposter till barntillägg. Då dessa endast uppgå till obetydliga belopp, ha de fått kvarstå i staterna, utan att utbrytning av respektive anslag ägt rum.

Nya befattningar m. m. Vid upprättandet av personalstaterna har på det hela taget en stark återhållsamhet ansetts nödvändig. Härtill har icke minst den rådande bristen på arbetskraft medverkat. Frågor om nya befattningar ha av denna anledning måst bedömas särskilt restriktivt. Vad angår lönegradsplaceringarna ha, såsom tidigare nämnts, frågor om ändring därav beträffande särskilda grupper gjorts till föremål för utredning. Höjning av lönegradsplaceringar vid sidan därav har regelmässigt endast föranletts av ändrade arbetsförhållanden. I fråga om inrättande och lönegradsplacering av befattningar i de högre biträdesgraderna har särskild hänsyn tagits till att en revision av tjänsteförteckningen i denna del förestår.

Arvodesreglering. Arvodena till sådan personal som icke är upptagen på löneplan äro numera mestadels icke förenade med rörliga tilläggsförmåner. En del av dessa arvoden stå avtalslöner nära; deras belopp bli följaktligen fritt avvägda efter lönenivån på arbetsmarknaden. Inom det statliga löneområdet förekommer emellertid även ett stort antal arvoden i mera egentlig bemärkelse, vilka av Kungl. Maj:t, i vissa fall med riksdagens medverkan, eller av myndigheterna fastställts efter andra grunder, ofta i mer eller mindre nära anslutning till lönenivån för jämförliga befattningshavare på löneplan. Beträffande arvoden av det sistnämnda slaget ha under krigsåren tid efter annan uppräknings ägt rum i viss anslutning till utvecklingen av de indexreglerade lönetilläggen. Vid dessa uppräknings ha dock bisyssleavvoden samt arvoden uppgående till högre belopp regelmässigt lämnats oförändrade.

Den provisoriska lönetilläggsreglering som vidtagits i avvaktan på den allmänna löneregleringen har också åtföljts av en uppräkning av ett antal arvoden. Denna uppräkning har med större eller mindre jämkningar följt grunderna för beräkning av det provisoriska lönetillägget. Den har även omfattat högre arvodesbelopp. Vid 1946 års riksdag utverkades bemyndigande för Kungl. Maj:t att för möjliggörande av de ifrågakvarande arvodeshöjningarna under innevarande budgetår medge överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter samt att förordna om arvodestilllägg åt befattningshavare vilkas arvoden fastställts genom riksdagsbeslut.

Anställningsförhållandena för arvodestagare torde kunna påverkas av det genom 1945 års lönekommitté bedrivna, fortsatta löneregleringsarbetet. En eventuell fullständig omreglering av anställningsförhållandena torde emellertid av olika skäl icke kunna genomföras redan från och med nästa budgetår. Det har därför syntts skäligt att ytterligare en förbättring av egentliga arvoden för det kommande budgetåret företages, så att den förbättring av lönevillkoren som den definitiva löneregleringen ger löntagare utöver det provisoriska lönetillägget får en viss motsvarighet för arvodestagarnas del.

Några fasta normer för denna ytterligare uppräknings har endast kunnat uppställas såvitt angår de arvodestagare, som under innevarande budgetår fått sina arvoden höjda i anslutning till det provisoriska lönetillägget. Beträffande sådana arvodestagare har man sökt finna en motsvarighet till den ytterligare förbättring den definitiva löneregleringen för löntagare i ungefär samma löneläge medför utöver provisoriet för innevarande budgetår. Man har härvid i allmänhet följt de beräkningsgrunder som i sina huvuddrag angivas i det följande vid behandlingen av frågan om provisoriskt lönetillägg för nästa budgetår. På grund av att den för innevarande budgetår medgivna arvodeshöjningen var relativt hög för lägre arvodesgrupper har utrymmet för den nya arvodeshöjningen blivit relativt litet i dessa grupper.

Vad åter angår rörliga arvoden föreslås dessa i regel omräknade med beaktande av de grunder för lönernas rörlighet som innefattas i den allmänna löneregleringen.

I vilka fall uppräknings av arvoden eller höjning av anslagsposter för möjliggörande av dylik uppräknings är avsedd att äga rum, framgår av redogörelser under vederbörande punkter i de olika huvudtitlarna.

Omkostnadsanslagen. Den utgiftsram, som är fastställd genom myndigheternas omkostnadsanslag, är även efter de anslagshöjningar, som vidtagits i de två senaste årens statsverkspropositioner relativt snävt tilltagen. Vid årets budgetbehandling ha vissa ytterligare anslagshöjningar ansetts ofrånkomliga. Sålunda ha posterna till expenser och materielanskaffning i åtskilliga fall uppräknats med hänsyn till kostnadsstegringar och för att myndigheterna skola komma i tillfälle att tillgodose under krigsåren eftersatta behov. Fortfarande har dock återhållsamhet iakttagits såväl av finansiella hänsyn som med hänsyn till varubristen. Anslagsmedlen till reseersättningar ha i flera fall måst uppräknas till följd av 1946 års riksdags beslut om höjda traktementsersättningar. Bränsleposterna ha mestadels behållits oförändrade.

Under den i omkostnadsstaterna förekommande anslagsposten till sjukvård m. m. ingå bl. a. ersättningar åt verksläkare. Det allmänna spørsmålet om verks- och tjänsteläkarinstitutionerna har endast blivit provisoriskt löst genom de bestämmelser, som meddelats år 1939 angående verksläkare vid den civila statsförvaltningen och år 1940 angående tjänsteläkare vid försvarsväsendet. Det har emellertid hittills icke ansetts lämpligt att upptaga berörda spørsmål till slutlig reglering. Då jag icke ansett tillräckliga förutsättningar föreligga att i detta sammanhang ingå på en närmare behandling av spørsmålet — vilket för övrigt har samband med det pågående löneregleringsarbetet — har jag här endast velat bringa spørsmålet i erinran.

2. Reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal.

Inledning. Bestämmandet av anställningsvillkoren för icke-ordinarie personal inom statsförvaltningen är i stor utsträckning överlämnat åt förvaltningsmyndigheterna. För huvuddelen av den fast anställda icke-ordinarie personalen gälla allmänna avlöningsreglementen, men personalens inplacering på löneplan är endast i viss utsträckning, företrädesvis för tjänstemän i högre lönegrader, reglerad genom fastställd personalförteckning eller eljest av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. För befattningshavare med tillfällig anställning, såväl rekryteringspersonal som annan personal, bestämmas avlöningsvillkoren i allmänhet helt av myndigheterna. I den mån avlöningskostnaderna skola bestridas från anslag å riksstaten, påverkas myndigheternas dispositioner emellertid av tillgången på anslagsmedel, vilka beträffande icke-ordinarie personal regelmässigt äro begränsade till bestämda belopp.

Anställningsförhållandena för den icke-ordinarie personalen inom olika förvaltningsområden förete på grund av nyssberörda förhållanden stora skillaktigheter, detta även vad angår sådana personalgrupper, för vilka arbetsuppgifterna och behovet av utbildning äro enahanda eller likartade. Skillaktigheterna gälla främst den anställningsform — arvodesanställning respektive extra eller extra ordinarie anställning — som tillämpas vid anställningens början och i dess fortsättning samt lönenivån i en och samma anställningsform.

Sedan 1941 års riksdagsrevisorer i sin berättelse, under § 30, lämnat en redogörelse för resultatet av en utav revisorerna verkställd undersökning rörande anställnings- och avlöningsförhållandena inom olika förvaltningsgrenar för dels administrativa amanuenser och därmed jämställd personal, dels ock skriv- och kontorsbiträden, anhöll 1942 års riksdag (skr. nr 423), att Kungl. Maj:t ville låta vidtaga åtgärder för åvägabringande av enhetlighet i anställnings- och avlöningshänseenden samt i fråga om befordringsgång för den icke-ordinarie personalen inom de olika verken vid den civila statsförvaltningen.

I detta sammanhang må vidare erinras, att 1939 års tjänsteförtecknings-sakkunniga i sitt betänkande del I (SOU 1941:17) berört frågan om vilka lönegrader som borde användas för biträdespersonal med kontorsarbete ävensom att 1943 års riksdagsrevisorer ägnat uppmärksamhet åt avlöningsvillkoren för icke-ordinarie skriv- och kontorsbiträden, närmast i vad avsåge nyanställd personal, och därvid ånyo understrukit behovet av reglerande föreskrifter på förevarande område.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 mars 1944 ha särskilda sakkunniga tillkallats för att inom finansdepartementet biträda med utredning rörande anställningsförhållandena för viss icke-ordinarie personal i statens

tjänst. I direktiven för de sakkunniga angavs den närmast aktuella uppgiften vara åvägabringande i görligaste mån av enhetlighet i rekryteringsförhållandena för följande tre personalgrupper, nämligen amanuenser, personal med teknisk utbildning och biträdespersonal. Den närmare avgränsningen av området för utredningen borde emellertid enligt direktiven göras beroende på de erfarenheter, som under utredningens gång kunde vinnas främst vad anginge utsikterna att utredningsvägen komma till praktiska resultat. I direktiven uttalades vidare, att frågan om en allmännare användning av skrivbiträdesgraden borde närmare utredas och att, då detta spørsmål även berörde den ordinarie biträdespersonalen, frågorna om rekryterings- och befordringsgången för den ordinarie och den icke-ordinarie biträdespersonalen borde komma under prövning i ett sammanhang. I övrigt uppdrogos i direktiven vissa närmare riktlinjer för utredningsarbetets bedrivande.

De sakkunniga — vilka antagit benämningen 1944 års personalutredning — utgöras av kanslibiträdet *Jane Broström*, kanslirådet *A. Carlsson*, professorn *P. O. Ekelöf*, ledamoten av riksdagens andra kammare *E. G. E. Eriksson*, överdirektören *E. J. Höijer*, förbundskassören *Helga Johansson*, byrådirektören *S. G. Styrud*, landshövdingen *E. A. Westling* och professorn *R. Woxén*. Åt Westling har uppdragits att i egenskap av ordförande leda utredningens arbete.

Personalutredningen har den 17 september 1946 avgivit Betänkande angående reglering av anställningsförhållandena för viss civil personal inom statsförvaltningen, Del I, Kontorspersonal och amanuenspersonal (SOU 1946: 66). I ett kommande betänkande avser personalutredningen att framlägga resultatet av sitt arbete i fråga om den tekniska personalen ävensom vissa övriga ifrågakommande personalgrupper, i den mån särskild behandling av dessa befinnes påkallad.

Utredningens arbete har i viss utsträckning varit beroende av 1945 års lönekommittés arbetsresultat, vilket i vad avser statliga löneplaner m. m. framlagts i betänkande den 29 juni 1946.

Över personalutredningens nu föreliggande betänkande ha yttranden infordrats från ett flertal myndigheter och organisationer. Därjämte ha vissa personalsammanslutningar inkommit med yttranden i ärendet.

Jag övergår här efter till att redogöra för de spørsmål, som behandlas i personalutredningens betänkande.

I. Anställnings- och avlöningsförhållanden för biträdespersonal med skriv- och kontorsgöromål.

Här avsedda biträdesbefattningar finnas i tre normalgrader, nämligen befattningar såsom skrivbiträde i 2, kontorsbiträde i 4 och kanslibiträde i 7 lönegraden. Dessa befattningar förefinnas såväl inom allmänna civilförvaltningen som vid de affärsdrivande verken och vid försvaret.

Vissa av personalutredningen verkställda undersökningar.

Personalutredningen har verkställt ingående undersökningar rörande rekryterings- och befodringsförhållandena för biträdespersonal med skriv- och kontorsgöromål. Undersökningarna grunda sig på från vederbörande befattningshavare infordrade personliga uppgiftskort ävensom på av de särskilda verken lämnade uppgifter. I en vid utredningens betänkande fogad bilaga, till vilken jag får hänvisa, lämnas en sammanställning av statistiska uppgifter rörande 14 885 befattningshavare tillhörande biträdespersonalen.

Ett flertal verk ha framhållit önskvärdheten av att enhetliga regler uppställas beträffande biträdespersonalens anställnings- och avlöningsförhållanden. De flesta av de verk, som förordat enhetliga regler, ha betonat, att rekryteringssvårigheter uppkommit på grund av konkurrens från andra statliga institutioner. Vidare ha ett antal myndigheter förordat inrättandet av flera ordinarie befattningar i syfte att förkorta icke-ordinarietiden. Även en förkortning av tiden för erhållande av extra ordinarie anställning har ansetts påkallad. Några myndigheter ha uttalat sig för ett avskaffande av de ordinarie skrivbiträdestjänsterna i lönegrad A 2, och ett par verk ha ansett, att jämväl de extra ordinarie biträdestjänsterna i 2 lönegraden böra avskaffas. Ett antal verk ha med hänsyn till de speciella kvalifikationer, som erfordrades av dessas biträden, framlagt särskilda synpunkter beträffande lönenivån för dem. Också i övrigt ha vissa speciella önskemål framställts från några myndigheters sida. I fråga om detaljerna i verkens yttranden torde jag få hänvisa till betänkandet.

Personalutredningens förslag.

Personalutredningen framhåller inledningsvis, att de lägre biträdesgraderna upptaga icke mindre än sex olika löneställningar och anställningsformer, nämligen Ex 2, Eo 2, A 2, Ex 4, Eo 4 och A 4. Härtill komma tillfälliga anställningar med arvoden av växlande storlek. Med användande av olika kombinationer av dessa anställningsformer och löneställningar ha verken tämligen oberoende av varandra utbildat en brokig provkarta på skilda typer av befodringsgångar.

Ett starkt behov har utredningen ansett föreligga av en utjämning av de stora skiljaktigheter, som föreligga mellan olika förvaltningsgrenar i fråga om biträdespersonalens befodrings- och avlöningsförhållanden. Enligt vad utredningen anfört måste befodringsutsiktterna för nämnda personal vid åtskilliga verk, företrädesvis inom allmänna civilförvaltningen, betecknas som otillfredsställande.

Stora ojämnheter råda i fråga om den tid, biträdena vid skilda verk få kvarstå i icke-ordinarie ställning, innan de kunna påräkna ordinarie anställning. Personalutredningens undersökningar — vilka avsågo förhållandena den 1 juli 1944 — ge vid handen, att medan den genomsnittliga väntetiden för kvinnlig biträdespersonal i statstjänst från den första anställningen med

sammanhängande tjänstgöring till uppnående av ordinarie tjänst utgjort i runt tal $4\frac{1}{2}$ år vid statens järnvägar, $6\frac{1}{4}$ år vid postverket och 8 år vid vattenfallsverket, har den uppgått till $12\frac{3}{4}$ år vid telegrafverket, över 13 år vid domänverket, nära $14\frac{1}{2}$ år vid statistiska centralbyrån och icke mindre än $18\frac{1}{3}$ år vid pensionsstyrelsen och 19 år vid riksförsäkringsanstalten. Även väntetiderna före uppnående av extra ordinarie anställning förete starka växlingar.

De nu berörda skiljaktigheterna i fråga om biträdespersonalens anställningsförhållanden skulle visserligen kunna tänkas bli i viss mån automatiskt avhjälpta på det sätt, att personalen sökte sig över till verk med bättre befordringsmöjligheter. Någon utpräglad tendens i denna riktning har emellertid icke kunnat konstateras. Fastmera utvisa personalutredningens undersökningar, att biträdespersonalens befordran i stor utsträckning är begränsad till det verk, där vederbörande vunnit sin första anställning.

Utredningen har under hänvisning till de av utredningen verkställda undersökningarna understrukt behovet av särskilda åtgärder för ernående av en tillfredsställande reglering av befordringsgången för biträdespersonal med skriv- och kontorsgöromål. Med reglerad befordringsgång förstår utredningen regelmässigt fastställda förflyttningar mellan olika anställningsformer och lönegrader samt bestämda tidsintervaller mellan dylika förflyttningar.

Utredningens prövning av frågan om biträdespersonalens anställnings- och avlöningsförhållanden begränsas i betänkandet till skriv- och kontorsbiträdesgraderna. Utredningen har sålunda icke ansett sig böra ingå på frågan om den fortsatta befordringsgången, sedan ordinarie kontorsbiträdestjänst uppnåtts, alltså närmast till kanslibiträdes-, kontorist- och kansliskrivartjänst. Det ligger enligt utredningens förmenande i sakens natur, att för sistnämnda tjänster en automatiskt verkande reglering av befordringsgången icke kan komma i fråga. Någon anledning att ifrågasätta ändring i löneställningen för dessa tjänster har utredningen icke ansett föreligga. I detta sammanhang erinrar utredningen, att den under de senare åren företagna revisionen av tjänsteförteckningen icke fullföljts, i vad avser uppflyttning av kontorsbiträdestjänster till kanslibiträdestjänster. Enligt utredningens mening bör givetvis behovet av högre biträdestjänster liksom hittills bedömas efter förekomsten av mera kvalificerade arbetsuppgifter. Det synes dock utredningen anse läget, att denna bedömning icke sker så strängt, att resultatet blir alltför starka krav på enbart kvalificerade uppgifter för att kanslibiträdestjänster skola få inrättas. En någorlunda liberal bedömning av förutsättningarna för inrättande av dylika tjänster finner utredningen önskvärd för att skapa bättre befordringsmöjligheter för verkligt dugliga befattningshavare.

Beträffande de olika spörsmål, vilka personalutredningen tagit under övervägande vid utarbetandet av sitt förslag till normal befordringsgång för biträdespersonalen, må här i korthet anföras följande. I fråga om närmare detaljer torde jag få hänvisa till betänkandet.

1. *Den lägsta ordinarie biträdesgraden.* Ordinarie skrivbiträdestjänster (A 2) finnas inrättade endast vid ett 20-tal verk, och befattningarna vid varje verk äro relativt få. För närvarande utgör därför kontorsbiträdestjänsten (A 4) vid flertalet verk den lägsta ordinarie biträdesgraden.

Vid skrivbiträdesgradens inrättande tänkte man sig, att densamma huvudsakligen skulle vara avsedd för personer med enbart folkskoleutbildning, medan biträden med högre utbildning skulle kunna rekrytera befattningar i högre grad. Denna kategoriklyvning har enligt vad erfarenheten utvisat i längden icke varit hållbar. Lönegraden A 2 är sålunda icke och har icke kunnat förbliva någon sluttjänst. I realiteten har den blivit genomgångsgrad till A 4, bland annat därför att det icke varit lämpligt eller görligt att hindra dugliga skrivbiträden med endast folkskoleutbildning att befordras till kontorsbiträden.

I detta sammanhang må erinras, att 1939 års tjänsteförtecknings-sakkunniga i sitt förut berörda betänkande uttalade sig för att ordinarie skrivbiträdesbefattningar skulle inrättas vid verk, där dylika befattningar för det dåvarande saknades, och att extra ordinarie tjänster i högre lönegrad än bottengraden i fortsättningen regelmässigt icke borde inrättas. Mot de sakkunnigas förslag framställdes invändningar såväl från verkens sida som från personalorganisationerna. Motståndet från personalhåll bottnade — enligt vad personalutredningen anför — huvudsakligen i den uppfattningen, att 2 lönegraden vore för låg såsom lägsta ordinarie biträdesgrad, samt i farhågor för att tillräckligt med tjänster i A 4 ej skulle komma att inrättas och att slutresultatet därför lätt kunde bli ett sänkt löneläge för biträdespersonalen betraktad såsom enhetlig grupp.

För sin del har personalutredningen förordat, att lönegraden A 2 avskaffas för biträdestjänster och att 2 lönegraden kommer till användning enbart för icke-ordinarie befattningar. Utredningen har därvid ansett hänsyn böra tagas till den kritik, som framställts mot 1939 års tjänsteförtecknings-sakkunnigas förut omnämnda förslag. Enligt vad utredningen framhållit bör också beaktas, att frågan om den lämpligaste ordinarie bottenlönegraden för biträdespersonal nu delvis befinner sig i ett annat läge än vid den tidpunkt, då tjänsteförtecknings-sakkunnigas förslag framlades. Sålunda gällde det nu att se denna fråga i samband med spørsmålet om införande av en reglerad befordringsgång i den mening, utredningen förut angivit. Vidare har utredningen till stöd för förslaget om slopande av lönegraden A 2 för biträdestjänster framhållit, att vid genomförandet av 1945 års lönekommittés förslag skillnaden i löne- och pensionsförmåner mellan ordinarie och extra ordinarie tjänster komme att upphävas, ävensom att avskaffandet av nämnda lönegrad vore fördelaktigt ur administrativ synpunkt, enär härigenom ett eljest betungande arbete med fördelning av olika tjänster undvekes, vartill komme att vissa praktiska och lönetekniska olägenheter med den ordinarie skrivbiträdesgradens förekomst skulle elimineras. Utredningen har i detta sammanhang framhållit önskvärdheten av att den kategoriklyvning i utbild-

ningshänseende, som avsågs skola upprätthållas efter inrättandet av skrivbiträdesgraden, upphäves.

Å andra sidan har utredningen diskuterat frågan om införande av lönegraden A 5 såsom lägsta ordinarie biträdesgrad, vilket bland annat skulle innebära uppflyttning av alla kontorsbiträdestjänster en lönegrad. Utredningen framhåller emellertid, att spørsmålet om kontorsbiträdenas lönegradsplacering närmast är en tjänsteförteckningsfråga, på vilken utredningen icke kunnat ingå, samt att kontorsbiträdenas löneställning torde komma under övervägande vid den av 1946 års riksdag (skr. nr 255) begärda utredningen om den s. k. likalönsprincipens genomförande i statsförvaltningen. Vidare erinrar utredningen, att vissa av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga framlagda förslag om uppflyttning av kontorsbiträdesbefattningar till kanslibiträdesbefattningar, till vilka förslag ställning ännu icke tagits, inom en relativt nära framtid torde komma att upptagas till prövning, vilken enligt utredningens uppfattning kan komma att i viss mån påverka bedömandet av kontorsbiträdenas löneställning. Med hänsyn till nu berörda omständigheter har utredningen ansett sig icke böra framlägga förslag om ändrad lönegradsplacering av kontorsbiträdesbefattningarna.

Utredningen har sålunda stannat vid att föreslå, att lönegraden A 4 — såsom för närvarande i regel är fallet — skall utgöra lägsta ordinarie biträdesgrad. Enligt utredningens förslag bör denna grad regelmässigt uppnås av varje biträde, i den mån vederbörande uppfyller de för vinnande av ordinarie anställning allmänt gällande förutsättningarna.

I anslutning härtill påpekar utredningen, att möjligheterna att utsträcka den fasta befordringsgången till att omfatta uppflyttning till befattning å den ordinarie löneplanen efter visst antal tjänstår sammanhänga med utsikterna att kunna få nya ordinarie befattningar automatiskt inrättade i samma mån som vederbörande befattningshavare tjänstgjort i befordringsbestämmelserna föreskriven tid i extra ordinarie ställning. Utredningen har emellertid för sin del utgått från att statsmakterna skola ställa ett tillräckligt antal ordinarie kontorsbiträdestjänster till förfogande för att i stort sett möjliggöra iakttagande av det av utredningen föreslagna befordringsschemat.

2. *Sammanlagd väntetid till första ordinarie tjänst.* Vid sina överväganden rörande längden av den sammanlagda väntetid, som ett biträde normalt bör tillbringa i icke-ordinarie anställning, har personalutredningen diskuterat olika alternativ till väntetider upp till 10 år. Med hänsyn till att en norm i fråga om väntetid till första ordinarie tjänst bör tillämpas inom hela förvaltningen har utredningen funnit en lämplig avvägning erbjuda vissa svårigheter. Å ena sidan skulle, framhåller utredningen, en väntetid av 10 år medföra väl stor försämring i befordringsförhållandena vid vissa verk, särskilt de affärsdrivande verken, inom vilka det totala antalet biträden utgör ungefär en tredjedel av hela det personalbestånd inom biträdesgruppen, som inbegripes i utredningens undersökningar. Den för närvarande kortaste väntetiden, $4\frac{1}{2}$ år, har å andra sidan förefallit utredningen väl ringa såsom prö-

votid före ordinarieblivandet och med tanke jämväl på möjligheterna att anordna lämpliga tidsintervaller mellan uppflyttningarna på icke-ordinariestadiet. Härutinnan må enligt vad utredningen påpekar även beaktas, att enligt 1945 års lönekommittés förslag extra ordinarie anställning avses skola medföra enahanda avlönings- och pensionsförmåner som ordinarie. Vid övervägande av dessa omständigheter har inom utredningen enighet vunnits om att den normala väntetiden för erhållande av ordinarie anställning icke bör överstiga 7 år.

3. *Den första anställningsformen.* Personalutredningen har ansett, att en enhetlig befordringsgång för biträdespersonal förutsätter en enhetlig första anställningsform och har därför — för övrigt i anslutning till den mening som hävdats av 1941 års riksdagsrevisorer — stannat vid den uppfattningen, att nyantagna biträden principiellt böra anställas såsom extra tjänstemän (enligt 1945 års lönekommittés terminologi såsom aspiranter).

Utredningen har emellertid framhållit, att detta principiella krav icke i alla lägen kan upprätthållas utan att verkens rörelsefrihet väl mycket beskäres. Även om stora svårigheter föreligga att på förhand avgöra, om personal som nyanställs kommer att behållas i verkets tjänst eller bör betraktas som rent tillfällig arbetskraft, finner utredningen dock nämnda svårigheter icke böra föranleda, att verken berövas varje möjlighet att anställa rent tillfällig arbetskraft mot andra avlöningsförmåner än som medfölja anställning såsom extra tjänsteman (aspirant).

4. *Lönegrader och väntetider på icke-ordinariestadiet.* Såsom normal begynnelselönegrad vid nyanställning av biträdespersonal föreslår utredningen Ex 2. Enligt 1945 års lönekommittés förslag beräknas månadslönen å ort tillhörande ortsgrupp 5 i lönegrad motsvarande Ex 2 från och med den 1 juli 1947 utgöra 336 kronor, vilken lönesättning syntes utredningen i och för sig lämpligt avvägd såsom begynnelselön för nyanställda biträden. Utredningen påpekar i detta sammanhang, att biträdena i regel vinna anställning vid unga år och tämligen snart efter avslutad skolutbildning. Beträffande frågan om förhöjning av begynnelseläget i särskilda fall, med hänsyn till föregående anställning inom annat verk, speciella kvalifikationer i fråga om utbildning o. dyl. samt föreliggande marknadsförhållanden, angiver utredningen vissa riktlinjer, vilka behandlas i ett följande sammanhang.

I fråga om den föreslagna lönegraden Ex 2 framhåller utredningen, att även om det vanligen icke föreligger någon nämnvärd skillnad mellan de arbetsuppgifter, som anförtros skrivbiträden å ena och kontorsbiträden å andra sidan, det icke syntes omotiverat att på icke-ordinariestadiet bibehålla en särskild rekryteringsgrad, inom vilken biträdena böra stanna viss tid för att inhämta erforderlig rutin, samtidigt som möjlighet därigenom beredes att få en uppfattning om vederbörandes duglighet och på ett relativt tidigt stadium av befordringsgången skilja de mindre lämpliga från anställningen.

Utredningen har vidare kommit till den uppfattningen att den sammanlagda väntetiden till extra ordinarie tjänst bör — i överensstämmelse med den

praxis, som tillämpas vid statens järnvägar, och i viss anslutning till vad 1945 års lönekommitté uttalat angående längden av aspirantanställning — sättas till 1 1/2 år, i den mån denna väntetid icke behöver utsträckas av den anledningen, att vederbörande icke uppnått den för antagning till extra ordinarie stadgade levnadsåldern.

Rörande frågan, vilka lönegrader och väntetider som böra tillämpas vid den fortsatta befordringsgången, har utredningen efter ingående överväganden av olika inom utredningen framförda uppfattningar enat sig om att föreslå en befordringsgång, som upptager Eo 2 som lägsta extra ordinarie grad men som redan efter 1 års tjänstgöring i sistnämnda lönegrad medger befordran till Eo 4 och senare till A 4.

Sammanfattningsvis kan alltså personalutredningens förslag till normal befordringsgång för biträdespersonal åskådliggöras på följande sätt:

Ex 2	Eo 2	Eo 4	A 4
1 1/2 år	1 år	4 1/2 år	

Utredningen framhåller, att förslaget såsom helhet betraktat beträffande det stora flertalet verk, särskilt inom allmänna civilförvaltningen, innebär betydande förbättringar i jämförelse med nuvarande förhållanden. Å andra sidan medför förslaget, påpekar utredningen, viss försämring beträffande sådana verk — exempelvis statens järnvägar och statens vattenfallsverk — där lägsta extra ordinarie grad hittills varit Eo 4 och denna grad tillika uppnåtts inom kortare tid än 30 månader. Med hänsyn till att angivna försämring är relativt obetydlig, har den emellertid icke syntts utredningen böra tillmätas någon avgörande betydelse. Utredningen har med sitt förslag åsyftat en allmän utjämning av hittillsvarande olikartade förhållanden på förevarande område, och det ligger enligt utredningens uppfattning i sakens natur, att en dylik utjämning i vissa fall kan medföra försämringsringar. I fråga om redan antagna befattningshavare anser utredningen dock lämpliga övergångsbestämmelser böra meddelas.

5. *Minimi- och maximiålder vid första anställningen.* Personalutredningen har övervägt, om anledning föreligger att föreslå en sänkning av de nuvarande minimiåldrarna, 20 och 18 år, för vinnande av anställning såsom extra ordinarie respektive extra tjänsteman. Utredningen har härvid icke föreslagit någon ändring av nuvarande regler men har förutsatt, att 1945 års lönekommitté vid sitt fortsatta arbete med nya avlöningsreglementen kommer in på frågan om bestämmande av minimiåldern för olika slag av icke-ordinarie anställning.

Utredningen har även uppmärksammat frågan, huruvida behov föreligger av en övre åldersgräns vid nyanställning av personal, som skulle äga påräkna automatisk uppflyttning enligt det föreslagna befordringsschemat. Utredningen har emellertid icke funnit tillräckliga skäl föreligga att framlägga något förslag härom, utan förordar att spørsmålet om den övre åldersgränsen liksom hittills överlämnas till verkens avgörande.

6. *Vissa personalgrupper med särskilda befordringsförhållanden.* Personalutredningen har i ett särskilt avsnitt behandlat vissa frågor rörande befordringsförhållandena för ett antal grupper av statligt anställda biträden, vilka i vissa avseenden skilja sig från övrig biträdespersonal i statstjänst. Hit höra viss statistisk personal samt personal vid länsstyrelserna, landsfiskalskontoren och häradsskrivarkontoren ävensom vissa telefonister.

Den *statistiska personal*, som här avses, utgöres av sådan personal, som icke är sysselsatt med statistiskt arbete av stadigvarande natur utan som anlitas för sådana tidvis återkommande större statistiska utredningar som folkräkningar, arealinventeringar etc. Personalutredningen framhåller, att möjligheterna för ifrågavarande personal att erhålla extra ordinarie eller ordinarie tjänst för närvarande äro mycket begränsade. För sin del finner utredningen önskvärt, att här avsedda personal i så stor utsträckning som möjligt får kvarstå i respektive verk även efter de tillfälliga utredningarnas avslutande, varvid tjänstledighet mot avstående av hela lönen bör beviljas. Då härför torde krävas, att vederbörande innehar anställning med lön enligt löneplan, bör enligt utredningens förmenande extra anställning beredas vederbörande utan föregående arvodesanställning, detta i överensstämmelse med de av utredningen tidigare förordade allmänna principerna; härigenom skulle vederbörande komma att ingå under den av utredningen föreslagna allmänna befordringsgången. Allenast då fråga vore om enstaka korta utredningar av högst ett par månaders varaktighet, borde anställning mot arvode kunna ifrågakomma.

Beträffande *biträdespersonalen vid länsstyrelserna, å landsfiskalskontoren och å häradsskrivarkontoren*, för vilka personalgrupper Kungl. Maj:t fastställt viss befordringsgång, har utredningen uttalat, att utredningen icke funnit anledning undantaga dessa grupper från de av utredningen förordade allmänna befordringsbestämmelserna.

De i statstjänst anställda *telefonisterna* — med undantag av den under telegrafverket lydande telefonistpersonalen — synas utredningen utan svårighet kunna och med hänsyn till arbetsuppgifterna jämväl skäligen bära inordnas under de av utredningen föreslagna allmänna befordringsreglerna.

I fråga om telegrafverkets extra telefonister, av vilka ett betydande antal sysselsättas med kontorsarbete omväxlande med växelbordstjänst och vilka i viss utsträckning rekrytera å verkets löneplan upptagna befattningar för kontorspersonal, har utredningen förutsatt, att dessa icke bli sämre ställda i befordringshänseende än den vanliga kontorspersonalen.

Yttrandena.

De myndigheter och sammanslutningar, som yttrat sig över personalutredningens förslag i förevarande del, ha på något undantag när ansett önskvärt, att en reglerad befordringsgång tillskapas för här avsedd biträdespersonal.

Det övervägande flertalet myndigheter och organisationer ha därvid bi-

trätt utredningens uppfattning, att den reglerade befordringsgången borde omfatta uppnåendet av lägsta ordinarie biträdesgrad samt att denna grad borde utgöra lönegrad A 4. *Lunds domkapitel* och ett par personalsammanslutningar ha emellertid härvid uttalat sig för lönegraden A 5 såsom lägsta ordinarie grad.

Några verk, däribland *försvarets civilförvaltning*, *statskontoret* och *riksräkenskapsverket*, ha ansett sig icke kunna tillstyrka, att för biträdespersonalen införes automatisk befordran till första ordinarie tjänst. Enahanda uppfattning har uttalats av *allmänna lönenämndens ordförande*. Statskontoret har därvid bland annat framhållit, att en dylik automatisk befordran svårligen låte sig förena med grundlagens föreskrift om skicklighet och förtjänst såsom enda befordringsgrunder.

I fråga om den sammanlagda väntetiden för erhållande av första ordinarie tjänst ha vissa myndigheter och organisationer gjort gällande, att den av personalutredningen föreslagna tiden av 7 år vore för lång. *Generalpoststyrelsen* har exempelvis ifrågasatt, huruvida icke en väntetid av 6 år vore tillfyllest, och *järnvägsstyrelsen* har funnit en väntetid av 5 år fullt tillräcklig. Vidare har *tjänstemännens centralorganisation* förordat, att väntetiden begränsas till 6 $\frac{1}{2}$ år, och *yrkeskvinnors samarbetsförbund* har ansett en väntetid av 5 år under alla förhållanden vara tillräcklig för befordran till ordinarie tjänst.

Vad beträffar den första anställningsformen, ha endast ett fåtal verk framställt erinran mot att biträdespersonal vid nyantagning, såsom utredningen förordat, i princip anställas såsom extra tjänstemän. *Järnvägsstyrelsen* och *vattenfallsstyrelsen* ha sålunda ansett, att en prövotid av 6 månader såsom tillfällig anställningshavare borde föregå antagandet till extra tjänsteman.

Vad angår frågan om lönegrader och väntetider på icke-ordinariestadiet ha ett flertal myndigheter och sammanslutningar framlagt förslag, som i åtskilliga avseenden skilja sig från vad utredningen förordat. Utredningens förslag att såsom normal begynnelselönegrad tillämpa lönegrad Ex 2 har i allmänhet godtagits, men vissa personalorganisationer, bland annat *tjänstemännens centralorganisation* och *statstjänarkartellen*, ha ansett det böra övervägas, huruvida icke Ex 4 borde vara begynnelselönegrad. I övrigt må i detta sammanhang nämnas, att *allmänna lönenämndens majoritet* och *försvarets civilförvaltning* förordat den jämkningen i förslaget, att $\frac{1}{2}$ år av den tid, varunder vederbörande befattningshavare skulle tillhöra lönegrad Ex 2, i stället borde tillbringas i Eo 2. Vidare har *allmänna lönenämndens ordförande* ansett, att en aspiranttid av 1 $\frac{1}{2}$ år borde fördelas på lönegraderna Ex 2 och Ex 4, varefter anställning i Eo 4 borde kunna erhållas. *Generalpoststyrelsen* har, bland annat, förordat den ändringen i utredningens förslag, att det andra stadiet i befordringsgången borde utgöras av 1 års anställning i Ex 4, varjämte styrelsen ifrågasatt, huruvida det icke vore tillfyllest med 3 $\frac{1}{2}$ års tjänstgöring i Eo 4 för uppnående av ordinarie anställning i A 4. *Tjänstemännens centralorganisation* har ansett anställningssliden i begynnelselöne-

graden böra begränsas till 1 år, och *statstjänarkartellen* har uttalat sig för en begränsning till $\frac{1}{2}$ eller i varje fall till 1 år.

Av de personalgrupper med särskilda befordringsförhållanden, som personalutredningen behandlat i sitt betänkande, har *statskontoret* berört de vid olika verk och myndigheter, utom telegrafverket, anställda telefonisterna. Ämbetsverket har härvid uttalat, att telefonistarbetet som sådant svårigen kunde värdesättas högre än till 2 lönegraden, om icke för vissa fall särskilda krav i fråga om språkkunskaper eller dylikt uppställdes. En automatisk uppflyttning av ifrågavarande telefonister till 4 lönegraden kunde statskontoret därför icke tillstyrka. *Försvarets civilförvaltning* har härutinnan gjort samma uttalande som statskontoret.

Vidare har *chefen för försvarsstaben* framhållit, att ett genomförande av utredningens förslag skulle förutsätta inrättandet av ett icke obetydligt antal nya ordinarie kontorsbiträdesbefattningar vid försvarsväsendet. Om så skedde, skulle detta innebära ett föregripande av försvarsutredningens arbete.

Slutligen må påpekas, att vissa verk förklarar, att en så detaljerad befordringsgång som den av utredningen föreslagna icke kan tillämpas å vederbörande verks personal eller på vissa grupper av denna personal.

*Departements-
chefen.*

Personalutredningens förevarande förslag angående införande av reglerad befordringsgång för biträdes- och amanuenspersonal inom statsförvaltningen innebär ett betydelsefullt steg till åstadkommande av sådan enhetlighet i anställnings- och avlöningshänseenden för den icke-ordinarie personalen, som 1942 års riksdag i sin skrivelse nr 423 åsyftat. Förslaget, som tillkommit efter ingående överväganden, utgör ett resultat av en samverkan mellan representanter för de allmänna intressena, ämbetsverken och personalorganisationerna. För min del finner jag mig böra i allt väsentligt ansluta mig till personalutredningens nu framlagda förslag, genom vars förverkligande rådande ojämnheter i den ifrågavarande personalens anställnings- och avlöningsförhållanden kunna förväntas bli i huvudsak undanröjda.

I och för sig är frågan om ordnandet av befordringsgång för befattningshavare, vilka befinna sig å icke-ordinariestadiet, i huvudsak icke av beskaffenhet att behöva underställas riksdagen. Ett förverkligande av det framlagda förslaget påverkar emellertid bland annat antalet ordinarie kontorsbiträdestjänster, och detta antal är i vad avser andra verk än de affärsdrivande fastställt av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt. Vidare förutsätter förslaget jämkning i gällande praxis angående personalförteckningarnas fastställande, så vitt angår högre extra ordinarie tjänster. Slutligen erfordras vid bifall till förslaget ökad medelsanvisning. Med hänsyn till nu angivna förhållanden är det nödvändigt, att huvudgrunderna i det framlagda förslaget redovisas för riksdagen. Regleringen av detaljfrågor inom ramen av tillgängliga anslagsmedel torde få ankomma på Kungl. Maj:t.

Vad först angår biträdespersonalen, varom i detta avsnitt närmast är fråga, har personalutredningens förslag till reglerad befordringsgång endast av-

seende å personal i skrivbiträdes- och kontorsbiträdesgraderna. Vad de högre biträdestjänsterna angår, alltså närmast kanslibiträdes-, kontorist- och kansli-skrivartjänster, har utredningen anført, att det ligger i sakens natur, att en automatiskt verkande reglering av befordringsgången för sistnämnda tjänster icke kan komma i fråga. Jag ansluter mig till denna uppfattning. I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag har för avsikt att föranstalta om att den under senare år företagna revisionen av tjänsteförteckningen till civila avlöningsreglementet fullföljes, i vad avser den hittills uppskjutna frågan om uppflyttning i viss utsträckning av kontorsbiträdestjänster till biträdestjänster i högre lönegrad.

Jag ansluter mig till utredningens uppfattning, att en reglerad befordringsgång för personal i skrivbiträdes- och kontorsbiträdesgraderna i princip bör omfatta uppnåendet av lägsta ordinarie grad. De av statskontoret anförda betänkligheterna härutinnan kan jag icke dela. I likhet med utredningen anser jag vidare att 2 lönegraden bör avskaffas såsom ordinarie biträdesgrad för kontorspersonal och att lönegraden A 4 bör utgöra lägsta sådan grad. Ej heller i fråga om befordringsgången, inberäknat den normala väntetiden för erhållande av ordinarie tjänst, har jag funnit tillräcklig anledning till avvikelse från utredningens förslag. Till frågan om de budgettekniska förutsättningarna för en regelbunden befordran till ordinarie tjänst torde jag emellertid få återkomma i ett följande sammanhang.

I anledning av statskontorets och försvarets civilförvaltnings uttalanden rörande de vid olika verk och myndigheter, utom telegrafverket, anställda telefonisterna får jag framhålla, att jag anser skäl icke föreligga att med avseende å befordringsgången skillnad göres mellan berörda telefonister och övrig i betänkanDET avsedd biträdespersonal. Icke heller synes mig biträdespersonalen vid försvarsväsendet böra i princip undantagas från den av utredningen föreslagna befordringsgången.

Utredningens uttalanden rörande vissa här icke särskilt berörda spörsmål ha icke i detta sammanhang givit mig anledning till erinran eller särskilt yttrande. En del detaljfrågor torde dock erfordra ytterligare överväganden, innan slutlig ställning tages till desamma.

II. Anställnings- och avlöningsförhållanden för amanuenser m. fl. därmed jämförliga befattningshavare.

Av vad inledningsvis anförts framgår, att 1941 års riksdagsrevisorer behandlade frågan om anställningsformer och avlöning även för amanuenspersonalen inom statsförvaltningen. 1942 års riksdags i anslutning härtill gjorda hemställan, vilken i det föregående återgivits, avsåg även amanuenspersonal.

Vissa av personalutredningen verkställda undersökningar.

Även beträffande amanuenspersonalen har personalutredningen verkställt vissa undersökningar rörande rekryterings- och befodringsförhållandena. Dessa undersökningar — som på motsvarande sätt som i fråga om biträdespersonalen grundat sig på från befattningshavarna infordrade personliga uppgiftskort samt på uttalanden från vederbörande verk — ha bekräftat den ojämnhet på ifrågavarande område, som av 1942 års riksdag konstaterats (skr. nr 423).

I en vid utredningens betänkande fogad bilaga, till vilken jag får hänvisa, lämnas en sammanställning av statistiska uppgifter rörande 1 238 befattningshavare.

Amanuenspersonalen sysselsättes i allmänhet med utredningar, uppsättande av koncept till skrivelser och beslut, protokollsföring och kollationering. Överhuvud taget få amanuenserna biträda överordnade tjänstemän med beredning av ärenden. På sina håll få amanuenserna (åtminstone de äldre) själva föredraga ärenden.

Beträffande avgränsningen mellan amanuensernas och andra tjänstemäns arbetsuppgifter framhålla åtskilliga verk, att någon klar gräns mellan byråsekreterare- (aktuarie-, revisors-) göromål å ena sidan samt amanuensgöromål å den andra icke förefinnes; som följd härav sysselsätts amanuenserna med ungefär samma göromål som ankomma på byråsekreterare (aktuarier, revisorer). I verkens skrivelser har med endast få undantag förklarats, att det för fullgörande av amanuensernas arbetsuppgifter är nödvändigt att anlita befattningshavare med den utbildning, som för närvarande fordras.

Beträffande amanuensernas anställnings- och avlöningsförhållanden må anföras, att endast ett mindre antal verk funnit dessa tillfredsställande. Några verk ha framhållit behovet av enhetliga anställnings- och befodringsgrunder. I övrigt förordas i stor utsträckning en höjning av avlöningsnivån. Detta yrkande har motiverats med konkurrens från den privata arbetsmarknaden och nödvändigheten att upprätthålla en fullgod rekrytering. Andra verk ha påtalat det ringa antalet tjänster i 21 och högre lönegrader, varigenom tiden i amanuensställning blir lång. De anse med hänsyn härtill amanuensernas slutlönegrad böra höjas. Vidare har framhållits, att amanuensernas dyrbara utbildning, deras i allmänhet rätt höga ålder vid första anställning och deras arbetsuppgifters kvalificerade art berättiga dem till en högre lönestandard än den som för närvarande tillämpas. Verk, som även ha teknisk personal, ha jämfört amanuensernas löneförmåner med teknikernas och därvid funnit amanuenspersonalens avlöningsförmåner avsevärt understiga högskoleingenjörernas och mera ligga i nivå med den lägre tekniska personalens (ritares m. fl.). Ifrågavarande verk ha funnit detta förhållande otillfredsställande med hänsyn till att amanuenserna ha en lika lång utbildning och lika kvalificerade göromål som högskoleingenjörerna.

För ytterligare detaljer i fråga om verkens yttranden torde jag få hänvisa till betänkandet.

Personalutredningens förslag.

Beträffande de principiella utgångspunkterna för utredningens ståndpunktstagande till frågan om befordringsgången för amanuenser och därmed jämförlig personal har utredningen anfört, bland annat, följande.

Enligt utredningens mening bör i sådana fall, då amanuenspersonal nyanställes med fortsatt anställning såsom en eventualitet att räkna med — alltså bortsett från korta vikariat o. dyl. — redan från början tillämpas anställning med lön enligt löneplan, d. v. s. enligt nuvarande ordning såsom extra tjänsteman (enligt 1945 års lönekommittés terminologi såsom aspirant). Lönegradsplaceringen bör vid ifrågavarande anställning å löneplan avvagas så, att den i och för sig framstår såsom skälig med hänsyn till ifrågavardande befattningshavares utbildning och levnadsålder samt till arten av de arbetsuppgifter, som normalt avses skola åläggas dem. Avvägningen av begynnelselöneläget bör emellertid även ske med beaktande av att löneökning skall kunna påräknas inom ej alltför kort tid. Sådan ökning bör lämpligen — på sätt för närvarande i stor utsträckning sker — inträda i samband med vederbörande tjänstemans antagning i extra ordinarie, alltså pensionsberättigande, anställning. Tjänstetiden före dylik anställning får i allmänhet karaktären av provotid. Även under extra-ordinarietiden bör, liksom hittills i regel är fallet, löneökning äga rum genom uppflyttningar till högre lönegrad med vissa mellanrum. Även extra-ordinarietiden har nämligen i viss mån karaktär av utbildnings- och provotid, och det framstår därför såsom naturligt och skäligt, att lönegradsuppflyttningar skola kunna äga rum i den mån vederbörande befattningshavares provning fortgår.

Utredningen har vidare förklarat sig utgå ifrån att av utredningen förordad lönesättning och befordringsgång för amanuenspersonalen — liksom för biträdespersonalen — skola gälla såsom allmän norm, att för avvikelse därifrån i visst fall skola kunna åberopas särskilda skäl samt att statsmakterna skola ställa erforderliga medel till förfogande för att en viss befordringsgång skall kunna upprätthållas, sedan densamma i vederbörlig ordning godkänts.

Vid sin behandling av frågan om amanuenspersonalens anställnings- och avlöningsförhållanden har utredningen var för sig upptagit följande olika amanuensgrupper inom statsförvaltningen.

1. *Administrativa amanuenser inom den centrala statsförvaltningen.* Här avses amanuenspersonal i egentlig mening, d. v. s. den icke-ordinarie personal, som inom statsdepartementen (utom utrikesdepartementet) och de centrala ämbetsverken m. fl. myndigheter tages i anspråk för fullgörande av administrativa arbetsuppgifter av skilda slag och som normalt utgör rekryteringspersonal till ordinarie befattningar i 21 lönegraden. Erinras må, att enligt kungörelsen 1944: 471 amanuens må hänföras högst till lönegrad Eo 16 och förste amanuens högst till lönegrad Eo 18.

Personalutredningen betonar, att ett grundläggande spörsmål vid bedömande av amanuenspersonalens avlöningsförhållanden är frågan om arbetsuppgifterna och understryker, att den befordringsgång och allmänna löneställning, som utredningen föreslår för amanuenspersonalen, av utredningen förutsatts skola motsvaras väsentligen av arbetsuppgifter, som icke äro av så enkel beskaffenhet, att de lämpligen kunna regelmässigt handhas av perso-

nal med lägre utbildning. Det är enligt utredningens mening angeläget att verken ha sin uppmärksamhet riktad på frågan, i vad mån amanuenspersonal med hänsyn till arbetsuppgifterna kan ersättas av billigare arbetskraft.

Till en början behandlar utredningen *de tingsmeriterade amanuenserna* och erinrar härvid, att full tingsmeritering numera kräver en tid av $2\frac{1}{2}$ år samt att under hela tiden uppbäres arvode av statsmedel. Arvodet utgår med belopp, motsvarande lön, rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg till extra tjänsteman å I-ort i lönegrad och löneklass Ex 6:3 för tingsnotarie-aspirant, Ex 10:7 för tingsnotarie under första och Ex 15:12 för tingsnotarie under andra året.

Vid övervägande av frågan om den lämpliga löneställningen för de tingsmeriterade amanuenserna har utredningen funnit, att en viss allmän höjning av hela lönenivån är av behovet påkallad. Härom anför utredningen närmare följande.

Utredningen har icke kunnat undgå att finna amanuensernas nuvarande löneställning för låg i förhållande till utbildning och vanligen förekommande arbetsuppgifter. Denna relativt låga löneställning torde i viss utsträckning ha medfört, att staten blivit eftersatt i konkurrensen om dugande arbetskrafter. Vidare må beaktas de betydligt ökade krav, som numera till följd av statsverksamhetens fortgående utveckling och intensifiering ställas och i framtiden kunna väntas bli ställda på tjänstemännen inom den civila statsförvaltningen. Dessa krav sammanhånga med förvaltningstjänstens alltmera ökade betydelse inom skilda områden av samhällslivet. Det är enligt utredningens mening av vikt, att lönesättningen för de personalkategorier inom allmänna civilförvaltningen, som utgöra rekryteringsunderlaget för högre administrativa befattningar, avväges så att en god rekrytering kan påräknas för förvaltnings-tjänsten såväl inom statsdepartement och centrala verk som inom länsadministrationen och andra lokala förvaltningar. I detta sammanhang må erinras om förhållandena på domarbanan, där extra fiskal i hovrätt nyanställes i lönegrad Ex 20 och lägsta extra ordinarie tjänst tillhör lönegrad Eo 22 samt befodringsförhållandena i det hela äro väsentligt gynnsammare än inom civilförvaltningen i vanlig mening. Även vissa andra civila levnadsbanor, vilka rekryteras av personer med högskoleutbildning (exempelvis läroverkslärare och vissa ingenjörer), erbjuda i detta sammanhang intresse.

Med utgångspunkt från nu angivna synpunkter har utredningen föreslagit följande befodringsgång för de tingsmeriterade amanuenserna:

Tings- tjänstgöring	Ex 17	Eo 18	Eo 20	Eo 21
$2\frac{1}{2}$ år	1 år	2 år	2 år	

Utredningen framhåller, att dess förslag i det hela innebär avsevärda förbättringar i jämförelse med nuvarande förhållanden. Förutom att enligt förslaget begynnelselönen skulle bli avsevärt högre och pensionsberättigande anställning skulle uppnås inom kortare tid än för närvarande i allmänhet vore fallet, skulle lägsta härvid tillämpliga lönegrad vara Eo 18. Vidare skulle slutlönegraden på amanuensstadiet höjas från nuvarande Eo 18 till Eo 21 eller med tre lönegrader enligt nuvarande löneplan, motsvarande en höjning

med två lönegrader enligt den av 1945 års lönekommitté föreslagna, numera av riksdagen godtagna löneplanen.

Då utredningen föreslagit, att lönegraden Eo 21 skulle representera det normala slutsteget å icke-ordinariestadiet för amanuenserna, har utredningen enligt vad densamma framhåller ansett, att vederbörande befattningshavare rimligen borde kunna räkna med att inom skälig tid uppnå en löneställning, som motsvarar de arbetsuppgifter, vilka i slutet av amanuenskarriären i regel fullgöras. Utredningen betonar emellertid, att utredningen icke avsett, att lönegraden Eo 21 skulle komma att framstå såsom en ersättning för lönegraden A 21. Enligt utredningens mening borde man sträva efter inrättande av ordinarie tjänster i A 21 i sådan utsträckning, att — med beaktande av vederbörande verks organisatoriska uppbyggnad — skäliga anspråk på uppnående av det stadium i befördringsgången, som ordinarie anställning representerar, kunna tillgodoses. Utredningen — som enligt sina direktiv icke haft att ingå på frågan om tiden för ordinarieblivandet för annan personal än biträdespersonal — har därför förordat, att i anslutning till genomförandet av utredningens förslag en allmän översyn kommer till stånd av relationen mellan antalet ordinarie tjänster i 21 lönegraden och antalet icke-ordinarie befattningar inom amanuenskarriären.

I fråga om *icke tingsmeriterade amanuenser* anför utredningen, att härunder inbegripas amanuenser med akademiska examina av olika slag eller motsvarande utbildning, dock med undantag av vissa i det följande behandlade specialgrupper. Efter att ha övervägt olika alternativ har utredningen föreslagit, att de icke tingsmeriterade amanuenserna i allmänhet inordnas under följande befördringsgång:

Ex 15	Eo 16	Eo 18	Eo 20	Eo 21
1 1/2 år	2 år	2 år	2 år	

Utredningen har till stöd för förslaget framhållit, bland annat, att man borde avväga begynnelselöneläget på sådant sätt, att lönen i själva starten å ena sidan utgjorde tillräcklig lockelse för till förvaltningstjänst lämpade personer att söka anställning och å andra sidan icke vore så hög i förhållande till arvodet under tingstjänstgöring, att de som avsett att genomgå sådan tjänstgöring avskräcktes härifrån och i stället föredroge att taga anställning i verken direkt. En rationalisering av de nuvarande olikartade förhållandena på förevarande område har synts utredningen böra leda till att begynnelselöneläget för de icke tingsmeriterade amanuenserna sättes två lönegrader lägre än för de tingsmeriterade men att befördringsgången för de båda kategorierna får efter viss tids förlopp bli densamma. I samband härmed påpekar utredningen, att vad utredningen i fråga om de tingsmeriterade amanuensernas befördringsgång anfört rörande möjligheterna att inom viss tid erhålla befördran till ordinarie tjänst i lönegrad A 21 äger motsvarande tillämpning beträffande de nu omhandlade amanuenserna.

Utredningen erinrar vidare, att det i viss utsträckning förekommer att amanuenser med fullständig tingsutbildning anställas, utan att sådan utbildning är direkt föreskriven såsom behörighetsvillkor eller eljest nödvändig för de arbetsuppgifter, som befattningshavarna ha sig ålagda inom det verk, där vederbörande erhåller anställning. För sin del har utredningen funnit övervägande skäl tala för att även dylika amanuenser avlönas enligt de grunder, som utredningen förordat beträffande tingsmeriterade amanuenser. I särskild ordning bör emellertid enligt utredningens mening prövas, vilka anordningar som böra vidtagas i syfte att skapa garantier för att icke onödigt dyr arbetskraft anlitas.

Utredningen upptager härefter till prövning frågan om befordringsgången för *vissa amanuenser med kompetens eller utbildning av speciellt slag*. Beträffande amanuenser, som förvärvat speciell kompetens genom avlagd licentiatexamen, exempelvis i matematik, försäkringsmatematik eller statistik, synes det utredningen i allmänhet lämpligt att tillämpa den för de tingsmeriterade amanuenserna föreslagna befordringsgången. Enligt utredningens mening bör även möjlighet föreligga att tillämpa nämnda befordringsgång i sådana fall, då amanuensens jämte juris kandidatexamen avlagt annan akademisk examen eller förvärvat avgångsbetyg från handelshögskola och det med hänsyn till vederbörande verks speciella behov är särskilt önskvärt att ha tillgång till personer med den kompetens, som den föreliggande kombinationen innebär.

I den mån en befattningshavare under anställningstiden förvärvar högre teoretisk kompetens av det slag, som utredningen enligt vad nyss sagts funnit böra medföra tillämpning av en förmånligare befordringsgång, bör han enligt utredningens förmenande efter den högre kompetensens förvärvande komma i åtnjutande av lämplig uppflyttning i lönegrad inom befordrings-schemats ram.

Efter att ha erinrat, bland annat, om ett av socialutbildnings-sakkunniga framlagt förslag om inrättande av en allmän tvåårig förvaltningspraktik, vilken — alternativt med tingsmeritering — skulle utgöra kompetenskrav för tjänster inom Kungl. Maj:ts kansli samt för länsnotarie- och länsbokhållartjänster, anför utredningen, att utredningen för sin del anser, att amanuenser, som anställas inom statsförvaltningen efter avlagd akademisk examen och fullgjord praktik av sådant slag, att deras sammanlagda utbildning i det hela kan anses motsvara de tingsmeriterade juristernas, böra i avlönings- och befordringshänseende kunna jämföras med dessa.

2. *Amanuenser i hovrätter och vattendomstolar m. fl.* Personalutredningen har med hänsyn till föreliggande särskilda förhållanden ansett sig icke böra förorda någon jämkning i de för amanuenser vid hovrätterna och vattendomstolorna gällande ersättningsgrunderna eller ersättningsförhållandena i övrigt.

Frågan om befordringsförhållandena för fiskaler och högre placerade icke-ordinarie befattningshavare vid hovrätterna samt därmed jämförliga tjänste-

män vid vattendomstolarna ävensom extra föredragande och assessorer i kammarrätten har utredningen ansett falla utanför dess uppdrag.

3. *Attachéer vid utrikesförvaltningen, e. o. länsnotarier och e. o. länsbokhållare, taxeringsassistenter samt amanuenser vid domkapitlen.* Beträffande här ifrågavarande befattningshavargrupper föreslår utredningen, att desamma inordnas under de för amanuenser i allmänhet förordade befordringsschemata.

Utredningen anmärker emellertid, att för vissa av de här avsedda personalgrupperna, vilkas befordringsgång för närvarande är reglerad enligt av Kungl. Maj:ts meddelade föreskrifter, ett genomförande av utredningens förslag skulle medföra en mindre försämring i förhållande till vad nu gäller. Till de grupper, som sålunda skulle få sin befordringsgång i någon mån försämrade, höra icke tingsmeriterade e. o. länsnotarier och e. o. länsbokhållare. Enligt vad utredningen påpekar torde dock de allra flesta av aspiranterna såväl å länsnotarie- som å länsbokhållartjänster ha fullgjort tingstjänstgöring. Frågan om särskilda övergångsanordningar, som kunna erfordras i fråga om de icke tingsmeriterade befattningshavarna, behandlar utredningen i annat sammanhang. Vidare framhåller utredningen, att taxeringsassistenterna — av vilka fordras avlagd examen vid handelshögskola och vilka sålunda enligt utredningens förslag i princip böra inordnas under det för icke tingsmeriterade amanuenser föreslagna befordringsschemat — vid en dylik befordringsgång skulle i början av karriären komma i en något sämre ställning än för närvarande, vilken försämring dock i fortsättningen skulle utjämnas. Med hänsyn till de avsevärda svårigheter, som för närvarande föreligger för rekrytering av taxeringsassistenttjänsterna, har utredningen emellertid icke ansett uteslutet att av marknadsskäl åtminstone tills vidare avsteg får göras från den befordringsgång, som utredningen funnit ligga närmast till hands. I dylikt fall borde enligt utredningens förmenande den för de tingsmeriterade amanuenserna förordade befordringsgången temporärt få utnyttjas.

4. *Landsfogdeassistenter.* 1946 års riksdag har i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 209 godkänt ändrade grunder för landsfogdeassistenternas avlönande. Bestämmelser i ämnet ha utfärdats den 28 juni 1946, bland annat genom kungörelse nr 545.

Till aspirant å landsfogdeassistenttjänst må endast antagas den som avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov och under sammanlagt minst 2 1/2 år tjänstgjort såsom rättsbildat biträde i domsaga eller vid rådhusrätt samt därunder innehåft förordnande att tjänstgöra såsom ordförande i häradsrätt eller ledamot i rådhusrätt. Aspirant undergår praktisk polisutbildning samt provtjänstgöring under sammanlagt omkring 1 år, varefter antagning till extra landsfogdeassistent må ske. Tjänstetiden i sådan egenskap är 2 år.

Befordringsgången för landsfogdeassistenterna kan angivas på följande sätt: Aspirantanställning i Ex 15 i 1 år, därefter Ex 19 i 2 år och sedan befordran till Eo 19 och Eo 22. Någon tid för varaktigheten av befordringsstadiet

Eo 19 kan ej angivas, när befordran till Eo 22 förutsatts skola vinnas av assistent i Eo 19 i den mån befattning inom den högre lönegraden blir ledig.

Personalutredningen anser i viss mån tveksamt, huruvida jämkning nu bör vidtagas i förutnämnda, helt nyligen beslutade grunder. Utredningen har emellertid framhållit, att den tid av 3 år, varunder enligt de nuvarande bestämmelserna avlöning såsom extra tjänsteman åtnjutes, mot bakgrunden av utredningens förslag framstår såsom väl lång. Vidare har utredningen påpekat, att utredningen i fråga om länsnotarier och länsbokhållare föreslagit att 19 lönegraden icke vidare skulle användas, samt att anledning i och för sig syntes föreligga till ett motsvarande ställningstagande i fråga om landsfogdeassistenter. Övervägande skäl ha därför synts utredningen tala för att viss jämkning vidtages även i landsfogdeassistenternas befordringsgång, oaktat densamma så nyligen varit föremål för prövning. Härvid har utredningen funnit en reglering enligt de tingsmeriterade amanuensernas schema naturlig, såvitt detsamma avser befordringsgången enligt lönegraderna Ex 17, Eo 18 och Eo 20. Slutstadiet bör emellertid enligt utredningens förmenande i detta fall icke utgöra Eo 21 utan bibehållas vid Eo 22. I detta sammanhang framhåller utredningen, att landsfogdeassistenter, bland annat med hänsyn till beskaffenheten av sina tjänstställanden och det därmed förenade ansvaret, i viss mån intaga en särställning i förhållande till övriga här avsedda befattningshavare.

5. *Amanuenser vid s. k. lärda verk.* För amanuenser vid s. k. lärda verk (arkiv, bibliotek och museer) har Kungl. Maj:t efter beslut av 1944 års riksdag fastställt följande befordringsgång: Provtjänstgöring och amanuensanställning i Ex 17 under sammanlagt 1 år, därefter Eo 18 och efter ytterligare 3 år Eo 20, det sistnämnda under förutsättning att vederbörande avlagt filosofie licentiatexamen. Lägsta normalgraden för ordinarie tjänst är beträffande ifrågavarande personal A 23. I viss utsträckning finnas befordringstjänster jämväl i lönegraden Eo 23.

Personalutredningen har med utgångspunkt från sina förslag beträffande de tingsmeriterade amanuenserna ansett sig icke böra ifrågasätta annan jämkning i det nuvarande befordringsschemat för amanuenserna vid de lärda verken, än att tjänstgöringstiden i Eo 18 bör förkortas från 3 till 2 år. Med hänsyn till det speciella område det här gäller samt till att befordringstjänsterna tillhöra 23 lönegraden, anser sig utredningen icke böra föreslå införande i befordringsschemat av lönegraden Eo 21.

Yttranden a.

De hörda myndigheterna och organisationerna ha tillstyrkt eller lämnat utan erinran förslaget att för personal i amanuensställning viss normal befordringsgång tillskapas. I fråga om dennas närmare utformning ha emellertid olika uppfattningar gjort sig gällande.

Till en början har förslaget att den reglerade befordringsgången för amanuenspersonal i allmänhet skulle avslutas med befordran till lönegraden

Eo 21 mött gensagor från vissa håll. *Statskontoret* har sålunda funnit den reglerade befordringsgången icke böra utsträckas över 20:e lönegraden och därvid bland annat anfört, att det måste befaras, att en automatisk befordran till lönegrad Eo 21 komme att minska statsmakternas intresse för inrättande av erforderligt antal ordinarie tjänster i den gamla första normalgraden på ordinarieskalan. *Försvarets civilförvaltning* har givit uttryck åt enahanda uppfattning som statskontoret. Lämpligheten av att utsträcka amanuenspersonalens befordringsgång så långt som till 21 lönegraden har vidare ifrågasatts av *riksräkenskapsverkets majoritet*, medan *två reservanter* godtagit Eo 21 såsom slutlönegrad. *Allmänna lönenämndens ordförande* har ävenledes funnit det olämpligt, att amanuenserna i slutstadiet uppflyttades till lönegrad Eo 21 och därvid framhållit bland annat, att en höjning av den lägsta normallönegraden på ordinariestadiet för kvalificerade tjänstemän till lönegrad över den 21:a syntes bli en oundviklig konsekvens av den föreslagna befordringsgången. I detta sammanhang må nämnas, att *Sveriges yngre juristers förening* — utan att ifrågasätta införandet av en mindre förmånlig befordringsgång än den av utredningen föreslagna — framhållit, att en omedelbar konsekvens av att den högsta amanuensgraden höjes till 21 lönegraden uppenbarligen måste bli, att de nuvarande befattningarna i 21 lönegraden i sin tur bli föremål för uppflyttning.

I fråga om begynnelselönen för tingsmeriterade och därmed i utbildningshänseende likställda amanuenser har utredningens förslag om fastställande av lönegrad Ex 17 godtagits av alla hörda myndigheter utom *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, som ansett sig böra förorda en högre begynnelselön. *Sveriges yngre juristers förening* har ansett begynnelselönen böra utgå enligt lönegrad Ex 18. *Allmänna lönenämndens majoritet*, som godtagit Eo 21 såsom slutlönegrad, har förordat, att denna grad finge uppnås efter $6\frac{1}{2}$ i stället för $7\frac{1}{2}$ år. Lönenämnden har vidare ansett, att lönegraden Eo 20 icke borde ingå i den reglerade befordringsgången utan att befordran till Eo 21 borde ske direkt från Eo 18. Lönenämnden har därvid erinrat, att efter ett genomförande av 1945 års lönekommittés förslag de av utredningen föreslagna lönegraderna komma att motsvaras av tre omedelbart på varandra följande lönegrader, en befordringsgång som lönenämnden funnit i och för sig mindre tillfredsställande, bland annat med hänsyn till sneddningsregelns verkningar. *Statstjänstemännens riksförbund* har ansett, att väntetiden i lönegrad Eo 18 för här ifrågavarande amanuenser lämpligen borde förkortas från 2 till 1 år. Vidare ha *tjänstemännens centralorganisation* och *yrkeskvinnors samarbetsförbund* föreslagit, att väntetiden i lönegrad Ex 17 nedsattes från 1 till $\frac{1}{2}$ år. *Statstjänarkartellen* har ifrågasatt, huruvida icke befordran borde ske direkt från Eo 18 till Eo 21 och till stöd härför åberopat liknande synpunkter som allmänna lönenämndens majoritet.

Vad angår de icke tingsmeriterade och därmed jämställda amanuenserna har förslaget om lönegrad Ex 15 som begynnelselönegrad godtagits i samtliga yttranden utom av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, som förordat en förbättring av begynnelselönen även för dessa amanuenser, av *allmänna löne-*

nämndens ordförande, som ansett, att de tingsmeriterade amanuenserna blivit omotiverat gynnade i förhållande till övriga amanuenser och att dessa senare borde omedelbart inplaceras i 16 lönegraden, samt av *Sveriges yngre juristers förening*, som likaledes förordat lönegrad Ex 16 såsom begynnelselönegrad. Mot förslaget att befodringsgångarna för tingsmeriterade och icke tingsmeriterade amanuenser få efter viss tid sammanfalla har ingen erinran gjorts. *Allmänna lönenämndens majoritet* och *statstjänarkartellen* ha föreslagit utslutande ur befodringsgången av lönegraden Eo 20 och därvid anfört samma skäl som i fråga om de tingsmeriterade amanuenserna. Lönenämnden förordar vidare motsvarande sänkning av väntetiden till Eo 21 från 7½ till 6½ år som beträffande de tingsmeriterade amanuenserna. *Tjänstemännens centralorganisation* och *yrkeskvinnors samarbetsförbund* ha uttalat sig för en ned-sättning av väntetiden i Eo 16 från 2 till 1½ år.

I ett par yttranden har berörts frågan om befodringsgången för sådana juris kandidater, som påbörjat domsagotjänstgöring men avbrutit densamma, innan full tingsmeritering uppnåtts. Beträffande dessa befattningshavare föreslår *Sveriges yngre juristers förening*, att de inplaceras i befodringsgången, som om de inträtt i statstjänst vid tiden för domsagotjänstgöringens början.

Vidkommande landsfogdeassistenternas befodringsgång har *justitiekanslersämbetet* hemställt, att till förnyad omprövning måtte upptagas ett tidigare framställt förslag om uppflyttning till Eo 24 av landsfogdeassistenter, som i 3 år tillhört Eo 22, vilket förslag föredragande departementschefen i proposition 1946: 209 förklarade sig för det dåvarande icke kunna biträda. *Allmänna lönenämndens majoritet* har ifrågasatt, om icke landsfogdeassistent, som icke inom den för amanuens fastställda anställningstiden för uppnående av slutlönegraden (Eo 21) vinner befodran till lönegrad Eo 22, borde erhålla möjlighet till uppflyttning till förstnämnda lönegrad. Eljest syntes sådana åtgärder böra vidtagas, att landsfogdeassistent med angiven anställningstid uppflyttades till lönegraden Eo 22 efter samma grunder, som för amanuenserna komme att gälla för uppflyttning till Eo 21.

Beträffande amanuenser vid s. k. lärda verk ha i de från dessa verk av-givna yttrandena föreslagits ett flertal olika befodrings-schemata, vilka samtliga ha det gemensamt, att slutstadiet ansetts böra vara lägst Eo 21 eller detsamma som för övriga amanuenser. Önskemål om ökning av antalet tjänster i Eo 23 framställas även. *Allmänna lönenämnden* har för amanuenserna vid de lärda verken föreslagit samma befodringsgång som lönenämnden föreslagit för de tingsmeriterade amanuenserna.

*Departements-
chefen.*

I det föregående har jag förklarat mig kunna i allt väsentligt ansluta mig till personalutredningens förevarande förslag angående ordnandet av vissa icke-ordinarie befattningshavares anställnings- och avlöningsförhållanden. I vad förslaget avser amanuenspersonalen får jag därutöver framhålla följande.

De betänkligheter, som vissa myndigheter anfört mot att amanuenspersonal automatiskt skulle uppnå lönegraden Eo 21, kan jag icke dela. I anledning av vad som uttalats därom att en höjning av högsta lönegraden för amanuenserna till Eo 21 skulle framtvinga en höjning av den lägsta normallönegraden (A 21) för motsvarande ordinarie tjänstemän, vill jag anföra, att det normalt torde kunna förutsättas, att en amanuens, som innehåft statstjänst i 7 1/2 år, skall vara kompetent att sköta göromål, som vanligen ankomma på ordinarie tjänstemän i lönegrad A 21, d. v. s. byråsekreterare, aktuarier, revisorer m. fl. I själva verket lär det också förhålla sig så, att amanuenserna — i varje fall de äldre — regelmässigt sysselsätts med ungefär samma göromål som ordinarie tjänstemän i nyssnämnda lönegrad. Av de undersökningar rörande amanuenspersonalens rekryterings- och befordringsförhållanden, som personalutredningen verkställt, framgår också, att åtskilliga verk funnit någon klar gräns icke kunna dragas mellan byråsekreterar- (aktuarie-, revisors-) göromål å ena sidan samt amanuensgöromål å den andra sidan. Nu berörda förhållanden tala för att amanuenserna i slutstadiet av amanuenskarriären skäligen böra få uppnå lönegraden Eo 21 men giva också klart vid handen, att en höjning av slutlönegraden på amanuensstadiet till Eo 21 icke rimligen kan motivera en allmän höjning av lönegradsplaceringen för befattningshavare, som nu äro hänfödda till lönegraden A 21. Jag får därför såsom min uppfattning framhålla, att inrättande av sluttjänster i Eo 21 för amanuenspersonalen icke bör medföra en dylik förhöjd lönegradsplacering för de ordinarie befattningshavarna.

Det har vidare befarats, att en automatisk befordran av amanuenspersonalen till lönegrad Eo 21 skulle minska statsmakternas intresse för inrättande av ordinarie tjänster i A 21. I likhet med personalutredningen anser jag, att lönegraden Eo 21 icke bör framstå såsom en ersättning för lönegraden A 21 och att följaktligen inrättandet av ordinarie tjänster i sistnämnda lönegrad bör ske i sådan utsträckning, att skäliga anspråk på uppnående av ordinarie anställning kunna tillgodoses. I detta sammanhang vill jag emellertid erinra om mitt uttalande i propositionen 1946: 333 (s. 54), att den av riksdagen begärda utredningen angående statstjänstemännens rättsliga ställning naturligen kan komma att påverka relationen mellan antalet ordinarie och antalet extra ordinarie befattningshavare.

Vad beträffar frågan om riksdagens medverkan vid inrättandet av extra ordinarie tjänster i högre lönegrad än den 20:e biträder jag personalutredningens förslag, att sådan medverkan skall erfordras allenast i fråga om inrättande av extra ordinarie tjänster i högre lönegrad än den 21:a. Riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om härav föranledd ändring i personalförteckningarna torde böra inhämtas.

I fråga om befordringsgången för juris kandidater, som avbrutit påbörjad tingstjänstgöring, har jag funnit skäligt att hänsyn toges till den fullgjorda tingstjänstgöringen, åtminstone då denna omfattat en mera avsevärd tid. Det synes kunna ifrågasättas att härvid tillämpa befordrings-schemat för

tingsmeriterade amanuenser från och med den tidpunkt, då vederbörande innehåft sammanlagt 2 1/2 års anställning i statens tjänst, häri inräknat tiden för tingstjänstgöringen. Under amanuensstjänstgöring dessförinnan bör befattningshavaren vara inplacerad i lönegrad Ex 15.

Vad landsfogdeassistenterna beträffar synes utredningen icke ha avsett, att dessa automatiskt skulle befordras till tjänst i lönegrad Eo 22 utan att befordran till dylik tjänst skulle liksom nu ske i mån av inträffande ledighet. Emellertid böra enligt min mening tjänster i nämnda lönegrad inrättas till sådant antal, att landsfogdeassistent efter att i omkring två år ha tillhört lönegrad Eo 18 kan påräkna befordran till tjänst i Eo 22. Denna fråga synes böra uppmärksammas i samband med den årliga anslagsberäkningen. Beträffande det av justitiekanslersämbetet berörda förslaget om befordran till lönegrad Eo 24 av landsfogdeassistent, som i 3 år tillhört lönegrad Eo 22, får jag framhålla, att ställning härtill icke kan tagas i detta sammanhang.

De lärda verkens amanuenser synas mig böra helt följa samma befordringsgång som de tingsmeriterade amanuenserna, i den mån de avlagt licentiatexamen. Frågan om inrättande av ökat antal befattningar i Eo 23 vid nämnda verk bör icke i detta sammanhang upptagas till prövning.

De uttalanden, som personalutredningen gjort rörande vissa här ej berörda frågor avseende befordringsgången för amanuenspersonalen, föranleda i detta sammanhang ingen särskild erinran från min sida. För ett definitivt ståndpunktstagande till vissa detaljfrågor kunna dock ytterligare överbåganden bli erforderliga.

III. Särskilda frågor.

Avvikelser från den normala befordringsgången och därmed sammanhängande spörsmål.

Avvikelser. Utredningen framhåller, att ett av utredningens förnämsta syftemål varit att såvitt möjligt skapa likformighet i anställnings- och befordringsförhållandena för rekryteringspersonalen vid olika verk och myndigheter. De befordringsschemata, vilka utredningen förordat, ha av utredningen avsetts skola få karaktären av normalbestämmelser, vilka av verken skola läggas till grund vid antagning och befordran av icke-ordinarie personal, i den mån icke särskilda skäl till avvikelse därifrån kunna åberopas. Endast om bestämmelserna erhålla en dylik förbindande karaktär torde enligt utredningens mening nödig garanti mot en ojämn tillämpning av desamma kunna vinnas. Realiserandet av utredningens förslag måste därför, påpekar utredningen, förutsätta en viss inskränkning i den rörelsefrihet, som verken hittills haft i anställnings- och befordringsfrågor beträffande icke-ordinarie personal.

Utredningen understryker emellertid, att den är väl medveten om att den likformighet, vilken den uppställt såsom mål för sitt arbete, icke gärna kan realiseras undantagslöst. Sålunda anför utredningen, att det på den allmän-

na arbetsmarknaden rådande löneläget för viss personal samt arbetsförhållandena och kraven på personalens kvalifikationer kunna i vissa fall så starkt avvika från det eljest normala, att möjlighet måste hållas öppen för myndigheterna att anpassa sig efter föreliggande behov och i särskilda fall erbjuda gynnsammare anställnings- och befordringsvillkor än utredningen kunnat förorda för personalens stora flertal. Även avsteg i för personalen oförmånlig riktning kunna enligt utredningens uppfattning under vissa betingelser vara befogade. Såsom exempel nämner utredningen, att det bör vara möjligt för ett verk att göra fortsatt befordran för befattningshavare, som visat otillfredsställande arbetsintensitet, beroende av i vad mån ändring till det bättre sker. Frågan härom synes utredningen lämpligen böra bedömas efter ungefär samma riktlinjer, som i avlöningsreglementena uppdragits för tillämpning av reglementenas bestämmelser om uppskov med löneklassuppflytning.

Utredningen behandlar härefter möjligheterna till avvikelser i höjande riktning från de av utredningen förordade allmänna reglerna för antagning och befordran. Utredningen förutsätter därvid, att dylika avvikelser böra i fråga om dugliga befattningshavare kunna ske genom befordran i förtur till extra ordinarie eller ordinarie befattningar i lönegrader *över* de föreslagna befordringsskalornas högsta lönegrad (för biträden A 4 och för amanuenser Eo 21) liksom också genom befordran i förtur till ledigförklarad ordinarie tjänst inom 4 respektive 21 lönegraden.

Angående möjligheterna i övrigt till avvikelser i höjande riktning anför utredningen i huvudsak följande.

Utredningen har ansett, att åt befattningshavare, som förvärvat en särskild omfattande utbildning av för verkets arbetsområde värdefull art och som därigenom gjort sig skickade att utföra kvalificerat arbete inom visst verk, bör kunna beredas en mot utbildningen och arbetsuppgifternas art svarande förbättrad löneställning och befordringsgång. Sålunda bör exempelvis ett biträde, som genom studier och föregående kontorspraktik skaffat sig förutsättningar att sköta en mera kvalificerad befattning, exempelvis såsom sekreterare hos verkschef eller annan cheftjänsteman, kunna anställas mot högre lön än den av utredningen föreslagna begynnelselönen eller beredas uppflytning i lönegradshänseende, utan att vederbörande behöver till alla delar följa det normala tidsschemat i befordringsgången. Motsvarande torde böra gälla i sådana fall, då inom visst verk behov föreligger av biträden med speciella kunskaper i exempelvis språk eller matematik eller med vana vid mera självständigt statistiskt arbete eller med framstående skicklighet i stenografi. För ett eller annat verk kan det tänkas, att för hela verket eller för viss avdelning därav genomgående måste ställas så speciella och stora krav på personalens kvalifikationer, att för biträdespersonalen vid sådant verk eller sådan avdelning bör gälla en särskild, förmånligare befordringsgång än den utredningen förutsatt för verk i allmänhet.

Ett högre startläge eller en snabbare befordran bör i vissa fall även kunna motiveras av fluktuationer i löneläget på den allmänna arbetsmarknaden. Detta läge kan stundom vara sådant, att verken i konkurrens med icke-statliga arbetsgivare sakna möjlighet att till de av utredningen föreslagna begynnelselöner vidmakthålla en tillfredsställande rekrytering. I ett dylikt nödläge böra verken ha viss frihet att erbjuda förbättrade lönevillkor. Detta

bör dock endast avse begränsade grupper av befattningshavare med speciell utbildning eller särskilda kvalifikationer, beträffande vilka löneläget på den allmänna arbetsmarknaden kan anses särskilt uppdrivet och för vilka en löneökning på grund av det ringa antalet befattningshavare varken skulle medföra mera känbara statsfinansiella konsekvenser eller kunna få någon inverkan på den allmänna statliga lönenivån.

Inom utredningen har även diskuterats, huruvida frihet till avvikelser i för personalen förmånlig riktning skulle lämnas verken, när det gäller att — utan att förut angivna fall äro för handen — i allmänhet tillgodose befattningshavare, som i sitt arbete inom verket visat framstående duglighet. Utredningen anser sig icke böra ifrågasätta någon dylik rätt för verken. Enahanda betraktelsesätt har utredningen anlagt i fråga om personer, som från enskild eller kommunal anställning söka sig över till statlig tjänst.

I fråga om övergång från arvodesanställning till anställning såsom extra respektive extra ordinarie tjänsteman — vilka fall skulle bli relativt fåtaliga sedan utredningens förslag genomförts — har synts böra gälla, att frågan huruvida anställningstiden med arvodesavlönning skall få tagas i betraktande vid inplacering i reglerad befordringsgång bör avgöras från fall till fall. Härvid har ansetts kunna bortses från kortare avbrott i anställningen, förslagsvis om högst 1 månads varaktighet.

Ett särskilt spørsmål erbjuder frågan om inplacering av personal i lönegrad vid övergång från ett statligt verk till annat. Det har ansetts ligga i den enhetliga befordringsgångens natur, att personal som befinner sig i denna befordringsgång, efter överflyttning till annat verk utan mellanliggande avbrott får för placering i lönegrad ävensom för uppflyttning i förekommande fall till högre lönegrad i det nya verket räkna sig sin tjänstetid vid det gamla verket tillgodo, som om hela tjänstgöringen skett inom det nya. De verk, som komma att omfattas av de föreslagna befordringsreglerna, böra alltså i befordringshänseende anses utgöra en enhet.

I fall, då en tjänsteman lämnar sin statsanställning och efter viss tids förlopp söker återanställning vid samma eller annat verk, anser utredningen, att verken böra bibehållas vid sin fria provningsrätt. I vissa fall torde billigheten fordra, att vederbörande får återinträda i tidigare innehavd lönegrad. Härför torde böra fordras, att vederbörande entledigats utan eget förvållande, exempelvis på grund av arbetsbrist eller genomförd omorganisation. Vid återanställning efter avbrott i anställning på grund av långvarig sjukdom, svag hälsa, vård av barn eller anförvanter etc. synes det böra bero på omständigheterna i det särskilda fallet, om och i vad mån den tidigare statstjänsten skall få inverka på vederbörandes lönegradsplacering. Utredningen förutsätter, att hänsyn såväl i dessa som i förut nämnda fall tages till huruvida arbetsskickligheten vidmakthållits eller åtminstone efter kort tid kan återupplivas. Avbrottets varaktighet i förhållande till anställningstidens längd är även en omständighet som bör beaktas.

Det sist sagda tager närmast sikte på vederbörandes placering i lönegrad. Skäl kunna även anföras för återställande i fråga om icke-ordinarie befattningshavare av vederbörandes tidigare lönetur, om särskilda omständigheter föreligga. Detta skulle särskilt gälla sådana fall, då vederbörande entledigats av organisatoriska skäl eller av brist på arbetsuppgifter. Avgörandet härutinnan bör dock åtminstone tills vidare läggas i Kungl. Maj:ts hand.

Organ för rådgivning m. m. Enligt utredningens mening kommer, därest de förordade befordringsbestämmelserna fastställas för allmän tillämpning, ett särskilt organ att erfordras med uppgift att sammanhålla och i görligaste mån leda verkens praxis angående avsteg från den normala befordringsgången i enhetlig riktning. En dylik sammanhållande uppgift har ansetts

kunna på försök anförtros någon redan befintlig statlig institution. För sin del har utredningen ifrågasatt, om icke skyldighet borde föreskrivas för verken att i vissa fall av avsteg från det normala befordringsschemat före besluts fattande inhämta yttrande av allmänna lönenämnden, vars uppfattning i så fall i regel skulle bli utslagsgivande för verkets beslut i frågan. Beslutanderätten har ansetts böra ligga i vederbörande verks hand.

De fall, som enligt förslaget skulle komma under lönenämndens prövning, skulle avse *avvikelser* i för vederbörande befattningshavare förmånlig riktning, vilka ifrågasättas

1) då behov föreligger att inom visst verk anställa eller befordra befattningshavare med speciell utbildning samt

2) då visst verk i konkurrens med icke-statlig arbetsgivare önskar kvarhålla befattningshavare, som visat exceptionell duglighet.

Därjämte har det syntts utredningen lämpligt, att lönenämndens yttrande inhämtas, då fråga uppkommer i vad mån fullgjord tjänstgöring mot arvode bör påverka lönegradsplaceringen vid övergång till en med reglerad befordringsgång förenad anställning.

I de fall där, enligt vad utredningen räknat med, en gynnsammare befordringsgång på grund av kvalifikationskraven bör tillämpas för visst verk eller viss verksavdelning, borde, framhåller utredningen, medgivande att tillämpa sådan särskild befordringsgång av Kungl. Maj:ts lämnas generellt och sålunda lönenämndens hörande i varje särskilt fall icke vara erforderligt.

I anslutning till förslaget om allmänna lönenämnden såsom ett rådgivande organ i här avsedda frågor, har utredningen anfört bland annat följande.

I samma utsträckning som för närvarande är fallet böra verken efter genomförandet av utredningens förslag ha beslutanderätten i frågor, som sammanhånga med befattningars tillsättande och befattningshavares befordran. I den mån enligt vad i det föregående anförts verkens beslut äro beroende av viss anslagsdisposition eller jämkning i personalförteckning, erfordras emellertid i förekommande fall Kungl. Maj:ts medverkan. Frågan om eventuell ändring i den inbördes reglering, som nu gäller beträffande Kungl. Maj:ts och ämbetsverkens befogenheter härutinnan, torde böra upptagas till övervägande framdeles, sedan erfarenhet vunnits rörande tillämpningen av de förordade befordringsgångarna.

Vissa vid tillämpning av utredningens förslag uppkommande spörsmål.

Förslagets tillämpningsområde. Personalutredningens förslag har avsetts skola i allmänhet äga tillämpning beträffande befattningshavare och myndigheter m. fl. statsinstitutioner, vilka äro underkastade civila avlöningsreglementet eller civila icke-ordinariereglementet, samt i fråga om sådana till försvarsväsendet hörande inrättningar, å vilkas civila befattningshavare militära icke-ordinariereglementet är tillämpligt. Utredningen har icke avsett, att förslaget skulle genomföras vid de statliga krisorganen eller vid sådana verk, som utan att vara krisorgan dock enligt särskild föreskrift

följa de för krisorganen gällande avlöningsbestämmelserna. Beträffande åter personal med avlöning ur sakanslag, har hinder i allmänhet icke synts böra möta mot att den för vederbörande personalkategori förordade befordringsgången tillämpas, dock med den begränsning i fråga om biträdespersonal, som följer av att ordinarie tjänster för sådan personal icke förekomma med avlöning ur sakanslag.

Utredningen har förutsatt, att det i ett eller annat verk kan inträffa, att utredningens förslag ej kan tillämpas å hela personalbeståndet inom vederbörande kategori av befattningshavare.

Vad utredningen anfört rörande den inverkan, som tidigare statsanställning i annat verk bör ha i fråga om löneställningen för personal, som skall inordnas i reglerad befordringsgång, har ansetts kunna i huvudsak tillämpas även vid fall av övergång från krisorgan till verk tillhörande den reguljära förvaltningen.

Tillämpning vid ledighet m. m. Beträffande frågan, vilken inverkan åtnjuten tjänstledighet bör få på befattningshavares rätt att efter viss tids förlopp uppflytta till högre stadium inom för honom gällande befordringsgång, har personalutredningen för sin del ansett lämpligt, att i nämnda hänseende anknytning sker till de i avlöningsreglementena intagna reglerna angående villkor för uppflyttning till högre löneklass.

Under hänvisning till att frågan om deltidsarbete i allmän tjänst vid betänkandets avfattande var föremål för utredning av särskilda sakkunniga har utredningen framhållit, att utredningen vid framläggandet av sina förslag tills vidare utgått från att vederbörande befordringsgång skall börja tillämpas å viss befattningshavare endast i den mån denne anställs för full tjänstgöring i ett verk eller för sammanlagt full tjänstgöring i mer än ett verk.

Tillsättningsproceduren. Personalutredningen — som förutsatt att befordringar å icke-ordinariestadiet inom befordringsschemats ram genomgående skola ske utan något ansökningsförfarande — har ägnat ingående överbäganden åt frågan om tillsättningsproceduren i vad avser ordinarie kontorsbiträdestjänster, vilka enligt utredningens förslag skulle ingå såsom ett fast led i reglerad befordringsgång för biträdespersonal. Utredningen har härvid på anförda skäl, beträffande vilka jag torde få hänvisa till betänkandet (s. 86 f.), avvisat såväl tanken att ordinarie kontorsbiträdestjänster alltid skulle tillsättas utan ansökningsförfarande som förslaget att ledigförklarande av lediga dylika tjänster alltid skulle ske. Utredningens förslag innebär, att ordinarie kontorsbiträdestjänster skola ledigförklaras endast i vissa fall. Till ledning härför skulle av Kungl. Maj:t för varje verk fastställas en normalsiffra. Dennas funktion skulle vara att avgöra, huruvida i visst fall ledigförklarande av ordinarie kontorsbiträdestjänst skulle äga rum. Om antalet ordinarie kontorsbiträden inom vederbörande verk kommit att understiga normalsiffran, skulle ledigförklarande alltid ske, medan ledigförklarande icke skulle ske, då antalet dylika biträden inom verket vore lika med eller större än ifrågavarande normalsiffra.

Beträffande tidpunkten för tillträdande av befattning enligt av utredningens föreslagna befordringsgång för biträden och amanuenser framhåller utredningen slutligen, att det får anses tillfyllest och i övrigt lämpligt, om uppflyttningar i allmänhet ske vid samma tidpunkter som gälla i fråga om löneklassuppflyttningar, alltså enligt nu gällande avlöningsbestämmelser kvartalsvis.

Personalförteckningarna. Enligt för närvarande gällande regler bestämes antalet ordinarie kontorsbiträden genom medverkan av riksdagen i fråga om de till allmänna civilförvaltningen hörande verken och myndigheterna, medan antalet ordinarie tjänster inom lönegraderna A 1—20 vid kommunikationsverken och domänverket bestämes av Kungl. Maj:t utan riksdagens medverkan. Med utgångspunkt från att antagande till ordinarie kontorsbiträde ingår i det av utredningen föreslagna befordrings-schemat för biträdespersonalen och under framhållande av att det för möjliggörande av en smidig anpassning av personalförteckningarna efter det vid varje tillfälle föreliggande behovet av ordinarie kontorsbiträdestjänster vore önskvärt att den nuvarande bundna proceduren med detaljerat godkännande av riksdagen kunde modifieras har utredningen föreslagit, att Kungl. Maj:t utverkar bemyndigande av riksdagen att fastställa antalet ordinarie kontorsbiträdestjänster vid de till allmänna civilförvaltningen hörande verken och myndigheterna. Därest så skulle befinnas lämpligt, bör enligt utredningens mening övervägas att utsträcka ifrågavarande bemyndigande till att avse samtliga ordinarie tjänster inom de lägre lönegraderna, förslagsvis A 1—A 5.

Utredningen framhåller vidare, att även i fråga om extra ordinarie tjänster kommer utredningens förslag — såvitt angår användningen av lönegrad Eo 21 såsom fast led i befordringsgången för amanuenspersonal — att medföra liknande svårigheter som nyss nämnts, därest nuvarande praxis bibehölles angående uppförande på av riksdagen godkänd personalförteckning av extra ordinarie tjänster i högre lönegrad än den 20:e. På grund härav föreslår utredningen, att riksdagens prövning av behovet av extra ordinarie tjänster skall erfordras allenast i fråga om dylika tjänster i högre lönegrad än den 21:a.

Beträffande utövningen av den befogenhet i fråga om personalförteckningarnas fastställande, som sålunda enligt utredningens förslag skulle tillkomma Kungl. Maj:t, har utredningen framhållit, att det syns tillfyllest, om Kungl. Maj:t fastställde antalet befattningar av varje särskilt slag en gång per budgetår. Om så skedde måste emellertid tillika bemyndigande lämnas verken att under budgetårets lopp göra de avvikelser från det av Kungl. Maj:t bestämda antalet befattningar, som påkallades för ett genomförande av förslaget i dess helhet. Bland annat skulle i annat fall den av utredningen i det föregående förordade anordningen med befordran till högre lönegrad vid samma tidpunkter som gälla i fråga om löneklassuppflyttningar, icke kunna genomgående upprätthållas.

I samband med fastställandet av personalförteckningarna bör enligt utredningens förmenande övervägas frågan om tjänstetiteln för de befattnings-

havare tillhörande amanuenspersonalen, som enligt utredningens förslag skulle efter viss tids tjänstgöring uppflyttas till högre lönegrad än den högsta för närvarande gällande amanuensgraden (Eo 18). Härvid syntes åtminstone för de befattningshavare, som komme att uppflyttas till Eo 21, samma tjänstetitel (byråsekreterare etc.) böra komma till användning, som inom vederbörande verk tillämpades i fråga om ordinarie tjänstemän med motsvarande arbetsuppgifter.

Reglerna för anslagsdisposition. Såsom utredningen påpekar, skulle genomförandet av det av utredningen framlagda förslaget medföra vissa svårigheter vid tillämpning av för närvarande gällande regler i fråga om anslagsdisposition och medelstildelning. Sålunda skulle genom oförutsedda ändringar i personalbeståndet kunna inträffa, att på icke-ordinarieposterna uppstode marginaler, vilka eventuellt skulle kunna utnyttjas för avlöande av större antal befattningshavare än som strängt taget vore nödvändigt. Utredningen har för sin del förutsatt att vid den årliga granskningen av verkens anslagsäskanden på lämpligt sätt tillses, att icke såsom följd av utredningens förslag marginaler å icke-ordinarieposterna komma att stå till verkens förfogande i opåkallad utsträckning.

Om ett verk i sina riksdagspetita ett visst år gör en beräkning av anslagsbehovet för kommande budgetår med utgångspunkt från att vissa biträden, som vid beräkningstillfället äro icke-ordinarie, under loppet av nämnda budgetår i enlighet med den föreslagna befordringsgången komma att befordras till ordinarie anställning, bör detta, framhåller utredningen, föranleda förslag om uppräknig av ordinarieposten med erforderligt belopp och om minskning av icke-ordinarieposten med motsvarande belopp. Sedan avlöningsanslaget fastställts, kunna emellertid sådana förändringar inträffa i personalbeståndets sammansättning, att ordinarieposten icke behöver helt utnyttjas, medan däremot belastningen på icke-ordinarieposten ökas i sådan grad, att den icke förslår för anslagsbehovet. I fråga om ordinarieposten, vilken regelmässigt är beräknad förslagsvis, uppkomma därvid, såsom utredningen påpekar, icke några svårigheter. Beträffande åter icke-ordinarieposten, som i regel är genom riksdagsbeslut maximerad, måste enligt vad utredningen framhåller särskilda åtgärder vidtagas i syfte att säkerställa erforderlig tillgång på medel. Beträffande de utvägar, som härvidlag kunna tänkas ifrågakomma, anför utredningen följande.

Den närmast till hands liggande utvägen vore att öppna möjlighet till överförande från ordinarie- till icke-ordinarieposten av nödigt belopp. En annan lösning vore, att icke-ordinarieposterna liksom hittills upptoges maximerade men Kungl. Maj:t erhöle bemyndigande av riksdagen att överskrida posterna i sådana fall, då oförutsedda omständigheter beträffande personalens fördelning på lönegrader och anställningsformer föranlett ändring i anslagsbehovet för befordringsgångens realiserande. Alternativt kunde icke-ordinarieposterna, liksom ordinarieposterna, beräknas förslagsvis, eventuellt i förening med skyldighet för Kungl. Maj:t att årligen inför riksdagen redovisa den faktiska belastningen. Slutligen vore måhända tänkbart, att ordinarieposterna och icke-ordinarieposterna sammansloges till en gemensam anslagspost, ur vilken skulle bestridas samtliga avlöningar till tjänstemän med lön enligt löneplan. Även andra lösningar skulle kunna diskuteras.

Utredningen framhåller, att det av utredningen sålunda berörda problemet är av vittutseende innebörd och har avseende även å de delar av statsförvaltningen, vilka icke direkt beröras av utredningens förslag. Med hänsyn härtill och då även 1945 års lönekommittés pågående arbete kan komma att påverka frågan om anslagsdispositionen, har utredningen icke ansett sig böra framställa något förslag till lösning av förevarande spørsmål. Vid själva övergången till det av utredningen förordade löne- och befordringssystemet torde enligt utredningens mening provisoriska åtgärder bli erforderliga i syfte att säkerställa genomförandet av utredningens förslag.

Övergångsanordningar.

Utredningen har för sin del räknat med att de av utredningen föreslagna anordningarna skulle kunna åtminstone i huvudsak träda i kraft den 1 juli 1947. Det vore enligt utredningens mening uppenbarligen en fördel om ikraftträdandet kunde ske samtidigt med genomförandet av den nya löne-reglering för statligt anställda befattningshavare, vartill 1945 års lönekommitté framlagt förslag. Därest så kunde ske, skulle, påpekar utredningen, övergången till de av utredningen föreslagna befordringsgrunderna i vissa fall underlättas.

Vidare framhåller utredningen, att i fråga om övergång till reglerad befordringsgång enligt utredningens förslag ett flertal spørsmål torde uppkomma, vilka icke i detalj kunna förutses och vilka till en del torde få regleras genom beslut från fall till fall.

Utredningen tar emellertid upp vissa allmänna riktlinjer, vilka synas utredningen böra tillämpas vid behandlingen av uppkommande övergångsfrågor. Härutinnan anför utredningen, bland annat, följande.

Såsom allmän regel synes böra gälla, att den reglerade befordringsgången i viss utsträckning erhåller retroaktiv tillämplighet beträffande icke-ordinarie befattningshavare med lön enligt löneplan, vilka anställts i statstjänst före de nya bestämmelsernas ikraftträdande. Det må framhållas, att ett antal befattningshavare sedan lång tid tillbaka tillhöra den högsta lönegrad, som för dem för närvarande kan komma i fråga — närmast Eo 4 respektive Eo 18 — och det synes utredningen angeläget, att de nya grunderna erhålla omedelbar verkan i fråga om dessa befattningshavare, så långt detta motiveras av vars och ens sammanlagda fortlöpande tjänstetid. Även i fråga om övriga extra ordinarie befattningshavare, liksom ock i fråga om extra tjänstemän, synes retroaktiv tillämplighet motiverad. Denna bör dock givetvis icke avse utbetalning av avlöning för tid före de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

I fråga om nuvarande extra och extra ordinarie befattningshavare skulle alltså de nya grunderna från ikraftträdandet tillämpas, som om de varit gällande under envar befattningshavares hela anställningstid i statens tjänst, räknat från och med tillträdet av anställning, som blivit fortlöpande. En omräkning av befordringsturen bör sålunda företagas. Därest denna omräkning i fråga om biträdespersonal ger till resultat, att visst biträde tidigare skulle ha erhållit eller från och med ikraftträdandet skall erhålla ordinarie anställning, bör ordinarie kontorsbiträdestjänst inrättas för biträdet, räknat från och med dagen för ikraftträdandet.

Omräkning av befordringsturen har icke avsetts skola ske i fråga om befattningshavare, som nu innehar eller före ikraftträdandet kommer att erhålla ordinarie tjänst.

Vid beräkning av den tid, som bör tagas i betraktande vid här avsedda omräkning, bör i förekommande fall befattningshavare tillgodoräknas överskjutande tid för uppflyttning till högre lönegrad i den reglerade befordringsgången. Därest tjänstledighet åtnjutits, torde enahanda regler böra tillämpas, som i motsvarande fall gälla i fråga om löneklassuppflyttning. Vid fall av avbrott i anställningen synes i allmänhet böra förfaras så, att tid före avbrottet icke medräknas. Därest denna grundsats i visst fall, där särskilda omständigheter förelegat, skulle medföra ett uppenbart obilligt resultat, bör på ansökan kunna medges, att tid före avbrottet må helt eller delvis tagas i betraktande vid omräkningen. Beslut härutinnan synes böra ankomma på Kungl. Maj:t.

Omräkningen kan i allmänhet förväntas komma att medföra omedelbar förbättring i vederbörande befattningshavares ställning i befordringshänseende. Emellertid komma vid övergången att i vissa fall jämväl inträffa försämringar, vilka dock huvudsakligen hänföra sig till själva lönegradsläget och knappast torde bli märkbara i lönehänseende, därest utredningens förslag genomföres samtidigt med ikraftträdandet av den nya löneregleringen. Såsom allmän regel bör gälla, att minskning i kontant avlöning icke må ske i anledning av övergången till de nya bestämmelserna. Inträffande försämringar i lönegradshänseende böra såsom regel i huvudsak kompenseras, dock under beaktande av önskvärdheten av att vederbörande befattningshavare utan alltför stort dröjsmål kunna inordnas i den reglerade befordringsgången.

Utredningen exemplifierar några förutsebara fall av försämring med angivande tillika av den komensation härför, som enligt utredningens mening lämpligen bör beredas. För närmare kännedom om dessa exempel och utredningens synpunkter på desamma hänvisas till betänkandet (s. 93 o. f.).

Härpå anför utredningen, bland annat, följande.

Beträffande frågan, vilka för närvarande arvodesavlönade befattningshavare som vid övergången böra inplaceras på löneplan, vill utredningen framhålla, att det i allmänhet framstår såsom ett önskemål, att åt arvodister, som anställts för icke tillfälliga eller tidsbegränsade arbetsuppgifter, kunde beredas anställning åtminstone såsom extra eller extra ordinarie tjänstemän. I ett stort antal fall torde detta också lämpligen kunna ske, varvid en analog tillämpning av den i det föregående angivna omräkningsregeln synes ligga närmast till hands. Emellertid föreligga beträffande åtskilliga arvodister — bland andra sådana som anställts för arbetsuppgifter av krisbetonad karaktär — sådana anställningsförhållanden, att tvekan kan råda, huruvida en inplacering i löneplan bör ske, eller, därest sådan inplacering sker, huru långt omräkningen av befordringsturen lämpligen bör drivas. I sistnämnda hänseende har inom utredningen bland annat övervägts att eventuellt införa en reduktionsregel. Med hänsyn till föreliggande svårigheter att i erforderlig utsträckning bedöma frågan om övergångsvis inplacering i den reglerade befordringsgången av arvodesavlönade befattningshavare anser utredningen lämpligt, att denna fråga får bedömas från fall till fall.

Fråga uppkommer i detta sammanhang, om man bör bereda de arvodister i biträdesställning, som tjänstgjort sammanlagt minst så lång tid som enligt de nya befordringsbestämmelserna skulle krävas för erhållande av ordinarie kontorsbiträdesbefattning, omedelbar anställning såsom ordinarie kontors-

biträden. Enligt utredningens mening bör i och för sig hinder icke föreligga härför, i den mån i vederbörande verks organisation ingå ordinarie tjänster. Viss försiktighet torde emellertid vara av nöden härutinnan till undvikande av att ordinarie anställning beredes befattningshavare, beträffande vilkens fortsatta behövlighet inom verket tvekan kan råda.

Såsom i det föregående antytts, kunna åtskilliga befattningshavare vid retroaktiv tillämpning av de nya bestämmelserna väntas omedelbart vid övergången bli befordrade till ordinarie tjänst i lönegraden A 4. Utredningen uppskattar behovet av nya ordinarie tjänster i nämnda lönegrad, vilka böra inrättas såsom följd av utredningens förslag, till inemot 1 100. På motsvarande sätt avses ett antal befattningshavare inom amanuenskarriären skola omedelbart vid övergången inplaceras i någon av lönegraderna Eo 20 och Eo 21. Enligt gjorda beräkningar skulle ett 90-tal av ifrågavarande befattningshavare inplaceras i Eo 20 och omkring 125 i Eo 21.

Yttrandena.

I allmänhet ha myndigheterna och organisationerna anslutit sig till eller lämnat utan erinran vad utredningen föreslagit rörande avvikelser i vissa fall från de av utredningen förordade generella befordringsgångarna samt angående anlitan av ett rådgivande organ med uppgift att sammanhålla och i görligaste mån leda verkens praxis i fråga om avsteg från dessa. *Statskontoret* har emellertid bestämt avrått från att verken skulle medgivas rätt att göra avsteg från den för normalfallen fastställda befordringsgången. Frågan om dylika avsteg borde enligt statskontorets uppfattning i förekommande fall underställas Kungl. Maj:ts prövning. Därmed bortföle också behovet av ett rådgivande organ. I fråga om utredningens uttalanden angående hänsynstagande i vissa fall till löneläget på den allmänna arbetsmarknaden framhåller statskontoret, att det är statsmakternas och icke de enskilda verkens sak att tillse, att statstjänstemännens löner äro konkurrenskraftiga och lämpligt avpassade i förhållande till löneläget på den allmänna arbetsmarknaden. Även *försvarets civilförvaltning* har ansett, att då avvikelser från den normala befordringsgången ifrågasättas, framställning härom borde göras hos Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, varigenom behovet av ett särskilt rådgivande organ bortföle. Å andra sidan har *generalpoststyrelsen* understrukt, att verksamhet i största möjliga utsträckning själv bör få besluta om avvikelser från den normala befordringsgången. Bärande skäl för tillskapandet av ett rådgivande organ av den typ, utredningen föreslår, har styrelsen icke funnit föreligga. *Telegrafstyrelsen* har ansett, att en rådfrågning hos det föreslagna rådgivande organet icke bör ifrågakomma för de stora affärsdrivande verkens del. Vidare har *vattenfallsstyrelsen* anfört, att styrelsen borde erhålla generellt medgivande att beträffande vissa grupper av biträdespersonal göra avvikelser från de allmänna bestämmelserna rörande begynnelselön och befordringsgång, som kunde komma att utfärdas. Ett samråd med allmänna lönenämnden i hithörande frågor har styrelsen funnit innebära en alltför stor omgång och tidsspillan. *Allmänna lönenämndens ordförande* har framhållit, att det torde bli nödvändigt att i större utsträckning än utredningen syntes ha föreställt sig göra

undantag från den tilltänkta normala befodringsgången för biträdespersonal. Sålunda syntes en så avsevärd försämring av befodringsförhållandena, som enligt förslaget skulle inträda vid vissa av kommunikationsverken, svårligen låta sig genomföra. *Allmänna lönenämnden* har anslutit sig till tanken på ett rådgivande organ men har med hänsyn till arbetsbelastningen ställt sig tveksam till förslaget att lönenämnden skulle tagas i anspråk såsom sådant organ. Enligt lönenämndens mening skulle ett dylikt organ lämpligen kunna bestå av en nämnd med förslagsvis högst 3 ledamöter. Lönenämnden framhåller vidare att oavsett vilket organ, som komme att få de rådgivande funktionerna, dess uttalanden borde erhålla för myndigheterna bindande verkan. Styrelserna för de tre stora kommunikationsverken borde enligt lönenämndens mening undantagas från skyldighet att inhämta yttrande från den rådgivande institutionen. Därest vid dessa verk för hela personalgrupper gällande avvikelser från de föreslagna befodringsgångarna befunnes påkallade, borde dock — såsom utredningen framhållit — frågan härom underställas Kungl. Maj:ts prövning. *Tjänstemännens centralorganisation* och *statstjänarkartellen* ha ifrågasatt, huruvida de rådgivande funktionerna icke borde anförtros åt ett särskilt tillskapat organ. Enligt statstjänarkartellens mening kunde ett sådant organ lämpligen bestå av en mindre nämnd, direkt knuten till finansdepartementets lönebyrå. *Pensionsstyrelsen*, *riksförsäkringsanstalten* och *riksräkenskapsverket* ha uttalat sig för att verken borde erhålla större möjligheter än utredningen förordat att göra avsteg från den normala befodringsgången i för personalen oförmånlig riktning. De förstnämnda båda myndigheterna ha vidare ansett, att personal, som från enskild eller kommunal tjänst söker sig över till statlig anställning, i viss utsträckning bör erhålla bättre löneförmåner än den normala befodringsgången skulle medgiva. Liknande synpunkter ha framförts av ytterligare några verk. *Lotsstyrelsen* har funnit de av utredningen föreslagna principerna för lönegradsplacering i fall, då en befattningshavare efter avbrott i statsanställning ånyo inträder i statens tjänst, väl stränga.

Vad utredningen anfört rörande det framlagda förslaget tillämpningsområde, dess tillämpning vid ledighet m. m. har i de avgivna yttrandena i allmänhet lämnats utan erinran.

Utredningens förslag rörande tillsättningsproceduren har, såvitt angår de ordinarie kontorsbiträdesbefattningarna, rönt kritik från några myndigheters sida. Sålunda har *allmänna lönenämndens majoritet* funnit den föreslagna tillsättningsproceduren i fråga om nämnda befattningar onödigt komplicerad. Enligt lönenämndens mening borde såsom en konsekvens av utredningens förslag, att befodringsgången för kontorspersonalen skall avslutas med erhållande av befattning i lönegrad A 4, ledigförklarande av dylika befattningar icke förekomma. Även *pensionsstyrelsen* har förordat, att ledigförklarandet av ordinarie kontorsbiträdestjänster helt slopas. Vidare ha några myndigheter, däribland *generalpoststyrelsen* och *järnvägsstyrelsen*, framhållit, att det för deras vidkommande knappast låter sig göra att, på sätt utredningen föreslagit, fastställa en normalsiffra beträffande antalet ordinarie kontorsbiträden.

Utredningens förslag rörande personalförteckningarna har, i den mån det samma berörts i de avgivna yttrandena, i allmänhet lämnats utan erinran. *Sveriges yngre juristers förening* har emellertid för sin del förordat, att den nya högsta lönegraden för ifrågavarande personal (Eo 21) förenas med tjänstetiteln förste amanuens.

Det av utredningen berörda problemet om reglerna för anslagsdisposition har närmare behandlats endast i ett fåtal yttranden, i vilka vissa förslag framlagts till problemets lösning.

Beträffande de föreslagna övergångsanordningarna ha vissa myndigheter och organisationer gjort uttalanden i förtydligande eller kompletterande syfte. Sålunda har *pensionsstyrelsen* påpekat, att frågan, huruvida omräkningen av befordringsturen även skall avse löneklassplaceringen, icke närmare utvecklats i betänkandet. *Försvarets fabriksstyrelse* har uttalat önskemålet, att befattningshavare, som före övergången till det nya systemet haft en gynnsammare befordringsgång än som av utredningen föreslagits, i vissa fall även skola kunna efter förslaget genomförande få utnyttja det försprång i befordringshänseende, som dessförinnan vunnits. *Riksförsäkringsanstalten* och *Sveriges yngre juristers förening* ha framhållit såsom föga tillfredsställande, att en tjänsteman, som för närvarande är placerad i lägre lönegrad än en annan befattningshavare, efter ikraftträdandet av de utav utredningen förordade anordningarna kan bliva placerad i högre lönegrad än denne. *Allmänna lönenämnden* har funnit föreskrifter erforderliga rörande frågan, i vad mån icke-ordinarie kontorspersonal, som nu innehar placering såsom extra eller extra ordinarie tjänsteman i högre lönegrad än den 4:e, bör få sin befordringsgång omräknad för erhållande av ordinarie befattning i nämnda lönegrad. För amanuenser uppstår, påpekar lönenämnden, ett motsvarande spörsmål beträffande extra eller arvodesanställda tjänstemän med högre löneställning än som motsvarar Eo 21. I anledning av utredningens uttalande beträffande de fall, då avbrott i statsanställningen förekommit, har *lotsstyrelsen* framhållit, att det torde vara jämförelsevis vanligt att uppehåll förekomma i anställningstiden. Styrelsen har för sin del ifrågasatt, dels huruvida det kan vara skäligt, att även kortare sådana avbrott regelmässigt skola föranleda att tjänstgöringstid före avbrottet icke må medräknas, dels huruvida Kungl. Maj:t bör belastas med prövningen av frågor om undantag från förutberörda huvudregel. *Generalpoststyrelsen* slutligen har ansett, att prövningen av frågan om tillgodoräkning av tid före avbrott i anställningen borde få ankomma på verksmyndighet i stället för att åvila Kungl. Maj:t.

För min del finner jag ofrånkomligt, att verken lämnas möjlighet att i viss utsträckning medgiva undantag från de generella befordringsgångarna. I stort sett kan jag ansluta mig till utredningens uppfattning rörande de fall, i vilka sådana avvikelser böra få förekomma. I fråga om befattningshavare, som från enskild eller kommunal tjänst övergått till statstjänst, vill jag framhålla, att fall kunna förekomma, då verken böra ha rätt att, om den icke-statliga tjänsten prövas vara av särskilt värde, medgiva avvikelse från den normala befordringsgången. Detta synes utredningen ock ha förutsatt.

*Departements-
chefen.*

Ett rådgivande organ med i huvudsak de funktioner, som utredningen angivit, torde vara erforderligt för att främja en enhetlig praxis inom de olika verken beträffande avsteg från de normala befordringsgångarna. Frågorna om vilken denna rådgivande institution skall vara samt om densammas organisation och kompetensområde böra emellertid bli föremål för ytterligare överväganden. Jag finner mig dock böra här uttala, att tillräcklig anledning synes mig föreligga att i allmänhet undantaga kommunikationsverken från den reglerade befordringsgången för biträdespersonal.

Vad utredningen anfört rörande det föreliggande förslagets tillämpningsområde och dess tillämpning vid ledighet har icke givit mig anledning till särskilt uttalande.

Beträffande tidpunkten för tillträdande av befattning enligt de generella befordringsgångarna ansluter jag mig till utredningens uppfattning, att uppflyttningar i allmänhet böra ske vid samma tidpunkter som gälla i fråga om löneklassuppflyttningar. Denna ordning kan dock av skäl, som framgå av det följande, icke omedelbart genomföras i fråga om befordran till ordinarie kontorsbiträdestjänst.

I likhet med utredningen finner jag önskvärt, att regleringen av anställningsförhållandena för biträdes- och amanuenspersonalen åtminstone i huvudsak kan träda i kraft den 1 juli 1947 eller samtidigt med genomförandet av den nya löneregleringen för statens tjänstemän.

Vad angår frågan om de budgettekniska förutsättningarna för genomförandet av automatisk befordringsgång är jag med hänsyn till denna frågas samband med andra, av den allmänna löneregleringen beroende budgettekniska principspörsmål icke nu beredd att taga slutlig ställning till utredningens förslag. Jag har dock, såsom förut antytts, funnit mig böra förordna, att Kungl. Maj:t hos riksdagen utverkar bemyndigande att utan riksdagens medverkan inrätta extra ordinarie tjänster i 21 lönegraden. Vad åter angår beredandet av möjlighet till befordran till tjänst i A 4 i enlighet med den av mig i princip förordade befordringsgången måste jag för närvarande inskränka mig till att föreslå, att från och med den 1 juli 1947 inrättas så många nya tjänster i A 4 som kunna beräknas vara erforderliga för befordran till denna lönegrad av det antal biträden som vid nästa budgetårs ingång fylla förutsättningarna enligt den förordade befordringsgången för dylik befordran. Tjänster i A 2 vilkas innehavare således beräknas bli befördrade till A 4 böra därvid indragas. Förslag till härav betingade ändringar i personalförteckningarna framställas vid behandlingen av vederbörande myndigheters avlöningsanslag i de olika huvudtitlarna. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma ordningen för de nya tjänsternas tillsättande samt att, där så i undantagsfall erfordras, förordna om uppförande å övergångsstat av tjänster i A 2. I sistnämnda hänseende torde ett särskilt bemyndigande för Kungl. Maj:t böra utverkas hos riksdagen.

För de befattningshavare, som komma att uppflyttas till Eo 21, bör på sätt utredningen ifrågasatt samma tjänstetitel (byråsekreterare etc.) komma till

användning, som inom vederbörande verk tillämpas i fråga om ordinarie tjänstemän med motsvarande arbetsuppgifter.

Till utredningens förslag om en retroaktiv tillämpning i viss utsträckning av den reglerade befordringsgången å icke-ordinarie befattningshavare med lön enligt löneplan kan jag i huvudsak ansluta mig. Vid den retroaktiva omräkningen bör vederbörande befattningshavare, räknat från och med den 1 juli 1947, placeras i den lönegrad, som han skulle ha uppnått, om de nya grunderna varit gällande under hela hans fortlöpande anställningstid i statens tjänst. Förslag till bestämmelser om placering i löneklass kan icke i detta sammanhang framläggas. Frågan härom torde få göras till föremål för särskilt övervägande, varvid jämväl torde böra beaktas de övergångsanordningar, som påkallas av den allmänna löneregleringen.

Vid omräkningen av befordringsturen böra givetvis iakttagas de bestämmelser i fråga om minimiålder för erhållande av icke-ordinarie tjänst, som komma att gälla den 1 juli 1947. Beträffande det av allmänna lönenämnden berörda spørsmålet angående omräkning av befordringsturen för extra eller extra ordinarie kontorspersonal i högre lönegrad än den 4:e samt för extra eller arvodesanställd amanuenspersonal med högre löneställning än som motsvarar Eo 21 synes mig hinder i allmänhet icke böra möta mot att vederbörande tjänsteman, med bibehållande av innehavande befattning, erhåller sådan ordinarie respektive extra ordinarie tjänst, vartill hans fortlöpande anställningstid i statens tjänst i och för sig berättigar honom.

IV. Kostnadsberäkning.

Med hjälp av det av utredningen införskaffade utredningsmaterialet har utredningen verkställt vissa beräkningar till ledning för bedömandet av de med det föreliggande förslagets genomförande förbundna kostnaderna. Dessa ha karaktären av en på stickprovsundersökning grundad överslagsberäkning. Till grund härför har lagts en jämförelse mellan befattningshavarnas faktiska löneklassplacering vid tiden för uppgiftslämnandet och den löneklassplacering, som vid samma tidpunkt skulle ha varit gällande, om de föreslagna reglerna tillämpats under hela anställningstiden i statstjänst. Vid beräkningarna ha i löneförmånerna inräknats rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg enligt för närvarande gällande bestämmelser.

I fråga om *biträdespersonalen* ger den verkställda uppskattningen till resultat, att den ungefärliga kostnadsökningen för år vid genomförandet av utredningens förslag kan angivas till 800 000 kronor för allmänna civilförvaltningen utom länsstyrelserna och till 300 000 kronor för länsstyrelserna. Beträffande försvarets verk och inrättningar samt de affärsdrivande verken framläggas icke några beräkningar.

Beträffande *amanuenspersonalen* kan den ungefärliga kostnadsökningen för år beräknas till 60 000 kronor vid statsdepartementen, 370 000 kronor vid civila verk i allmänhet, 150 000 kronor vid länsstyrelserna och 80 000 kronor vid försvarets förvaltningsmyndigheter.

Såsom av det anförda framgår, har hänsyn här icke tagits till den utgiftsökning, som utöver kostnaderna för provisoriskt lönetillägg kan väntas uppkomma såsom följd av den stundande nya löneregleringen för statliga befattningshavare.

3. Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal m. m.

Inledning. I skrivelse den 12 juli 1944, nr 451, anhöll riksdagen — i anledning av väckta motioner — hos Kungl. Maj:t om utredning av de statsanställda sjuksköterskornas m. fl. löne- och därmed sammanhängande anställningsförhållanden. I anledning härav och sedan fråga även uppkommit om en omprövning av löneförhållandena för underordnad vård- och ekonomipersonal vid statliga sjukhus och andra vårdanstalter m. fl. institutioner, tillkallades enligt Kungl. Maj:ts den 24 november 1944 givna bemyndigande ledamoten av riksdagens första kammare, stationsmästaren *H. R. Anderberg*, förste expeditionsvakten hos socialstyrelsen *A. J. Andersson*, kaptenen vid intendenturkåren *H. K. G. Blomquist*, byrådirektören hos medicinalstyrelsen *K. I. Elfving*, statskommissarien *B. E. Johnsson* och dåvarande sekreteraren, numera ordföranden i svensk sjuksköterskeförening *Gerda Höjer* att såsom sakkunniga inom finansdepartementet verkställa utredning och avgiva förslag angående löneställning och därmed sammanhängande anställningsförhållanden för statsanställda sjuksköterskor och närstående befattningshavare, distriktsköterskor samt lägre vård- och ekonomipersonal vid statliga vårdanstalter m. fl. institutioner. Tillika uppdrogs åt Johnsson att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete.

De sakkunniga, vilka antagit benämningen *1944 års lönekommitté, avseende sjukvårds- och ekonomipersonal*, ha den 30 september 1946 avgivit betänkande i ämnet (SOU 1946:67). Över betänkandet ha yttranden avgivits, förutom av de av frågan närmast berörda myndigheterna och personalförbunden, jämväl av statskontoret, allmänna lönenämnden, försvarsväsendets lönenämnd, 1946 års statsbidragssakkunniga för hälso- och sjukvården, 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen, försvarets tjänsteförtecknings-sakkunniga samt styrelserna för svenska landstingsförbundet och för svenska stadsförbundet.

Utredningsförslagen ha behandlats under det nu avslutade budgetarbetet. En sammanfattande redogörelse för de ändringar i fråga om lönegradsplacementsringar och tjänstebestämmelser för ordinarie befattningshavare, som härvid funnits böra tillstyrkas, lämnas i det följande.

Lönekommitténs förslag.

a) Lägre extra ordinarie vård- och ekonomipersonal.

Denna personal är till en del underkastad de allmänna, för ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän gällande avlöningsreglementena. I övrigt gälla olika avlöningsbestämmelser för personalen. Sålunda åtnjuter en del av ekonomi-

personalen vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka avlöning såsom extra ordinarie befattningshavare enligt en särskild av Kungl. Maj:t fastställd löneplan Ek. För extra ordinarie befattningshavare tillhörande den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalen vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet gäller en likaledes av Kungl. Maj:t fastställd löneplan U. Särskilda, sinsemellan överensstämmande löneplaner, betecknade V och MV, ha fastställts för viss extra ordinarie vård- och ekonomipersonal vid blind- och dövstumundervisningen och vid försvarsväsendet. V-planen gäller numera även för dylik personal vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa och statens sjuk-sköterskeskola.

De nu nämnda löneplanerna upptaga även lägre löneklasser än de allmänna avlöningsreglementenas löneplaner. I fråga om möjligheten till löneklassuppflyttningar råder skillnad mellan å ena sidan löneplanerna Ek och U, där envar lönegrad upptager fem löneklasser, och å andra sidan löneplanerna V och MV, där vissa lönegrader upptaga endast tre eller fyra löneklasser. Avlöningsbestämmelserna för befattningshavare tillhörande löneplan V eller MV skilja sig vidare från de övriga avlöningsbestämmelserna och även från de allmänna avlöningsreglementena däri, att de ersättningar för bostad, kost eller andra naturaförmåner, som befattningshavarna skola vidkännas, äro bestämda till fasta, dyrortsgraderade belopp.

I sitt den 29 juni 1946 avgivna betänkande med förslag till statliga löneplaner m. m. (SOU 1946:48) föreslog 1945 års lönekommitté bland annat, att samtliga ordinarie och extra ordinarie statstjänstemän med dyrortsgraderade löner skulle hänföras till en gemensam löneplan (löneplan nr 1), vilken avsåges skola tillämpas även för tjänster, som nu vore hänförda till löneplanerna Ek, U, V och MV. Den nya löneplanen skulle dock icke innehålla någon motsvarighet till de lägsta löneklasserna i de angivna särskilda löneplanerna. Sedan Kungl. Maj:t i proposition den 4 oktober 1946 för riksdagens godkännande framlagt grunder för en allmän lönereglering för befattningshavare i statens tjänst m. fl., vilka grunder i huvudsak överensstämde med 1945 års lönekommittés förslag, har riksdagen i skrivelse den 10 december 1946, nr 528, anmält, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkänt de förenämnda grunderna.

I det nu ifrågavarande betänkandet har 1944 års lönekommitté, avseende sjukvårds- och ekonomipersonal, beträffande lönefrågan för förevarande personal uttalat, att den eftersträfvade enhetligheten i lönebestämmelserna komme att erhållas vid ett genomförande av 1945 års lönekommittés förslag. Någon särskild teknisk revision av lönebestämmelserna erfordrades därför ej. Under påpekande av att begynnelselönen är densamma inom löneplanerna U, V och MV, medan lägsta begynnelselönen enligt löneplanen Ek ligger två löneklasser därunder, har kommittén vidare uttalat, att den icke kunde finna denna skiljaktighet i lönesättningen motiverad utan utginge från att befattningshavare med samma eller likartade göromål skulle jämföras i lönehänseende oavsett vid vilken anstalt de vore anställda. Kommittén föreslår, dels att det nuvarande systemet med fasta avdrag för bostad och kost icke

längre skall bibehållas, dels ock att inga befattningshavare av förevarande slag skola placeras i lägre lönegrad än lönegrad Ce 2 i den av 1945 års lönekommitté föreslagna löneplan nr 1. Nämda lönegrad torde närmast motsvara den näst lägsta lönegraden i löneplanerna U, V och MV samt lönegrad nr 5 i löneplan Ek. Slutligen har kommittén uttalat, att den av skäl, som angivits i 1945 års lönekommittés förenämnda betänkande, icke ansett sig böra ingå på prövning av frågan angående relationen mellan antalet ordinarie och extra ordinarie befattningar eller eljest på frågan om ordinariesättning av extra ordinarie befattningar.

b) Sjuksköterskeutbildad personal.

Kommittén inleder behandlingen av frågan om den sjuksköterskeutbildade personalens löneställning med följande allmänna uttalanden.

Enligt de sakkunnigas mening torde det vara mycket svårt att avgöra i vad mån den i olika sammanhang påtalade bristen på sjuksköterskeutbildad personal har sin grund i nu gällande löneförhållanden. Å ena sidan synes vid sjuksköterskeskolorna i stort sett varje år utbildas det antal sjuksköterskor, som motsvarar antalet godkända elevplatser. Å andra sidan märkes under senare år en betydlig nedgång i antalet sökande till skolorna. Denna nedgång torde dock, åtminstone delvis, vara beroende av befolkningsutvecklingen. Klart torde emellertid vara att löneställningen för de i statens tjänst anställda sjuksköterskorna icke kan hava varit av avgörande betydelse för rekryteringen till sjuksköterskeskolorna. Dessa sjuksköterskor hava nämligen väsentligt bättre löneförhållanden än motsvarande i landstingens tjänst anställda befattningshavare och utgöra allenast omkring 15 procent av i allmän tjänst anställda sjuksköterskor. Såsom framgår av det följande kommer emellertid vad löneställningen angår förhållandet mellan de båda sjuksköterskegrupperna att bliva omvänt efter den 1 januari 1947.

Vid övervägande av frågan om löneställningen för sjuksköterskor i statens tjänst har det fallit sig naturligt att i första hand bedöma storleken av den lön, som med hänsyn till olika förhållanden skäligen kan anses böra utgå till avdelningssköterska vid större kroppssjukhus. Den löneställning, som ansetts böra givas åt sådan befattningshavare, har sedan fått utgöra utgångspunkt vid bedömande av lönegradsplaceringen för övriga tjänstemän, för vilka kräves sjuksköterske- eller likartad utbildning. På grund härav ha de sakkunniga i första hand behandlat frågan om löneställningen för sjuksköterskor vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet funnos — enligt uppgifter som de sakkunniga erhållit — den 1 juli 1946 i huvudsak följande befattningar, för vilka krav på sjuksköterskeutbildning uppställts.

<i>Karolinska sjukhuset.</i>	Lönegrad	Antal
Första föreståndarinna	A 12	1
Föreståndarinna (husmoder).....	Eo 9	1
Andra föreståndarinna	A 8	3
Sjuksköterska	A 7	155
Sjuksköterska	Eo 7	15
Assistentsköterska	Eo 5	133

<i>Serafimerlasarettet.</i>	Lönegrad	Antal
Föreståndarinna	A 11	1
Sjuksköterska	A 7	60
Assistentsköterska	Eo 5	70

Sjuksköterskorna i lönegrad A 7 eller Eo 7 äro avdelningssköterskor eller specialsköterskor å operations-, röntgen-, behandlings-, laboratorie- och poliklinikavdelningar med undantag för ett antal sköterskor, vilka ha göromål, som i allmänhet åvila assistentsköterska. Sistnämnda slag av sköterskor biträda och vikariera för sjuksköterskorna.

Kommittén föreslår, att de sjuksköterskebefattningar, vilkas innehavare icke fullgöra allenast assistentsköterske- eller därmed jämställd tjänstgöring, uppflyttas två lönegrader till lönegrad A 9 respektive Eo 9, samt att samtliga befattningar såsom assistentsköterska i lönegrad Eo 5 likaledes uppflyttas två lönegrader eller till lönegrad Eo 7. I fråga om tjänstebestämmelserna förordar kommittén, att benämningen assistentsköterska ändras till sjuksköterska och att de nuvarande sjuksköterskorna benämnas översköterskor, i den mån de inplaceras i 9 lönegraden.

Till stöd för förslaget om sjuksköterskornas uppflyttning till 9 lönegraden anför kommittén i huvudsak följande.

Vid genomförande av den av 1945 års lönekommitté föreslagna löne regleringen kommer från och med den 1 juli 1947 begynnelselönen för en statlig befattningshavare i nuvarande lönegraden A 7 (motsvarande i 1945 års lönekommittés förslag lönegraden Ca 11), till vilken lönegrad avdelningssköterskorna vid de statliga kroppssjukhusen äro hänfödda — med ett beräknat rörligt tillägg av 6 procent — att inom den högsta dyrortsgruppen utgöra 5 892 kronor och slutlönen 6 720 kronor.

Motsvarande befattningshavare vid landstingens sjukhus äro enligt en mellan landstingens centrala lönenämnd och svensk sjuksköterskeförening träffad överenskommelse från och med den 1 januari 1947 till och med 1948 års utgång tillförsäkrade lön enligt lönegraden 12 i den av 1945 års lönekommitté förordade dyrortsgraderade löneplanen för statstjänstemän. Begynnelselönen i högsta dyrortsgrupp i denna lönegrad utgör med ett beräknat rörligt tillägg av 6 procent 6 168 kronor och slutlönen 6 996 kronor.

I Stockholms stads tjänst anställd ordinarie översköterska åtnjuter för närvarande en begynnelselön, efter avdrag av pensionsavgifter, av 5 270 kronor och en slutlön av 6 753 kronor. Enligt vad kommittén erfarit är emellertid det mellan Stockholms stad å ena och personalgrupperna å andra sidan träffade avtalet om begränsning av det rörliga tillägget uppsagt till den 1 januari 1947. Ett upphävande av begränsningen skulle medföra att nyssnämnda lönebelopp vid oförändrat indexläge komme att uppgå till respektive 5 600 och 7 173 kronor. Beaktas må även att nya förhandlingar mellan huvudmannen och personalorganisationen torde komma att äga rum inom kort.

Genom förenämnda överenskommelse mellan landstingens centrala lönenämnd och svensk sjuksköterskeförening ha de landstingsanställda sjuksköterskorna således tillförsäkrats löneförmåner, som överstiga vad motsvarande befattningshavare vid de statliga kroppssjukhusen från och med den 1 juli 1947 skulle erhålla vid oförändrad lönegradsplacering under förutsättning att 1945 års förslag till löne reglering genomföres. Tidigare har såsom

förut sagts förhållandet varit det, att de landstingsanställda sjuksköterskornas avlöningsförmåner avsevärt understigit de statsanställdas.

I riksdagens, i direktiven för de sakkunniga omförmälda skrivelse den 12 juli 1944, nr 451, har uttalats, att sjuksköterskorna borde erhålla en löneställning, som vore avvägd såväl med hänsyn till utbildningstidens längd som till arbetsuppgifterna, samt att vid bedömning av lönegradsplaceringen hänsyn borde tagas till lönegradsplaceringen av andra statsanställda eller med av staten fastställda löner kommunalanställda befattningshavare. Kommittén har med hänsyn till såväl den speciella utbildningsformen som framför allt de särpräglade arbetsuppgifterna för sjuksköterskorna icke ansett sig kunna ingå på direkt jämförelse med någon bestämd grupp befattningshavare av nyss nämnt slag. En jämförelse i största allmänhet med andra befattningshavargrupper synes emellertid giva fog för uppfattningen att sjuksköterskorna — såsom vissa motionärer vid 1944 års riksdag gjort gällande — blivit eftersatta i lönehänseende och att det alltså vore skäligt att vidtaga en allmän höjning av löneställningen för dessa. Den av svensk sjuksköterskeförening för avdelningssköterska föreslagna lönegraden A 12, vilken överförd till 1945 års lönekommittés förslag till dyrortsgraderad löneplan med ett beräknat rörligt tillägg av 6 procent i högsta dyrortsgruppen skulle innebära en begynnelselön av 7 272 kronor och en slutlön av 8 244 kronor (lönegrad Ca 16), har dock synts kommittén alltför hög. Det förtjänar exempelvis framhållas att köksföreståndarna vid de statliga sinnessjukhusen enligt beslut av 1945 års riksdag vid de större sjukhusen uppflyttades från A 7 till A 10, vid de medelstora från A 7 till A 8, medan de vid övriga sjukhus placeras i lönegrad A 6. För behörighet till dylik befattning gäller enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1945 att hava avlagt godkänd avgångsexamen från statens skolköksseminariums kurs för utbildning av ekonomiföreståndarinnor eller motsvarande kurs vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala eller yrkeskurs för kökspersonal vid större anstalter i Stockholm eller på annat sätt förvärvat motsvarande utbildning. För inträde å denna kurs, som jämte förberedande kurser omfattar två läsår, fordras minst normalskolekompetens eller realexamen och i allmänhet minst 1½ års praktik. Efter övervägande har kommittén kommit till den uppfattningen, att från de utgångspunkter, som enligt vad nyss sagts angivits i direktiven, en placering av avdelningssköterskorna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet i lönegraden A 9 eller Eo 9 skulle innebära en rättvis löneavvägning. Till denna lönegrad har exempelvis kvalificerad kontorspersonal — såsom kontorist vid statens sinnessjukhus — och småskollärarynnor hänförs. Även om dessa befattningshavare hava arbetsuppgifter, som icke på något sätt äro likartade med sjuksköterskornas, hava de inom sina arbetsområden ansvarsfulla och krävande åligganden och kunna därjämte i utbildningshänseende tjäna som jämförelseobjekt.

Vid kommitténs överläggningar med delegerade från svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet hava de delegerade bestämt avrätt från en placering av i statens tjänst anställda sjuksköterskor i högre lönegrader än dem, om vilka överenskommelse enligt vad ovan sagts träffats för tiden 1 januari 1947—31 december 1948 mellan landstingens centrala lönenämnd och svensk sjuksköterskeförening. Härvid har särskilt framhållits, att övervägande antalet sjuksköterskor i allmän tjänst vore anställt hos landstingen. Kommittén hyser givetvis i likhet med delegerade den uppfattningen, att det vore i högsta grad önskligt att samtliga sjuksköterskor i allmän tjänst avlönades efter enahanda grunder. En sådan ordning lär emellertid svårligen kunna vinnas med nuvarande organisation av sjukvårdsväsendet. Att märka är att inga bindande utfästelser torde kunna erhållas från de kommunala

huvudmännens sida beträffande lönesättningen efter utgången av den tid, för vilken gällande eller träffade överenskommelser löpa.

Ehuru inom kommittén betänkligheter ha yppats mot lämpligheten av en högre lönenivå för statsanställda sjuksköterskor än för de landstingsanställda har kommittén dock ansett sig böra förorda, att de statsanställda sjuksköterskorna gives den löneställning, som med hänsyn till placeringen av andra statliga och med av staten fastställda löner kommunalanställda befattningshavare skäligen och rättvisligen bör tillkomma dem. Härvid har även beaktats angelägenheten av att skapa förutsättningar för en tillfredsställande och tillräcklig rekrytering för den utbyggnad på hälso- och sjukvårdens område, som under den närmaste tiden lär vara ofrånkomlig. För avdelningsköterskornas vid karolinska sjukhusets och serafimerlasarettets del innebär detta ställningstagande, som ovan framhållits, att de föreslås placerade i lönegraden A 9 eller Eo 9.

Den föreslagna löneställningen innebär, att begynnelselönen i högsta dyrortsgruppen med ett beräknat rörligt tillägg av 6 procent skulle komma att utgöra 6 444 kronor och slutlönen 7 272 kronor.

När kommittén sålunda fattat ståndpunkt till lönesättningen för sjuksköterskorna i lönegraden A 7 vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet har endast avsetts sådana i A 7 placerade sjuksköterskor, vilka fullgöra tjänstgöring i självständig ställning (avdelnings-, operations-, röntgen-, laboratorie- och polikliniksköterskor).

Beträffande assistentsköterskornas löneställning uttalar kommittén, att den funnit skäligt, att dessa sköterskor i likhet med avdelningssköterskorna erhålla uppflyttning i lönehänseende med två lönegrader, d. v. s. inplaceras i lönegrad Eo 7. Härigenom skulle från och med den 1 juli 1947 begynnelselönen i högsta dyrortsgruppen inklusive 6 procent rörligt tillägg komma att uppgå till 5 892 kronor och slutlönen till 6 720 kronor. Motsvarande befattningshavare hos landstingen äro enligt det förenämnda avtalet mellan landstingens centrala lönenämnd och svensk sjuksköterskeförening från och med den 1 januari 1947 tillförsäkrade lön enligt 10 lönegraden i den av 1945 års lönekommitté föreslagna dyrortsgraderade löneplanen, d. v. s. nuvarande 6 lönegraden.

Beträffande de sjuksköterskor, som för närvarande tillhöra 7 lönegraden men fullgöra endast assistentskötersketjänstgöring, anför kommittén följande.

Såsom tidigare uppgivits finnas för närvarande vid karolinska sjukhuset 155 sjuksköterskor i lönegraden A 7 och 15 i lönegraden Eo 7 samt vid serafimerlasarettet 60 i lönegraden A 7. Av den vid 1945 års riksdag behandlade utredningen rörande vissa sjuksköterskors vid ifrågakvarande sjukhus tjänstgöringsförhållanden framgår emellertid, att 33 sjuksköterskor i lönegraden A 7 vid karolinska sjukhuset och 15 vid serafimerlasarettet fullgöra allenast assistentsköterske- eller därmed jämställd tjänstgöring. Dessa sjuksköterskor böra givetvis icke uppflyttas i lönegrad utan bibehållas i sin nuvarande placering såsom assistentsköterskor. Kommittén har utgått från att en närmare prövning av arbetsuppgifterna för sjuksköterskorna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet kan giva vid handen, att genom inträffade förändringar i organisationen en förskjutning i den ena eller andra riktningen ägt rum beträffande antalet sjuksköterskor med assistentsköterskegöromål. Det förutsattes att direktionen för karolinska sjukhuset ägnar denna fråga sin uppmärksamhet. Kommitténs förslag med avseende å lönegradsuppflyttningar för sjuksköterskor vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet

angiver därför ett på grundval av förenämnda utredning beräknat antal befattningar.

c) *Sjukvårdspersonal vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka.*

Vid statens sinnessjukhus, som äro 24 till antalet, funnos den 1 juli 1946 följande tjänster, tillhörande sjukvårdspersonalen.

	Lönegrad	Antal
Förste uppsyningsman	A 14	21
Första föreståndarinna	A 12	34
Uppsyningsman	A 10	18
Överskötare	A 8	157
Föreståndarinna	A 7	43
Föreståndarinna	Eo 7	24
Skötare	A 6	1 393
Skötare	Eo 6	534
Översköterska	A 6	376
Översköterska	Eo 6	25
Sköterska	A 3	1 663
Sköterska	Eo 3	1 172

I stället för skötare och sköterskor må anställas sjukvårdselever till högst motsvarande antal och med löneförmåner, som medicinalstyrelsen äger bestämma.

Av ovan angivna befattningshavare må tills vidare vid karolinska sjukhusets psykiatriska klinik vara anställda högst 9 ordinarie eller extra ordinarie skötare.

Enligt Kungl. Maj:ts den 30 juni 1939 givna bemyndigande äger sjukhuschefen eller, efter dennes bestämmande, annan överläkare rätt att åt annan befattningshavare bland sjukvårdspersonalen än överskötare eller översköterska uppdraga att särskilt ansvara för handhavandet av sjukvård, förråd m. m. inom viss avdelning vid tillfälligt förfall för överskötare eller översköterska eller vid tider, då överskötare eller översköterska med stöd av fastställd arbetsordning är fri från tjänstgöring å avdelningen. För sådant extra arbete må jämlikt 21 § 2 mom. civila avlöningsreglementet utgå ersättning, som, då så med hänsyn till göromålets omfattning finnes skäligt, må av medicinalstyrelsen bestämmas till lägre belopp än i 1 mom. samma paragraf föreskrives.

Enligt vad kommittén inhämtat från medicinalstyrelsen utgår dylikt »nästanvarsarvode» för närvarande med 120 kronor för år. Antalet sådana arvoden utgör under innevarande budgetår 520, därav 188 till skötare och 332 till sköterskor.

Statens anstalt för fallandesjuka övertogs av staten från och med den 1 juli 1939. Därvid skedde inplacering av sjukvårdspersonalen i lönehänseende med tillämpning av de för de statliga sinnessjukhusen gällande grunderna. För närvarande finnas vid anstalten följande tjänster tillhörande ifrågasvarande personal.

	Lönegrad	Antal
Första föreståndarinna	A 12	1
Föreståndarinna	A 7	1
Skötare	A 6	3
Skötare	Eo 6	2
Översköterska	A 6	5
Översköterska	Eo 6	1
Sköterska	A 3	20
Sköterska	Eo 3	18

I stället för skötare och sköterskor må anställas sjukvårdselever till högst motsvarande antal och med löneförmåner, som medicinalstyrelsen äger bestämma.

Beträffande »nästanvarsarvode» gälla i huvudsak samma regler som vid sinnessjukhusen. Enligt till kommittén lämnade uppgifter äro dessa arvoden för närvarande sex till antalet, nämligen ett till skötare och fem till sköterskor.

Kommitténs förslag i fråga om lönegradsplaceringarna för sjukvårdspersonal vid sinnessjukhusen och statens anstalt för fallandesjuka äro sammanfattningsvis följande: För förste uppsyningsman föreslås oförändrad lönegradsplacering. Första föreståndarinna föreslås uppflyttad två lönegrader till jämställdhet med förste uppsyningsman. Uppsyningsman och föreståndarinna föreslås också erhålla samma lönegrad; förslaget innebär uppflyttning en lönegrad för den förstnämnda och fyra lönegrader för den sistnämnda befattningen. Befattningarna såsom överskötare och översköterska föreslås båda placerade i 9 lönegraden, innebärande en uppflyttning av en lönegrad för den förre och av tre lönegrader för den senare befattningen. Det s. k. »nästanvarsarvode» bör enligt kommitténs mening borttagas och i stället böra införas särskilda tjänster såsom förste skötare och första sköterska i 8 respektive 7 lönegraden. Slutligen föreslås en uppflyttning av en lönegrad för de skötar- och sköterskebefattningar, vilkas innehavare icke åtnjuta »nästanvarsarvode».

Till stöd för förslaget om lönegradsuppflyttning för översköterskorna har kommittén anfört i huvudsak följande.

Den omständigheten att utbildningsfrågan för sjukvårdspersonalen vid de statliga sinnessjukhusen ännu icke fått sin lösning försvårar givetvis ställningstagandet till lönerogleringsfrågan för nämnda personal. Det lär emellertid kunna förutsättas, att denna fråga får sin lösning i sammanhang med en omorganisation av utbildningen vid sjuksköterskeskolorna ävensom att därvid de nuvarande utbildningsvägarna komma att i viss utsträckning samordnas.

Med utgångspunkt från rådande förhållanden och under angiven förutsättning ansluter sig kommittén till tjänsteförteckningssakkunnigas uppfattning, att översköterskorna vid de statliga sinnessjukhusen i lönehänseende böra jämnställas med sjuksköterskor å vård- eller specialavdelning vid kroppssjukhusen, och får alltså föreslå att förstnämnda befattningshavare hänföras till lönegraden A 9 eller Eo 9. Enligt kommitténs mening är en sådan jämställdhet motiverad såväl med hänsyn till arbetsuppgifterna som rekryterings-

förhållandena. Kommittén har således i likhet med tjänsteförtecknings-sakkunniga icke kunnat dela den i olika sammanhang uttalade uppfattningen, att sjuksköterskorna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet på grund av att dessa sjukhus vore undervisningssjukhus borde erhålla annan löneställning än sjuksköterskor vid andra sjukhus. Den undervisningsverksamhet för blivande läkare, som bedrivs vid förstnämnda sjukhus, lär knappast kunna medföra att de vid sjukhusen verksamma sjuksköterskornas arbetsuppgifter bliva mer kvalificerade.

För närvarande innehas ett antal översköterskebefattningar vid sinnessjukhusen av icke lasarettutbildad personal. Det bör givetvis övervägas, huruvida dessa befattningshavare vid en generell höjning av lönegradsplaceringen för ifrågavarande tjänster — verkställd under åberopande bland annat av de krav i fråga om utbildning, som ställas på sjuksköterskor — böra bli innehavare av de nya tjänsterna, särskilt som skillnaden i löneställning enligt förslaget i detta fall icke skulle bli oväsentlig. Kommittén har dock för sin del funnit lämpligast, att samtliga innehavare av översköterskebefattningar, vilka icke kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder, uppflyttas i lönehänseende.

Lönegradsförhöjningen för översköterarna motiveras av kommittén med att dessa befattningshavare även i fortsättningen böra vara jämställda med överkonstaplarna vid fångvårdsanstalterna. Kommittén anför bland annat:

Översköterarna vid sinnessjukhusen äro för närvarande placerade i lönegrad A 8, d. v. s. två lönegrader högre än översköterskorna. En uppflyttning av överskötarbefattningarna i lönegraden A 9 borde givetvis i princip förutsätta, att lika krav på föregående utbildning i sjukvård uppställdes för överskötare och översköterska. Detta låter sig emellertid ej göra så länge motsvarande utbildningsmöjligheter för den manliga personalen ej finnas. För en placering i denna lönegrad tala emellertid andra skäl, nämligen 1946 års riksdags beslut i fråga om löneställningen för bevakningspersonalen inom fångvården m. fl. Löneutredningen för fångvårdspersonalen uttalade visserligen, att den löneskillnad mellan fångvårdens och sinnessjukhusens motsvarande befattningshavare, vilken skulle uppkomma vid bifall till utredningens förslag, vore befogad. Kommittén kan icke dela denna uppfattning. Enligt kommitténs mening måste nämligen de uppgifter, som åvila personalen vid sinnessjukhusen i olika avseenden, anses lika kvalificerade som arbetsuppgifterna för motsvarande personal inom fångvården. Löneutredningen för fångvårdspersonalen hade framhållit, att genom de förändringar i fångvårdsarbetet, som voro en följd av de senaste årtiondenas reformer på förevarande område, större fordringar kommit att ställas på personalen än tidigare, då behandlingen av de intagna var mera schematisk och i allmänhet bunden vid stränga krav på de intagnas isolering. Med fog kan göras gällande att samma utveckling successivt ägt rum inom sinnessjukvården och att allt större vikt lagts vid den individuella behandlingen av de sinnessjuka. Det är ej heller vid sinnessjukhusen blott fråga om en vaktjänstgöring — redan den i och för sig krävande. Även av sinnessjukhusens vårdpersonal fordras positiva insatser, som om de skola leda till resultat förutsätta en stor fond av sjukvårdstekniskt kunnande och psykologisk skolning. Det gäller för personalen att på ett rätt sätt umgås med de sjuka samt understödja och fullfölja läkarnas intentioner. Under senare tid ha dessutom allt flera medicinska behandlingsmetoder kommit till användning vid sinnessjukhusen. Dessa behandlingsmetoder kräva givetvis personalens medverkan och medföra krav på vidgad uppmärksamhet och tillsyn. Göres motsvarande jämförelse med personalen vid anstalterna å Bona, Svartsjö och Venngarn framstår det än

tydligare, att en uppflyttning av sinnessjukhusens vårdpersonal ej torde kunna undvikas.

Beträffande förslaget om borttagande av »nästansvarsarvodet» och inrättande av särskilda tjänster såsom förste skötare och första sköterska påpekar kommittén till en början, att ett förslag av samma innebörd tidigare framlagts av tjänsteförteckningssakkunniga för statens sinnessjukhus. Därefter anför kommittén:

Kommittén måste ställa sig tveksam i fråga om lämpligheten av att inrätta befattningar av nu angivet slag innan frågan om utbildningen av sinnessjukvårdspersonalen blivit löst och innan resultatet av statens sjukhusutrednings arbete föreligger. Denna utredning, vilken tillsatts av statsrådet och chefen för socialdepartementet den 14 maj 1943, har nämligen till uppgift att biträda med fortsatt utredning rörande möjligheterna att — utan försämring av vårdresultatet — genom rationalisering begränsa driftkostnaderna vid sådana sjukhus, för vilkas drift staten, landstingen eller städerna utanför landsting i sista hand svara. Från sjukhusutredningen har emellertid under hand uppgivits, att de förändringar beträffande organisationen av sjukvårdsarbetet vid sinnessjukhusen, som på grundval av den av dem verkställda utredningen kunde komma att framläggas, såvitt kunde bedömas, icke borde utgöra hinder för att i det tidigare berörda syftet inrätta befattningar såsom förste skötare eller första sköterska. Vid sådant förhållande har kommittén icke velat frågå tjänsteförteckningssakkunnigas förslag om regleringen av nästansvarsbefattningarna. Kommittén förordar således inrättande av tjänster såsom förste skötare, respektive första sköterska.

Med hänsyn till den lönegradsplacering kommittén föreslagit beträffande översköterska vid sinnessjukhus böra befattningarna såsom första sköterska inplaceras i lönegraden A 7 eller samma lönegrad som föreslagits beträffande assistentsköterskor vid kroppssjukhusen. Förste skötare bör enligt kommitténs mening hänföras till lönegraden A 8. För enhållande av befattning såsom första sköterska eller förste skötare torde enahanda kompetensfordringar som för översköterske- respektive överskötarebefattning böra uppställas. I avvaktan på utbildningsfrågans lösning torde emellertid tills vidare nuvarande kompetensfordringar få gälla.

Det i kommitténs hemställan angivna antalet befattningar såsom förste skötare respektive första sköterska är beräknat med utgångspunkt från nu utgående arvoden för nästansvarighet. Kommittén förutsätter att medicinalstyrelsen med hänsyn till de förändringar i fråga om organisationen, som kunna förväntas inträda under budgetåret, närmare angiver antalet erforderliga befattningar.

Till slut torde här få återgivas, vad kommittén uttalat till stöd för förslaget om höjd lönegradsplacering för skötare och sköterskor.

Skötarna äro för närvarande placerade i 6 lönegraden. I anslutning till vad kommittén anför i samband med behandlingen av överskötarnas löneställning får kommittén förordna, att ifrågavarande befattningar placeras i 7 lönegraden, innebärande en reell uppflyttning med en lönegrad och fortsatt likställdhet i lönehänseende med vaktkonstaplarna vid fängvårdsanstalterna.

Sköterskornas utbildning och arbetsuppgifter överensstämja helt med skötarnas. Med hänsyn till den av statsmakterna i olika sammanhang behåddade utredningen av frågan om införande av likalönsprincipen har emellertid kommittén ej ansett sig böra ingå på någon prövning av den inbördes löneställningen mellan manliga och kvinnliga befattningshavare vid sinnes-

sjukhusen. Den genomförda löneregleringen för vaktfruarna vid fångvårdsanstalterna, liksom den föreslagna löneplaceringen av sjukvårdspersonal i ledande ställning och den skärpning i fråga om kompetenskraven, som förutsetts skola genomföras, bör dock enligt kommitténs mening föranleda att sköterskorna placeras i 4 lönegraden.

Beträffande löneställningen för personalen vid statens anstalt för fallandesjuka framhåller kommittén, att denna anstalt tillsammans med statens sinnessjukhus utgör en enhet i personalhänseende och att med hänsyn till arbetsuppgifter eller andra omständigheter skäl icke föreligga för att personalen vid denna anstalt skulle i lönehänseende sättas efter sinnessjukhusens befattningshavare. På grund härav föreslås, att anstaltspersonalens löneställning regleras i överensstämmelse med vad som förordats beträffande motsvarande befattningshavare vid sinnessjukhusen.

d) Kommitténs detaljförslag.

Vad angår de olika detaljförslagen innehåller betänkandet bland annat följande.

Fångvårdsanstalterna.

Uppflyttning av två sjuksköterskor i A 7 till översköterskor i A 9. Av ifrågavarande befattningshavare vore den ena placerad å sinnessjukavdelningen å Håga och den andra å motsvarande avdelning å Långholmen. Båda tjänsternas innehavare hade fullständig sjuksköterskeutbildning. Löneutredningen för viss fångvårdspersonal hade i sitt den 16 november 1945 angivna betänkande uttalat beträffande dessa tjänster, vilka då utgjordes av en första vaktfrubefattning i Eo 6 och en vaktfrubefattning i A 3, att befattningarna enligt vad utredningen kunnat finna fyllde ett stadigvarande behov och borde jämställas med tjänst såsom översköterska vid statliga sinnessjukhus. I anledning härav ombildades befattningarna från och med den 1 juli 1946 till de nuvarande sjuksköterskebefattningarna i A 7. Kommittén föresloge, att befattningarna erhöles samma löneställning och tjänstebestämmelse, som av kommittén föreslagits beträffande motsvarande befattningshavare vid de statliga sinnessjukhusen, d. v. s. under benämningen översköterska uppflyttades till A 9.

Garnisonssjukhusen.

Uppflyttning av ordinarie sjuksköterska i A 7 till översköterska i A 9. Sjuksköterskor och assistentsköterskor vid garnisonssjukhusen vore för närvarande i lönegradshänseende jämställda med motsvarande befattningshavare vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. Kommittén ansåge, att denna likställighet borde bibehållas. I anledning härav förordades bland annat den angivna uppflyttningen.

Statens skolor tillhörande barn- och ungdomsvården.

Uppflyttning av avdelningssköterskan i A 8 till översköterska i A 9. Den tjänst såsom avdelningssköterska i A 8, som för närvarande funnes upptagen i personalförteckningen för skolorna, inrättades vid tillkomsten av Lövhemmet (anstalt för själsligt abnorma manliga skyddshemselever). Innehavaren av befattningen skulle ha genomgått av staten godkänd sjuksköters-

keskola och kurs som medförde behörighet som översköterska vid statens sinnessjukhus. Hon ansvarade närmast under anstaltschefen, som vore läkare, för sjukvården vid hemmet samt förestode hemmets sjuk- och observationspaviljong. Hon biträdde av en skötare. Befattningen vore för närvarande placerad två lönegrader högre än översköterskebefattningarna vid de statliga sinnessjukhusen. Enligt kommitténs mening vore emellertid de arbetsuppgifter och det ansvar, som åvilade ifrågavarande befattningshavare icke av sådan art, att en högre löneställning än för avdelningssköterska vid kroppssjukhus eller översköterska vid sinnessjukhus kunde vara motiverad. Den omständigheten, att ifrågavarande sjuksköterska hade en särskild ansvarsställning såsom varande enda sköterska vid anstalten, motvägdes enligt kommitténs mening därav, att sjukavdelningen hade en förhållandevis ringa omfattning och att anstaltens chef vore läkare. Kommittén förordade därför, att avdelningssköterskan vid Lövstahemmet inordnades i lönegraden A 9 under tjänstebenämningen översköterska.

Statens sinnessjukhus.

Löneställningen för den ordinarie sjukvårdspersonalen. För denna fråga har redogjorts i det föregående under c).

Bibehållande av hantverksföreståndare i A 10 och A 8, slöjdföreståndare i A 8, hantverkare i A 6 samt sömmerskor och väverskor i A 3 vid oförändrad löneställning. Frågan om löneställningen för här ifrågavarande personal hade varit föremål för prövning vid 1945 års riksdag (prop. 241, riksd. skr. 424) efter utredning och förslag av tjänsteförteckningsakkunniga för statens sinnessjukhus. Därefter hade intet annat av beskaffenhet att kunna påverka denna fråga inträffat, än att fångvårdspersonalen uppflyttats en lönegrad av 1946 års riksdag. Kommittén hade vid sådant förhållande icke ansett sig ha anledning att upptaga frågan om hantverksföreståndarnas och slöjdföreståndarnas lönegradsplacering till någon mera ingående omprövning utan endast övervägt, huruvida den förändrade löneställningen för fångvårdspersonalen borde — i anslutning till vad kommittén föreslagit beträffande vårdpersonalen — föranleda ändring i 1945 års riksdags beslut. Personalorganisationen å fångvårdsanstaltens verkstäder utgjordes efter den 1 juli 1946 av yrkesmästare i 13, 11 och 9 lönegraderna samt vaktkonstaplar i 7 lönegraden, medan hantverksföreståndare och hantverkare vid sinnessjukhusen vore placerade i 10 och 8, respektive 6 lönegraden. Verkstäderna vid fångvårdsanstaltens dreves med de intagna såsom arbetskraft i betydande omfattning och hade givits en förhållandevis rationell organisation. Yrkesmästare och vaktkonstaplar fungerade här såsom arbetsledare och övervakare för de intagna. Vid sinnessjukhusen auställda hantverksföreståndare och hantverkare vore i allmänhet i första hand avsedda för tillgodoseende av sjukhusens behov av arbetskraft för reparation och underhåll även om till deras hjälp patienter i begränsad utsträckning kunde ställas till förfogande. Någon verkstadsdrift i egentlig mening förekomme regelmässigt icke. Med hänsyn till vad sålunda anförts hade kommittén kommit till den uppfattningen, att arbetsuppgifterna för här ifrågavarande befattningshavare vid fångvårdsanstaltens och sinnessjukhusen företedde så väsentliga olikheter, att 1946 års riksdagsbeslut i fråga om fångvårdspersonalen icke kunde tagas till intäkt för en generell uppflyttning av hantverksföreståndarna och hantverkarna vid sinnessjukhusen. Enligt vad kommittén inhämtat bedrevs emellertid inom sinnessjukvården försök att i samband med en vidgad arbetsterapi få till stånd en i möjligaste mån efter rationella grunder organiserad hantverksrörelse. Denna

fråga torde jämväl övervägas av statens sjukhusutredning. En utveckling i denna riktning kunde givetvis medföra, att frågan om inrättande av högre tjänster för hantverksföreståndare kunde bli aktuell. I den mån så bleve fallet torde medicinalstyrelsen i vanlig ordning ha att vidtaga därav påkallade åtgärder för åstadkommande av erforderlig ändring i personalorganisationen. — Icke heller beträffande de övriga av här angivna befattningshavare kunde kommittén finna, att sådana likheter med förhållandena vid fångvårdsanstalterna förelåge, att löne regleringen för personalen vid nämnda anstalter borde i och för sig påverka lönesättningen för sinnessjukhusens personal.

Statens anstalt för fallandesjuka.

Löneställningen för sjukvårdspersonalen. För denna fråga har redogjorts i det föregående under c).

Bibehållande av en hantverkare i A 6 samt 4 sömmerskor och väverskor i A 3 vid oförändrad löneställning. Då kommittén behandlat dessa frågor i samband med motsvarande frågor beträffande sinnessjukhusens personal, gäller som motivering för kommitténs ställningstagande vad i det föregående återgivits i fråga om nämnda personal.

Statens sjuksköterskeskola.

Uppflyttning av föreståndarinnan i A 17 till föreståndare i A 19. Styrelsen för skolan hade i skrivelse till kommittén hemställt om förhöjd lönegradsplacering för föreståndarinnan och därvid gjort vissa jämförelser med befattningar, vilka vore förenade med arbetsuppgifter, som enligt styrelsens mening kunde jämställas med dem, som åvilade föreståndarinnan. Kommittén ansåge, att skäl förelåge för uppflyttning av föreståndarinetjänsten och föreslog, att den hänfördes till 19 lönegraden under benämningen föreståndare.

Uppflyttning av en biträdande instruktionssköterska i A 9 till instruktionsköterska i A 11. Bibehållande av övriga instruktionssköterskor och biträdande instruktionssköterskor vid oförändrad löneställning. Vid skolan funnes för närvarande en ordinarie och en extra ordinarie instruktionssköterska i 15 lönegraden samt en ordinarie och en extra ordinarie biträdande instruktionssköterska i 9 lönegraden. Till samtliga dessa befattningar kunde endast antagas personer med genomgången sjuksköterskeutbildning. Vid besök å skolan hade kommittén inhämtat, att en av instruktionssköterskorna i 15 lönegraden hade visst huvudansvar i fråga om undervisningen vid skolan. Hon verkställde schemauppläggningsen och handhade en stor del av framför allt den teoretiska undervisningen. Den andra instruktionssköterskan undervisade i hälsovård och sociala ämnen samt planerade och övervakade elevernas praktiska utbildning. En av de biträdande instruktionssköterskorna handhade viss del av den praktiska undervisningen samt översåge vissa praktiska arbetsprov. Arbetsuppgifterna för den andra biträdande instruktionssköterskan låge mera på det husmoderliga planet. Hon ansvarade för inventarier och förråd samt svarade dessutom i första hand för elevernas egen sjukvård. För att bättre kunna hålla kontakten med eleverna undervisade hon ett mindre antal timmar i praktiska ämnen. Arbetsuppgifterna för instruktionssköterskorna måste givetvis — såsom från sjuksköterskeskolan framhållits — avpassas med hänsyn till vederbörandes personliga förutsättningar, och någon bestämd gränsdragning mellan de olika arbetsuppgifter, som skulle utföras å den ena eller den andra befattningen, borde lämpligen icke verkställas. Med hänsyn härtill hade det för kommittén framstått som om den nuvarande skillnaden

i löneställningen mellan instruktionsköterska och den biträdande instruktionsköterska, som i mera avsevärd grad deltog i undervisningen, 6 lönegrader, vore alltför stor. Denna omständighet jämte den föreslagna allmänna höjningen av lönenivån för sjuksköterskeutbildad personal hade föranlett kommittén att förordna, att denna biträdande instruktionsköterska under benämningen instruktionsköterska placerades i lönegraden A 11. Någon anledning att höja löneställningen för den biträdande instruktionsköterska, som endast i mindre omfattning biträdde vid undervisningen, föreläge enligt kommitténs mening icke. Den för instruktionsköterska gällande placeringen i nuvarande lönegrad 15 hade syntts kommittén skälig även i betraktande av den ifrågasatta allmänna höjningen av löneställningen för sjuksköterskor i statlig tjänst.

Statens distriktssköterskeskola.

Uppflyttning av föreståndaren från A 17 till A 19. Uppflyttningen föresloges av det skälet, att enligt kommitténs mening föreståndarna för statens sjuksköterskeskola och statens distriktssköterskeskola borde vara jämställda i lönehänseende.

Karolinska sjukhuset.

Uppflyttning av sjuksköterskorna i A 7 till översköterskor i A 9. För denna fråga har redogjorts i det föregående under b).

Uppflyttning av första föreståndarinnan från A 12 till A 14. Vid inrättandet av denna befattning hade direktionen för sjukhuset föreslagit en placering i A 14 med hänsyn till de betydande arbetsuppgifter, som skulle komma att åvila innehavaren. Såvitt kommittén kunnat finna vore den nuvarande skillnaden i löneställning mellan avdelningssköterska (A 7) och första föreståndarinnan (A 12) väl avvägd. Kommittén ansåge, att samma löneskillnad borde bibehållas i fortsättningen och föresloge därför första föreståndarinnans inplacering i A 14.

Uppflyttning av andra föreståndarinnorna i A 8 till föreståndarinnor i A 11. Innehavaren av en av de tre befattningarna såsom andra föreståndarinna fullgjorde huvudsakligen arbetsuppgifter i samband med sjukhusets förråd och sysal. Kommittén hade varit tveksam, huruvida denna befattningshavare med hänsyn till arbetsuppgifterna även i fortsättningen borde i lönehänseende jämföras med de två övriga föreståndarinnorna i lönegraden A 8. I betraktande av att innehavaren av befattningen även vore avlösare för den föreståndarinnan, som bland annat hade överinseendet över sjukhusbiträdenas tjänstgöringsförhållanden, och med hänsyn tagen jämväl till angelägenheten av att erhålla väl kvalificerad innehavare å befattningen, hade kommittén emellertid stannat vid att förordna att de tre nu berörda befattningarna alltjämt jämfördes i lönehänseende. Vad anginge den lönegradsplacering, som borde givas åt andra föreståndarinnorna, hade kommittén med utgångspunkt från den föreslagna lönesättningen för avdelningssköterskorna och i betraktande av arbetsuppgifterna funnit en placering i lönegraden A 11 skälig.

Bibehållande av sjukgymnasterna i A 9 vid oförändrad löneställning. Vid karolinska sjukhuset finnes tre ordinarie och tre extra ordinarie sjukgymnaster, alla i 9 lönegraden. Sjukgymnaster vid sjukhusen verkställde av läkarna vid vederbörande lasarett föreskriven sjukgymnastisk behandling av olika slag samt förde av behandlingen betingade anteckningar. De vid karolinska sjukhuset anställda sjukgymnasterna fullgjorde samtidigt arbete såsom instruktionsgymnaster i samband med den till sjukhuset förlagda undervisningen vid gymnastiska centralinstitutet. I denna egenskap utginge till

dem särskilda arvoden ur avlöningsstaten för gymnastiska centralinstitutet, ett å 1 700 kronor till en förste instruktionsgymnast och fem å 1 100 kronor till de övriga. Kommittén framhölle att, under förutsättning att avdelnings-sköterska vid statligt sjukhus i enlighet med vad kommittén föreslagit komme att placeras i lönegrad A 9, skulle med oförändrad lönegradsplacering för sjukgymnasterna vid de statliga undervisningsjukhusen nämnda befattningshavare bliva jämställda med avseende å löneförmånerna med den avvikelser, att de vid karolinska sjukhuset anställda sjukgymnasterna utöver den fasta lönen åtnjöte särskild ersättning i egenskap av instruktionsgymnaster. Enligt kommitténs mening kunde en sådan likställighet i lönegradshänseende vara motiverad med hänsyn till såväl utbildningsförhållanden som arbetsuppgifter. Kommittén hade därför stannat vid att icke förorda någon ändring beträffande lönegradsplacering eller särskilt utgående ersättningar till sjukgymnasterna vid karolinska sjukhuset.

Bibehållande av reparatörerna i A 8 vid oförändrad löneställning. Reparatorerna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet hade under tiden 1 juli 1937—30 juni 1945 tillhört 7 lönegraden. Efter förslag av allmänna lönenämnden — som den 22 september 1944 erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag beträffande lönegradsplacering för montörer och reparatörer vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet — hade reparatörerna vid dessa sjukhus av 1945 års riksdag uppflyttats till 8 lönegraden. Kommittén hade vid jämförelse med motsvarande befattningar inom statsförvaltningen icke kunnat finna motiv för ändring av den av 1945 års riksdag beslutade löneställningen. I likhet med lönenämnden i dess utredning hade kommittén således ej heller funnit tillräckliga skäl föreligga för att en av reparatörsbefattningarna vid karolinska sjukhuset skulle placeras i högre löneställning än övriga reparatörstjänster. Kommittén hade vid besök å sjukhuset erfarit, att reparatörerna arbetade självständigt och att behov av en speciell arbetsledare för dessa befattningshavare icke vore för handen.

Bibehållande av hantverkarna i A 6 vid oförändrad löneställning. Dessa befattningar hade tillhört 6 lönegraden alltifrån sin tillkomst år 1937, men deras innehavare hade intill den 1 juli 1945 benämnts förste eldare. Tjänstebenämningssändringen hade föreslagits av allmänna lönenämnden i dess förenämnda utredning hösten 1944. Lönenämnden hade förutsatt, att lönegradsplaceringen skulle vara oförändrad. I propositionen 1945:302 hade chefen för ecklesiastikdepartementet uttalat, att han biträdde lönenämndens förslag att förevarande befattningar skulle med oförändrad lönegradsplacering benämnas hantverkare. Riksdagen hade fattat beslut i enlighet härmed. Kommittén delade den uppfattning, som kommit till uttryck i 1945 års riksdagsbeslut i fråga om berörda befattningars såväl tjänstebenämning som lönegradsplacering.

Uppflyttning av barnmorskorna från A 7 till A 9. Vid karolinska sjukhuset finnes fyra befattningar såsom barnmorska i lönegrad A 7. Befattningar av detta slag inrättades första gången från och med budgetåret 1939/40 och uppfördes då i sistnämnda lönegrad, d. v. s. i samma lönegrad som avdelningssköterskorna. För denna jämställdhet i lönegradshänseende hade icke angivits någon motivering. Kommittén hade emellertid med hänsyn till de arbetsuppgifter, som åvilade barnmorskorna vid karolinska sjukhuset, funnit befogat att denna likställdhet bibehölles även i fortsättningen. Kommittén föreslog alltså, att barnmorskorna uppflyttades till lönegrad A 9.

Uppflyttning av ett ekonomibiträde från A 1 till A 2. Denna befattningshavare hade före den 1 juli 1946 haft tjänstebenämningen kallskänka. Såvitt kommittén kunnat finna borde befattningen i lönehänseende jämställas med

kokerskebefattningarna (ekonomibiträden i 2 lönegraden), och kommittén förordade därför att befattningen inplacerades i lönegrad A 2.

Uppförande av en befattning såsom sjuksköterska i lönegrad A 7 på övergångsstat. Innehavaren av en befattning såsom sjuksköterska i A 7 vid karolinska sjukhuset utnyttjades för närvarande såsom badföreståndare. Vid serafimerlasarettet förestodes badavdelningen av en första baderska i Eo 2. Placeringen i lönegrad A 7 av den befattningshavare vid karolinska sjukhuset, som tjänstgjorde som badföreståndare, syntes kommittén alltför hög, medan däremot någon höjning av löneställningen för första baderskan vid serafimerlasarettet förefölle befogad. Dessa befattningshavare fullgjorde vid respektive sjukhus samma arbetsuppgifter, men badavdelningen vid karolinska sjukhuset vore av större omfattning än samma avdelning vid serafimerlasarettet. Kommittén hade varit tveksam, huruvida icke en differenciering i lönehänseende av befattningarna borde bibehållas, men stannat för att de borde likställas. En högre inplacering i lönesystemet än som för närvarande gällde för befattningen såsom första baderska vid serafimerlasarettet syntes därvid böra komma till tillämpning. Kommittén föresloge, att bägge ifrågavarande befattningar under benämningen badföreståndare uppfördes i lönegrad Eo 3. Vid bifall till kommitténs förslag om sänkning av lönegradsplaceringen av nu nämnd befattning vid karolinska sjukhuset borde en befattning såsom sjuksköterska i lönegrad A 7 vid samma sjukhus uppföras å övergångsstat.

Serafimerlasarettet.

Uppflyttning av sjuksköterskorna i A 7 till översköterskor i A 9. För denna fråga har redogjorts i det föregående under b).

Bibehållande av sjukgymnaster i A 9, reparatörer i A 8 och hantverkare i A 6 vid oförändrad löneställning. Såsom motivering för kommitténs förslag beträffande dessa befattningar gäller detsamma, som enligt det förut återgivna anförts beträffande motsvarande befattningar vid karolinska sjukhuset.

Uppflyttning av föreståndarinnan i A 11 till första föreståndarinna i A 14. Vid bedömande av den jämkning i lönehänseende, som med hänsyn till den allmänna höjningen av sjuksköterskornas löneställning borde ifrågakomma för föreståndarinnan vid serafimerlasarettet, borde enligt kommitténs mening framhållas, att denna föreståndarinna syntes fullgöra samma arbetsuppgifter som dem, vilka åvilade första föreståndarinnan vid karolinska sjukhuset. Den nuvarande skillnaden i löneställning utgjorde allenast en lönegrad. Karolinska sjukhusets storlek kunde visserligen åberopas för att första föreståndarinnebefattningen vid detta sjukhus förbundes med lön enligt högre lönegrad än den, som gällde för föreståndarinnebefattningen vid serafimerlasarettet. Då emellertid i stort sett samma krav måste ställas på innehavarna av båda befattningarna, hade kommittén funnit övervägande skäl tala för att även föreståndarinnan vid serafimerlasarettet placerades i lönegrad A 14.

Uppflyttning av husmodern i A 7 till kontorist i A 9. Husmodern förestode lasarettets förråd av linne-, gång- och sängkläder, förbandsartiklar, möbler m. m. Hon biträdde vid inventeringar och upphandlingar. Nuvarande innehavaren av befattningen vore ej utbildad sjuksköterska. Några sjukvårdande uppgifter vore icke förenade med befattningen. Med hänsyn till arbetsuppgifterna för husmodern hade kommittén funnit skäligt, att befattningshavaren under tjänstbenämningen kontorist hänfördes till lönegraden A 9.

Uppflyttning av tvättföreståndaren från A 5 till A 7. Kommittén erinrade om, att tvättföreståndarna vid de sutton största stalliga sinnessjukhusen från

och med den 1 juli 1945 vore hänfödda till lönegrad A 7. Tjänsteförtecknings-sakkunniga för statens sinnessjukhus hade anfört, att sistnämnda befattningshavare med hänsyn till tvättgodsmängdens omfattning samt till att de hade att handleda patienter icke borde placeras lägre än tvättföreståndarinnan vid karolinska sjukhuset, vilken hänförts till lönegrad A 7. Enligt vad kommittén inhämtat uppginge den årliga tvättgodsmängden vid serafimerlasarettet till ungefär samma kvantitet som vid de största statliga sinnessjukhusen. Vid sådant förhållande hade det syntts kommittén skäligt att tvättföreståndaren vid serafimerlasarettet — trots att icke såsom vid sinnessjukhusen några patienter deltog i arbetet i tvättinrättningen vid lasarettet — hänfördes till lönegrad A 7.

Uppflyttning av snickaren i A 7 till hantverksföreståndare i A 8. Vid lasarettet funnes förutom denna snickare en extra ordinarie snickare i lönegrad Eo 6. Båda snickarna utförde vissa reparations- och underhållsarbeten av byggnader och inventarier. En mindre verkstad funnes. Båda befattningshavarna vore fullt yrkeskunniga. Under sommarmånaderna anställdes dessutom tillfällig personal. Kommittén ansåge skäl föreligga för att den ordinarie snickaren uppflyttades till lönegraden A 8 med tjänstebenenämningen hantverksföreståndare.

Bibehållande av trädgårdsmästaren i A 7 vid oförändrad löneställning. Innehavaren av denna befattning handhade skötseln av sjukhusets parkanläggning och en mindre köksträdgård. Växthus funnes ej. Vintertid ombesörjde vederbörande den yttre renhållningen samt skötte blommor och växter inomhus. Ett trädgårdsbiträde funnes. Enligt kommitténs mening kunde arbetsuppgifterna för här ifrågakarande befattningshavare icke anses lika kvalificerade som de åligganden, vilka i allmänhet ankomme på trädgårdsmästare i lönegraden A 8 vid statens sinnessjukhus. Kommittén kunde därför icke tillstyrka förhöjd löneställning för trädgårdsmästaren vid serafimerlasarettet.

Läroanstalterna för blinda.

Uppflyttning av sjuksköterska i A 7 till översköterska i A 8. Å personalförteckningen för läroanstalterna för blinda funnes från och med den 1 juli 1939 upptagen en befattning såsom sjuksköterska i lönegrad A 7. Befattningen vore tilldelad institutet och förskolan för blinda å Tomtebodå. Innehavaren av befattningen förestode institutets sjukavdelning och skulle ha genomgått av staten godkänd sjuksköterskeskola. I sitt förslag till ordinariesättning av tjänsten hade skolöverstyrelsen dels återgivit ett uttalande av institutets rektor om den stora betydelse som sjukvården vid institutet hade, eftersom det gällde att på alla sätt söka förbättra och rädda förefintliga synrester, dels ock för egen del framhållit, att det vore av största vikt att för ifrågakarande befattning förvärva för uppgiften fullt kvalificerad arbetskraft och att en jämförelse med förhållandena vid dövstumskolorna syntes kunna motivera en högre löneställning för sjuksköterskan vid blindinstitutet än vid dövstumskolorna. Överstyrelsen hade fördenskull sagt sig icke vilja motsätta sig det från vederbörande rektor framförda förslaget, att befattningen som sjuksköterska vid institutet och förskolan placerades i 7 lönegraden.

I yttrande över förslaget hade allmänna civilförvaltningens lönenämnd anfört att, såvitt lönenämnden kunnat finna, den ifrågakarande befattningen med avseende å göromålens art och omfattning i stort sett borde kunna likställas med överskötersketjänsten vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte. Lönenämnden hade därför icke ansett sig böra framställa erinran mot skolöverstyrelsens förevarande förslag. Sedan föredragande de-

partementschefen i samband med anmälan av proposition till 1939 års riksdag angående anslag till läroanstalterna för blinda för budgetåret 1939/40 anslutit sig till den av skolöverstyrelsen och lönenämnden uttalade uppfattningen beslöt riksdagen i enlighet härmed. Kommittén hade för sin del icke kunnat finna, att ifrågakarande sjuksköterskas arbetsuppgifter vore av den art att de kunde jämföras med de uppgifter, som åvilade avdelningsköterskorna å kroppssjukhusen eller översköterskorna på sinnessjukhusen. Å sjukavdelningen vid ifrågakarande anstalt vårdades ett förhållandevis litet antal patienter och i svårare fall remitterades de sjuka till sjukvårdsinrättning. Kommittén föresloge, att ifrågakarande sjuksköterskebefattning hänfördes till lönegraden A 8 under tjänstebenenämningen översköterska.

Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.

Uppflyttning av översköterskan från A 7 till A 9. För behörighet till denna befattning erfordrades att ha avlagt examen vid av staten godkänd sjuksköterskeskola samt att ha någon erfarenhet av sinnessjukvård, laboratorie- och kirurgiskt poliklinikarbete. Översköterskan ansvarade under anstaltens läkare för sjukvårdsarbetet inom anstalten. Hon skulle även organisera vårdpersonalens arbete, svara för och vårda anstaltens sjukvårdsutrustning och efter läkarens föreskrifter ombesörja inköp av läkemedel. Den nuvarande lönegradsplaceringen hade översköterskebefattningen erhållit i anledning av en vid 1937 års riksdag inom andra kamraren väckt motion (nr 493). I denna hade till stöd för yrkandet på befattningens placering i 7 lönegraden anförts, bland annat, att sjukvården vid anstalten vore synnerligen krävande och olikartad, att en tillfredsställande vård av de blinda dövstumma av sköterskan krävde kunnighet i de blindas handalfabet samt att översköterskans arbetsuppgifter närmast torde kunna jämföras med avdelningsförestånderska av 2:a klass vid statligt sinnessjukhus. Riksdagen hade i anledning av vad i motionen anförts ansett sig böra medgiva, att den vid vårdanstalten anställda översköterskan placerades i 7 lönegraden. Med hänsyn till det svårskötta klientel, som vårdades å anstalten, åvilade översköterskan arbetsuppgifter, som enligt kommitténs mening syntes motivera en placering i lönegrad A 9 eller den för översköterska vid statligt sinnessjukhus föreslagna.

Uppflyttning av sjuksköterskan från A 6 till A 7. Denna befattning, som ursprungligen varit en sjuksköterskebefattning i lägre löneställning, omreglerades år 1942 till en befattning såsom assistentsköterska i lönegrad Eo 5, vilken sistnämnda befattning emellertid utbyttes mot den nuvarande sjuksköterskebefattningen i lönegrad A 6 från och med innevarande budgetår. Såsom skäl för utbytet hade bland annat anförts, att genomförd utökning av läkarverksamheten komme att medföra ökat arbete för såväl översköterskan som assistentsköterskan. Sistnämnda sköterska borde frigöras från asylsköterskearbete för att helt kunna ägna sig åt sjukvårdsarbetet. Kommittén föresloge utan närmare motivering sjuksköterskebefattningen uppflyttad till lönegrad A 7.

Dövstumskolorna.

Uppflyttning av sjuksköterskorna i A 6 till översköterskor i A 8. Gällande personalförteckning för dövstumskolorna upptog fem sjuksköterskebefattningar i lönegrad A 6. Befattningarna vore placerade vid dövstumskolorna å Manilla, i Lund, i Vänersborg och i Härnösand samt vid vårdanstalten för dövstumma med komplicerat lyte. Befattningarna å Manilla och i Härnösand hölles i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till frågan om upptagningsskolornas antal och förläggning vakanta och uppehölls medelst för-

ordnande. Sjuksköterskor vore icke anställda vid dövstumskolorna i Örebro, Växjö och Broby.

För behörighet till befattning såsom sjuksköterska vid dövstumskola fördrades att ha genomgått statens sjuksköterskeskola eller av staten godkänd sjuksköterskeskola eller att ha av medicinalstyrelsen förklarats vara i besittning av motsvarande utbildning samt i övrigt äga nödiga förutsättningar för befattningens uppehållande. Befattningarna hade varit hänförliga till 6 lönegraden alltifrån den 1 juli 1938, då staten övertagit ansvaret för dövstumundervisningsväsendets fortsatta uppehållande. Ett förslag av skolöverstyrelsen om befattningarnas uppflyttning till 7 lönegraden från och med budgetåret 1945/46 hade icke vunnit bifall. Såvitt kommittén kunnat finna föreläge knappast fog för att sjuksköterskorna vid dövstumskolorna såsom nu vore fallet skulle vara placerade i lägre lönegrad än sjuksköterskan vid blindinstitutet å Tomtebodas, särskilt som det torde kunna antagas, att efter intensifieringen av hälsovården vid ifrågakvarande anstalter (jfr prop. 221/1945) större krav komme att ställas icke blott på läkarna vid anstalterna utan även på sjuksköterskorna. Vid sådant förhållande hade kommittén funnit sig böra förorda, att sjuksköterskebefattningarna vid dövstumanstalterna i likhet med befattningen som sjuksköterska vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas inordnades i lönegraden A 8. Tjänstebestämmningen föreslages ändrad till översköterska.

Särskilda yttranden av enskilda ledamöter i kommittén.

Vid betänkandet ha fogats särskilda yttranden av vissa av kommitténs ledamöter, vari anförts bland annat följande.

Förslaget om avdelningssköterskors uppflyttning till lönegrad A 9 och motsvarande höjning av övrig sjuksköterskeutbildad personal i förhållande därtill har icke biträts av ledamöterna Anderberg och Höjer. Den förre har ansett, att avdelningssköterskornas höjning borde begränsas till 8 lönegraden, medan den senare ansett den av kommittén föreslagna lönegradsförhöjningen för ringa och för sin del föreslagit avdelningssköterskornas uppflyttning till lönegrad A 12. I båda fallen ha föreslagits motsvarande jämkningar i lönegradsplaceringen för övrig sjuksköterskeutbildad personal.

Ledamoten Höjer har dessutom föreslagit, dels att de sjuksköterskor vid statens uppfostringsanstalt å Bona, vid institutet för blinda å Tomtebodas och vid dövstumskolorna, vilka av kommittén föreslagits placeras i lönegrad lägre än avdelningssköterskorna, måtte placeras i paritet med dessa, dels ock att föreståndarna för statens sjuksköterskeskola och för statens distriktssköterskeskola måtte placeras i lönegrad A 21.

Ledamoten Blomquist har ansett en inplacering av sjukgymnasterna i lönegrad A 10 rättvisare än den av kommittén föreslagna inplaceringen i lönegrad A 9.

Ledamoten Andersson har ansett starka skäl föreligga för en uppflyttning av de i 6 lönegraden placerade hantverkarna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet till befattningar såsom reparatör i lönegrad A 7. Likaså har han uttalat, dels att bärande skäl syntes ha anförts för en uppflyttning av trädgårdsmästaren vid serafimerlasarettet till lönegrad A 8, dels ock att en förhöjd löneställning torde vara motiverad för de för närvarande i 8 lönegraden placerade reparatörerna vid de båda angivna sjukhusen.

Slutligen ha ledamöterna Andersson och Blomquist föreslagit viss generell ytterligare lönegradsförhöjning för den lägre yrkesutbildade kvinnliga ekonomipersonalen.

Yttrandena.

Ur yttrandenas innehåll må följande anföras.

Statskontoret tillstyrker den föreslagna lönegradsplaceringen av sjuksköterskor och har icke framställt erinran mot något annat av de här redovisade förslagen.

En av statskontorets ledamöter har erinrat, att beträffande vissa förvaltningsområden (försvaret och statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården) för närvarande påginge särskilda personalutredningar, vilkas resultat syntes böra avvaktas, innan slutlig ståndpunkt toges till därav berörda avsnitt i kommitténs förslag.

Allmänna lönenämndens majoritet har uttalat, att den funnit sig i huvudsak böra godtaga kommitténs förslag. De för förslaget i dess helhet grundläggande inplaceringarna av de lägst avlönade ekonomibiträderna i 2 lönegraden av den av 1945 års lönekommitté föreslagna löneplan nr 1 och av översköterskorna i lönegrad A 9 föranleda icke någon erinran från lönenämndens sida. Vad angår övriga befattningar, uttalar lönenämnden vidare, har nämnden visserligen i några fall funnit en annan placering än den av kommittén föreslagna kunna ifrågasättas men icke ansett sig ha tillräckliga skäl för ett yrkande på ändring av kommitténs förslag. Lönenämnden ville dock framhålla, att inplaceringen av viss kvinnlig yrkespersonal — kokerska och sömmerska — i 2 lönegraden av löneplanerna A eller Eo i och för sig förefallit lönenämnden väl låg. Vad angår befattningshavarnas benämning har lönenämnden endast ifrågasatt lämpligheten av att ändra sådana yrkesbetonade benämningar som kokerska och sömmerska till ekonomibitråde.

I lönenämnden ha skiljaktiga meningar uttalats av vissa ledamöter. Sålunda har i fråga om den sjuksköterskeutbildade personalens löneställning en ledamot anslutit sig till kommittéledamoten Höjers särskilda yttrande, medan en annan ledamot anslutit sig till kommittéledamoten Anderbergs särskilda yttrande. Åter en annan ledamot av lönenämnden har uttalat, att trädgårdsmästaren vid serafimerlasarettet ej rimligen borde placeras lägre än i lönegrad A 8. Slutligen har ledamoten av lönenämnden J. Andersson hänvisat till att han såsom ledamot i 1944 års lönekommitté dels ensam dels tillsammans med kommittéledamoten Blomquist avgivit särskilda yttranden till kommitténs förslag.

Försvarsväsendets lönenämnds majoritet har, under förutsättning att samma löneställning fastställes för motsvarande befattningar inom civilförvaltningen, lämnat utan erinran förslaget om placering av sjuksköterska vid försvarsväsendet i 7 lönegraden och översköterska i 9 lönegraden. Den omständigheten, att vid garnisonssjukhusen i Karlsborg och Linköping särskild husmoder saknas, talar emellertid enligt lönenämndens mening för att vid dessa sjukhus den översköterska, som tillika har att handha de göromål, vilka eljest skulle ankomma på husmodern, erhåller en högre löneställning. Skulle av organisatoriska skäl denna förhöjda löneställning icke anses böra komma till stånd i form av uppflyttning i högre lönegrad, synes ett särskilt tilläggsarvode böra utgå.

Fångvårdsstyrelsen har tillstyrkt kommitténs förslag att de för närvarande i lönegrad A 7 placerade sjuksköterskorna vid fångvårdsanstalterna skola placeras i 9 lönegraden.

Försvarets civilförvaltning har icke funnit annan anledning till erinran mot kommitténs förslag till lönesättning för den sjuksköterskeutbildade personalen än att civilförvaltningen föreslår, att vid vardera av garnisonssjukhusen i Karlsborg och i Linköping en av befattningarna såsom avdelnings-

sköterska ombildas till befattning såsom föreståndarinna i lönegrad MEo 11. Förslaget i fråga om lönegradsplacering för sjukgymnaster har icke föranlett erinran från civilförvaltningens sida.

Socialstyrelsen har tillstyrkt förslaget om uppflyttning av avdelningssköterskan i lönegrad A 8 vid Lövstahemmet till översköterska i lönegrad A 9 men har förbehållit sig rätt att företaga en omprövning av löneställningen även för denna befattningshavare vid den allmänna översynen av löneställningen för personal vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

Medicinalstyrelsen har i anslutning till den av kommittéledamöterna Andersson och Blomquist gjorda reservationen för sinnessjukhusens och fallandesjukanstaltens del påyrkat uppflyttning från A 2 till A 3 av kokerskor-na vid sådana anstalter, där biträdande köksföreståndare icke finnas. Motsvarande uppflyttning bör enligt medicinalstyrelsens mening ske vid de fyra sekundäravdelningar, där köksföreståndare icke finnas utan deras göromål fullgöras av kokerskan. Ett bifall till detta yrkande skulle föranleda uppflyttning till lönegrad A 3 för elva ekonomibiträden vid statens sinnessjukhus och ett ekonomibitråde vid statens anstalt för fallandesjuka.

I fråga om lönegradsplaceringen för sjuksköterskor har medicinalstyrelsen uttalat, att både det med de statligt anställda kroppssjuksköterskornas arbete förenade ansvaret och rekryteringshänsyn hade enligt styrelsens uppfattning gjort det önskvärt med en högre lönegradsplacering av avdelningssköterska vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet än i 9 lönegraden. På de skäl, som i betänkandet anförts, finner styrelsen sig dock kunna tills vidare godtaga denna placering, vilken onekligen innebär en kännbar förbättring av nuvarande förmåner. Styrelsen förordar alltså att lönekommitténs ifrågavarande förslag provisoriskt genomföres såsom ett minimum, men förbehåller sig att framdeles få inkomma med framställning om höjd löneställning, därest erfarenheterna skulle visa, att denna förbättring icke ger en tillfredsställande rekrytering.

Kommitténs förslag i fråga om lönegradsplaceringen för föreståndarinnor av olika slag vid sjukhus, anstalter och skolor har medicinalstyrelsen ansett sig kunna tillstyrka i samtliga fall med undantag för första föreståndarinnan vid karolinska sjukhuset. På grund av att denna befattning med hänsyn till såväl arbetsuppgifternas kvantitet som deras kvalitet enligt medicinalstyrelsens mening intar en avgjord särställning bland första föreståndarinnor inom svensk statlig sjukvård, har styrelsen föreslagit att befattningen placeras i lönegrad A 16. Vad kommittén i övrigt anført om löneställningen för sjuksköterskor vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet har icke föranlett erinran från medicinalstyrelsens sida.

Beträffande personalen vid de statliga sinnessjukhusen har medicinalstyrelsen förordat kommitténs förslag till lönegradsplacering för översköterskor och överskötare samt förklarat sig icke vilja motsätta sig inrättandet av befattningar såsom förste skötare och första sköterska i de av kommittén föreslagna lönegraderna. Övriga förslag beträffande lönegradsplaceringen för förenämnda personal ha lämnats utan erinran. Medicinalstyrelsen har ej heller framställt någon erinran mot de övriga förslag i betänkandet, som äro av beskaffenhet, att böra här redovisas.

Styrelsen för statens sjuksköterskeskola har icke ansett den föreslagna uppflyttningen av föreståndarinnan i A 17 vid skolan till föreståndare i A 19 tillräcklig utan förklarat, att befattningen borde placeras lägst i lönegrad A 21. Vidare borde tjänstebestämmningen icke bliva föreståndare utan rektor. I motsats till kommittén har styrelsen jämväl ansett, att instruktionssköterskorna i 15 lönegraden borde komma i åtnjutande av en löneförbättring motsvaran-

de den, som vore avsedd att komma övriga befattningshavare med sjuksköterskeutbildning till del. I övrigt ha förslagen lämnats utan erinran.

Direktionen för karolinska sjukhuset har i fråga om avdelnings- och assistentsköterskornas lönegradsplacering anslutit sig till kommitténs förslag. Beträffande tre av föreståndarinnorna föreslår direktionen högre löneställning än vad kommittén förordat, nämligen lönegrad A 16 för första föreståndarinnan vid karolinska sjukhuset, lönegrad A 15 för första föreståndarinnan vid serafimerlasarettet och lönegrad A 12 för den andra föreståndarinnan vid karolinska sjukhuset, som handhar rekryteringen av sköterske- och sjukhusbiträden. Vidare föreslås inrättande av en andra föreståndarinnetjänst i lönegrad A 11 vid vardera sjukhuset.

Kommitténs förslag om oförändrad löneställning för sjukgymnasterna har av direktionen lämnats utan erinran.

Enligt direktionens mening bör trädgårdsmästaren vid serafimerlasarettet uppflyttas till lönegrad A 8 med hänsyn till den yrkesutbildning, som han innehar och som också får anses vara erforderlig för befattningen.

I fråga om kommitténs förslag om nedflyttning av tjänsten som föreståndare för badavdelningen från lönegrad A 7 till lönegrad Eo 3 har direktionen bland annat anfört följande. Medan två baderskor äro anställda vid serafimerlasarettets badavdelning, tjänstgör för närvarande 10 baderskor vid karolinska sjukhusets badavdelning. På grund av den ökning av arbetet därstädes, som hittills uppstått, föreligga framställningar om ökning av detta antal. Under budgetåret 1947/48 kommer arbetet på badavdelningen i samband med den dermatologiska klinikens ibruktagande att undergå en betydande ytterligare utökning, som måste ställa avsevärt ökade krav på avdelningens föreståndarinna. Redan under nuvarande förhållanden är enligt direktionens uppfattning en lönedifferentiering mellan badföreståndarinnorna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet behövlig och behovet härav kommer att ökas, när klientelet från hudkliniken tillkommer. Direktionen, som icke har något att erinra mot den föreslagna lönegradsplaceringen för badföreståndarinnebefattningen vid serafimerlasarettet, måste därför påyrka, att motsvarande befattning vid karolinska sjukhuset bibehålles i lönegrad A 7.

I övrigt har direktionen icke något att erinra mot kommitténs förslag i detta sammanhang. I anledning av förslaget om lönegradsuppflyttning för serafimerlasarettets tvättföreståndare har direktionen dock hemställt om uppflyttning även av föreståndaren för karolinska sjukhusets tvättinrättning från nuvarande A 7 till A 8.

Skolöverstyrelsen har — under förutsättning att avdelningssköterskorna placeras i 9 lönegraden, vilken löneställning överstyrelsen funnit lämpligt avvägd — föreslagit, att även översköterskorna vid läroanstalterna för blinda och dövstumskolorna skola placeras i lönegrad A 9. Med hänsyn till arten och omfattningen av arbetet vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte har överstyrelsen därjämte föreslagit, att översköterskan vid denna anstalt, som av kommittén föreslagits till placering i lönegrad A 9, måtte placeras i lönegrad A 10 och sjuksköterskan vid anstalten i lönegrad A 8.

1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen har förordat, att avdelningssköterska vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet placeras i 11 lönegraden, samt att all annan sjuksköterskeutbildad personal i relation härtill placeras två lönegrader högre än vad i betänkandet föreslagits. Vidare har utbildningskommittén ansett nödvändigt med en ökad differentiering av den högre sjuksköterskepersonalens löner och i detta syfte föreslagit placering av föreståndarna för statens distriktssköterskeskola och statens sjuksköterskeskola i A 21, av första föreståndarinnorna vid karolinska sjukhuset

och serafimerlasarettet i A 20, av föreståndarinna vid karolinska sjukhuset i A 15 samt av instruktionsköterska vid statens sjuksköterskeskola i A 17 och A 13.

Svenska landstingsförbundet har avstyrkt högre lönegradsplacering för sjuksköterskeutbildad och därmed jämställd personal än den, som med giltighet från och med den 1 januari 1947 fastställts för landstingens befattningshavare. Vidare har förbundet framställt erinringar mot förslaget om slopande av de s. k. fasta avdragen för naturaförmåner.

Svenska stadsförbundets styrelse har ävenledes avstyrkt högre löneställning för sjuksköterskeutbildad personal än den, som numera godkänts av svenska landstingsförbundet. Kommitténs förslag beträffande lönegradsplacering för sjukvårdspersonal vid de statliga sinnessjukhusen har styrelsen ansett sig med någon tvekan kunna tillstyrka. Beträffande biträdespersonalen har styrelsen avstyrkt högre löneställning än som enligt det av svenska landstingsförbundet godkända avtalet tillkomme motsvarande personal hos landstingen.

Slutligen ha yttranden över betänkandet ock avgivits av *svensk sjuksköterskeförening, statens sjukhuspersonals förbund, civilförvaltningens personalförbund, svenska barnmorskeförbundet, Sveriges fångvårdsmannaförbund, försvarets civila tjänstemannaförbund* och *kvinnliga legitimerade sjukgymnasters riksförbund*. Särskilda framställningar i ämnet ha även gjorts av avdelning 29 av civilförvaltningens personalförbund, av vissa montörer vid karolinska sjukhuset, av Sveriges läkarförbund och av svenska vanförestaltnernas centralkommitté. I dessa yttranden och framställningar ha i vissa fall framställts yrkanden, som gå utöver vad kommittén ansett sig kunna föreslå.

*Departements-
chefen.*

De två huvudfrågorna i betänkandet äro bestämmandet av den lägsta lönegrad, till vilken vård- och ekonomipersonal skall hänföras, och fastställandet av de lönegrader, i vilka sjuksköterskorna skola placeras. Den förstnämnda frågan berör allenast icke-ordinarie personal och är sålunda i och för sig icke av beskaffenhet att behöva underställas riksdagens prövning. Med hänsyn till frågans stora räckvidd och ekonomiska betydelse har jag emellertid ansett lämpligt att i detta sammanhang redogöra för detta spörsmål. Som förut omförmälts, har kommittén föreslagit att bottenlöneläget skall fixeras till lönegraden Ce 2 i den av 1945 års lönekommitté föreslagna löneplanen nr 1. Det avgörande skälet för detta förslag har varit, att kommittén icke ansett sig kunna föreslå ett lägre löneläge än det, om vilket överenskommelse träffats för motsvarande personal vid landstingens inrättningar. För egen del är jag beredd att acceptera det föreslagna bottenlöneläget och att genomföra en reglering på grundval därav.

I den andra huvudfrågan innebär kommitténs förslag en uppflyttning av avdelnings- och specialsköterskorna två lönegrader till 9 lönegraden samt motsvarande uppflyttning av assistentsköterskor och därmed jämställda sköterskor. Den föreslagna uppflyttningen medför, att avdelningssköterskorna komma att placeras en lönegrad högre än den lönegrad, som är normerande för motsvarande befattningshavare vid landstingens inrättningar enligt den från och med den 1 januari 1947 gällande överenskommelsen mellan svenska landstingsförbundet och vederbörande personalförbund. Med hänsyn till angelägenheten av enhetlighet i lönesättningen på detta område har jag

icke kunnat undgå att finna det tveksamt, om den av kommittén föreslagna högre löneställningen bör fastställas. Emellertid har förslaget lämnats utan erinran av de allra flesta remissmyndigheterna. Sålunda har statskontoret uttalat, att ämbetsverket funnit de anförda skälen för den föreslagna löneförbättringen väl grundade. Även majoriteten inom allmänna lönenämnden har tillstyrkt förslaget. Med beaktande av de anförda skälen för den högre löneställningen och den ståndpunkt, remissmyndigheterna i allmänhet intagit i den föreliggande frågan, har jag icke velat motsätta mig ett genomförande av kommitténs förslag i denna del.

Till kommitténs förslag i fråga om lönegradsplaceringen av sjukvårdspersonal vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka kan jag ansluta mig, liksom ock till förslaget om det s. k. nästansvarsarvodets borttagande och inrättande av nya befattningar såsom förste skötare respektive första sköterska. Kommitténs förslag i fråga om placeringen i lönegrad av de nyinrättade befattningarna föranleder ingen erinran från min sida. I anledning av vad kommittén anfört beträffande kompetensfordringarna för erhållande av befattning såsom förste skötare eller första sköterska får jag framhålla, att det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare prövning fastställa de ifrågavarande kompetensfordringarna.

Vad härefter angår detaljförslagen i fråga om ordinarie tjänster får jag uttala följande. Med hänsyn till vad kommittén anfört angående arbetsuppgifterna för den nuvarande avdelningssköterskan i lönegrad A 8 vid Lövstahemmet synes den pågående personalutredningen vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården icke böra utgöra hinder för ett genomförande nu av den av kommittén föreslagna uppflyttningen av befattningen till översköterska i lönegrad A 9.

I en vid betänkandet fogad reservation har framställts förslag om en bättre löneställning för den yrkesutbildade kvinnliga ekonomipersonalen. Denna fråga berör i huvudsak icke-ordinarie personal, men förslaget avser också 47 kokerskor vid sinnessjukhusen, vilka tidigare varit extra ordinarie tjänstemän i lönegrad Eo 3 men från och med den 1 juli 1945 äro ordinarie i lönegrad A 2. Kommittén har icke funnit sig böra föreslå någon ändring i dessa befattningshavares löneställning. Med hänsyn till den korta tid, som förflutit från ordinariesättningen av befattningarna i fråga, är jag för egen del ej heller beredd att nu föreslå någon ändrad lönegradsplacering.

Kommittén har föreslagit uppflyttning av föreståndartjänsterna vid statens sjuksköterskeskola och statens distriktssköterskeskola till lönegrad A 19. I likhet med vad som avses skola genomföras beträffande vissa jämförliga befattningar i 19 lönegraden, torde nu ifrågavarande föreståndartjänster vid överflyttningen till den nya löneplanen nr 1 böra anses tillhöra lönegrad A 20.

Vid karolinska sjukhuset tjänstgör för närvarande en sjuksköterska i lönegrad A 7 såsom badföreståndare. Kommittén har föreslagit inrättandet av en extra ordinarie tjänst såsom badföreståndare i lönegrad Eo 3 och i samband därmed uppförande på övergångsstat av den ifrågavarande sjuksköterskebefattningen. Direktionen för sjukhuset har gjort erinran mot detta förslag

och på angivna skäl påyrkat, att badföreståndarinnebefattningen vid sjukhuset bibehålles i lönegrad A 7. För egen del anser jag, att direktionen anfört övertygande skäl för sin hemställan, varför jag tillstyrker, att en sjuksköterskebefattning i lönegrad A 7 vid karolinska sjukhuset med oförändrad lönegradsplacering ombildas till befattning såsom badföreståndare.

I anledning av kommitténs förslag om bibehållande vid oförändrad löneställning av reparatörerna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, mot vilket förslag invändningar rests såväl i en vid betänkandet fogad reservation som i remissyttrandet från sjukhusdirektionen, får jag uttala, att jag har för avsikt att under innevarande år föreslå igångsättande av en utredning angående löneställningen för maskinist- och reparatörspersonal i statens tjänst. I avvaktan på resultatet av denna utredning torde kommitténs förslag om oförändrad löneställning böra godtagas.

Trädgårdsmästaren vid serafimerlasarettet, som av kommittén föreslås bibehållen i lönegrad A 7 men i en reservation till betänkandet och i remissyttrandet från direktionen för karolinska sjukhuset föreslås uppflyttad till lönegrad A 8, synes mig skäligen böra uppflyttas till sistnämnda lönegrad.

Beträffande andra ordinarie befattningar än de nu nämnda ansluter jag mig till vad kommittén föreslagit och hemställt.

Som förut påpekats ha i det nu förevarande betänkandet också framlagts förslag om ändrad lönegradsplacering m. m. för ett stort antal befattningar, vilka icke ha den karaktären, att frågan om deras placering i lönegrad bör underställas riksdagen för prövning och fastställelse. I fråga om dessa befattningar torde en reglering böra genomföras i huvudsaklig anslutning till kommitténs förslag.

Frågan om de regler, som böra gälla för löneklassplacering vid övergång från Ek-, U-, V- och MV-löneplanerna till den av 1945 års lönekommitté föreslagna löneplan nr 1, torde få upptagas till prövning i samband med övriga frågor om löneklassplacering enligt det avlöningsreglemente, vartill nämnda lönekommitté skall framlägga förslag.

Hemställan om införande i personalförteckningarna av ifrågavarande ändringar beträffande ordinarie befattningshavare göres i annat sammanhang av vederbörande departementschefer. Därvid beröras även i erforderlig omfattning de ändringar beträffande icke-ordinarie befattningar, som sammanhånga med utredningen.

Över de sålunda i budgetförslaget upptagna ändringarna i lönegradsplaceringar och tjänstebenanämningar har upprättats följande sammanställning. Hänsyn har härvid icke tagits till de förändringar i befattningarnas antal, som icke sammanhånga med den förevarande anställnings- och löneregleringen.

Nuvarande			I budgetförslaget ingående		
antal befattningar	benämning	lönegradsplacement	antal befattningar	benämning	lönegradsplacement
	<i>Fångvårdsanstalterna.</i>			<i>Fångvårdsanstalterna.</i>	
2	Sjuksköterska	A 7	2	Översköterska	A 9
	<i>Garnisonssjukhusen.</i>			<i>Garnisonssjukhusen.</i>	
30	Sjuksköterska	A 7	30	Översköterska	A 9
	<i>Statens skolor tillhörande barn- och ungdomsvården.</i>			<i>Statens skolor tillhörande barn- och ungdomsvården.</i>	
1	Avdelningssköterska	A 8	1	Översköterska	A 9
	<i>Statens sinnessjukhus.</i>			<i>Statens sinnessjukhus.</i>	
21	Förste uppsyningsman	A 14	21	Förste uppsyningsman	A 14
34	Första föreståndarinna	A 12	34	Första föreståndarinna	A 14
18	Uppsyningsman	A 10	18	Uppsyningsman	A 11
157	Överskötare	A 8	157	Överskötare	A 9
43	Föreståndarinna	A 7	43	Föreståndarinna	A 11
1393	Skötare	A 6	{ 166	Förste skötare	A 8
			{ 1227	Skötare	A 7
376	Översköterska	A 6	376	Översköterska	A 9
1663	Sköterska	A 3	{ 332	Första sköterska	A 7
			{ 1331	Sköterska	A 4
	<i>Statens anstalt för fallandesjuka.</i>			<i>Statens anstalt för fallandesjuka.</i>	
1	Första föreståndarinna	A 12	1	Första föreståndarinna	A 14
1	Föreståndarinna	A 7	1	Föreståndarinna	A 11
			{ 1	Förste skötare	A 8
3	Skötare	A 6	{ 2	Skötare	A 7
5	Översköterska	A 6	5	Översköterska	A 9
20	Sköterska	A 3	{ 5	Första sköterska	A 7
			{ 15	Sköterska	A 4
	<i>Statens distriktssköterskeskola.</i>			<i>Statens distriktssköterskeskola.</i>	
1	Föreståndare	A 17	1	Föreståndare	A 20
	<i>Statens sjuksköterskeskola.</i>			<i>Statens sjuksköterskeskola.</i>	
1	Föreståndarinna	A 17	1	Föreståndare	A 20
1	Biträdande instruktionssköterska	A 9	1	Instruktionssköterska	A 11
	<i>Karolinska sjukhuset.</i>			<i>Karolinska sjukhuset.</i>	
1	Första föreståndarinna	A 12	1	Första föreståndarinna	A 14
3	Andra föreståndarinna	A 8	3	Föreståndarinna	A 11
			{ 121	Översköterska	A 9
155	Sjuksköterska	A 7	{ 33	Sjuksköterska	A 7
			{ 1	Badföreståndare	A 7
4	Barnmorska	A 7	4	Barnmorska	A 9
1	Ekonomibitråde	A 1	1	Ekonomibitråde	A 2

Nuvarande			I budgetförslaget ingående		
antal befattningar	benämning	lönegradsplacement	antal befattningar	benämning	lönegradsplacement
	<i>Serafimerlasarettet.</i>			<i>Serafimerlasarettet.</i>	
1	Föreståndarinna	A 11	1	Första föreståndarinna.....	A 14
60	Sjuksköterska	A 7	{45	Översköterska.....	A 9
			{15	Sjuksköterska	A 7
1	Husmoder	A 7	1	Kontorist.....	A 9
1	Snickare	A 7	1	Hantverkstföreståndare.....	A 8
1	Trädgårdsmästare	A 7	1	Trädgårdsmästare	A 8
1	Tvättföreståndare	A 5	1	Tvättföreståndare	A 7
	<i>Läroanstalterna för blinda.</i>			<i>Läroanstalterna för blinda.</i>	
1	Sjuksköterska	A 7	1	Översköterska.....	A 8
	<i>Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.</i>			<i>Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.</i>	
1	Översköterska.....	A 7	1	Översköterska.....	A 9
1	Sjuksköterska	A 6	1	Sjuksköterska	A 7
	<i>Dövstumskolorna.</i>			<i>Dövstumskolorna.</i>	
5	Sjuksköterska	A 6	5	Översköterska.....	A 8

4. Vissa andra lönefrågor.

Lönerna för statsrådets ledamöter. Sedan den 1 januari 1922 åtnjuta statsrådets ledamöter lön med följande belopp, nämligen statsministern 24 000 kronor jämte lönefyllnad å 6 000 kronor, ministern för utrikes ärendena 30 000 kronor samt övriga statsråd 24 000 kronor. Ministern för utrikes ärendena åtnjuter jämväl förmånen av fri boställslägenhet i utrikesministerhotellet jämte representationsbidrag å 20 000 kronor. Härjämte åtnjuta ledamöterna av statsrådet dyrtidstillägg och kristillägg samt provisoriskt lönetillägg. De sammanlagda löneförmånerna uppgå vid indexläget för fjärde kvartalet 1946 för flertalet statsråd till 28 322 kronor 40 öre för år.

Vid budgetarbetet har ansetts önskvärt, att lönerna till statsrådets ledamöter omregleras i syfte att å desamma i stället för dyrtids- och kristillägg samt provisoriskt lönetillägg skall utgå rörligt tillägg efter samma grunder som enligt den allmänna löneregleringen för statens tjänstemän. Med utgångspunkt från att nuvarande löneläge för statsråden bör i stort sett bibehållas, torde lönen för samtliga statsråd utom ministern för utrikes ärendena böra fastställas till 27 600 kronor för år, vilket belopp kommer att utgå enligt 21 löneklassen å den nya löneplan 2. Å nämnda belopp skulle vid nuvarande indexläge utgå rörligt tillägg efter sex procent med 864 kronor för år, varigenom de sammanlagda förmånerna skulle uppgå till 28 464 kronor för år. Till statsministern bör härutöver utgå lönefyllnad med 6 000 kronor. Lönen

till ministern för utrikes ärendena bör fastställas till 33 600 kronor jämte rörligt tillägg, vartill kommer boställsförmån och representationsbidrag enligt vad som för närvarande gäller.

Bortsett från bestämmelser i gällande författningar om rörliga tilläggsförmåner finnas icke några särskilda föreskrifter meddelade i fråga om statsrådets löner. I detta hänseende ifrågasättes icke någon ändring i förevarande sammanhang.

Den förordade omregleringen av lönerna för statsrådets ledamöter bör genomföras från och med den 1 juli 1947. Härav föranledda anslagsäskanden torde få framläggas under vederbörande huvudtitlar.

Vissa verkschefslöner. För närvarande tillhöra verkscheferna i allmänhet antingen löneplan B eller löneplan C, beroende på om befattningen tillsättes genom fullmakt eller medelst förordnande för viss tid. Löneläget för dessa båda slag av befattningar skiljer sig därigenom att förordnandetjänsterna genomgående äro förenade med tvåusen kronor högre lön än motsvarande fullmaktstjänster. Denna löneskillnad har ansetts påkallad med hänsyn till den lösare anställningsform, som tillsättning med förordnande i allmänhet innebär. Med tiden har emellertid, särskilt till följd av den relativa sammanpressning av löneskalan som ägt rum, löneställningen för verkscheferna i fullmaktställning kommit att framstå såsom mindre tillfredsställande. Samtidigt har utvecklingen givit vid handen, att olikheten i anställningsform icke har sådan reell innebörd i fråga om verkschefsbefattningarna, att den bör föranleda en skillnad i löneställningen för dessa tjänster. Från dessa utgångspunkter har vid budgetarbetet en förbättring ansetts böra genomföras från och med nästa budgetår i löneställningen för de verkschefer, som för närvarande åtnjuta lön enligt löneplan B. Denna förbättring synes böra åstadkommas genom att verkschefsbefattningarna i lönegraderna B 1 och B 2 uppflyttas till närmast högre lönegrader samt i lönegrad B 3 erhålla samma löneställning som förordnandetjänsterna i nuvarande lönegraden C 12. Härvid bör dock icke någon ändring ske av själva anställningsformen för de berörda befattningarna.

I överensstämmelse med det anförda har en uppflyttning från lönegraden B 1 till B 2 ansetts böra genomföras för följande verkschefstjänster, nämligen befattningarna såsom myntdirektör, riksantikvarie, riksbibliotekarie, överintendent vid nationalmuseum samt överdirektör och chef för Sveriges geologiska undersökning. Beträffande befattningen som föreståndare för statens bakteriologiska laboratorium kan något förslag icke för närvarande framläggas.

En uppflyttning till lönegrad B 3 bör genomföras beträffande riksarkivarie-tjänsten samt befattningarna som överdirektör och chef för fångvårdsstyrelsen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, statistiska centralbyrån samt kontrollstyrelsen.

Samma löneställning som för förordnandetjänsterna i nuvarande lönegrad C 12 bör tillkomma president i hovrätt, dock att presidenten i Svea hovrätt

har ansetts böra i lönehänseende likställas med justitie- och regeringsråd. Befattningen såsom president i kammarrätten synes böra i lönehänseende likställas med generaldirektörsbefattning. Den bör således placeras i samma löneställning som förordnandetjänst i nuvarande lönegraden C 12. Samma löneställning bör vidare tillkomma följande fullmaktstjänster, nämligen befattningarna såsom ordförande och chef för försäkringsrådet, generaldirektör och chef för kammarkollegiet och för statskontoret samt generallotsdirektör och chef för lotsverket. Motsvarande förbättring av löneställningen har ansetts böra genomföras även för vissa befattningar inom utrikesförvaltningen. De tjänster, varom här är fråga, äro kabinettssekreteraren samt fyra sändebud, företrädesvis vid beskickningarna i London, Moskva, Paris och Washington. I fråga om löneställningen för justitiekanslern samt cheferna för riksräkenskapsverket och lantmäteristyrelsen torde något förslag icke nu böra framläggas med hänsyn till pågående organisationsutredningar. Ej heller beträffande befattningen som generaldirektör och chef för skolöverstyrelsen kan något förslag för närvarande framläggas.

Hemställan om de förordade ändringarna göres av vederbörande departementschefer under de olika huvudtitlarna.

5. Anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

I riksstatsförslaget för nästa budgetår upptagas kommittéanslagen till i huvudsak oförändrade belopp. Ändringarna i förhållande till innevarande budgetår framgå av följande tablå, vari även redovisas de förstärkningar av vissa anslag, som redan anvisats eller i annat sammanhang denna dag äskas å tilläggsstat.

Huvudtitel	Anvisat å riksstaten 1946/47 Kronor	Beviljad eller äskad förstärkning å tilläggs- stat I eller II 1946/47 Kronor	Summa 1946/47 Kronor	Äskade belopp i statsverks- propositio- nen 1947/48 Kronor
Justitiedepartementet	425 000	—	425 000	425 000
Utrikesdepartementet	15 000	—	15 000	15 000
Försvarsdepartementet	350 000	—	350 000	350 000
Socialdepartementet	800 000	500 000	1 300 000	800 000
Kommunikationsdepartementet	250 000	200 000	450 000	250 000
Finansdepartementet	500 000	300 000	800 000	500 000
Ecklesiastikdepartementet	600 000	600 000	1 200 000	800 000
Jordbruksdepartementet	475 000	125 000	600 000	500 000
Handelsdepartementet	400 000	—	400 000	500 000
	3 815 000	1 725 000	5 540 000	4 140 000

I föregående års redogörelse för kommittéanslagen framhölls att de alltmer stegrade kostnaderna för den statliga utredningsverksamheten finge tillskrivas det förhållandet, att den allmänna politiska och ekonomiska utveckling-

en aktualiserat ett flertal utredningsfrågor av stor räckvidd. Vidare erinrades om den fördyring av utredningsarbetet, som blivit en följd av lönenivåns uppgång. Tilläggas må, att den uppräknade av kommittéarvodena som befunnits nödvändig och företagits i den nya kommittékungörelsen samt de av 1946 års riksdag beslutade höjda traktamentsersättningarna i allmänna resereglementet i sin mån stegra utredningskostnaderna.

Genom beslut den 21 december 1945 bemyndigades chefen för finansdepartementet tillkalla en utredningsman att biträda med översyn av kommittéväsendet. Huvudsyftet med denna översyn var att främja utredningsväsendets effektivitet. Resultatet av den sålunda verkställda granskningen har framlagts i en av utredningsmannen, borgmästaren K. E. Rosander, den 28 september 1946 avgiven promemoria. Utredningsmannen har till granskning upptagit samtliga vid 1946 års ingång bestående kommittéer och utredningar. I enlighet med givna direktiv har vid den verkställda översynen tyngdpunkten lagts vid frågan om samordnande av olika kommittéutredningar samt spörsmålet, huruvida förutsättningarna för skilda utredningar kunde ha bortfallit eller förskjutits på grund av ändrade förhållanden, som inträtt efter utredningarnas tillsättande. I förstnämnda hänseende har utredningsmannen konstaterat, att flertalet utredningars arbetsuppgifter antingen varit helt avgränsade från övriga pågående utredningars uppgifter samt att i sådana fall, där arbetsuppgifterna gränsat till, ägt samband med eller i ett eller annat avseende varit beroende av inom annan utredning pågående undersökningar, erforderliga åtgärder vidtagits för åstadkommande av samordning av de skilda kommittéernas verksamhet. I några fall har utredningsmannen funnit särskilda åtgärder påkallade med hänsyn till att förutsättningarna för utredningsuppdragen bortfallit eller ändrats. Av sådan anledning har utredningsmannen föreslagit upphörande av ett tjugotal utredningar. Såsom av årets riksdagsberättelse framgår har Kungl. Maj:t i fråga om dessa kommittéer meddelat beslut i enlighet med utredningsmannens förslag.

Med ledning av under granskningen vunna erfarenheter har utredningsmannen vidare framlagt vissa allmänna synpunkter och förslag i fråga om åtgärder för att i fortsättningen ernå ökad planmässighet och effektivitet på kommittéväsendets område. Utredningsmannen har därvid bland annat upptagit ett tidigare väckt förslag om inrättande av ett särskilt organ inom Kungl. Maj:ts kansli med uppgift att, till tjänst för departementen vid utredningars igångsättande och för pågående kommittéutredningar, verka samordnande inom hela det statliga utredningsarbetet. Utredningsmannen har understrukit, att den starka ansvällningen av utredningsapparaten högst väsentligt ökat svårigheterna att överblicka och sammanhålla de olika utredningarna, varför den ifrågasatta avdelningen inom Kungl. Maj:ts kansli borde komma till stånd.

För egen del anser jag i likhet med utredningsmannen, att ett samordnande och övervakande organ skulle ha en uppgift att fylla inom kommittéväsendet. Då emellertid frågan om konstruktionen av och de närmare arbetsformerna för ett dylikt organ behöver ytterligare övervägas, får jag här inskränka mig till att anmäla vad i ärendet förekommit.

6. För flera huvudtitlar gemensamma anslagsberäkningar.

Ersättning till statens allmänna fastighetsfond. I annat sammanhang denna dag anmäles förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond. Erforderliga anslag till ersättning till fastighetsfonden beräknas därvid till sammanlagt 23 910 000 kronor. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att under respektive huvudtitlar anmäla dessa ersättningsanslag, vilka enligt vad av statförslaget framgår böra upptagas till följande belopp.

Andra huvudtiteln:		
Ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond	Kronor 617 000	Kronor
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	356 000	973 000
Tredje huvudtiteln:		
Ersättning till utrikesdepartementets delfond	950 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	199 000	1 149 000
Fjärde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	50 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	514 000	564 000
Femte huvudtiteln:		
Ersättning till medicinalstyrelsens delfond	4 098 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	3 396 000	7 494 000
Sjätte huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	245 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	871 000	1 116 000
Sjunde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	702 000	
Ersättning till generaltullstyrelsens delfond	114 000	816 000
Åttonde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	29 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	6 169 000	
Ersättning till Uppsala universitets delfond	910 000	
Ersättning till Lunds universitets delfond	438 000	
Ersättning till karolinska sjukhusets delfond	923 000	8 469 000
Nionde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		1 585 000

Tionde huvudtiteln:	Kronor	Kronor
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	914 000	
Ersättning till lotsstyrelsens delfond	298 000	1 212 000

Elfte huvudtiteln:

Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	416 000
--	---------

Fjortonde huvudtiteln:

Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	116 000.
--	----------

Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark. I enlighet med de grunder, som av 1939 års lagtima riksdag godkänts, äro i riksstaten för innevarande budgetår under andra, femte, åttonde och nionde huvudtitlarna uppförda särskilda förslagsanslag till ersättning åt statens domäners fond för sådan å fonden bokförd egendom, som disponeras för vissa för domänstyrelsens verksamhet främmande ändamål, såsom fångvård, socialvård och undervisningsverksamhet samt försöksverksamhet på jordbrukets område. Dessa ersättningar till domänfonden äro i princip att jämställa med ersättningsanslagen till fastighetsfonderna och representera alltså endast en formell, av redovisningsskäl motiverad omföring av medel inom budgetens ram.

Denna redovisningsform tillämpas för närvarande beträffande följande kronoegendomar:

Hall i Stockholms län, viss del av Skenäs kungsgård i Östergötlands län, Lockerud i Skaraborgs län samt Sörbyn i Västerbottens län, vilka nyttjas för fångvårdsändamål;

Östra Vilhelmsro m. m. i Jönköpings län, som disponeras av statens anstalt för fallandesjuka, Dagöholm i Södermanlands län, som nyttjas för alkoholistvårdsändamål, och viss del av Troxhammar nr 4 och nr 6 i Stockholms län, som nyttjas för skoländamål inom barna- och ungdomsvården;

Broby gård i Uppsala län och Mogård i Östergötlands län, som nyttjas för dövstumundervisningen; och

viss del av Nyckelby i Stockholms län samt Flaken i Blekinge län, Mosslunda i Kristianstads län och Öjebyn i Norrbottens län, vilka nyttjas såsom försöksgårdar.

Frågan om utsträckt tillämpning av denna redovisningsform har underkastats utredning av domänstyrelsen, över vars förslag riksräkenskapsverket och byggnadsstyrelsen avgivit utlåtanden, varefter ärendet återremitterats till riksräkenskapsverket för kompletterande utredning. I vad rör frågan om den rättsliga vården av ifrågavarande fastigheter har ärendet remitterats till f. d. generaldirektören L. Berglöf för att tagas i övervägande vid fullgörande av honom lämnat uppdrag att utreda frågan om den rättsliga vården och förvaltningen av kronans fasta egendom.

För budgetåret 1947/48 bör ersättning utgå till statens domäners fond för upplåtelse av de egendomar, vilka i det föregående angivits. Vidare bör ersättningen under femte huvudtiteln uppräknas i anledning av ett anslag av

82 000 kronor å riksstaten för budgetåret 1946/47 till förvärv av mark för statens anstalt för fallandesjuka (Östra Vilhelmsro). Ersättningsanslaget under nionde huvudtiteln bör även uppräknas med hänsyn till ett å tilläggsstat I för budgetåret 1946/47 anvisat anslag av 175 000 kronor till inköp av Stenstugu gård i Gotlands län för försöksverksamhet. De särskilda förslagsanslag, vilka uppföras under andra och åttonde huvudtitlarna för ersättning till statens domäners fond för upplåten mark, böra, då resultatet av den omförmälda utredningen icke kan förväntas föreligga inom sådan tid, att nya beräkningar hinna underställas årets riksdag, för nästa budgetår anvisas med oförändrade belopp eller med respektive 39 000 och 12 000 kronor, medan samma anslag under femte och nionde huvudtitlarna böra höjas med respektive 2 500 och 5 500 kronor till 10 500 och 28 500 kronor. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att vid anmälan av anslagsäskandena under nämnda huvudtitlar framställa förslag om anvisande å riksstaten för budgetåret 1947/48 av dessa anslag.

Planering av allmänna arbeten. I syfte att upprätta och bibehålla en reserv av arbeten, vilka kunna tillgripas i händelse av en ogynnsam utveckling på arbetsmarknaden, har riksdagen under senare budgetår anvisat medel under de olika huvudtitlarna. För innevarande budgetår har anvisats sammanlagt 7,8 miljoner kronor för ändamålet, vartill kommer vid budgetårets ingång redovisade reservationer å tillhoppa 7,3 miljoner kronor.

I syfte att utröna behovet av medel under nästa budgetår har inom arbetsmarknadskommissionen i samråd med vederbörande myndigheter verkställts en översyn över behovet av fortsatt planering. Syftet har därvid varit att utröna hur stor ytterligare medelsanvisning som skulle erfordras för bibehållande av en tillfredsställande sysselsättningsreserv, varvid beaktats dels önskemålet att på vissa punkter komplettera denna reserv med nya företag dels även den avgång av färdigplanerade arbeten som äger rum genom att arbetena komma till utförande i normal ordning.

Från dessa utgångspunkter har arbetsmarknadskommissionen funnit ny medelsanvisning för nästa budgetår icke erforderlig under fjärde, femte och nionde huvudtitlarna. Under sjätte huvudtiteln har kommissionen ansett att en medelsanvisning av 1 500 000 kronor skulle möjliggöra en tillfredsställande fortsatt planering av vägar, flygfält m. fl. företag av stor betydelse i händelse av en arbetsmarknadskris. Medelsbehovet under andra, åttonde och tionde huvudtitlarna för nästa budgetår har kommissionen icke berört.

Med hänsyn till den stora behållning av disponibla medel för planering av allmänna arbeten, som nu föreligger synes på sätt arbetsmarknadskommissionen föreslagit en väsentlig beskränning av medelsanvisningen kunna företagas utan risk för att planeringsverksamheten eftersättes. Även med den begränsning, som arbetsmarknadskommissionen föreslagit, torde nämligen sysselsättningsreserven icke blott kunna vidmakthållas utan även väsentligt förstärkas. Jag förordar således, att för nästa budgetår under sjätte huvudtiteln äskas ett belopp av 1 500 000 kronor under förevarande rubrik och att un-

der övriga av arbetsmarknadskommissionen behandlade huvudtitlar anslag under samma rubrik upptagas med formella belopp av 100 kronor. Jämväl under andra och åttonde huvudtitlarna torde förefintliga behållningar medge en tillfredsställande planeringsverksamhet, varför även anslagsäskanden under dessa huvudtitlar kunna begränsas till formella belopp. Under tionde huvudtiteln torde däremot en medelsanvisning av 20 000 kronor vara erforderlig för vidmakthållande och förstärkande av sysselsättningsreserven. Det torde ankomma på vederbörande departementschefer att anmäla ifrågavarande anslagsäskanden under vederbörande huvudtitlar.

Rörligt tillägg. Såsom i det föregående nämnts ha utgifterna för rörligt tillägg till de löner, som skola utgå enligt de blivande nya avlöningsbestämmelserna, i riksstatsförslaget beräknats efter 6 procent. Här torde få lämnas en sammanställning över de sålunda beräknade utgifterna för rörligt tillägg under olika huvudtitlar. Beräkningarna äro till avsevärda delar endast preliminära, enär ett antal stora avlöningsanslag utbrutits i riksstatsförslaget.

Andra huvudtiteln	kronor	1 407 400
Tredje »	»	233 300
Fjärde »	»	12 823 200
Femte »	»	5 801 600
Sjätte »	»	1 147 900
Sjunde »	»	2 104 300
Åttonde »	»	5 700 000
Nionde »	»	1 119 100
Tionde »	»	796 600
Elfte »	»	16 000
Tolfte »	»	12 700
Fjortonde »	»	87 500

Summa kronor 31 249 600

I anförda beräkningar ingår icke kostnaden för rörligt tillägg vid affärsverken.

Rörligt tillägg enligt de nya bestämmelserna kommer även att utgå till kommunalanställda lärare under nästa budgetår. Statsbidragsutgifterna under samma budgetår för dessa befattningshavare komma emellertid att avse löner jämte rörligt tillägg som utgå under innevarande budgetår. Det utgiftsbelopp för rörligt tillägg, beräknat efter 15 procent, som kommer att ingå i nämnda statsbidragsutgifter, kan överslagsvis uppskattas till drygt 20 miljoner kronor.

Under innevarande budgetår utgår rörligt tillägg, beräknat efter 15 procent, även till de tjänste- och familjepensionärer, vilka äro underkastade 1941—1943 års pensionsregleringar för statliga befattningshavare, arbetarpersonal, folkskollärare och lärare vid de högre kommunala skolorna m. fl. I vilken mån rörligt tillägg i fortsättningen kommer att ingå i förmånerna för dessa pensionärer beror på den omreglering av pensionerna, varom utredning pågår.

I de pensionsanslag som äro upptagna under tolfte och fjortonde huvudtitlarna i riksstatsförslaget, kunna approximativt beräknat sammanlagt följande belopp sägas representera rörligt tillägg efter nu gällande grunder.

Tolfte huvudtiteln:

Det statliga pensionsväsendet	kronor	9 700 000
Det statsunderstödda pensionsväsendet	»	6 100 000
Fjortonde huvudtiteln	»	20 000

Summa kronor 15 820 000.

Dyrtdistillägg. Dyrtdistillägg torde fortfarande böra beredas befattningshavare, som icke berörts av de under senare år genomförda löneregleringarna och ej heller komma att omfattas av den nu förestående löneregleringen. I den mån lönereglering från och med nästa budgetår eller under budgetårets lopp genomföres för personal vid lantmäteristaten, varom utredning pågår, kommer området för dyrtdistillägg å löner att ytterligare inskränkas. Vid omreglering av statsrådets löner enligt i det föregående framlagt förslag bortfalla även dyrtdistilläggen på dessa löner.

Jämväl å tjänste- och familjepensioner inom det statliga eller statsunderstödda pensionsväsendet bör dyrtdistillägg respektive procentuellt tillägg utgå under nästa budgetår, i den mån vederbörande icke berörts av de senaste årens tjänste- och familjepensionsregleringar och i den mån dyrtdistillägget icke kommer att bortfalla vid den omreglering av nuvarande pensioner, varom förslag är avsett att föreläggas riksdagen.

I gällande bestämmelser angående dyrtdistillägg och procentuellt tillägg ifrågasätter jag icke någon ändring. Den av 1946 års riksdag för budgetåret 1946/47 beslutade maximeringen av dessa tillägg till visst indextal (skr. nr 16) torde alltså böra gälla även för nästa budgetår (jfr prop. 1940 L: 286 och r. skr. 1940 L: 399).

Utgifterna för dyrtdistillägg uppgå numera under flertalet huvudtitlar till jämförelsevis små belopp. Vid genomförandet av föreslagna löneregleringsåtgärder komma de från och med nästa budgetår att försvinna från vissa huvudtitlar. Sådana ännu förekommande dyrtdistilläggsutgifter som hittills redovisats under särskilt huvudtitelsanslag torde från och med nästa budgetår regelmässigt böra bestridas från vederbörligt avlönings- eller statsbidragsanslag. Dock böra under åttonde huvudtiteln fortfarande upptagas särskilda anslag till dyrtdistillägg för befattningshavare i statens tjänst och för lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter. Anslagen föreslås av chefen för ecklesiastikdepartementet upptagna till 700 000 respektive 1 100 000 kronor. Under tolfte huvudtiteln är för innevarande budgetår upptaget ett anslag av 1 200 000 kronor till dyrtdistillägg m. m. å pensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet. I fråga om däremot svarande preliminära anslagsberäkningar för nästa budgetår torde jag få hänvisa till redogörelsen i det följande angående kristillägg. I samma huvudtitel ingående anslag till dyrtdistillägg till personal å indragningsstat är i riksstatsförslaget för nästa budgetår uteslutet, varvid i stället ifrågavarande utgifter inberäknats i vederbörande anslag till avlöningar och ersättningar.

Kristillägg. De för innevarande budgetår gällande kristilläggsgrunderna (prop. nr 4, r. skr. nr 45) fastställdes ursprungligen vid 1944 års riksdag (prop. nr 180, r. skr. nr 188). Enligt dessa grunder beräknas kristillägg efter 16 procent, så länge levnadskostnadstalet i 1935 års serie uppgår till eller överstiger 152 men understiger 160. Tillägget beräknas på ett lönebelopp av högst 900 kronor och ett pensionsbelopp av högst 500 kronor för månad. Vid en stegring av index till eller över 160 skall ett ytterligare tillägg på 5 procent utgå. Detta skall sedermera kvarstå, så länge index håller sig över 152. Det ytterligare tillägget utgår emellertid icke i förhållande till högre lönebelopp än 500 kronor för månad. Vid en nedgång av levnadskostnaderna under 152 skall det 16-procentiga kristillägget kvarstå oförändrat, tills index sjunkit till 140, då en omprövning av kristilläggen skall äga rum. Vissa kompletterande regler gälla för åvägabringande av full indexmässig överensstämmelse med de regler som på sin tid avtalades på den allmänna arbetsmarknaden med anknytning till 1914 års levnadskostnadsserie.

Bestämmelser i ämnet äro såvitt angår fjärde kvartalet 1946 meddelade genom kungörelse den 25 oktober 1946, nr 648, vilken hänvisar till tidigare bestämmelser i ämnet. Kristillägget har sedan juli 1942 utgått med 16 procent. Index i 1935 års serie utgjorde för det första kvartalet av innevarande budgetår 156 och för det följande 155.

Kristillägg tillkommer under innevarande budgetår löntagare med rätt till rörligt tillägg eller dyrtidstillägg av statsmedel, därunder inbegripna lärare vid folk- och småskolor, högre kommunala skolor och vissa andra statsunderstödda undervisningsanstalter. Däremot åtnjuta arvodestagare som regel icke kristillägg. Vidare tillkommer kristillägg tjänstepensionärer, på vilkas pensioner utgår rörligt tillägg eller dyrtidstillägg av statsmedel, däribland även viss förutvarande arbetarpersonal. Därjämte utgår kristillägg å familjepensioner enligt 1936 eller 1942 års allmänna familjepensionsreglementen och enligt de för arbetare, för vissa kommunalt anställda lärare och för prästerskapet gällande familjepensionsreglementena. Slutligen tillkommer kristillägg den som åtnjuter annan familjepension än nyss sagts eller därmed jämförligt understöd, varå utgår dyrtidstillägg eller procentuellt tillägg av statsmedel.

Då kristillägg icke skall utgå till löntagare som omfattas av den allmänna löneregleringen, kommer området för kristilläggen att väsentligt inskränkas under nästa budgetår. Sålunda kommer kristillägg å löner att utgå, utom till präster, endast till vissa relativt små personalgrupper, däribland professorer m. fl. vid universiteten, vissa övningslärare vid statliga och kommunala skolor samt lärare vid privattläroverk, folkhögskolor och lägre lantbruksundervisningsanstalter.

Det torde kunna antagas att den pensionsreglering, som skall företagas i anslutning till den allmänna löneregleringen, kommer att medföra bortfall av kristilläggen även såvitt angår blivande pensioner inom de områden som omfattas av löneregleringen. I vad mån det motsvarande blir fallet beträffande andra pensioner inom det statliga eller statsunderstödda pensionsvä-

sendet beror på den under utredning varande frågan om grunderna för sådana pensioner.

Enligt det vid 1946 års riksdag fattade principbeslutet angående löneregleringen äro lönebeloppen fastställda med utgångspunkt från en beräknad basnivå för levnadskostnaderna vilken nära motsvarar indextalet 140 i 1935 års serie. Då det pristalet, som skall angiva levnadskostnadernas förhållande till angivna basnivå, utvisar ökning i förhållande till basnivån med 4 enheter eller mera, skall rörligt tillägg utgå med 3 procent av lönen för varje hel mångfald av 4, vartill ökningen uppgår. Om pristalet, efter att ha uppvisat sådan ökning, åter nedgår, skall dock rörligt tillägg åtnjutas efter oförändrat procenttal, så länge indextalet överstiger närmast lägre hela mångfald av 4. Dessa regler medföra således i princip tre fjärdedels kompensation för levnadskostnadsökningen. De medföra dock ej rätt till rörligt tillägg efter högre procenttal än 18, motsvarande talet 124. Detta tal motsvaras i 1935 års serie av ett indextal mellan 173 och 174. Det lönebelopp varå rörligt tillägg må beräknas är begränsat till 1 200 kronor i månaden.

Vad angår grunderna för kristillägg under nästa budgetår, finner jag icke anledning förorda sådan ändring som skulle medföra höjt kristillägg vid nuvarande kostnadsnivå. Visserligen representerar det 16-procentiga kristillägget i princip endast halv kompensation för kostnadsstegringen över talet 120 i 1935 års serie, medan det nya rörliga tillägget innebär tre fjärdedels kompensation för kostnadsstegringen över basnivån för den nya löneavvägningen. Vad lönerna angår bör emellertid utfyllnaden av kompensationen för levnadskostnadsstegringen i förevarande del — i den mån en sådan utfyllnad för olika löntagargrupper finnes påkallad — regleras genom det provisoriska lönetillägg, som enligt vad i det följande beröres är avsett att utgå för nästa budgetår, eller genom andra därmed jämförliga löneförbättringar. Vad åter angår pensionerna bör kristillägget, i den mån sådant skall utgå, följa samma huvudprinciper som kristillägget på lönerna; en utfyllnad av kompensationen för den hittillsvarande levnadskostnadsstegringen bör, om så finnes påkallat, kunna beredas vid den blivande omprövningen av pensionsbeloppen.

Däremot bör kristilläggets ökning i händelse av fortsatt levnadskostnadsstegring regleras i anslutning till det nya rörliga tillägget. Den fortsatta kostnadsstegringen bör således i princip kompenseras till tre fjärdedelar, och höjning av kristillägget bör därvid äga rum samtidigt med höjning av det rörliga tillägget.

Vad åter angår beräkandet av kristillägget i händelse levnadskostnaderna skulle sjunka, synes det skäligt att även i denna del reglera kristillägget i anslutning till det rörliga tillägget. Detta innebär visserligen en försämring i förhållande till nuvarande regler. Även i detta avseende bör emellertid i fråga om lönerna hänsyn tagas till vad nyss anförts om det provisoriska lönetillägg. Vad pensionerna beträffar bör försämringen kunna anses uppvägd av den förbättring i kompensationsgrunderna som inträder vid stegring

av levnadskostnaderna, och för övrigt lär möjlighet att beakta förhållandet givas vid den förut nämnda omprövningen av pensionsbeloppen.

Anslutningen till reglerna för det nya rörliga tillägget synes enklast kunna åvägabringas på det sätt att ett visst procenttal för rörligt tillägg får motsvaras av ett visst procenttal för kristillägget. Vid bestämmandet av relationen mellan procenttalen bör hänsyn tagas till att basnivån 100 i den nya pristalsserien ungefär svarar mot levnadskostnadstalet 140 i 1935 års serie. Detta innebär, att 4 enheter i den nya serien nära svara mot 5,6 enheter i 1935 års serie och att en höjning eller sänkning av det nya rörliga tillägget med 3 procent av tilläggsunderlaget bör nära svara mot en höjning eller sänkning av kristillägget med 4,2 procent av tilläggsunderlaget. Vidare bör man utgå ifrån att ett rörligt tillägg av 6 procent får anses betingat av samma indexläge som nuvarande kristillägg av 16 procent. Från angivna utgångspunkter har jag funnit mig böra föreslå, att kristillägget från och med nästa budgetår bestämmes i förhållande till det för varje tidsperiod utgående nya rörliga tillägget på sätt framgår av följande sammanställning:

Rörligt tillägg	Kristillägg
%	%
0	7·6
3	11·8
6	16
9	20·2
12	24·4
15	28·6
18	32·8

Härvid förutsättes givetvis, att tilläggsunderlagen för kristilläggen bibehållas vid sin nuvarande anknytning till 1935 års kostnadsnivå. Underlagen böra även, i enlighet med de ursprungliga reglerna, vara maximerade för löner till 900 kronor i månaden och för pensioner till 500 kronor i månaden.

Utgifterna för kristillägg ha hittills bestritts från särskilda huvudtitelsanslag utom vad angår befattningshavare vid de affärsdrivande verken och personal med avlöning från specialbudget samt präster. Med löneregleringens genomförande från och med nästa budgetår komma utgifterna för kristillägg att försvinna från vissa huvudtitlar, möjligen med undantag beträffande någon enstaka befattningshavare som kan komma att stå kvar på äldre lönebestämmelser. Inom flertalet övriga huvudtitlar komma kristilläggsutgifterna att nedgå till jämförelsevis ringa belopp. Sådana kristilläggsutgifter som tidigare bestritts från särskilda huvudtitelsanslag ha därför i allmänhet för nästa budgetår inräknats i respektive avlönings- eller statsbidragsanslag. Vad kristillägg på avlöningar angår utgör emellertid åttonde huvudtiteln ett undantag. Det har syntes lämpligt att under denna huvudtitel fortfarande upptaga ett kristilläggsanslag för bestridande av dels till nästa budgetår kvarstående statsbidragsutgifter för det innevarande budgetårets kristillägg vid kommunala skolor, dels under nästa budgetår utgående

kristillägg åt statliga eller med statsbidrag avlönade befattningshavare. Anslaget har upptagits till 3 800 000 kronor.

Vad härefter angår utgifterna för kristillägg under tolfte huvudtiteln ha med hänsyn till pågående utredning angående omreglering av äldre pensioner följande åtgärder vidtagits vid utarbetandet av nämnda huvudtitel. I stället för det nuvarande anslaget av 8 800 000 kronor till kristillägg å pensioner vid det statliga pensionsväsendet har upptagits ett preliminärt beräknat anslag av 17 000 000 kronor under rubriken Reglering av tjänste- och familjepensioner vid det statliga pensionsväsendet m. m. I stället för de nuvarande anslagen av 7 425 000 kronor till Reglering av äldre tjänste- och familjepensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet, 1 200 000 kronor till Dyrtidstillägg m. m. å pensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet och 6 000 000 kronor till Kristillägg å pensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet har upptagits ett preliminärt beräknat anslag av 21 000 000 kronor under rubriken Reglering av tjänste- och familjepensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet m. m. I samma huvudtitel ingående anslag till kristillägg till personal å indragningsstat är i riksstatsförslaget uteslutet, varvid ifrågavarande utgifter i stället inberäknats i indragningsstatens anslag till avlöningar och ersättningar. Under fjortonde huvudtiteln har i stället för det nuvarande kristilläggsanslaget av 177 000 kronor upptagits ett endast för kristillägg å pensioner avsett anslag med preliminärt beräknat belopp av 18 000 kronor.

Provisoriskt lönetillägg. Enligt beslut vid 1946 års riksdag (prop. nr 3, r. skr. nr 43) utgår under budgetåret 1946/47 provisoriskt lönetillägg till det stora flertalet statsanställda tjänstemän samt till vissa grupper statsbidragsavlönade, kommunalt anställda och därmed jämförliga befattningshavare. Bestämmelser därom äro meddelade i kungörelse den 28 juni 1946, nr 356. Frånselt jämkningar för vissa specialområden varierar tilläggets årsbelopp med hänsyn till ortsgrupp och läge på löneskalan mellan 540 och 720 kronor. Å tilläggsbeloppet beräknas icke rörligt tillägg eller kristillägg.

Riksdagsbeslutet om provisoriskt lönetillägg avsåg i första hand löntagare inom de förvaltningsgrenar, som omfattas av den år 1939 och senare genomförda löneregleringen inom statsförvaltningen och det statsunderstödda skolväsendet. Nämnda förvaltningsgrenar, som alltså utgöra huvudområdet för den gällande provisoriska lönetilläggsregleringen, komma att omfattas av den nya allmänna lönereglering, som är avsedd att genomföras från och med nästa budgetår. Provisoriskt lönetillägg blir därefter inom dessa förvaltningsgrenar erforderligt endast såvitt angår de befattningshavare som av särskild anledning komma att kvarstå på äldre avlöningsbestämmelser.

Hit höra i främsta rummet vissa lärare i övningsämnen vid statliga och kommunala skolor. Dessa lärares avlöningsförhållanden äro föremål för särskild utredning vid sidan av den allmänna löneregleringen. Då det icke

förefaller möjligt att underställa riksdagen frågan om omreglering av övningslärares avlöningsförhållanden så tidigt att den hinner genomföras från och med nästa budgetår, torde det bliva nödvändigt att under nämnda budgetår låta dem av nämnda lärare, som omfattas av berörda utredning, stå kvar på nuvarande avlöningsbestämmelser med fortsatt provisorisk förbättring av avlöningen.

Den provisoriska lönetilläggsregleringen omfattar dessutom ett jämförelsevis ringa antal befattningshavare som åtnjuta s. k. oreglerad avlöning jämte dyrtidstillägg och kristillägg. Hit höra — förutom enstaka befattningshavare som efter tidigare lönereglering kommit att kvarstå på äldre avlöningsbestämmelser — några smärre personalgrupper, däribland universitetsprofessorer m. fl. samt viss lantmåteripersonal. Beträffande nu åsyftade löntagargrupper föreslogs i propositionen 1946:3, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att efter erforderliga undersökningar förordna om rätt till provisoriskt lönetillägg och om de beräkningsgrunder som därvid borde tillämpas. Det tillades, att provisoriskt lönetillägg icke borde tillkomma befattningshavare på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet. Vad sålunda anförts och föreslagits lämnade riksdagen utan erinran. Ifrågavarande befattningshavare erhålla provisoriskt lönetillägg bestämt med ledning av grunderna för den allmänna tilläggsregleringen.

Provisoriskt lönetillägg torde under nästa budgetår böra utgå till de i det föregående åsyftade befattningshavare, som icke då komma att omfattas av den förestående löneregleringen. Då denna innebär vissa, delvis ganska betydande förbättringar utöver det provisoriska lönetillägget för innevarande budgetår, synes det vidare skäligt, att en höjning av det provisoriska lönetillägget medgives. Höjningen bör för olika löntagare beräknas så att den motsvarar högst den förbättring utöver innevarande års provisoriska lönetillägg, som den nya löneregleringen medför i motsvarande löneläge.

Att från angivna utgångspunkter uppställa en allmän, någorlunda enkel regel för beräkning av de provisoriska lönetilläggsbeloppen möter svårigheter på grund av de växlande anställningsförhållandena samt de principiella olikheterna mellan det blivande nya avlöningssystemet och nu gällande avlöningsgrunder. Jag syftar härvid närmast på omregleringen av ortsgupperingen och övergången från bruttolönesystem till nettolönesystem.

Vad beträffar de i det föregående omnämnda övningslärares, möter för närvarande, innan förenämnda utredning framlagts, svårigheter att fixera vilka kategorier som i detta sammanhang komma i betraktande. I huvudsak kunna dessa lärares löner sägas utgå enligt lägst 12 löneklassen och högst 24 löneklassen i det nu gällande löneplanssystemet. Det synes skäligt att det provisoriska lönetillägget för nästa budgetår med hänsyn till nuvarande löneklass och placering i ortsgrupp bestämmas till följande belopp i nämnda löneklasser.

Ortsgrupp	12—20 löneklasserna Kr.	21 och 22 löneklasserna Kr.	23 och 24 löneklasserna Kr.
A	1 500	1 620	1 740
B	1 260	1 380	1 500
C—I	1 020	1 140	1 260

Skulle i något fall lägre löneklassplacering än enligt 12 löneklassen ifrågakomma för nu avsedda lärare, torde Kungl. Maj:t böra äga meddela beslut angående beloppet av provisoriskt lönetillägg.

Ifrågavarande belopp böra i förekommande fall jämkas i förhållande till undervisningsskyldigheten på samma sätt som lönen; dock att det provisoriska lönetillägget icke bör få utgå med högre belopp än som för olika fall nyss angivits.

Vad härefter angår befattningshavare med oregerad avlöning, härunder inbegripna även docent- och forskarstipendiater, torde det — om ej anledning gives att för en eller annan grupp behandla frågan om provisoriska avlöningsförhållanden i samband med vederbörande avlöningsanslag — böra liksom för innevarande budgetår överlämnas till Kungl. Maj:t att efter erforderliga undersökningar förordna om rätt till provisoriskt lönetillägg och om de beräkningsgrunder som därvid böra tillämpas. Beräkningarna torde vad angår personal inom otsgrupp I liksom även personal med icke dyrortsgraderad lön kunna ske med ledning väsentligen av följande sammanställning.

Nuvarande nettoavlöning inbegripet rörliga tilläggsförmåner och för innevarande budgetår utgående provisoriskt lönetillägg				Årsbelopp av provisoriskt lönetillägg för nästa budgetår
Kr.				Kr.
minst	3 800	men under	5 000	750
»	5 000	»	5 500	810
»	5 500	»	6 000	870
»	6 000	»	7 000	900
»	7 000	»	8 000	960
»	8 000	»	9 000	1 020
»	9 000	»	10 000	1 050
»	10 000	»	11 000	1 110
»	11 000	»	12 000	1 170
»	12 000	»	13 000	1 260
»	13 000	»	14 000	1 350
»	14 000	»	15 000	1 470
»	15 000	»	16 000	1 560
»	16 000	»	17 000	1 650
»	17 000	»	18 000	1 770
»	18 000	»	19 000	1 860.

Liksom för närvarande böra rörliga tilläggsförmåner icke utgå på provisoriskt lönetillägg.

I detta sammanhang må erinras, att frågor om provisorisk löneförbättring åt präster samt befattningshavare vid vissa statsunderstödda institutioner, såsom folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, i särskild ordning underställts riksdagen såsom mer eller mindre direkta följder av den allmänna tilläggsregleringen. Då även frågorna om fortsatt och eventuellt förstärkt löneförbättring under nästa budgetår för nu omnämnda och vissa därmed jämförliga löntagargrupper synas böra handläggas särskilt, finner jag ej anledning att här upptaga dessa frågor till närmare behandling.

Den på det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet belöpande kostnaden för provisoriskt lönetillägg torde liksom tidigare böra bestridas av statsmedel i samma utsträckning som andra kontanta avlöningsförmåner åt de anställda. Dessa statsverkets utgifter komma på grund av ordningen för utbetalning av statsbidrag att belasta riksstaten för budgetåret 1948/49.

Kostnaderna för provisoriskt lönetillägg under nästa budgetår torde lämpligen, i vad de belasta statsverket, i allmänhet böra bestridas av de anslag eller andra medel, från vilka vederbörandes löner utbetalas. Emellertid kommer riksstaten för nästa budgetår av nyss angivet skäl även att belastas med statsverkets utgifter för de provisoriska lönetillägg, som under innevarande budgetår utgå vid det statsunderstödda skolväsendet. För åttonde huvudtiteln beräknas dessa kostnader till närmare 19 000 000 kronor. För bestridande härav föreslår chefen för ecklesiastikdepartementet äskande av anslag under nämnda huvudtitel. Från detta anslag torde även böra bestridas huvudtitelns kostnader för provisoriskt lönetillägg åt statliga befattningshavare under nästa budgetår. Anslaget har likväl med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna ansetts böra upptagas avrundat till angivna belopp, 19 000 000 kronor.

Kostnaderna under femte huvudtiteln för det provisoriska lönetillägg som under innevarande budgetår utgår till befattningshavare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter föreslås inberäknade i vederbörligt bidragsanslag för nästa budgetår.

7. Hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dets bemyndiga Kungl. Maj:t att, där ej riksdagen i särskilt fall därom meddelar beslut, förordna om de ändringar i personalförteckningarna, som föranledas av den allmänna löne regleringen;

dets bemyndiga Kungl. Maj:t att, där så erfordras i samband med reglering av befordringsgången för biträdespersonal, förordna om överförande till övergångsstat av tjänster i lönegraden A 2;

dels besluta, att extra ordinarie tjänstemän i nuvarande 21 lönegraden icke vidare skola redovisas i personalförteckningarna, ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav betingade ändringar i personalförteckningarna;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad jag i det föregående förordat, under budgetåret 1947/48 medgiva det överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som påkallas med hänsyn till den allmänna löneregleringen eller regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal;

dels besluta, att det Kungl. Maj:t senast för budgetåret 1946/47 lämnade bemyndigandet att medgiva överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal skall efter utgången av budgetåret 1946/47 äga fortsatt giltighet under budgetåret 1947/48;

dels medgiva, att dyrtidstillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1947/48 må i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

dels ock besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg skola, där ej särskilt anslag för ändamålet är anvisat, bestridas från de anslag eller andra medel, av vilka utgifterna i övrigt för vederbörandes avlöning eller pension bestridas.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

B. Sandberg.

Register

till

Gemensamma frågor för budgetåret 1947/48.

	Sid.
1. Avlönings- och omkostnadsanslagen m. m.	1
Löneregleringsarbetet	1
Löneregleringens inverkan på personalförteckningarna m. m.	3
Löneregleringens inverkan på avlöningsstaterna m. m.	4
Löneregleringens inverkan på anslagsberäkningarna	7
Nya befattningar m. m.	8
Arvodesreglering	8
Omkostnadsanslagen	9
2. Reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal	10
I. Biträdespersonal	11
II. Amanuenser m. fl.	21
III. Särskilda frågor	32
IV. Kostnadsberäkning	45
3. Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal m. m.	46
4. Vissa andra lönefrågor	72
Lönerna för statsrådets ledamöter	72
Vissa verkschefslöner	73
5. Anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga	74
6. För flera huvudtitlar gemensamma anslagsberäkningar	76
Ersättning till statens allmänna fastighetsfond	76
Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark	77
Planering av allmänna arbeten	78
Rörligt tillägg	79
Dyrtidstillägg	80
Kristillägg	81
Provisoriskt lönetillägg	84
7. Hemställan	87

1947 års statsverksproposition.

Första huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler härefter de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1947/48 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till hov- och slottsstaterna, och anför därvid följande.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i 1945 års statsverksproposition framlagda förslag beslöt riksdagen (skr. nr 1 och 32) omläggning av fastighetsredovisningen och fastighetsförvaltningen för de kungl. slotten samt i samband därmed ändrad uppställning av riksstatens första huvudtitel. Beslutet innebar, att de kungl. slotten med tillhörande byggnader och markområden skulle per den 1 juli 1945 upptagas till redovisning på en under byggnadsstyrelsens förvaltning ställd delfond av statens allmänna fastighetsfond, benämnd slottsbyggnadernas delfond, medan de under slotten lydande jord- och skogsegendomarna skulle överföras till domänfonden och — med undantag för Drottningholms kungsgård jämte vissa därtill hörande områden samt vissa områden vid Gripsholms slott — underställas domänstyrelsens förvaltning. Ståthållarämbetena skulle jämväl i fortsättningen omhändera förvaltningen av parker och trädgårdar samt nämnda jord- och skogsområden ävensom den vid vissa slott förekommande hyresverksamheten samt utöva den omedelbara vården och tillsynen av slottsbyggnaderna, medan byggnadsstyrelsen skulle övertaga ansvaret för byggnadernas underhåll. I samband därmed skulle de under slottens stater dittills redovisade inkomsterna från fastighetsförvaltningen överföras till statens allmänna fastighetsfond för bestridande av byggnadsunderhållet. Beslutet om ändrad uppställning av riksstatens första huvudtitel innebar, att alla kostnader för bevakning, be-

lysning och renhållning vid de kungl. slotten ävensom för avlöning till härför erforderlig personal skulle från och med budgetåret 1945/46 anvisas att utgå från ett för samtliga slott gemensamt anslag, benämnt Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten, att det under huvudtitelns första avdelning dittills anvisade anslaget till ved och kol för de kungl. hoven skulle överflyttas till andra avdelningen, varigenom redovisningsskyldighet skulle föreligga inför riksräkenskapsverket och riksdagens revisorer, samt att samtliga uppvärmningskostnader för slotten skulle sammanföras under sistnämnda anslag, vilket skulle erhålla benämningen Ved och kol för de kungl. slotten.

A. Kungl. hovstaten.

[1.] **1. Kungl. Maj:ts hovhållning.** Anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning bör i riksstaten för nästa budgetår upptagas med oförändrat belopp, 800 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kungl. Maj:ts hovhållning* för budgetåret 1947/48
anvisa ett anslag av kronor 800 000.

[2.] **2. Förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning.** Då de till Kungl. Maj:ts hovhållning anslagna medlen äro i behov av enahanda förstärkning som för innevarande budgetår eller med ett belopp av 150 000 kronor, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 150 000.

[3.] **3. Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan.** Ifrågavarande anslag bör i riksstaten för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 192 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 192 000.

[4.] **4. Förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m.** Då de till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m. anslagna medlen äro i behov av samma förstärkning som för innevarande budgetår, eller med 125 000 kronor, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 125 000.

[5.] **5. Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland.** Anslaget till Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland bör i riksstaten för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 26 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 26 000.

[6.] **6. Hans Kungl. Höghet Hertigen av Närke.** Jämväl anslaget till Hans Kungl. Höghet Hertigen av Närke bör för nästa budgetår liksom i gällande riksstat uppföras med ett belopp av 26 000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Hertigen av Närke* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 26 000.

[7.] **7. Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.** Med stöd av framställning i ämnet från chefen för husgerådskammaren har riksmarskalksämberet i skrivelse den 28 oktober 1946 hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för budgetåret 1947/48 uppföras med oförändrat belopp, 56 400 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1947/1948 anvisa ett anslag av kronor 56 400.

[8.] **8. Förstärkning av anslaget till underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.** Riksmarskalksämberet har i sin förberörda skrivelse den 28 oktober 1946, under åberopande av nyssnämnda framställning från chefen för husgerådskammaren, hemställt, att jämväl ifrågavarande förstärkningsanslag måtte för budgetåret 1947/48 upptagas till samma belopp som i gällande riksstat eller alltså till 53 700 kronor. Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av anslaget till underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 53 700.

[9.] **9. Kungl. hovstallets utfodring.** Riksmarskalksämberet har i sin skrivelse den 28 oktober 1946 hemställt, att anslaget till kungl. hovstallets utfodring måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 45 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kungl. hovstallets utfodring* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 45 000.

B. Kungl. slottsstaten.

[10.] **1. Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten.** I samband med omläggningen av fastighetsredovisningen och fastighetsförvaltningen för de kungl. slotten från och med budgetåret 1945/46 erhöles såsom inledningsvis berörts riksstatens första huvudtitel en delvis ändrad uppställning, innebärande bland annat att samtliga kostnader för de kungl. slottens bevakning, renhållning och belysning ävensom för avlöning till härför erforderlig personal skulle anvisas att utgå från förevarande för de kungl. slotten gemensamma anslag. I anslutning härtill tillämpas en för de kungl. slotten enhetlig statuppställning. Sålunda ha samtliga kostnader för avlöningar, pensioner och kristillägg upplagits under särskilda poster. Slottsförvaltningarnas omkostnader ha med hänsyn till ändamålen sammanförts i skilda huvudgrupper såsom lyse och vatten, parkers underhåll, trädgårdars omkostnader samt en diversepost för expenser och omkostnader i övrigt.

I sin skrivelse den 28 oktober 1946 har riksmarskalksämberet med ledning av från stathållarämbetena på de kungl. slotten lämnade uppgifter beräknat medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1947/48 till 556 900 kronor. Enligt den för budgetåret 1946/47 fastställda staten för de kungl. slotten (statsligg. s. 2) ha nettoutgifterna beräknats till 511 600 kronor. I följande sammanställning angives fördelningen av nämnda belopp mellan slottens olika utgiftsposter samt den ökning respektive minskning, som föreligger för budgetåret 1947/48 i förhållande till innevarande budgetår.

	1946/47	Förslag 1947/48	Ökning (+) resp. minskning (-) Kronor
	Kronor	Kronor	
Avlöningar och arvoden	239 944	230 097	- 9 847
Pensioner	32 860	32 110	- 750
Kristillägg m. m.	44 668	62 307	+ 17 639
Lyse och vatten	19 350	19 150	- 200
Parker	83 900	118 011	+ 34 111
Trädgårdar	58 760	62 560	+ 3 800
Övriga omkostnader	76 092	81 639	+ 5 547
Summa utgifter	555 574	605 874	+ 50 300
Särskilda uppbördsmedel	43 974	48 974	+ 5 000
Summa nettoutgifter	511 600	556 900	+ 45 300.

Den närmare fördelningen av medelsbehovet för de olika slotten för budgetåret 1947/48 framgår av ett av riksmarskalksämberet för fastställelse av Kungl. Maj:t ingivet sammanfattande stafförslag, vilket torde såsom *Bilaga* få fogas vid detta protokoll.

I fråga om det i sammanställningen angivna anslagsbehovet har riksmarskalksämberet åberopat en av ståthållaråmbetena ingiven framställning, vari i huvudsak anföres följande.

Vad först angår utgiftsposten *avlöningar och arvoden* erinra ståthållaråmbetena om att från och med innevarande budgetår en för slotten gemensam enhetlig löneplan tillämpas i fråga om viss vid slotten fast anställd personal, framför allt vaktmästare och övrig vaktpersonal samt vissa hantverkare och förmän. Denna löneplan har, med hänsyn till att några avdrag för tjänste- och familjepensioner icke göras å de anställdas löner, likställts med den för statliga icke-ordinarie befattningshavare gällande löneplanen Eo. Rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg utgå enligt samma grunder, som gälla för statlig befattningshavare i motsvarande dyrortsgrupp. Ståthållaråmbetena hava i stafförslaget för nästa budgetår även för den vid slotten fast heltidsanställda kontorspersonalen beräknat lönerna enligt nämnda löneplan, varvid ämbetena utgått från för statliga befattningshavare med liknande arbetsuppgifter gällande lönegradsplaceringar. För viss vid Drottningholms, Ulriksdals och Haga slott anställd manlig arbetspersonal, som enligt staten för innevarande budgetår uppbär lön motsvarande lönegraden 4, hava på framställning av civillförvaltningens personalförbund ståthållaråmbetena i stafförslaget för nästa budgetår beräknat lön enligt lönegrad 5. Till stöd härför har förbundet åberopat av riksdagen gjort uttalande, att för befattning, som man kan utgå ifrån kommer att besättas med en familjeförsörjare, en placering i lönegrad 5 bör vara den lägst förekommande. Att förevarande anslagspost oaktat de utgiftsökningar, som föranledes av anförda löneförändringar, utvisar en minskning av tillhoppa 9 847 kronor sammanhänger med att lönekostnaderna för de vid Ulriksdals och Haga slott timavlönade parkarbetarna i stafförslaget för nästa budgetår överförts till den för slottens parker uppförda omkostnadsposten. För övriga slott med särskilt anställda parkarbetare tillämpas nämligen redan tidigare en sådan redovisning av lönekostnaderna.

Beträffande posten *kristillägg m. m.*, från vilken jämväl kostnaderna för provisoriskt lönetillägg bestridas, har i staten för innevarande budgetår sistnämnda tillägg endast beräknats med hänsyn till de bestämmelser, som gällde för budgetåret 1945/46 för motsvarande statliga befattningshavare. Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 28 juni 1946 har med stöd av riksdagens bemyndigande (r. skr. nr 43) överskridande av förenämnda anslag med 14 240 kronor medgivits för utbetalning av avlöningstillägg, motsvarande provisoriskt lönetillägg för budgetåret 1946/47. Därjämte hava vissa överskottsmedel vid slotten använts till bestridande av kostnaderna för provisoriskt lönetillägg. För nästa budgetår tillkomma dessutom ökade utgifter för dylikt tillägg för den vid slotten fast anställda kontorspersonalen, som enligt det föregående föreslås avlönad enligt den för slotten gällande löneplanen. I stafförslaget hava avlöningstillägg även beräknats för vissa arvodesavlönade befattningshavare. Ökningen av utgiftsposten kommer under angivna förutsättningar att uppgå till sammanlagt 17 639 kronor.

Beträffande de i stafförslaget upptagna omkostnadsposterna för slottens *parker och trädgårdar* föreligger en utgiftsökning å tillhoppa 37 911 kronor. Såsom tidigare berörts är denna ökning till viss del beroende av att lönekostnaderna för de timavlönade parkarbetarna vid Ulriksdals och Haga slott

överförs från utgiftsposten avlöningar och arvoden. Utgiftsökningen i övrigt är betingad av att efter framställning från civilförvaltningens personalförbund höjda timlöner ansetts böra beräknas för park- och trädgårdsarbetarna. Sålunda har personalförbundet föreslagit, att samma principer för lönesättningen tillämpas som gälla för viss annan trädgårdspersonal i statens tjänst. Förbundet har åberopat de löner, som gälla för den kollektivavtalsanställda personalen vid statens centrala frökontrollanstalt, statens växtskyddsanstalt, lantbrukshögskolans jordbruksförsöksanstalt å Experimentalfältet, lantbruksakademiens trädgårdsskola samt vissa hos folkskoleseminarierna anställda trädgårdsarbetare. Till denna personal utgår avlöning, som vid varje tidpunkt motsvarar den totala avlöning, som tillkommer en extra ordinarie tjänsteman i 5 lönegraden inom den civila statsförvaltningen med lön enligt löneplan Eo, dock att antalet löneklasser, enligt vilka lönen utgår, begränsas till löneklasserna 4—6. För övertidsarbete utgår ersättning med belopp motsvarande vad som tillkommer extra ordinarie tjänsteman i 5 lönegraden. Angivna lönegrunder hava tillämpats vid beräkningen av lönekostnaderna för de park- och trädgårdsarbetare vid Drottningholms och Tullgarns slott, som tillhöra den fast anställda arbetarstammen, och föranlett en uppräknings av timlönerna med 19,1 resp. 11,5 öre från 160,2 och 150,2 öre. För tillfälligt anställda säsongarbetare har samma timlön beräknats, som gäller för löpande budgetår, eller 16 öre per timme utöver den timpenning, som utgår enligt riksavtalet för trädgårdsyrket. Sistnämnda löner bestämdes efter förhandlingar med svenska lantarbetarförbundet. För de vid Ulriksdals och Haga slott anställda arbetarna hava likaledes på framställning av civilförvaltningens personalförbund timlönerna uppräknats till samma nivå, som gäller för de i Solna stad kommunalanställda arbetarna, eller från 185,6 öre till 204 öre för vissa yrkeskunniga arbetare och 192 öre för övriga arbetare.

Vad slutligen angår höjningen under utgiftsposten *övriga omkostnader* å tillhoppa 5 547 kronor, är denna huvudsakligen föranledd av ökade städningkostnader. Lönekostnaderna för städpersonalen hava undergått viss stegring i samband med att kollektivavtalet beträffande städning tillämpas vid Stockholms, Ulriksdals och Haga slott. Till städpersonal med fast heltidsanställning vid Drottningholms slott utgår samma avlöning som till viss statlig ekonomipersonal med enklare arbetsuppgifter.

Uppräkningen av *uppbördsmedlen* med 5 000 kronor motsvaras huvudsakligen av ökade inkomster från trädgården vid Drottningholms slott.

*Departementets
chefen.*

Med hänsyn till att den av riksmarskalksämberet föreslagna höjningen av förevarande anslag med 45 300 kronor huvudsakligen avser att bereda viss personal vid ståthållarämbetena samma förmåner i lönehänseende som för närvarande tillkomma statligt anställda med liknande eller motsvarande arbetsuppgifter, finner jag mig kunna tillstyrka ämbetets beräkning av medelsbehovet. I samband med den allmänna löneregleringen för befattningshavare i statens tjänst från och med nästa budgetår bör av skäl som nyss nämnts anslaget ytterligare uppräknas. Enligt en överslagsvis gjord uppskattning skulle härför erfordras ett belopp av 36 000 kronor. Anslaget bör sålunda uppföras med (511 600 + 45 300 + 36 000) i runt tal 593 000 kronor. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att vid fastställandet av staterna för de kungl. slotten närmare beräkna medelsbehovet med hänsyn till löneregleringen.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 593 000.

[11.] 2. Ved och kol för de kungl. slotten. Såsom tidigare nämnts beslutades vid 1945 års riksdag, att de till ved och kol för de kungl. hoven dittills anvisade anslagen skulle sammanföras till ett anslag under huvudtitelns andra avdelning med förevarande rubricering, varigenom även för detta anslag redovisningsskyldighet skulle föreligga. I motsats till vad som förut gällt skulle alla kostnader för de kungl. slottens uppvärmning anvisas att utgå från förevarande för slotten gemensamma anslag, i enlighet varmed uppvärmningskostnaderna för Gripsholms slott och för tjänstelokaler och tjänstebostäder vid vissa övriga slott överflyttades till detta anslag från respektive slottsstater.

För innevarande budgetår är förevarande anslag uppfört med 397 100 kronor. Riksmarskalksämberet har i sin förutberörda skrivelse den 28 oktober 1946, under åberopande av framställning av ståthållarämbetena, beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till 416 800 kronor. I följande sammanställning har angivits den ökning respektive minskning för de olika slotten, som föreligger för budgetåret 1947/48 i förhållande till innevarande budgetår. För Rosersbergs och Strömsholms slott bestridas uppvärmningskostnaderna av de militära myndigheter, som delvis disponera slotten.

		1946/47	1947/48	Ökning (+) resp. minskning (-) Kronor
		Kronor	Kronor	Kronor
Stockholms	slott	189 000	193 000	+ 4 000
Drottningholms	»	109 600	123 300	+ 13 700
Ulriksdals	»	37 500	37 500	—
Haga	»	31 000	27 000	- 4 000
Tullgarns	»	12 000	13 000	+ 1 000
Gripsholms	»	18 000	23 000	+ 5 000
Summa utgifter		397 100	416 800	+ 19 700.

Till stöd för sin framställning till riksmarskalksämberet ha ståthållarämbetena i huvudsak anfört följande.

Under förevarande anslag bestridas icke endast kostnaderna för bränsle utan även avlöningar åt maskin- och eldningspersonalen. Denna personal avlönas i likhet med vad som gäller för bevakningspersonalen enligt en särskild löneplan motsvarande den för statliga icke-ordinarie befattningshavare gällande löneplanen Eo. Rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg utgå enligt samma grunder, som gälla för statlig befattningshavare.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 28 juni 1946 har med stöd av riksdagens bemyndigande (r. skr. nr 43) medgivits, att förevarande anslag finge överskridas med 6 840 kronor för utbetalning av avlöningstillägg, motsvarande provisoriskt lönetillägg för budgetåret 1946/47, till den vid slottet anställda

eldningspersonalen. Anslaget har uppräknats med hänsyn härtill. Dessutom har viss fast anställd eldarpersonal, som för innevarande budgetår placerats i 4 lönegraden i slottets löneplan, nästa budgetår föreslagits uppflyttad i 5 lönegraden på hemställen av civilförvaltningens personalförbund.

Anslagsökningen i övrigt har föranletts av ökade bränslekostnader vid Stockholms slott med 1 000 kronor, vid Drottningholms slott med 10 000 kronor, varav 2 000 kronor beräknats kunna bestridas såsom utgifter för den över statens allmänna fastighetsfond redovisade hyresverksamheten vid slottet, vid Tullgarns slott med 1 000 kronor samt vid Gripsholms slott med 5 000 kronor. Uppräkningen av bränsleposterna för de tre förstnämnda slotten har måst ske med hänsyn till de faktiska utgifterna för budgetåret 1945/46, vilka icke kunnat täckas av det för samma budgetår anvisade anslaget. Bestridandet av vissa bränslekostnader har sålunda måst uppskjutas till innevarande budgetår. För Drottningholms slott tillkommer dessutom, att man vid detta slott i allt större utsträckning övergått till eldning med koks, för vilket bränsle prishöjning skett. För Haga slott föreligger en utgiftsminskning med 4 000 kronor till följd av övergång till eldning med olja, vilket möjliggjorts genom installation av s. k. oljeaggregat i samband med under innevarande budgetår verkställd tillbyggnad av slottet.

Vad Gripsholms slott slutligen angår avses att från det till slottet nu utgående bränsleanslaget å 18 000 kronor skola bestridas kostnaderna dels för uppvärmning av de till slottet hörande byggnaderna medelst ved, koks eller annat bränsle, dels för elektrisk uppvärmning av det egentliga slottet. Sistnämnda uppvärmning, som drager en kostnad av ca 5 000 kronor för år, är nödvändig till förhindrande av frost- eller fuktskador å den i slottet inrymda porträttsamlingen, vilken står under nationalmusei vård. Museet har gjort framställning hos ståthållarämbetet på Gripsholms slott om ökad uppvärmning av slottet vintertid med hänsyn till att vissa skador framträtt å taveln samlingen, vilka måste tillskrivas det förhållandet att slottet icke varit tillräckligt uppvärmt. Det nu utgående anslaget medger emellertid icke att ytterligare medel disponeras för elektrisk uppvärmning. Det är emellertid nödvändigt att under vintermånaderna hålla avsevärt högre värme i elementen för att icke temperaturen i slottet skall sjunka under fryspunkten. Ståthållarämbetet har därför ansett, att ytterligare medel för nästa budgetår böra ställas till förfogande för slottets elektriska uppvärmning.

*Departements-
chefen.*

Riksmarskalksämbe-
tets beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag kan jag tillstyrka. För att bereda den vid de kungl. slotten anställda maskin- och eldarpersonalen samma löneförbättring som tillkommer motsvarande statliga befattningshavare på grund av den från och med nästa budgetår beslutade allmänna löneregleringen, skulle enligt en överslagsvis gjord uppskattning ett belopp av ytterligare 11 000 kronor bliva erforderligt. Anslaget bör sålunda uppföras med (416 800 + 11 000) i runt tal 428 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ved och kol för de kungl. slotten* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 428 000.

Vid bifall till de av mig framställda förslagen kommer första huvudtitelns slutsumma för budgetåret 1947/48 att uppgå till 2 495 100 kronor, innebärande i förhållande till riksstaten för budgetåret 1946/47 en ökning av 112 300 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

B. Sandberg.

Bilaga.

Förslag till stat för de kungl. slotten för budgetåret 1947/48.

	Stockholm	Drottning- holm	Gripsholm	Ulriksdal	Haga	Ströms- holm	Rosers- berg	Tullgarn	Summa
<i>Utgifter:</i>									
Avlöningar och arvoden	79 287	41 584	17 474	37 798	28 096	5 180	8 245	12 433	230 097
Pensioner	6 876	12 914	5 720	1 200	3 200	100	—	2 100	32 110
Kristillägg m. m.	16 017	12 114	7 239	11 370	8 356	2 279	1 646	3 286	62 307
<i>Omkostnader:</i>									
Lyse och vatten	6 500	1 100	4 500	1 900	4 500	200	—	450	19 150
Parker	—	40 900	13 000	22 295	13 216	800	6 800	21 000	118 011
Trädgårdar	3 360	29 500	—	—	—	—	—	29 700	62 560
Övriga omkostnader	13 260	22 588	7 867	12 037	11 306	1 841	3 309	9 431	81 639
Summa utgifter	125 300	160 700	55 800	86 600	68 674	10 400	20 000	78 400	605 874
<i>Särskilda uppbördsmedel:</i>									
Försålda trädgårdsprodukter	—	22 000	—	—	—	—	—	18 000	40 000
Övriga uppbördsmedel	—	—	5 800	—	3 174	—	—	—	8 974
Summa uppbördsmedel	—	22 000	5 800	—	3 174	—	—	18 000	48 974
Nettoutgifter	125 300	138 700	50 000	86 600	65 500	10 400	20 000	60 400	556 900

Register

till

Första huvudtiteln för budgetåret 1947/48.**A. Kungl. hovstaten.**

Sid.		Kronor
2	Kungl. Maj:ts hovhållning.....	800 000
2	Förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning.....	150 000
2	Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan.....	192 000
2	Förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m.....	125 000
3	Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland.....	26 000
3	Hans Kungl. Höghet Hertigen av Närke.....	26 000
3	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.....	56 400
3	Förstärkning av anslaget till underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.....	53 700
4	Kungl. hovstallets utfodring.....	45 000
	Säger för kungl. hovstaten	1 474 100

B. Kungl. slottsstaten.

4	Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten.....	593 000
7	Ved och kol för de kungl. slotten.....	428 000
	Säger för kungl. slottsstaten	1 021 000
	Summa	2 495 100.

Bilaga 4 till
1947 års statsverksproposition.

Andra huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, redogör för de frågor som tillhöra regleringen för budgetåret 1947/48 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet, och anför därvid följande.

A. Justitiedepartementet m. m.

[1.] **1. Avlöningar till statsråden utan departement m. m., förslagsanslag.** Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 174 000 kronor.

För anslagets disponerande gäller följande av Kungl. Maj:t den 15 juni 1944 fastställda stat.

Stat.

1. Avlöningar till statsråden utan departement, <i>förslagsvis</i> . . . kronor	144 000
2. Lönefyllnad åt statsministern »	6 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> »	24 000

Summa kronor 174 000.

Av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har ett belopp av 5 000 kronor beräknats till arvode åt statsministerns handsekreterare. Återstoden, 19 000 kronor, är avsedd att täcka kostnaderna för rättsbildat biträde åt de konsultativa statsråden (prop. nr 35/1941 s. 3).

Sistnämnda belopp har under senare år icke tagits i anspråk. Den starkt ökade arbetsbördan för de konsultativa statsråden har emellertid aktualiserat behovet av rättsbildad biträdeshjälp åt dem. De för ändamålet anvisade medlen behöva därför stå till förfogande och något utökas. I detta sammanhang må erinras om det av särskild utredningsman framlagda, vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor berörda förslaget om en fortlöpande översyn inom Kungl. Maj:ts kansli av det statliga kommittéväsendet.

Beträffande arvodet till statsministerns handsekreterare erinras att, då detta arvode år 1941 bestämdes till 5 000 kronor, göromålen förutsattes icke skola taga befattningshavarens hela tid i anspråk. Numera ha emellertid dessa ökat i sådan omfattning att tjänsten närmast är att betrakta såsom heltidstjänst. Kungl. Maj:t har därför genom beslut den 27 september 1946 bestämt, att arvodet, räknat från och med den 1 juli 1946, tills vidare skall utgå med 800 kronor i månaden.

För budgetåret 1947/48 torde anslaget böra beräknas på följande sätt.

Det av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang framlagda förslaget om lönerreglering för statsråden föranleder uppräknning av den i staten uppförda anslagsposten till avlöningar till statsråden utan departement med 21 600 kronor till 165 600 kronor.

Till lönefyllnad åt statsministern beräknas oförändrat 6 000 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bestämmas till 30 000 kronor, varav 9 600 kronor motsvarar nu utgående arvode till statsministerns handsekreterare och återstoden, 20 400 kronor, avses för rättsbildat biträde åt de konsultativa statsråden.

En särskild post å 5 200 kronor bör upptagas till rörligt tillägg å statsrådets avlöningar.

Anslaget bestämmas alltså till $(165\ 600 + 6\ 000 + 30\ 000 + 5\ 200) = 206\ 800$ (+ 32 800) kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande stat för avlöningar till statsråden utan departement m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Stat.

1. Avlöningar till statsråden utan departement, <i>förslagsvis</i>	kronor	165 600
2. Lönefyllnad åt statsministern	»	6 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	30 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	5 200
		Summa kronor 206 800;

dels ock till Avlöningar till statsråden utan departement m. m. för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av kronor 206 800.

[2.] **2. Justitiedepartementet: Avlöningar, förslagsanslag.** Justitiedepartementets avlöningsanslag är i gällande riksstat uppfört med 330 800 kronor.

Gällande personalförteckning för justitiedepartementet har fastställts av Kungl. Maj:t den 17 maj 1946 och är av följande lydelse.

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
1 statssekreterare	C 10
1 expeditionschef	C 8
3 byråchefer för lagärenden	C 6
2 kansliråd	A 30
1 förste kanslisekreterare	A 26
2 andre kanslisekreterare	A 21
1 registrator	A 15
1 förste expeditionsvakt	A 7
3 kanslibiträden	A 7
2 expeditionsvakter	A 5
2 kontorsbiträden	A 4

För tjänstgöring i statsrådsberedningen.

1 förste expeditionsvakt	A 7
1 expeditionsvakt	A 5

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20.

1 förste kanslisekreterare	Eo 26
3 andre kanslisekreterare	Eo 21.

Samma dag har Kungl. Maj:t fastställt följande avlöningsstat för departementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47.

Avlöningsstat.

1. Avlöning till departementschefen	kronor	24 000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	158 500
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	111 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	36 500
Summa kronor		330 800.

Justitiedepartementets arbetsbörda har under årens lopp ökat i betydande omfattning. Såvitt angår departementets statssekreteraras avdelning sammanhänger arbetsökningen framför allt med det ökade utredningsarbetet. Till biträde åt statssekreteraren i lagstiftningsärenden finnes för närvarande, förutom lagbyråcheferna, icke någon befattningshavare på departementets stat. Däremot biträdades statssekreteraren av ett avsevärt antal personer, som avlönas från kommittéanslaget. Jag vill föreslå att nu, för biträde inom departementet med lagstiftningsarbetet, på departementets stat upptages en befattning såsom förste kanslisekreterare. Biträdespersonalen på avdelningen behöver vidare förstärkas med en kansliskrivare och ett skrivbiträde. En kansliskrivare är — såsom min företrädare i ämbetet vid flera tillfällen framhållit (II ht. 1942 s. 2 f.; 1943 s. 2) — i synnerlig grad av behovet påkallad för utförande på statssekreteraras avdelningen av vissa särskilt kvalificerade göromål, bland annat en arkivaries och byråregistrators.

Under senare år har årligen i statsverkspropositionen lämnats redogörelse för arbetsbördan på justitiedepartementets kansliavdelning. I fjolårets statsverksproposition (II ht. s. 3) konstaterades därvid, att antalet å kansliavdelningen inkomna ärenden sedan år 1940 ökat med över 100 procent. Med anledning härav föreslogs, bland annat, att ärenden angående godkännande av släktnamn skulle överflyttas till lägre myndighet. Förslaget härom föranledde ej erinran från riksdagens sida och överflyttningen har genomförts från och med innevarande budgetår. Till nämnda myndighet överfördes samtidigt den med ifrågavarande ärenden sysselsatta personalen.

Om namnärendena frånräknas, bliva siffrorna för antalet till kansliavdelningen under åren 1940—1946 inkomna ärenden 3 581 år 1940, 5 062 år 1941, 4 527 år 1942, 5 582 år 1943, 6 270 år 1944, 8 923 år 1945 och 8 882¹ år 1946. Ökningen beror till väsentlig del på en stark ansvällning av ärendena angående svenskt medborgarskap, vilka ökat från 822 år 1940 till 3 147¹ år 1946. Huvudsakligen på grund av det ökade antalet dylika ärenden beviljade 1946 års riksdag medel till förstärkning av personalen med följande extra ordinarie befattningshavare, nämligen 1 förste kanslisekreterare, 1 andre kanslisekreterare, 2 amanuenser, 1 kansliskrivare och 3 kontorsbiträden (jfr II ht. 1946 s. 4). Den sålunda vidtagna förstärkningen har emellertid visat sig otillräcklig. I fråga om medborgarskapsärendena har arbets-

¹ Beräknat antal.

bördan sålunda icke kunnat bemästras utan den föregående år redovisade balansen på omkring 900 ärenden hade den 1 december 1946 i det närmaste fördubblats. Det dröjer därför numera avsevärd tid — stundom inemot ett år — innan ett dylikt ärende blir avgjort.

I syfte att erhålla en uppfattning om det troliga antalet medborgarskapsansökningar under de kommande åren har genom särskild sakkunnig verkställt en statistisk utredning grundad på den nuvarande utlänningsstocken i riket. Den verkställda utredningen ger vid handen, att antalet sökande under den kommande sjuårsperioden kan beräknas sammanlagt uppgå till inemot 33 000, d. v. s. ett årligt medeltal av närmare 4 700. Det kommande förloppet torde, enligt vad den sakkunnige anför, otvivelaktigt bliva sådant, att antalet sökande under år 1947 komme att stegras till inemot 4 000 för att därefter nedgå obetydligt under år 1948 men starkare 1949 samt åter öka under 1950 och nå maximisiffror 1951 och 1952 som en följd av till en början balternas och snart därefter även de efter vapenstillesåndet hitströmmandes ansökningar. Med denna huvudtendens låte det sig dock förmoda, att de årliga ansökningssiffrorna skulle utjämnas mera än vad sålunda beräknats, emedan utlännarna icke alltid omedelbart efter minimitidens ernående sökte naturalisation. Såsom allmänt omdöme uttalar den sakkunnige, att de framlagda siffrorna torde böra betraktas som lågt beräknade. De kunde komma att avsevärt överträffas av verkligheten. Emellertid förefunnes också en möjlighet — men denna förutsatte en snabb förbättring av de politiska och ekonomiska förhållandena i Europa — att de skulle underskridas. Den senare möjligheten syntes emellertid vara den mindre sannolika.

Den sålunda verkställda utredningen avser endast ansökningar av personer, vilka icke tidigare sökt svenskt medborgarskap. Med hänsyn till antalet avslagna medborgarskapsansökningar ävensom återansökningsfrekvensen under senare år måste man dessutom räkna med ett tämligen stort antal ansökningar årligen från personer, som fått tidigare ansökan avslagen. Härtill kommer, att den förefintliga balansen av ifrågavarande ärenden — omkring 1 700 ärenden — oundgängligen måste avarbetas under år 1947. Sålunda kan beräknas, att departementet under år 1947 kommer att få behandla åtminstone 6 000 medborgarskapsärenden. Antalet dylika ärenden under departementets behandling torde även för de närmast därpå följande åren kunna beräknas till omkring 6 000 per år, när de vid utredningen verkställda beräkningarna — bortsett från att hänsyn ej tagits till återansökningsfrekvensen — såsom ock vederbörande utredningsman upplyst, äro gjorda i underkant.

Vid behandlingen i föregående års statsverksproposition av frågan om justitiedepartementets anslagsbehov uttalade jag, att det med hänsyn till göromålnens ansvällning redan då kunde ifrågasättas att organisera departementets kansliavdelning på tre i stället för två byråer men att jag icke var beredd att utan ytterligare erfarenheter framlägga förslag härom. Så som förhållandena därefter utvecklats sig synes icke vidare böra anstå med inrät-

tande av ytterligare en byrå. Den nya byrån bör avses för medborgarskapsärenden och förestås av ett kansliråd, som skall leda och öva tillsyn över ärendenas behandling ävensom, för att bereda expeditionschefen erforderlig arbetslättnad, äga justicebefogenhet. För att 6 000 ärenden skola kunna avverkas årligen erfordras härutöver minst fem föredragande. Efter den föregående år genomförda personalförstärkningen finnas tre föredragande för medborgarskapsärenden, varav två förste och en andre kanslisekreterare. För dessa ärenden skulle alltså erfordras ytterligare förstärkning med, förutom kanslirådet, två föredragande.

Vad angår kansliavdelningen i övrigt må nämnas att arbetet på avdelningen, fränsett den ökning som inträtt beträffande ärenden angående svenskt medborgarskap, ökat över 100 procent sedan år 1940 men att den för ifrågasvarande arbete avsedda rättsbildade personalen under samma tid förstärkts endast med en andre kanslisekreterare (1941) och en amanuens (1943). Enär balans beträffande flertalet nu avsedda ärenden under inga förhållanden kan tillåtas uppkomma, har under det förflutna året den för medborgarskapsärendena avsedda arbetskraften delvis måst tagas i anspråk för förstnämnda ärenden. Likväl har föredragandenas antal tidvis, särskilt vid sjukdomsfall och i samband med semester och andra ledigheter, sjunkit under det nödvändiga. Även för andra ärenden än medborgarskapsärenden erfordras alltså en förstärkning av de juridiskt utbildade arbetskrafterna.

På grund av det anförda och med hänsyn tagen jämväl till ovissheten rörande den framtida utvecklingen finner jag mig böra förorda, att det ökade behovet av tjänstemän i högre lönegrader på justitiedepartementets kansliavdelning tills vidare tillgodoses så, att medel beräknas för följande nya befattningshavare, nämligen ett kansliråd, en förste kanslisekreterare, en extra föredragande med arvode, motsvarande lön enligt 25 löneklassen jämte tilllägg, samt en amanuens. På avdelningen erfordras vidare en kontorist med särskild uppgift att på medborgarskapsbyrån tillhandagå myndigheter och allmänheten vid behandlingen av ingivna ansökningar m. m. Inrättandet av nya föredragandetjänster nödvändiggör även anställande av ytterligare ett skrivbiträde. Härjämte behöver vaktpersonalen förstärkas med en expeditionsvakt.

Även efter de nu föreslagna personalförstärkningarna kan det ifrågasättas huruvida departementets arbetskrafter stå i rimlig proportion till arbetsbördan. Genom en vid statens organisationsnämnd anställd tjänsteman ha verkställt vissa summariska studier rörande justitiedepartementets organisation och, såvitt vid denna undersökning kunnat utrönas, föreligger behov av kvalificerad arbetskraft såväl för avlastning från de nuvarande avdelningscheferna av en del dem åvilande arbetsuppgifter som för förstärkning av personalen i övrigt utanför medborgarskapsbyrån. Förslag om ökning av personalen utöver vad förut angivits har dock ej ansetts böra framläggas, förrän en fullständig organisationsundersökning blivit verkställd. En dylik undersökning bör lämpligen komma till stånd i samband med den omorganisation av departementets kansliavdelning som bör ske i samband med tillkomsten

av medborgarskapsbyrån. Jag torde därför till ett följande år få återkomma till frågan om tillgodoseende av departementets personalbehov.

De i det föregående föreslagna nya befattningarna torde samtliga, med undantag av tjänsten såsom extra föredragande och skrivbiträdestjänsterna, böra tills vidare uppföras på extra ordinarie stat. Hinder synes emellertid icke böra möta mot att de för närvarande å departementets personalförteckning upptagna extra ordinarie tjänsterna, en förste och tre andre kanslissekreterare, nu överföras till ordinarie stat.

För nästa budgetår torde de olika anslagsposterna i justitiedepartementets avlöningsstat böra beräknas på följande sätt.

Anslagsposten till avlöning till departementschefen uppräknas på grund av förslaget om lönereglery för statsråden till 27 600 (+ 3 600) kronor.

Under posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän beräknas medel för avlöning till de befattningshavare, vilka enligt vad nyss nämnts skulle överföras till ordinarie stat, med 32 700 kronor. I enlighet med vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anför bör vidare förslaget om allmän lönereglery föränleda uppräknery av posten med 84 200 kronor. Postens belopp bestämmes alltså till (158 500 + 32 700 + 84 200) 275 400 (+ 116 900) kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör å ena sidan minskas med nu utgående avlöningar till en extra ordinarie förste och tre extra ordinarie andre kanslissekreterare eller med 30 600 kronor. Å andra sidan ökas posten med avlöningskostnaderna för de föreslagna nya befattningshavarna, nämligen ett kansliråd Eo 30, två förste kanslissekreterare Eo 26, en extra föredragande med arvode (25 lkl), en amanuens Eo 18, en kansliskrivare Eo 11, en kontorist Eo 9, en expeditionsvakt Eo 5 och två skrivbiträden Ex 2. Sammanlagda kostnaden för denna personalförstärkning utgör 64 600 kronor, vartill bör läggas 2 000 kronor avseende ökade kostnader för vikariatsersättningar i anledning av personalökningen. Posten bör vidare uppräknas med 3 700 kronor för löneklassuppflyttningar, extra skrivhjälp samt övertids- och vikariatsersättningar. Förslagen om reglerad befordringsgång för biträdes- och amanuenspersonal samt om allmän lönereglery medföra härutöver uppräknery av anslagsposten med 6 800 kronor resp. 87 100 kronor. Posten upptages alltså med (111 800 — 30 600 + 64 600 + 2 000 + 3 700 + 6 800 + 87 100) 245 400 (+ 133 600) kronor.

Till rörligt tillägg beräknas 31 300 (— 5 200) kronor.

Anslaget i dess helhet uppföres alltså med (27 600 + 275 400 + 245 400 + 31 300) 579 700 (+ 248 900) kronor.

De i det föregående föreslagna personaländringarna skulle beträffande justitiedepartementets personalförteckning medföra dels att antalet ordinarie förste kanslissekreterare ökas från 1 till 2 och antalet ordinarie andre kanslissekreterare från 2 till 5, dels ock att, i stället för nu i förteckningen uppförda extra ordinarie tjänstemän, upptagas 1 extra ordinarie kansliråd och 2

extra ordinarie förste kanslisekreterare. Förslaget om reglering av befordringsgången för biträdespersonal skulle vidare föranleda, att antalet ordinarie kontorsbiträden ökas från 2 till 3.¹

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i justitiedepartementets personalförteckning vidtaga de ändringar som nyss angivits; *dels* fastställa följande avlöningsstat för justitiedepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöning till departementschefen	kronor	27 600
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	275 400
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal ..	»	245 400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	31 300
		Summa kronor 579 700;

dels ock till Justitiedepartementet: *Avlöningar* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 579 700.

[3.] **3. Justitiedepartementet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 90 000 kronor.

Anslaget disponeras enligt en den 17 maj 1946 av Kungl. Maj:t fastställd omkostnadsstat (statsliggaren s. 6), upptagande bland annat en anslagspost till sjukvård m. m. å förslagsvis 2 000 kronor, en anslagspost till reseersättningar å förslagsvis 3 000 kronor och en anslagspost till expenser å förslagsvis 70 000 kronor. I samband med statens fastställande har Kungl. Maj:t föreskrivit, bland annat, att av anslagsposten till expenser må tagas i anspråk högst 50 000 kronor för expenser för eget behov.

På grund av den förstärkning av departementets personal, som föreslagits under näst föregående punkt, torde anslagsposten till sjukvård m. m. böra uppräknas med 500 kronor och delposten till expenser för eget behov med 10 000 kronor. Av samma skäl och med hänsyn till den höjning av traktamentsersättningsbeloppen, som genomförts från och med den 1 januari 1947, torde till reseersättningar böra anvisas ytterligare förslagsvis 1 000 kronor.

Anslaget i dess helhet skulle alltså höjas med (500 + 10 000 + 1 000) 11 500 kronor till 101 500 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

¹ Det nya ordinarie biträdet, som nu är extra ordinarie kontorsbiträde på justitiedepartementets stat, avlönas från anslaget till lagberedningen.

att till *Justitiedepartementet: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 101 500.

[4.] **4. Justitiedepartementet: Svensk författningssamling, förslagsanslag.** På grund av ökad belastning höjdes anslaget från och med budgetåret 1942/43 från 150 000 kronor till 200 000 kronor. Utgifterna å anslaget ha under de tre senast förflutna budgetåren utgjort resp. 205 900 kronor, 176 700 kronor och 210 900 kronor. För nästkommande budgetår torde anslaget böra uppföras med oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiedepartementet: Svensk författningssamling* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 200 000.

[5.] **5. Lagberedningen, reservationsanslag.** I samband med omorganisation av lagberedningen bestämdes detta anslag av 1944 års riksdag till 55 000 kronor. I gällande riksstat har anslagsbeloppet höjts till 65 000 kronor. Höjningen avsåg bl. a. att täcka kostnaderna för en under år 1945 tillsatt rådgivande nämnd (jfr II ht. 1946 s. 9).

Under våren 1947 kan lagberedningen väntas avgiva ett delbetänkande med förslag till revision av vissa delar av jordabalken. Därmed är första etappen av beredningens arbete med jordabalkens revision avslutad. För det fortsatta arbetet torde man böra räkna med viss förändring av beredningens sammansättning. Anslaget bör med anledning härav beräknas så att det förslår till avlöning åt tre heltidsarbetande ledamöter. Enär det nuvarande anslagsbeloppet beräknats med hänsyn till att en av ledamöterna på grund av sin tjänst kan deltaga i beredningens arbete endast under viss del av året (jfr II ht. 1944 s. 5), föranleder detta ett något ökat anslagsbehov.

I fjolårets statsverksproposition beräknades kostnaderna för lagberedningens verksamhet under innevarande budgetår till i runt tal 71 000 kronor. För nästa budgetår ha utgifterna uppskattats till omkring 77 000 kronor. Då emellertid en reservation från löpande budgetår på omkring 7 000 kronor torde kunna påräknas, synes en höjning av nu utgående anslag med 5 000 kronor till 70 000 kronor vara tillräcklig.

Rörande sin verksamhet under år 1946 har lagberedningen avgivit en redogörelse, vilken torde få såsom bilaga fogas vid statsrådsprotokollet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lagberedningen* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 70 000.

[6.] **6. Processreformen m. m., reservationsanslag.** Detta anslag, som är avsett till bestridande av kostnader för arbetet med utarbetande av följdörfattningar till nya rättegångsbalken och nya aktiebolagslagen, är i riksstaten för löpande budgetår uppfört med 55 000 kronor. Båda lagarna skola träda i kraft den 1 januari 1948. Emellertid kan det förväntas att visst författningsarbete, sammanhängande med processreformen, kommer att återstå vid nämnda tidpunkt. Då detta arbete bör utföras under förra hälften av 1948, torde anslaget för nästa budgetår böra upptagas med samma belopp som nu.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Processreformen m. m.* för budget-
året 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 55 000.

[7.] **7. Ombuden för tillsyn å tryckta skrifter, förslagsanslag.** Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 17 000 kronor. För nästkommande budgetår torde anslaget böra upptagas med oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombuden för tillsyn å tryckta skrifter* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 17 000.

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet.

Justitiekanslersämbetet.

[8.] **1. Justitiekanslersämbetet: Avlöningar, förslagsanslag.** Vid tiden för avgivandet under hösten 1946 av framställningar med förslag till anslags-äskanden, avsedda att föreläggas 1947 års riksdag, saknades beträffande vissa under justitiedepartementet hörande myndigheter erforderliga hållpunkter för bedömande av anslagsbehovet efter rättegångsreformens ikraftträdande den 1 januari 1948. Vid angivna tid pågingo sålunda genom särskilt tillkallade sakkunniga utredningar angående den framtida organisationen av justitiekanslersämbetet och nedre justitierevisionen. Beträffande flertalet av de allmänna domstolarna kunde vidare anslagsbehovet bedömas först sedan ställning tagits till de förslag, som framlagts av 1943 års domarutredning i dess den 30 juli 1946 avgivna betänkande angående vissa organisations-, utbildnings- och tjänstgöringsfrågor vid domstolarna (SOU 1946: 57). På nu anförda skäl ha justitiekanslersämbetet, nedre justitierevisionen och hovrätterna icke i sina inom föreskriven tid avgivna anslagsframställningar kunnat taga hänsyn till vederbörande verks organisation efter rättegångsreformens ikraftträdande. I flertalet fall ha framställningarna därför begränsats till att avse anslagsbehovet under första halvåret av budgetåret 1947/48.

Förslag rörande omorganisation av justitiekanslersämbetet har avgivits den 19 december 1946; enligt förslaget skall ämbetet från och med den 1 januari 1948 uppdelas på två myndigheter, justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet. Förslaget är för närvarande föremål för remissbehandling. Beträffande nedre justitierevisionens framtida organisation torde förslag komma att avgivas i början av innevarande år. Vad angår de i domarutredningens betänkande framlagda förslagen, vilka inverka framför allt på hovrätternas och häradsrätternas anslagsbehov, äro dessa, sedan remissförfarandet beträffande betänkandet avslutats, föremål för övervägande inom justitiedepartementet. På grund av vad sålunda anförts ha hittills endast preliminära uppskattningar kunnat göras beträffande nu ifrågakvarande verks anslagsbehov under senare halvåret av budgetåret 1947/48. Förslag till definitiva anslagsäskanden för sagda halvår ha inforrats och skola avgivas före den 1 februari 1947.

Anslag för nästa budgetår till avlöningar och omkostnader vid *justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, högsta domstolen med nedre justitierevisionen, hovrätterna och häradsrätterna* måste alltså äskas i särskild proposition. I avvaktan härpå torde ifrågakvarande anslag tills vidare få uppföras med allenast beräknade belopp. Vid bestämmandet av dessa belopp synes man för första halvåret av budgetåret böra räkna med hälften av de nuvarande anslagsbeloppen med tillägg i förekommande fall av de kostnader

som, enligt vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anfört, föranledas av förslagen om reglerad befordringsgång för biträdes- och amanuenspersonal samt om allmän lönereglering. För senare halvåret torde man vid beräkningen kunna godtaga de uppskattningar av anslagsbehovet, vilka delvis i samråd med justitiedepartementet verkställts av myndigheterna själva, dock med de jämkningar som kunna föranledas av nyssnämnda förslag.

Ytterligare två anslag, vilka äga samband med de förestående omorganisationerna och vilka äro avsedda att äskas definitivt i nyssnämnda särproposition, torde nu böra uppföras med beräknade belopp, nämligen ett anslag till *kostnader för inrättande av riksåklagarämbetet* och ett anslag till *kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m.* Dessa båda anslag, som böra äga karaktären av reservationsanslag, upptagas till belopp, motsvarande preliminärt gjorda kostnadsberäkningar.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag under denna punkt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Justitiekanslersämbetet: Avlöningar för budgetåret 1947/48* beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 113 500.

[9.] **2. Justitiekanslersämbetet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är i riksstaten för löpande budgetår uppfört med 7 700 kronor. Under återopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Justitiekanslersämbetet: Omkostnader för budgetåret 1947/48* beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 7 700.

Riksåklagarämbetet.

[10.] **3. Riksåklagarämbetet: Avlöningar, förslagsanslag.** Under återopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Riksåklagarämbetet: Avlöningar för budgetåret 1947/48* beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 53 600.

[11.] **4. Riksåklagarämbetet: Omkostnader, förslagsanslag.** Under åberopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Riksåklagarämbetet: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 5 700.

[12.] **5. Kostnader för inrättande av riksåklagarämbetet, reservationsanslag.** Under åberopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kostnader för inrättande av riksåklagarämbetet* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 50 000.

C. Domstolarna.

Högsta domstolen m. m.

[13.] **1. Högsta domstolen m. m.: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 1 350 800 kronor. Under åberopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Högsta domstolen m. m.: Avlöningar* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 1 920 600.

[14.] **2. Högsta domstolen m. m.: Omkostnader, förslagsanslag.** Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 56 800 kronor. Under åberopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Högsta domstolen m. m.: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 69 600.

[15.] **3. Högsta domstolen m. m.: Bidrag till Nytt juridiskt arkiv.** Till bidrag till utgivande av Nytt juridiskt arkiv är i gällande riksstat uppfört ett anslag å 2 000 kronor. Någon anledning att ändra anslaget föreligger ej. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högsta domstolen m. m.: Bidrag till Nytt juridiskt arkiv* för budgetåret 1947/48
anvisa ett anslag av kronor 2 000.

Regeringsrätten.

[16.] **4. Regeringsrätten: Avlöningar, förslagsanslag.** Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 216 400 kronor.

Gällande personalförteckning för regeringsrätten har fastställts av Kungl. Maj:t den 17 maj 1946 (statsliggaren s. 12). Samma dag har Kungl. Maj:t fastställt följande avlöningsstat för regeringsrätten, att tillämpas under budgetåret 1946/47:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 200 100
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 100
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 16 200
	<hr/>
	Summa kronor 216 400.

Enligt lagen den 29 mars 1946 (nr 113) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal har antalet regeringsråd från och med den 1 oktober 1946 tillfälligt ökats från sju till tio. Efter den 30 september 1949 eller, om särskilda förhållanden föranleda därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, åter nedbringas till sju. Genom ökningen av regeringsrådets antal har möjliggjorts, att regeringsrätten kan arbeta på avdelningar.

För nästa budgetår torde anslaget böra bestämmas på följande sätt.

Då vid beräkningen av innevarande års anslag upptagits medel till avlöningar åt de nya regeringsråden under allenast tre fjärdedelar av budgetåret, ökas anslagsposten till **avlöningar till ordinarie tjänstemän** med 15 500 kronor, motsvarande avlöningskostnaderna för tre regeringsråd under tre månader. På grund av den allmänna löneregleringen bör posten uppräknas med ytterligare 52 400 kronor. Den bestämmas alltså till (200 100 + 15 500 + 52 400) 268 000 kronor.

Under anslagsposten till **avlöningar till icke-ordinarie personal** beräknas medel för viss förstärkning av vaktpersonalen. Vid regeringsrätten ha under senare år varit anställda en förste expeditionsvakt i A 7 och en expeditionsvakt i A 5. Den sistnämndes tjänstgöring är uppdelad

på regeringsrätten och lagrådet. Sedan regeringsrätten utökats och börjat arbeta på två avdelningar, har denna personal utökats med en befattningshavare, som tjänstgör endast vissa dagar i veckan. Kostnaderna för denna förstärkning kunna beräknas till högst 2 000 kronor om året. Icke-ordinarieposten torde därför böra höjas med detta belopp till 2 100 kronor.

Kostnaderna för rörligt tillägg beräknas till 9 400 kronor.

Anslagets summa skulle i enlighet härmed bli (268 000 + 2 100 + 9 400) 279 500 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande avlöningsstat för regeringsrätten, dels tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor 268 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, förslagsvis	» 2 100
3. Rörligt tillägg, förslagsvis	» 9 400
Summa kronor 279 500;	

dels ock till Regeringsrätten: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av kronor 279 500.

[17.] 5. Regeringsrätten: Omkostnader, förslagsanslag. Anslaget höjdes av 1946 års riksdag från 5 000 kronor till 7 000 kronor.

Den för anslagets disponerande gällande omkostnadsstaten upptager, förutom en post till sjukvård m. m. å förslagsvis 100 kronor, en post till expenser å förslagsvis 6 900 kronor. Av denna post må förslagsvis 1 200 kronor tagas i anspråk för bränsle, lyse och vatten samt högst 5 700 kronor för övriga expenser.

Under sistförflutna budgetår, då regeringsrätten arbetade på allenast en avdelning, uppgingo utgifterna för andra expenser än bränsle, lyse och vatten till 4 700 kronor. Med hänsyn härtill och då regeringsrätten normalt kommer att arbeta på två avdelningar under hela nästa budgetår, torde anslaget böra höjas ytterligare, förslagsvis med 3 000 kronor till 10 000 kronor.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Regeringsrätten: Omkostnader för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av kronor 10 000.

[18.] **6. Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok, förslagsanslag.** Anslaget är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 14 300 kronor.

Enligt kontrakt som årligen avslutes mellan Kungl. Maj:t och aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner, vilket bolag ombesörjer utgivandet av regeringsrättens årsbok, utgår till bolaget bidrag härför av statsmedel med en summa i ett för allt. Statsverket erhåller därvid visst antal exemplar av publikationen utan särskild kostnad och denna tillhandahålles i övrigt till pris som fastställes i avtalet. Såsom utgångspunkt för avtalet gäller, att bokens omfång icke får överstiga visst antal sidor. Bidraget, som tidigare under ett flertal år utgjort 12 000 kronor, höjdes för åren 1944 och 1945 till 14 250 kronor. Højningen vidtogs för att möjliggöra en utförligare redigering av årsbokens notisavdelning såvitt avser sådana mål och ärenden som avgjorts på finansdepartementets föredragning (jfr II ht. 1945 s. 16).

Den från och med den 1 oktober 1946 genomförda utökningen av regeringsrådets antal kommer att medföra en avsevärd ökning av det årliga antalet i regeringsrätten avgjorda mål. Under förutsättning att utformningen av referat och notiser i regeringsrättens årsbok framgent skall äga rum enligt hittills tillämpade principer — någon ändring härutinnan bör ej genomföras — följer härav, att årsbokens omfång måste utökas och anslaget till årsbokens utgivande höjas. Enär bidraget till årsboken utbetalas under senare hälften av året näst efter det, bidraget avser, kommer det ökade anslagsbehovet under budgetåret 1947/48 endast att avse sista kvartalet av år 1946. Ökningen av förevarande anslag kan därför för nästa budgetår begränsas till 2 700 kronor. Anslaget skulle alltså bestämmas till 17 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 17 000.

Hovrätterna.

[19.] **7. Hovrätterna: Avlöningar, förslagsanslag.** Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 2 189 600 kronor. Under åberopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Hovrätterna: Avlöningar* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 3 200 000.

[20.] **8. Hovrätterna: Omkostnader, förslagsanslag.** Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 130 800 kronor. Under åberopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Hovrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 165 000.

[21.] **9. Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m., reservationsanslag.** Under återopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m.* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 1 000 000.

Häradsrätterna.

[22.] **10. Häradsrätterna: Avlöningar, förslagsanslag.** I gällande riksstat är anslaget upptaget med 5 627 000 kronor. Under återopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Häradsrätterna: Avlöningar* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 9 400 000.

[23.] **11. Häradsrätterna: Omkostnader, förslagsanslag.** För innevarande budgetår har till omkostnader vid häradsrätterna anvisats ett förslagsanslag å 425 000 kronor. Under återopande av vad under punkten [8.] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Häradsrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 475 000.

[24.] **12. Häradsrätterna: Rescersättningar till nämndemän, förslagsanslag.** Vid 1944 års riksdag voro bestämmelserna om reseersättning till nämndemän föremål för en allmän revision (jfr prop. nr 27; statsutsk. utl. nr 107; rd. skr. nr 261). Enligt de nya bestämmelserna ha nämndemännen, som för inställelse vid tingssammanträden tidigare i regel ägt åtnjuta allenast resekostnadsersättning, från och med den 1 juli 1944 beretts rätt även till trakamentsersättning. I anledning härav uppräknades anslaget från 275 000 kronor

till 635 000 kronor. 1945 års riksdag biföll ett i statsverkspropositionen framlagt förslag om statsverkets övertagande jämväl av kostnaderna för reseersättningar till ägodelningsnämndemän, vilka kostnader tidigare gäldats av sakägarna. Med hänsyn härtill ävensom till viss av riksdagen beslutad jämkning i fråga om nämndemans rätt till traktamente, höjdes anslaget för budgetåret 1945/46 till 700 000 kronor (II ht. s. 56 f.; rd. skr. nr 2, p. 17:0). Även för innevarande budgetår är anslaget uppfört med sistnämnda belopp.

Enligt de intill den 1 januari 1947 gällande bestämmelserna ägde nämndeman uppbära dagtraktamente med 10 kronor för varje sammanträdesdag, oavsett bostadsort och den tid sammanträdet tager i anspråk, samt natttraktamente med 6 kronor. Enär i tingshusbyggnadsbesväret ingår skyldighet för de tingshusbyggnadsskyldige att hålla kostnadsfritt nattkvarter för nämndemännen å tingsstället, utgår jämlikt 18 § resereglementet natttraktamente endast då övernattnings måste ske på annan ort än tingsstället. Genom de av 1946 års riksdag beslutade ändringarna i resereglementet har traktamentsersättningen till nämndemän från och med den 1 januari 1947 höjts till 12 kronor för dag och 8 kronor för natt.

I en vid 1945 års riksdag väckt motion (II: 28) föreslogs, att nämndeman — utöver resekostnads- och traktamentsersättning — skulle tillerkännas ett dagarvode av 8 kronor. Riksdagen, som i anledning av motionen uttalade att bestämmelserna om traktamentsersättning till nämndeman icke vore fullt tillfredsställande, fann frågan om ersättning till nämndeman böra göras till föremål för ytterligare överväganden av Kungl. Maj:t samt förklarade sig förutsätta att förslag i ämnet skulle föreläggas följande års riksdag. I statsverkspropositionen till 1946 års riksdag förklarade jag mig emellertid ej beredd att upptaga denna fråga till slutlig prövning samt anförde härom närmare:

Frågan om ersättning till nämndemän var vid 1942 års riksdag föremål för behandling i samband med förslaget till ny rättegångsbalk. Med anledning av en i ämnet väckt motion (II: 244) uttalade första särskilda utskottet (utl. nr 2 s. 99), att utskottet ansåge det viktigt för nämndens ställning i rättsskipningen att nämndemansuppdraget icke överginge till en arvodesbefattning utan alltjämt bibehölle karaktären av ett heders- och förtroendeuppdrag, men att det icke kunde anses tillfredsställande att enskilda personer nödgades för fullgörande av detta förtroendeuppdrag vidkännas kostnader och att valet i realiteten begränsades till dem som ägde ekonomiska förutsättningar för att mottaga uppdraget. Delta uttalande föranledde ej erinran från riksdagens sida. Då förslag om traktamentsersättning till nämndemän framlades vid 1944 års riksdag, framhöll föredragande departementschefen, att nämndemansuppdraget icke genom att rätt till sådan ersättning tillerkändes nämndemännen komme att mista sin karaktär av att vara ett på medborgarnas förtroende grundat hedersuppdrag, enär traktamentsersättning icke utgjorde någon ersättning för själva uppdraget utan endast innebure en gottgörelse för de med detta förenade kostnaderna (prop. nr 27 s. 7).

Den princip åt vilken såväl riksdagen som min företrädare i ämbetet sålunda givit uttryck synes mig ej böra frångås. Om nämndemansinstitutionen skall bibehålla sin karaktär, vilket måste anses vara av största betydelse för rättsskipningen, bör uppdraget att vara nämndeman ej förändras till en med

arvode förenad syssla. Tydligt är emellertid att, i den mån antalet tings-
sammanträden ökas och nämndemansuppdraget blir mera betungande och
tidskrävande, det kan bli nödvändigt att tillerkänna nämndemännen viss
ersättning utöver resekostnads- och traktamentsersättning. Innan rättegångs-
reformen trätt i kraft och praktiska erfarenheter vunnits rörande dess in-
verkan i fråga om nämndemännens tjänstgöring, är jag emellertid ej beredd
att upptaga denna fråga till slutlig prövning. I avbidan härpå synas de nu-
varande bestämmelserna om traktamentsersättning böra gälla.

Mot vad sålunda anförts framställdes icke någon erinran från riksdagens
sida.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår är det avsett att frågan om
nämndemännens ersättning skall upptagas till omprövning då rättegångs-
reformen trätt i kraft och praktiska erfarenheter vunnits rörande dess in-
verkan i fråga om nämndemännens tjänstgöring. Det torde särskilt vara nöd-
vändigt att avvakta de nya bestämmelser om antalet tings- och domsagorna
i domsagorna, som skola utfärdas före den 1 januari 1948. Så snart som möj-
ligt därefter skall emellertid frågan upptagas och det är min avsikt att, om
anledning därtill gives, framlägga förslag i ämnet till nästa års riksdag.

Under budgetåret 1945/46 uppgick belastningen å förevarande anslag till
689 900 kronor. För nästa budgetår har man att räkna med ökade utgifter
på grund av de förhöjda traktamentsersättningarna (bl. a. 20 procent å dag-
traktamenten). En betydande utgiftsökning är vidare att emotse såsom följd
av att antalet tingsresor efter rättegångsreformens ikraftträdande kommer
att öka. Enligt nya rättegångsbalken skall sålunda allmänt ting, med undan-
tag för tiden under häradsrättens ferier, i regel hållas varje vecka. Den på
grund av nu nämnda omständigheter erforderliga utgiftsökningen kan icke
på förhand närmare beräknas. I avbidan på erfarenheter härutinnan synes
anslaget för nästa budgetår böra höjas med förslagsvis 300 000 kronor till
1 000 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Reseersättningar*
till nämndemän för budgetåret 1947/48
anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 000 000.

[25.] **13. Häradsrätterna: Anskaffande av nya fastighetsböcker för landet, reservationsanslag.** På grund av brist på rättsbildade arbetskrafter har arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker för landet under krigsåren icke kunnat bedrivas i den omfattning som varit avsedd (jfr II ht. 1943 s. 22). Till följd härav ha de båda anslagen till anskaffande av nya fastighetsböcker och till uppläggande av dylika böcker, vilka för budgetåret 1939/40 voro uppförda med 150 000 kronor resp. 120 000 kronor, kunnat nedsättas. Bokanskaffningsanslaget sänktes sålunda av 1941 års riksdag till 100 000 kronor, av 1942 års riksdag till 50 000 kronor och av 1943 års riksdag ytter-

Departement-
chefen.

ligare till 30 000 kronor. Vid 1942 års riksdag sänktes jämväl bokuppläggningsanslaget till 100 000 kronor. Bokanskaffningsanslaget har sedermera åter höjts, för budgetåret 1945/46 till 40 000 kronor och för innevarande budgetår till 60 000 kronor.

Under år 1946 har uppläggningsarbetet avslutats i 4 domsagor. Antalet domsagor, i vilka fastighetsboksarbetet slutförts, är därmed 55. Enligt inhämtade upplysningar kan det förväntas, att till den 1 juli 1947 arbetet skall vara slutfört i ytterligare 7 domsagor. Vid nästkommande budgetårs ingång skulle alltså böckerna vara färdigställda i 62 av rikets 115 domsagor.

Vid behandlingen föregående år av anslagsbehovet till uppläggande av nya fastighetsböcker underströk riksdagen, att det föreläge ett med tiden allt mer framträdande behov att arbetet med uppläggande av de nya fastighetsböckerna snarast slutfördes (rd. skr. nr 2 p. 21: o). Med anledning härav ha presidenterna i rikets hovrätter anmodats att lämna uppgift rörande möjligheterna att intensifiera ifrågavarande arbete i de domsagor där arbetet ännu icke slutförts. I sina svar ha presidenterna redogjort såväl för bokuppläggningsarbetets nuvarande läge som för arbetets bedrivande. Redogörelserna innehålla i huvudsak följande.

Presidenten i Svea hovrätt: Under en följd av år har på grund av knapphet på personal särskild fastighetsboksuppläggare kunnat förordnas endast i några få fall. Fastighetsboksarbetet har därför bedrivits praktiskt taget uteslutande med anlåtande av arbetskrafterna i domsagorna. Den under senare år fortskridande ökningen av arbetsbördan i domsagorna i förening med beredskapsinkallelserna och den på åtskilliga håll rådande bristen på både juridiskt utbildad och icke rättsbildad personal har emellertid medfört att häradshövdingarna, tingsdomarna och tingssekreterarna kunnat ägna sig åt fastighetsboksarbete i mindre omfattning än eljest varit möjligt. Härav förklaras att anslagen till anskaffande av nya fastighetsböcker och till uppläggande av dylika böcker icke tagits i anspråk mer än vad som skett.

Från och med sommaren 1946 har hovrätten emellertid kunnat utsända särskilda bokuppläggare till några domsagor. För närvarande äro fyra fiskaler sysselsatta med dylikt arbete. Jag hoppas att det skall bliva möjligt att även under återstående del av innevarande budgetår tillhandahålla biträde från hovrätten i minst samma omfattning. Hur förhållandena komma att gestalta sig under nästa budgetår är vanskligt att bedöma. Vid utgången av det nu löpande budgetåret beräknas fastighetsboksarbetet vara slutfört i omkring två tredjedelar av domsagorna. Ett femtontal domsagor, dala-domsagorna inberäknade, skulle alltså återstå. I åtta av dessa domsagor finnas tingsdomare eller tingssekreterare, under vilkas ledning fastighetsboksarbetet bedrivs; i de återstående äger hovrätten jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 28 juni 1946 förordna särskilda fastighetsboksuppläggare under nu löpande budgetår.

Det är sannolikt att under nästa budgetår biträde från hovrätten skall kunna lämnas i minst den utsträckning som är medgiven för innevarande budgetår, måhända i vidgad omfattning, vilket vore önskvärt med hänsyn bland annat till att fastighetsboksarbetet såvitt möjligt bör vara slutfört vid nya rättegångsbalkens ikraftträdande. Även i de domsagor, där arbetet sker under tingsdomares eller tingssekreterares ledning och alltså utan särskilt biträde från hovrätten, bör arbetet påskyndas. Detta torde dock med hänsyn till dessa befattningshavares övriga arbetsuppgifter och arbetsbördan i dom-

sagorna kunna ske endast om de erhålla ledighet från övriga göromål i större utsträckning än hittills kunnat äga rum, vilket förutsätter att vikarier kunna erhållas från hovrätten eller att eljest arbetskrafterna i domsagorna tidvis förstärkas. Jag räknar emellertid med att det under nästa budgetår skall bliva möjligt att åtminstone i begränsad omfattning förordna vikarier från hovrätten, eventuellt, om Kungl. Maj:t lämnar medgivande därtill, att förordna särskilda bokuppläggare även i dessa domsagor.

Presidenten i Göta hovrätt: Enligt inkomna yttranden kommer arbetet att vara avslutat före den 1 juli 1947 i 5 domsagor (Askims, Hisings och Sävedals domsaga — dock ej beträffande fastigheter inom Backa socken, vilken beräknas bliva inkorporerad med Göteborg — Norra och Södra Vedbo domsaga, Hallands mellersta domsaga — dock ej beträffande fastigheter inom Falkenbergs stad, för vilka efter särskilt tillstånd nya fastighetsböcker möjligen komma att uppläggas — Orusts och Tjörns samt Marks domsagor) utan att biträde från hovrätten behöver utsändas.

I Östbo och Västbo domsaga, där tingsdomare är anställd, återstå den 1 november 1946 omkring 2 200 fastigheter att överföra till nya fastighetsböcker och arbetet därmed beräknas enligt uppgift av tingsdomaren vara slutfört tidigast vid utgången av 1948.

I följande 5 domsagor med tingssekreterare kommer arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker enligt verkställda beräkningar att vara avslutat, i Bråbygdens och Finspånge läns domsaga, där omkring 30 svårutredda fastigheter återstå att överföra, om tre år, i Östra Värends domsaga, där 2 450 fastigheter återstå att överföra, den 1 januari 1949, i Sunnerbo domsaga, där 3 200 fastigheter återstå att överföra, under 1951, i Flundre, Väne och Bjärke domsaga, där omkring 3 100 fastigheter återstå att överföra, under förra halvåret 1948, samt i Vadsbo domsaga, där cirka 400 fastigheter i Töreboda köping återstå att överföra, vid en tidpunkt som är beroende på när överlantmätaren har slutfört arbetet med åsättande av stadsägobeteckningar å ifrågavarande fastigheter.

I Nordals, Sundals och Valbo domsaga, där särskild fastighetsboksuppläggare finnes anställd och där omkring 2 100 fastigheter återstå att överföra, beräknas arbetet vara avslutat under senare hälften av år 1947.

I följande 7 domsagor utan tingssekreterare återstå den 1 november 1946 nedan angivna antal registerfastigheter att överföra till nya fastighetsböcker, nämligen: i Aska, Dals och Bobergs domsaga cirka 2 000 fastigheter, i Linköpings domsaga 2 717 fastigheter, i Mellersta Värends domsaga 1 881 fastigheter, i Aspelands och Handbörds domsaga 1 544 fastigheter, i Ölands domsaga 4 324 fastigheter, i Hallands norra domsaga omkring 2 750 fastigheter och i Åse, Viste, Barne och Laske domsaga 4 800 fastigheter. Häradshövdingarna i dessa domsagor ha icke kunnat beräkna tiden för arbetets avslutande, då denna är helt beroende av den hjälp av rättsbildad arbetskraft och skrivhjälp, som kan påräknas. Häradshövdingarna hava som skäl för att arbetet icke hunnit slutföras åberopat *dels* att tillräcklig hjälp av rättsbildad arbetskraft icke kunnat tillhandahållas av hovrätten och *dels* att domsagopersonalen är otillräcklig, varjämte det visat sig nästan omöjligt att anskaffa skrivhjälp. För att kunna intensiviera arbetet hava häradshövdingarna anhållit om förstärkning av arbetskrafterna.

Hovrätten, som vitsordar att det är förenat med stora svårigheter att anskaffa kvalificerad skrivhjälp, skall så snart ske kan och tillgängliga arbetskrafter medgiva det, gå i författning om, att fiskaler utsändas till de domsagor, där sekreterare icke äro anställda, för att utföra fastighetsboksarbete.

Presidenten i hovrätten över Skåne och Blekinge: Nämda arbete har un-

der 1946 ej kunnat bedrivas i tillfredsställande omfattning i domsagorna under skånska hovrätten. Anledningen härtill har i främsta rummet varit bristen på rättsbildad arbetskraft. Hovrätten har ej varit i stånd att i erforderliga fall utskicka fiskaler till domsagorna för fastighetsboksarbetet. Efter ingången av innevarande budgetår har ej någon fiskal kunnat utsändas och tidigare under 1946 har det kunnat ske allenast i mindre omfattning.

I flera domsagor återstå fortfarande ett betydande antal fastigheter. Sålunda torde antalet för två av de mest arbetstyngda domsagorna, Östra och Medelsta samt Bräcke och Lister utgöra ca 5 500 för vardera domsagan. Vidare återstå i Vemmenhögs, Ljunits och Herrestads domsaga närmare 5 000 fastigheter samt i en var av Gälds och Albo, Villands, Norra Åsbo, Södra Åsbo och Bjäre samt Färs domsagor ca 2 500—3 500 fastigheter. I Östra Göinge domsaga återstår något över 1 000 fastigheter. I samtliga dessa sistnämnda 7 domsagor finnes icke sekreterare. I Oxie och Skytts domsaga, där arbetet nu i huvudsak är slutfört, torde efter städerna Skanörs och Falsterbos införlivning med domsagan den 1 januari 1947, nya fastighetsböcker sannolikt böra uppläggas för dessa städer. I Torna och Bara domsaga torde återstå ca 500 fastigheter. I övriga domsagor är bokuppläggningsarbetet slutfört.

Det är uppenbarligen i hög grad önskvärt att arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker intensifieras så att det i görligaste mån kan slutföras före ikraftträdande av nya rättegångsbalken. Frågan är i främsta rummet beroende av tillgången på fiskalskompetent personal. För närvarande är det emellertid inom hovrätten synnerligen knappt om fiskalsutbildad arbetskraft; den räcker nätt och jämnt för hovrättens eget behov och det har t. ex. ej varit möjligt tillgodose rådhusrätternas anspråk på vikarier utan dispens har måst givas. Hur förhållandet kommer att ställa sig under återstoden av innevarande och nästa budgetår är mycket svårt att med säkerhet bedöma men enligt min uppfattning kan man knappast räkna med någon avsevärd förbättring av läget.

Presidenten i hovrätten för Övre Norrland: För närvarande pågår bokuppläggningsarbetet intensivt i Kalix och Torneå domsagor. En fiskalskompetent person i vardera domsagan sysslar uteslutande med bokuppläggning under en beräknad tid av fyra månader för vardera. Man hoppas på detta sätt kunna ha bokuppläggningsarbetet helt eller till väsentlig del avslutat vid årsskiftet 1946/47. Ogymsamma omständigheter, som nu ej äro förutsedda, kunna ju dock inverka hindrande. Förhoppning finnes emellertid att bokarbetet i hela Norrbottens län skall vara avslutat med innevarande budgetårs utgång.

Det pågående intensiva bokarbetet i Norrbotten medför att under tiden till den 1 januari 1947 arbetskraft för intensifiering av arbetet i Västerbottens län icke står hovrätten till buds. Vissa förhoppningar finnes att en arbetskraft från och med januari 1947 och till semesterterminernas början samma år skall kunna avdelas att uteslutande syssla med bokuppläggning. Därest med justitiedepartementets bistånd ytterligare en sådan arbetskraft kunde ställas till förfogande, skulle förhoppning finnas att bokarbetet kunde vara avslutat även i Västerbottens län före den 1 januari 1948.

Presidenten i hovrätten över Skåne och Blekinge har såsom en utväg att intensifiera bokuppläggningsarbetet förordat, att hovrätten tillägges befogenhet att för tiden till dess nya rättegångsbalken träder i kraft efter prövning av behovet och omständigheterna i varje särskilt fall bevilja häradshövding, tingsdomare eller tingssekreterare, som omhänderhar uppläggande av fastig-

hetsbok, ledighet för ändamålet i större utsträckning, än som angives i 2 § kungörelsen den 18 november 1932 (nr 520) och att därvid såsom vikarie förordna enligt 3 § kungörelsen kompetent tingsnotarie.

De av presidenterna lämnade redogörelserna ge vid handen att bokuppläggningsarbetet på grund av brist på såväl rättsbildad arbetskraft som skrivpersonal hittills icke kunnat återupptagas i sin tidigare omfattning. På sista tiden synes dock någon förbättring ha inträtt. I den mån personaltillgången det tillåter, är jag beredd tillstyrka anställande i vidgad omfattning av särskilda bokuppläggare i domsagorna. Den av presidenten i skånska hovrätten förordade utvägen synes däremot bära anlitans endast i undantagsfall. Det bör tillses, att tillgänglig arbetskraft fördelas så att det mest angelägna arbetet kommer till utförande i första hand.

Vad angår anslagsbehovet till anskaffande av nya fastighetsböcker under nästa budgetår är att nämna, att den senast föreliggande budgetredovisningen utvisar en reservation å förevarande anslag av 101 000 kronor. Denna reservation kommer emellertid att tagas i anspråk för betalning av redan gjorda beställningar. Utgifterna å anslaget under innevarande budgetår ha beräknats till omkring 120 000 kronor. Till budgetåret 1947/48 skulle alltså komma att föreligga en reservation å (60 000 + 101 000 — 120 000) 41 000 kronor. Årsbehovet av böcker kan även vid en återgång till tidigare arbetstakt icke beräknas draga större kostnad än 100 000 kronor. Med hänsyn härtill och till storleken av den beräknade reservationen till nästa budgetår synes anslaget kunna bibehållas vid det nuvarande beloppet 60 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Anskaffande av nya fastighetsböcker för landet* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 60 000.

[26.] **14. Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet, förslagsanslag.** Såsom nämnts under näst föregående punkt har detta anslag på grund av tillfällig inskränkning av fastighetsboksarbetet sänkts från 120 000 kronor till 100 000 kronor. Utgifterna å anslaget ha under de tre senast förflutna budgetåren utgjort resp. 54 500 kronor, 33 400 kronor och 29 300 kronor.

Även om arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker under nästa budgetår intensifieras, kan anslagsbehovet antagas bli mindre än som motsvarar det nu anvisade anslaget. Med ledning av uppgifter, som inforrats från hovrätternas presidenter, synes sålunda ett belopp av 60 000 kronor bli tillräckligt. Detta belopp lämnar erforderlig marginal för förhöjning i vissa fall av nu utgående ersättningar.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet för budgetåret 1947/48* anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 60 000.

Vattendomstolarna.

[27.] **15. Vattendomstolarna: Avlöningar, förslagsanslag.** Sedan utredning angående vattendomstolarnas arbetsförhållanden med biträde av tillkallad sakkunnig företagits inom justitiedepartementet, framlades för 1945 års riksdag särskild proposition (nr 148) angående anslag till vattendomstolarna. I anslutning till denna proposition genomfördes betydelsefulla förstärkningar av vattendomstolarnas personalorganisation och i samband därmed beviljades för budgetåret 1945/46 avsevärt höjda anslag till dessa domstolar. Förevarande anslag höjdes sålunda från 318 000 kronor till 464 800 kronor. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 472 400 kronor.

Gällande personalförteckning för vattendomstolarna har fastställts av Kungl. Maj:t den 25 maj 1945 och är av följande lydelse.

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat:

	Lönegrad
4 vattenrättsdomare	B 2
8 vattenrättsingenjörer	A 30
2 kontorister	A 9
2 kanslibiträden	A 7
4 kontorsbiträden	A 4

Kungl. Maj:t har vidare den 7 juni 1946 fastställt följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1946/47:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 193 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 12 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	» 233 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 33 600

Summa kronor 472 400.

Den inledningsvis berörda personalförstärkningen vid vattendomstolarna var dels av stadigvarande och dels av tillfällig natur. Den normala personalorganisationen vid var och en av rikets fyra vattendomstolar omfattar efter förstärkningen en vattenrättsdomare (B 2), två vattenrättsingenjörer (A 30), en vattenrättssekreterare (avlöning såsom assessor i hov-

rätt eller arvode såsom tjänsteman i Eo 27: 26), en vattenrättsmanuens (Eo 18), en kontorist (A 9) eller ett kanslibitråde (A 7) samt ett kontorsbiträde (A 4). Härutöver räknar man med att behov av särskild förstärkning av de juridiska arbetskrafterna och ingenjörskrafterna normalt skall föreligga i viss utsträckning (prop. 148/1945 s. 45).

Den av 1945 års riksdag beviljade tillfälliga förstärkningen av arbetskrafterna avsåg att möjliggöra avarbetande av föreliggande arbetsbalans och anpassades efter balansens storlek vid de olika vattendomstolarna. Vid Norrbygdens vattendomstol, där balansen var störst, inrättades en extra avdelning (B-avdelning) med en extra vattenrättsdomare, två extra vattenrättsingenjörer, en extra vattenrättssekreterare och två extra (arvodessanställda) kontorsbiträden. Denna avdelning har i praktiken sitt eget jurisdiktionsområde (Ångermanälvens och Ljungans nederbördsområden). Redan tidigare hade domstolens huvudavdelning förstärkts med en biträdande vattenrättssekreterare. Denna tjänst bibehölls och för att säkerställa tillgången på juridiskt biträde vid handläggningen av det vidlyftiga målet om Storsjöns reglering och för avhjälpan av balans beträffande vattenbokens förändring beräknades dessutom medel till ytterligare en extra vattenrättssekreterare. Utöver nu angiven personal har övergångsvis under viss del av budgetåret 1945/46 och fyra månader av innevarande budgetår vid domstolen funnits en biträdande vattenrättsdomare. Denne, som var anställd före omorganisationen, har haft att slutföra de mål, med vilka han redan tagit befattning (jfr prop. 334/1945 s. 5 f.; II ht. 1946 s. 83).

Den tillfälliga förstärkningen vid Västerbygdens vattendomstol består av en biträdande vattenrättsdomare, en extra vattenrättssekreterare och ett extra (arvodessanställt) kontorsbiträde under hela året samt en extra vattenrättsingenjör under fyra månader. Till förstärkning av personalen vid Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar ha för dessa domstolar gemensamt beräknats medel till en biträdande vattenrättsdomare och en biträdande vattenrättssekreterare. Därvid har dock förutsatts, att dessa medel, vid behov och därest så befundes lämpligt, skulle kunna användas även för ytterligare förstärkning av personalen vid övriga vattendomstolar.

Till extra skrivhjälp upptager innevarande års stat för samtliga vattendomstolar gemensamt ett belopp, motsvarande kostnaderna för fem extra skrivbiträden.

För den tillfälliga personalförstärkningen har genomgående anlåtats arvodesanställd personal. Arvodena äro bestämda till belopp, motsvarande de kontanta avlöningsförmånerna i B 2 för den extra vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol, i Eo 30: 30 för biträdande vattenrättsdomare och extra vattenrättsingenjör, i Eo 27: 26 för extra vattenrättssekreterare, i Eo 22: 21 för biträdande vattenrättssekreterare samt i Eo 4: 3 för extra kontorsbiträde.

Förslag rörande vattendomstolarnas medelsbehov för nästa budgetår har, efter vederbörande vattenrättsdomares hörande, avgivits av vattenöverdomstolen i skrivelse den 30 augusti 1946.

Beträffande Norrbygdens vattendomstol har *vattenrättsdomaren* därstädes i skrivelse till vattenöverdomstolen den 19 juli 1946 erinrat, att den från och med budgetåret 1945/46 inrättade extra avdelningen vid domstolen företrädesvis handlade mål inom Ångermanälvens och Ljungans vattenområden. Utbyggandet för kraftändamål inom dessa vattenområden beräknades, enligt vad vattenrättsdomaren framhåller, ske i forcerat tempo successivt under en tidrymd av 15—20 år. Redan nu vore arbetsbelastningen på den extra avdelningen mycket kraftig. Det föreläge starka skäl att antaga att arbetsbördan skulle ytterligare ökas under budgetåret 1947/48. Medel för den extra avdelningen borde därför avsättas även för nästa budgetår. Med hänsyn till det permanenta behovet av en extra avdelning under flera år framåt borde även övervägas, huruvida icke den extra avdelningens personal borde överföras till ordinarie eller extra ordinarie stat.

Vidare har vattenrättsdomaren — som förutsätter att den för vattendomstolens huvudavdelning avsedda tjänsten såsom biträdande vattenrättssekreterare överföres till B-avdelningen — hemställt om förstärkning av de rättsbildade arbetskrafterna vid huvudavdelningen med en biträdande vattenrättsdomare, en extra vattenrättssekreterare och en ny biträdande vattenrättssekreterare. Såsom motivering anføres:

Vid huvudavdelningen är ordinarie vattenrättsdomarens tid huvudsakligen upptagen av handläggningen av de synnerligen omfattande och krävande målen angående regleringar i Lule älvs och Indalsälvens vattensystem. Ett under år 1945 inkommet mål angående byggande av ett stort kraftverk vid Bergforsen i Indalsälven, som skall handläggas av ordinarie vattenrättsdomaren, beräknas bli synnerligen omfattande. Nämnda tre grupper av mål komma att taga den ordinarie vattenrättsdomarens tid i huvudsak i anspråk för 2 à 3 år framåt. Under budgetåret 1947/48 kan vattenrättsdomaren således icke handlägga någon större del av de övriga till huvudavdelningen hörande målen. De övriga målen måste emellertid även bli behandlade. Avsikten är att begära förordnande för vattenrättssekreteraren att handlägga dessa mål. Med hänsyn till den mångfald arbetsuppgifter, som i övrigt vilar på vattenrättssekreteraren, är det emellertid uteslutet att han skall hinna med att avarbeta målen i samma takt som de beräknas inströmma. Särskilt de mera omfattande och krävande målen böra handläggas av en biträdande vattenrättsdomare. Medel för en biträdande vattenrättsdomare bör alltså avsättas för hela budgetåret 1947/48.

Enär såsom ovan angivits avsikten är, att vattenrättssekreteraren skall självständigt handlägga mål, bör han beredas lättnad i sin arbetsbörda genom att bli befriad från tjänstgöring vid protokollet i de av vattenrättsdomaren handlagda målen. För dessa arbetsuppgifter föreligger alltså behov av en särskild sekreterare. Denne sekreterare skulle även tilldelas vissa arbetsuppgifter i Bergeforsmålet. Då sistnämnda åligganden skulle bliva av självständig och tämligen krävande natur, föreslås att han i tjänstehänseende blir placerad såsom extra vattenrättssekreterare samt att medel härför avsättas.

För att uppsätta protokoll i de mål som handläggas av den biträdande

vattenrättsdomaren samt att i övrigt tillhandagå denne föreligger behov av en biträdande vattenrättssekreterare. Det föreslås alltså att medel avsättas till dennes avlöning.

Om detta förslag till personalorganisation vinner bifall, skulle vid domstolens huvudavdelning finnas tre befattningshavare med självständiga domaruppgifter, nämligen den ordinarie vattenrättsdomaren, den biträdande vattenrättsdomaren samt vattenrättssekreteraren. Med denna förstärkning av de dömande arbetskrafterna anser vattenrättsdomaren, att behovet av ingenjörsteknisk arbetskraft sannolikt icke kommer att kunna tillgodoses med de nu vid huvudavdelningen tjänstgörande båda vattenrättsingenjörerna. Det ytterligare behovet finner vattenrättsdomaren emellertid kunna täckas med tillfällig ingenjörshjälp.

I fråga om biträdespersonalen hemställer vattenrättsdomaren dels att de båda nu arvodesanställda kontorsbiträdena erhålla extra ordinarie anställning och dels att personalen förstärkes med ett extra ordinarie kanslibitråde, avsett för B-avdelningen, och ett extra ordinarie kontorsbitråde. I förstnämnda hänseende åberopas rekryteringsskäl. Beträffande behovet av ytterligare personal hänvisas till en tidigare i skrivelse den 6 april 1946 gjord framställning i ämnet, vari såsom motivering för denna förstärkning anföres bland annat:

Den nu vid vattendomstolen anställda kontoristen åligger enligt här iakttagen arbetsfördelningsplan att utföra registratorsgöromål, att efter vattenrättsdomarnas närmare anvisningar ombesörja aktbildning i förekommande mål samt handha medelsförvaltningen, att utgiva expeditioner m. m. Kontoristen har under det nuvarande budgetåret icke medhunnit dessa göromål och enär det på grund av den övriga skrivpersonalens fåtalighet icke låtit sig göra att lämna kontoristen nödigt biträde har allvarligt eftersläp uppstått.

Det föreslagna kanslibiträdet åsyftas fullgöra kontoristens göromål i vad de avse B-avdelningen. Detta beräknas ge kanslibiträdet full sysselsättning. Eventuell utfyllnad beredes med maskinskrivningsarbeten. Enär det är nödvändigt att fullt kompetent kraft erhålles, åsyftas till befattningen närmast person som redan har någon vana vid registratorsgöromål vid statliga verk och inrättningar. För att möjliggöra detta synes nödvändigt att befattningen uppföres på extra ordinarie stat. Enär befattningen kan beräknas erforderlig åtminstone till dess nuvarande kontoristen om 10 år avgår med pension, synes det icke böra möta betänkligheter mot inrättandet av en eo. kanslibiträdesbefattning vid domstolen. Erfarenheterna från rekryteringen av de innevarande år tillstadda tillfälliga två kontorsbiträdestjänsterna ha visat att aspiranter till befattningarna visat sig tillmäta frånvaron av förmåner såsom pensionsrätt och fri sjukvård sådan betydelse att de hellre sökt lägre extra ordinarie tjänst i andra verk. Ej heller hade till befattningarna anmält sig (åtminstone ej reservationslöst) någon ens extra tjänsteman i statligt verk.

Innevarande budgetår har skrivkraften visat sig vara så otillräcklig, att de olika skrivarbetena måst noggrant avvägas och tillerkännas förtursrätt efter vederbörande arbetes mer eller mindre brådskande natur. På detta sätt ha en hel del arbeten fått vila månadsvis. Tidpunkt för domar och beslut har sedan lång tid tillbaka mer eller mindre påverkats av den möjlighet skrivpersonalen haft att medhinna utskrift. I ett icke obetydligt antal mål ha i koncept utskrivna och beslutade domar fått ligga utskrivna åtskilliga må-

nader, emedan mera brådskande protokoll och utslag tillerkänts förtursrätt. Sedan någon tid tillbaka har kansliet — i anledning av inkomna beställningar av avskrifter av äldre utslag och handlingar — nödgats meddela allmänheten att arbetsförhållandena å domstolen icke medge att inkomna avskriftsbeställningar effektueras med undantag av sådana som röra anhängiga mål. Slutligen har otillräckligheten av skrivpersonalen medfört att den juridiska personalen i viss omfattning måst utföra sådan kollationering och paginering m. m., som eljest normalt fullgöres av skrivpersonalen. Detta har i sin tur bl. a. försenat färdigställandet av protokoll i målen.

I den promemoria av den 12 januari 1945, vilken ligger till grund för min tidigare beräkning av personalbehovet vid vattendomstolen för innevarande budgetår beräknades behovet av skrivkraft under den förutsättning att arbetsbördan vid domstolen skulle stiga allenast till 125 % av arbetsbördan under kalenderåret 1944. Denna förutsättning har emellertid icke hållit för skrivpersonalens del, utan vi räkna inom vattendomstolen med att arbetsbelastningen för denna personal — sedan B-avdelningen numera kommit i full verksamhet (särskilt kungörelsearbetet med de vidlyftiga målen och därmed sammanhängande expeditioner ha visat sig avsevärt mer betungande än som förutsetts) — stigit till över 150 % av 1944 års arbetsbörda.

Till närmare belysning av arbetsbördan vid Norrbygdens vattendomstol har vattenrättsdomaren hänvisat till viss vid skrivelsen den 6 april 1946 fogad statistisk utredning. Dessutom har från vattendomstolen på begäran lämnats följande redogörelse för arbetsbelastningen på domstolens huvudavdelning.

Vid huvudavdelningen är för närvarande 153 mål anhängiga, nämligen 132 ansökningsmål, 11 stämningsmål och 10 besvär- och underställningsmål. Man kan utan tvekan karakterisera åtminstone 30 mål, huvudsakligen kraftverks- och sjöregleringsmål, som vidlyftiga. Denna siffra skulle säkerligen många andra bedömare vilja höja, kanske avsevärt.

För att belysa vidlyftigheten och behovet av snar behandling av de större målen kunna följande data lämnas.

Flera av de stora målen äro brådskande men ha ej ens kungjorts, trots att de legat inne hos vattendomstolen relativt länge. Så har t. ex. målet om tillfällig och bestående reglering av Kallsjön m. fl. sjöar inkommit den 16 juli 1945, målet om årsreglering med damm vid Midskog den 10 december 1945 o. s. v.

Målet om Bergeforsens kraftstation är nu på 1 275 sidor, innan ännu något sammanträde hållits och innan sakkunnigundersökningarna inkommit. Detta mål beräknas växa till minst 4 000 sidor.

Suorvamålet (rättare Sourvamålen, ty det består av 7 sammanslagna mål) är nu uppe i cirka 7 000 sidor. I detta mål liksom i flera andra mål rör det sig om miljonvärden.

Ett mål rörande reglering av Kallsjögruppens sjöar har inkommit 1940. De flesta ersättningsanspråken äro ännu oprövade.

Ett annat Kallsjömål är nu på 2 800 sidor.

Målet om Storsjöns tredje reglering och sammanslagna första, andra och tredje reglering är nu på ca 13 000 sidor. Det handlägges för närvarande av f. d. vattenrättsdomaren Quennerstedt. I januari 1947 beräknas Quennerstedt upphöra med handläggningen av målet. Då kvarstå åtskilliga frågor obehandlade.

Målet om tillfällig dygnsreglering m. m. av Storsjön är nu på ca 3 000

sidor. Det inkom 1941 och de flesta ersättningsfrågorna äro oprövade av vattendomstolen.

Målen om tillfällig reglering av Gesunden äro nu på ca 2 400 sidor.

Målet om tillfällig reglering vid Stadsforsen innehåller nu ca 2 000 sidor. Det inkom 1939 men ersättningsfrågorna äro ännu i stor omfattning obehandlade av vattendomstolen.

Exemplen kunna mångfaldigas.

Inom ett à två år komma akterna i de flesta av de stora målen att svälla ut högst avsevärt. Till belysning härav kan nämnas, att enbart ännu icke färdiga protokoll från de undersökningar som vattenrättsingenjören Eriksson med biträde av vattenrättsnämndemän verkställt under barmarkssäsongen i år i målen om korttidsregleringar av Storsjön och Gesunden samt vid Stadsforsen i Indalsälvens vattensystem beräknas uppgå till ca 1 000 sidor.

I särskild skrivelse till vattenöverdomstolen den 30 augusti 1946 har *extra vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol* närmare motiverat varför den nu vid huvudavdelningen anställde biträdande vattenrättssekreteraren, såsom ordinarie vattenrättsdomaren förutsatt, bör överflyttas till B-avdelningen. I skrivelsen anföres:

Vid B-avdelningen äro för närvarande anhängiga 7 mål om tillstånd att anlägga kraftverk, av vilka mål 4 äro av vidlyftig beskaffenhet, 10 sjöregleringsmål, samtliga av vidlyftig beskaffenhet, 1 flottledsmål av vidlyftig beskaffenhet samt 11 andra mål. Det må nämnas, att antalet sakägare utgör, i de fyra stora kraftverksmålen tillhopa 559 och i de tio sjöregleringsmålen sammanlagt 5 239. Under den allra närmaste tiden beräknas inkomma i varje fall två stora kraftverksmål och ytterligare flera sjöregleringsmål. — — —

För att de vid domstolsavdelningen sålunda anhängiga målen skola hinna avgöras inom rimlig tid synes det nödvändigt, att avdelningen i viss utsträckning får arbeta med två ordförande. Den nuvarande sekreteraren, som nu tjänstgjort på avdelningen under ett år och beräknas komma att kvarstanna under ytterligare två år, har numera vunnit sådan erfarenhet, att han kan förordnas att såsom särskild ordförande handlägga mål. Det torde vara lämpligt, att han i jämförelsevis stor omfattning meddelas dylika förordnanden, därvid dock givetvis bör tillses, att alltför vidlyftiga och svårbedömda mål icke överlämnas till honom. Härigenom skulle jag bli i tillfälle att mer odelat ägna min tid åt de större målen. Skall ett arrangemang av nu antydd art kunna genomföras erfordras det emellertid, att en biträdande sekreterare ställes till avdelningens förfogande, enär den nuvarande sekreteraren uppenbarligen ej kan medhinna såväl protokollsskrivning och biträde i mina mål som handläggning och avdömande av de honom själv anförtrodda målen. De på domstolens huvudavdelning tjänstgörande sekreterarna och amanuensen kunna på grund av arbetsbördan på nämnda avdelning icke påräknas för tjänstgöring vid B-avdelningen annat än undantagsvis såsom till exempel vid ledighet för sekreteraren vid B-avdelningen.

Vattenöverdomstolen har i sin skrivelse med anslagsäskanden vitsordat, att behov av B-avdelningen kommer att föreligga även under nästa budgetår. Med hänsyn till avdelningens arbetsbelastning tillstyrker vattenöverdomstolen, att den nuvarande biträdande vattenrättssekreteraren överflyttas till denna avdelning. Den av vattenrättsdomaren väckta frågan om ändrad anställningsform för B-avdelningens juridiska och tekniska personal finner

vattenöverdomstolen förtjäna beaktande. Vattenöverdomstolen förklarar sig emellertid vilja återkomma till denna fråga i annat sammanhang.

I fortsättningen har vattenöverdomstolen erinrat, att i innevarande års stat för Norrbygdens vattendomstol upptagits medel dels till en övergångsvis anställd biträdande vattenrättsdomare under fyra månader och dels till en extra vattenrättssekreterare eller annan rättsbildad arbetskraft för att säkerställa tillgången på juridiskt biträde vid handläggningen av målet om Storsjöns reglering m. m. För dessa ändamål anser vattenöverdomstolen ej erforderligt att vidare beräkna medel. Å andra sidan har vattenöverdomstolen på de av vattenrättsdomaren anförda skälen tillstyrkt dennes framställning om förstärkning av de rättsbildade arbetskrafterna med en biträdande vattenrättsdomare, en extra vattenrättssekreterare och ytterligare en biträdande vattenrättssekreterare. I fråga om de ingenjörstekniska arbetskrafterna finner vattenöverdomstolen tveksamt huruvida, såsom vattenrättsdomaren förordat, en förstärkning med tillfälliga arbetskrafter vore tillräcklig för att de förstärkta juridiskt utbildade arbetskrafterna skulle kunna till fullo tillgodogöras och det kunde därför enligt vattenöverdomstolens mening sättas i fråga om det icke vore lämpligare att teknisk sakkunskap ställdes till vattendomstolens förfogande på ett mera stadigvarande sätt. I saknad av närmare utredning om behovet av tillgång på teknisk sakkunskap ansåge vattenöverdomstolen sig dock icke kunna föreslå annan anordning än den av vattenrättsdomaren förordade. Anlitande av tekniskt utbildad arbetskraft enligt vattenrättsdomarens förslag syntes icke behöva föranleda uppräknig av anslaget, enär kostnad för s. k. särskild vattenrättsingenjör enligt riksdagens bemyndigande finge bestridas från anslagsposten till icke-ordinarie personal, även om posten därigenom skulle överskridas (rd. skr. nr 290/1943).

Vattenrättsdomarens förslag beträffande biträdespersonalen tillstyrkes av vattenöverdomstolen såväl i vad avser överförande till extra ordinarie stat av nu arvodesanställda kontorsbiträden som i vad avser förstärkning av personalen med ett extra ordinarie kanslibitråde och ett extra ordinarie kontorsbiträde. Vattenöverdomstolen tillägger, att behovet av den nya kontorsbiträdesbefattningen lärer göra sig än mer gällande, om den föreslagna ökningen av juristpersonalen vidtages.

Vad härefter angår Västerbygdens vattendomstol har *vattenrättsdomaren* därstädes i skrivelse till vattenöverdomstolen den 29 juli 1946 anmält, att behov av extra juridisk arbetskraft kommer att föreligga även under nästa budgetår. Härom anföres i vattenrättsdomarens skrivelse:

Vid vattendomstolen anhängiga men ej avgjorda mål utgjorde vid sista årsskiftet 123 st. Hittills under året hava 50 mål inkommit och 48 mål slutligen avgjorts vid domstolen. Någon mera avsevärd minskning av arbetsbalansen torde icke kunna beräknas uppstå under innevarande år. Detta beror delvis därpå att personalen under det sistförflutna halvåret varit fåtaligare än beräknat, eftersom vattenrättssekreteraren på grund av olycksfall varit borta från domstolen i över fyra månader, och delvis därpå att flera äldre och en del nya vidlyftiga mål varit föremål för slutbehandling eller annan hand-

läggning. Den extra vattenrättssekreteraren har dessutom i stor utsträckning varit sysselsatt med arbete för vattenboken. Någon minskning i antalet inkommande mål läser icke vara att räkna med. Då därtill kommer att alltjämt åtskilliga mål av vidlyftig beskaffenhet återstå att avgöra och förväntas inkomma under den närmaste tiden, synes det uppenbart att extra personal erfordras även under nästkommande budgetår. Ett ytterligare skäl härför är att man numera kan hoppas på att de nya tjänstelokaler, varpå domstolen väntat alltsedan beslutet år 1939 om kansliets kvarblivande i Vänersborg, bliva färdigställda under budgetåret 1947/48, i samband varmed domstolens arkiv bör genomgå och omorganiseras. Detta arbete torde kräva ej obetydlig tid. Slutligen må framhållas, att eftersläpning med avseende å införingar i vattenbokens första avdelning fortfarande föreligger.

Vattenrättsdomaren tillägger att, om det alltså syntes tydligt att extra arbetskraft erfordrades, det vore svårare att nu avgöra om både biträdande vattenrättsdomare och extra vattenrättssekreterare komme att behövas. I detta sammanhang föreslår vattenrättsdomaren såsom ett alternativ till den nuvarande ordningen i fråga om de extra arbetskrafterna, att den nuvarande vattenrättssekreteraren befrias från alla sekreterargöromål och erhåller ställning och avlöning som biträdande vattenrättsdomare, att vikarie förordnas å vattenrättssekreterarbefattningen samt att dessutom medel beräknas till avlöning åt en biträdande vattenrättssekreterare.

Beträffande biträdespersonalen hemställer vattenrättsdomaren, att det nu arvodesanställda biträdet överföres till extra ordinarie stat.

Vattenöverdomstolen anser för sin del, att den tillfälliga förstärkningen av de juridiska arbetskrafterna vid Västerbygdens vattendomstol för nästa budgetår kan minskas. I fråga om sättet för förstärkningen finner vattenöverdomstolen övervägande skäl tala för att den för närvarande tillämpade ordningen bibehålles. Med hänsyn till vad vattenrättsdomaren anfört rörande beräknat behov av extra arbetskrafter föreslår vattenöverdomstolen att, i avvaktan på närmare erfarenheter av den nu gällande organisationen, medel beräknas för anställande under högst sex månader av budgetåret 1947/48 av en biträdande vattenrättsdomare och en extra vattenrättssekreterare eller annan rättsbildad arbetskraft. Förslaget om överförande till extra ordinarie stat av det arvodesanställda kontorsbiträdet tillstyrkes av vattenöverdomstolen.

Vad härefter angår *Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar* tillstyrker *vattenöverdomstolen* — med anledning av framställning från vattenrättsdomaren i Österbygdens vattendomstol om anställande vid denna domstol av biträdande vattenrättsdomare och biträdande vattenrättssekreterare under hela nästa budgetår — att juridiskt utbildad arbetskraft ställes till Österbygdens vattendomstols förfogande i ökad omfattning. Då den tid, under vilken Söderbygdens vattendomstol hade behov av förstärkning under nästa budgetår, enligt vattenöverdomstolens mening icke torde understiga sex månader, borde ytterligare medel beräknas för Österbygdens vattendomstol. I avvaktan på närmare erfarenheter ansåge vattenöverdomstolen sig dock böra stanna vid att tillstyrka, att medel beräknades

för anställande vid sistnämnda vattendomstol av en biträdande vattenrättsdomare under sex månader och en biträdande vattenrättssekreterare under hela nästa budgetår. I förhållande till avlöningsberäkningen för löpande budgetår innebure detta förslag i fråga om Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar en kostnadsökning, motsvarande avlöningen till en biträdande vattenrättssekreterare under sex månader.

Sammanfattningsvis innebära de av vattenöverdomstolen tillstyrkta förändringarna i fråga om vattendomstolarnas personal — siffrorna inom parentes angiva beräknad kostnadsökning + eller besparing —, allt frånsatt tillägg —

beträffande Norrbygdens vattendomstol *att* medel ej vidare beräknas till den nu övergångsvis tjänstgörande biträdande vattenrättsdomaren (— 5 200), ej heller till extra vattenrättssekreterare för målet om Storsjöns reglering m. m. (— 12 500), *att* personalen förstärkes med följande nya befattningshavare, nämligen en biträdande vattenrättsdomare (+ 15 100), en extra vattenrättssekreterare (+ 12 500), en biträdande vattenrättssekreterare (+ 9 800), ett extra ordinarie kanslibitråde (+ 3 522) och ett extra ordinarie kontorsbiträde (+ 3 027), samt *att* två arvodesanställda kontorsbiträden erhålla extra ordinarie anställning (— 1 276);

beträffande Västerbygdens vattendomstol *att* medel till biträdande vattenrättsdomare och extra vattenrättssekreterare beräknas för halvt i stället för helt år (— 12 900) samt *att* ett arvodesanställt kontorsbiträde beredes extra ordinarie anställning (— 637);

beträffande Österbygdens vattendomstol *att* medel beräknas för anställande av biträdande vattenrättssekreterare under helt i stället för halvt år (+ 5 350).

För Söderbygdens vattendomstol skulle personalorganisationen bliva oförändrad.

Vid anslagsberäkningen har vattenöverdomstolen i enlighet med vad sålunda anförts räknat med ett ökat anslagsbehov under avlöningsstatens anslagspost till avlöningar till icke-ordinarie personal å (15 100 + 12 500 + 9 800 + 3 522 + 3 027 — 1 276 — 5 200 — 12 900 — 637 + 5 350) 16 786 kronor. Denna post anser vattenöverdomstolen dessutom böra räknas om i vissa hänseenden. Härom anföres:

I posten ingår kostnaden för fyra vattenrättssekreterare med sammanlagt 40 000 kronor. Till vattenrättssekreterare, som icke är assessor i hovrätt, utgår arvode motsvarande avlöning enligt 26 löneklassen med rätt till förhöjning av arvodet i överensstämmelse med vad som gäller i fråga om sådan uppflyttning i högre löneklass, som tillkommer tjänsteman inom lönegraden Eo 27. Denna form för befattningshavarens avlöning innebär att uppdelning på lön, rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg icke äger rum utan ersättningen belastar i sin helhet avlöningsanslaget. Man torde böra räkna med att 3 vattenrättssekreterare icke äro assessorer. Med utgångspunkt härifrån beräknas belastningen med nuvarande avlöningsförmåner uppgå till 50 850 kronor under nästa budgetår. Med hänsyn härtill torde an-

slagsposten böra höjas med 10 850 kronor. Anslagsposten bör vidare höjas med 600 kronor på grund av löneklassuppflyttningar för amanuenser. Från anslagsposten skola bestridas kostnaderna för vikariatsersättningar. Enligt proposition nr 148/1945 beräknas dessa kostnader till 2 400 kronor. Detta belopp förslår knappt till ersättning åt vikarier under vattenrättsdomarnas och vattenrättssekreterarnas semesterledigheter. Härutöver måste man emellertid räkna med dylik ersättning under annan ledighet — på grund av sjukdom m. m. — för såväl dessa som övriga befattningshavare. Med hänsyn till den omfattning i vilken dylik ledighet under budgetåret 1945/46 förekommit och även i fortsättningen beräknas förekomma böra kostnaderna för vikariatsersättningar beräknas till åtminstone 6 000 kronor, vilket innebär en ökning med 3 600 kronor. Slutligen bör anslagsposten höjas med belopp motsvarande provisoriskt lönetillägg åt annan arvodesavlönad personal än ovan omförmälda vattenrättssekreterare eller med 5 970 kronor.

Med hänsyn till nu angivna förhållanden skulle icke-ordinarieposten alltså behöva höjas med ytterligare (10 850 + 600 + 3 600 + 5 970) 21 020 kronor.

I enlighet med det anförda har vattenöverdomstolen föreslagit höjning av vattendomstolarnas icke-ordinariepost med (16 786 + 21 020 = 37 806) 37 900 kronor till (233 200 + 37 900) 271 100 kronor.

Då någon ändring beträffande övriga anslagsposter i avlöningsstaten icke ifrågasatts, skulle anslaget enligt vattenöverdomstolens beräkningar för nästa budgetår uppföras med (472 400 + 37 900 =) 510 300 kronor.

Statskontoret och *allmänna lönenämnden* hava i infordrade utlåtanden förklarat sig icke finna anledning till erinran mot vattenöverdomstolens framställning, statskontoret dock med framhållande av att ämbetsverket icke kunnat bedöma behovet av personal vid vattendomstolarna.

Med hänsyn till de omfattande planerna för att tillgodogöra vattenkrafttillgångarna i Norrland intager Norrbygdens vattendomstol en särställning bland rikets vattendomstolar. Rörande den närmare innebörden av utbyggnadsprogrammet beträffande den norrländska vattenkraften och dess inverkan i fråga om arbetsbördan vid Norrbygdens vattendomstol torde få hänvisas till de uppgifter härom, som lämnats i propositionen nr 148 till 1945 års riksdag (s. 18). Om genomförandet av detta program icke skall äventyras, är det oundgängligen nödvändigt, att sagda vattendomstol icke lider brist på erforderliga arbetskrafter. Då den förstärkning av arbetskrafterna därstädes, som genomfördes år 1945, visat sig otillräcklig för den ständigt växande arbetsbördan, finner jag mig böra tillstyrka vattenrättsdomarens av vattenöverdomstolen biträdda hemställan om ytterligare personalförstärkning såväl i vad avser de rättsbildade som de icke rättsbildade arbetskrafterna.

Det behov av ytterligare teknisk sakkunskap, som uppkommer i samband med förstärkningen av den dömande personalen vid Norrbygdens vattendomstol, har vattenrättsdomaren ansett kunna tillgodoses genom anlitan av tillfälliga arbetskrafter. I likhet med vattenöverdomstolen finner jag tveksamt huruvida denna anordning är ändamålsenlig. Med hänsyn till den omfattning, i vilken tekniskt utbildad arbetskraft måste anlitas efter förstärk-

**Departements-
chefen.**

ningen, synes under alla förhållanden särskilda medel böra beräknas för ändamålet, förslagsvis motsvarande kostnaden för en extra vattenrättsingenjör. Om lämplig arbetskraft finnes att tillgå, bör hinder icke möta att med anlitande av dessa medel anställa befattningshavare med heltidstjänstgöring.

Frågan om ändrad anställningsform för den juridiska och tekniska personalen vid domstolens B-avdelning är jag ej beredd att upptaga redan nu. Ytterligare erfarenheter rörande arbetsbördan och den förstärkta organisationen böra avvaktas.

I fråga om personalen i övrigt vid Norrbygdens vattendomstol biträder jag de förändringar, som föreslagits av vattenöverdomstolen. Likaså tillstyrker jag vad vattenöverdomstolen föreslagit beträffande personalen vid Västerbygdens, Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar samt beträffande beräkningen av det för vattendomstolorna gemensamma anslagsbehovet till icke-ordinarie personal.

De olika anslagsposterna i avlöningsstaten beräknas på följande sätt.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän uppräknas på grund av förslaget om allmän lönereglery med 75 900 kronor till (193 600 + 75 900) 269 500 kronor.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bestämmes till oförändrat belopp, 12 000 kronor.

Posten till avlöningar till icke-ordinarie personal höjes med det av vattenöverdomstolen beräknade beloppet 37 900 kronor samt därutöver med 15 100 kronor, motsvarande kostnaden för ytterligare en extra vattenrättsingenjör vid Norrbygdens vattendomstol. Förslaget om allmän lönereglery föranleder vidare en uppräknung av posten med 60 500 kronor.

Posten uppföres sålunda med (233 200 + 37 900 + 15 100 + 60 500) 346 700 (+ 113 500) kronor.

Till rörligt tillägg beräknas 13 900 (— 19 700) kronor.

Anslagsökningen på grund av den allmänna löneregleryn har beräknats med ledning av de verkliga kostnaderna.

Anslaget i dess helhet bestämmes alltså till (269 500 + 12 000 + 346 700 + 13 900) 642 100 (+ 169 700) kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande avlöningsstat för vattendomstolorna att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 269 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	» 12 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal ..	» 346 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 13 900

Summa kronor 642 100;

dels ock till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av kronor 642 100.

[28.] 16. **Vattendomstolarna: Omkostnader, förslagsanslag.** Anslaget höjdes av 1945 års riksdag från 56 200 kronor till 73 900 kronor. Med sistnämnda belopp är anslaget uppfört jämväl i gällande riksstat. Höjningen sammanhängande med den tidigare berörda förstärkningen av vattendomstolarnas arbetskrafter. Belastningen å anslaget uppgick under budgetåret 1945/46 till 110 100 kronor.

Omkostnadsstat för vattendomstolarna har fastställts av Kungl. Maj:t den 7 juni 1946 (statsliggaren s. 26). I staten upptages bland annat en anslagspost till reseersättningar å förslagsvis 50 000 kronor och en anslagspost till expenser å förslagsvis 23 100 kronor. Av sistnämnda post må förslagsvis 650 kronor tagas i anspråk för bränsle, lyse och vatten samt högst 22 450 kronor för övriga expenser. För envar av vattendomstolarna har omkostnadsstat fastställts av vattenöverdomstolen. Av det till övriga expenser anvisade beloppet har därvid — liksom för budgetåret 1945/46 — högst 8 800 kronor ställts till förfogande för Norrbygdens vattendomstol.

I sin under näst föregående punkt omförmälda skrivelse till vattenöverdomstolen den 19 juli 1946 har *vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol* hemställt om höjning av det för denna domstol anvisade beloppet till övriga expenser. Rörande anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål anföres närmare:

Till städerskan vid vattendomstolen betalas för närvarande månadsavlöning enligt kollektivavtal med 218 kronor 75 öre. Antagligen erfordras nytt avtal från och med den 1 oktober 1946, då vattendomstolen flyttar in i de nya lokalerna i posthuset i Umeå. Eftersom dessa lokaler äro större än de vattendomstolen för närvarande disponerar samt städningen således kommer att taga mer tid i anspråk än vad som nu erfordras, är det troligt att städerskans månadsavlöning måste höjas till 250 kronor. För budgetåret 1947/48 räknas alltså med 3 000 kronor för avlöning till städerskan, 108 kronor för avlöning till semestervikarie för henne samt 385 kronor för rengöringsmedel m. m., eller således tillhoppa i runt tal 3 500 kronor, vilket belopp föreslås bli avsett för ifrågavarande ändamål.

För skrivmaterialier, papper, blankettryck och dylikt har för budgetåret 1945/46 utbetalats 6 859 kronor. Det är antagligt, att ungefär samma belopp erfordras för budgetåret 1947/48, varför föreslås att 6 900 kronor avsättas för nämnda ändamål.

Årsavgiften för telefon (linjeväljarsystem) är 1 100 kronor. För avgiftsbelagda samtal, telegram och annonsering har räknats med ett belopp av 2 600 kronor.

Posten för inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. inventarier är svår att beräkna. Jag räknar med att den normala årsutgiften för dessa ändamål är 1 500 kronor. Därtill räknar jag med att ytterligare ett belopp, förslagsvis 1 000 kronor, kommer att behövas för kompletterande inköp av olika slag, vilka inköp äro omöjliga att precisera nu men som säkerligen visa sig erforderliga då de nya lokalerna tagits i besittning och använts

en tid. Om vattendomstolen erhåller den biträdesorganisation som föreslagits, erfordras utrustning för ytterligare två maskinskriverskor. För närvarande finnes utrustning för fem skrivskor. Utrustningen för två maskinskriverskor beräknas draga en kostnad av 1 600 kronor (två skrivmaskiner à 495 kronor, två skrivmaskinsbord à 170 kronor, två stödstolar à 75 kronor samt två bordsbelysningar à 60 kronor). Det föreslås alltså att under posten »Inköp och underhåll av möbler» etc. avsättes 4 100 kronor för budgetåret 1947/48.

För bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. fl. ändamål har under budgetåret 1945/46 betalats 2 009 kronor. Med hänsyn till ökningen av målens antal kommer sannolikt kostnaderna för bindning av domstolens akter att öka, varför föreslås att för nämnda ändamål avsättes 2 500 kronor.

Enligt denna beräkning skulle alltså till övriga expenser vid Norrbygdens vattendomstol erfordras sammanlagt (3 500 städning + 6 900 skrivmaterialier m. m. + 3 700 telefon m. m. + 4 100 inventarier + 2 500 bokinköp) 20 700 kronor, vilket innebär en höjning med 11 900 kronor.

Vattenöverdomstolen har i sin skrivelse med anslagsäskanden för nästa budgetår framlagt förslag även rörande anslagsbehovet till omkostnader för vattendomstolarna. Därvid har vattenöverdomstolen tillstyrkt ändrad medelsanvisning endast såvitt avser det för Norrbygdens vattendomstol anvisade beloppet till övriga expenser. I detta hänseende erinras, att vattenöverdomstolen i sin året förut gjorda anslagsframställning förordad en ökning av sagda belopp (jfr II ht. 1946 s. 85). Erfarenheterna under den därefter förflutna tiden hade ytterligare bestyrkt, att det anvisade beloppet vore otillräckligt. Erforderlig ökning, som vattenrättsdomaren beräknat till 11 900 kronor, syntes dock kunna begränsas till 6 300 kronor. Till denna begränsning hade vattenöverdomstolen kommit genom att reducera posten skrivmaterialier m. m. med 1 900 kronor, posten telegram m. m. med 600 kronor samt posten inköp och underhåll av möbler m. m. med 3 100 kronor — åtskilliga av de i sistnämnda post ingående kostnaderna syntes avse sådana nyanskaffningar som borde i särskild ordning underställas Kungl. Maj:ts prövning.

I enlighet med det sagda har vattenöverdomstolen föreslagit en höjning av anslaget till (73 900 + 6 300) 80 200 kronor.

Statskontoret har i infordrat yttrande ej funnit anledning till erinran mot vattenöverdomstolens framställning.

**Departements-
chefen.**

Överbelastningen å detta anslag under sistförflutna budgetår beror bland annat på att från anslaget bestritts vissa engångskostnader, som uppkommit i samband med flyttning av Norrbygdens vattendomstols kansli till nya lokaler. Då dessa kostnader icke kunnat beräknas på förhand, ha särskilda medel för ändamålet ej anvisats (jfr prop. 148/1945 s. 54).

För nästa budgetår torde anslaget kunna beräknas i enlighet med vattenöverdomstolens förslag. Dock tillkommer härutöver en automatisk utgiftsökning på grund av de ändrade bestämmelserna om traktamentsersättning. Till reseersättningar bör av denna anledning beräknas ytterligare 3 800 kronor. Anslaget skulle i enlighet härmed bestämmas till (80 200 + 3 800) 84 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vattendomstolarna: Omkostnader*
för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 84 000.

Krigsrätterna.

[29.] **17. Krigsrätterna: Avlöningar, förslagsanslag.** Från detta anslag bestridas fasta arvoden och vissa andra ersättningar till den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna samt de särskilda krigsrätterna. Med anledning av den efter krigsutbrottet inträffade starka ökningen av krigsdomstolarnas arbetsbörda genomfördes vid 1942 års riksdag en allmän reglering av den civila krigsrättspersonalens arvoden. En sammanfattande redogörelse härför samt rörande de framställningar och övriga förhållanden, som legat till grund för regleringen, återfinnes i propositionen nr 218 till 1943 års riksdag (s. 3 ff.). I samband med nämnda förbättring av krigsrättspersonalens förmåner höjdes förevarande anslag för budgetåret 1942/43 från 172 500 kronor till 279 500 kronor.

Omprövning av arvodesbeloppen har sedermera ägt rum årligen, vilket lett till att förevarande anslag till och med budgetåret 1945/46 successivt undergått förhöjning. För nämnda budgetår uppfördes anslaget sålunda med 367 300 kronor. Med anledning av nedgång i krigsrätternas arbetsbörda har anslaget för innevarande budgetår sänkts till 336 400 kronor (jfr prop. nr 181/1946).

Kungl. Maj:t har den 21 juni 1946 fastställt följande avlöningsstat för krigsrätterna, att tillämpas under budgetåret 1946/47.

Avlöningsstat.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:

a) Arvoden åt krigsdomare, <i>förslagsvis</i>	kronor	60 000
b) Arvoden åt auditörer, <i>förslagsvis</i>	»	138 200
c) Arvoden åt krigsfiskaler, <i>förslagsvis</i>	»	55 000
d) Vikariatsersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	30 000
e) Tillfälliga ersättningar åt civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna, <i>förslagsvis</i>	»	3 200
f) Ersättning till personal vid särskilda krigsrätter m. m., <i>förslagsvis</i>	»	50 000

Summa kronor 336 400.

Belastningen å anslaget uppgick enligt senast föreliggande budgetredovisning till 511 500 kronor, därav 175 500 kronor å delposten ersättning till personal vid särskilda krigsrätter m. m.

I skrivelse den 14 april 1945, nr 134, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid samt för riksdagen snarast möjligt framlägga det förslag, som därav kunde föranledas. Med anledning härav tillsattes 1945 års krigsdomstolsutredning. En blivande lagstiftning i ämnet kan emellertid icke beräknas träda i kraft före utgången av budgetåret 1947/48. Även för nämnda budgetår erfordras sålunda anslag till krigsrätterna.

Vid föregående års riksdag förutsattes, att jämväl till 1947 års riksdag skulle ske en förnyad prövning av arvodena med ledning av de ytterligare erfarenheter som till dess kunde vinnas. Enär rättsstatistiska uppgifter rörande krigsrättspersonalens arbetsbörda under år 1946 kunna föreligga först under januari 1947, skulle en omprövning på grundval av dylika uppgifter medföra att frågan om krigsrätternas anslagsbehov, såsom skett under en följd av år, måste föreläggas riksdagen i särskild proposition. Redan nu kan emellertid förutses, att statistiken kommer att utvisa nedgång i arbetsbördan samt att vissa arvoden därför kunna reduceras. Den jämkning av arvodesbeloppen, som sålunda kan komma till stånd, bör lämpligen kunna verkställas av Kungl. Maj:t i samband med att föreskrifter utfärdas rörande anslags disponerande.

Någon ändring beträffande krigsmaktens organisation av beskaffenhet att påverka anslagsberäkningen är icke att förutse för nästa budgetår. Kungl. Maj:t bör emellertid liksom hittills vara oförhindrad att inom ramen för anslaget vidtaga de ändringar i gällande specialstater som, oavsett nedgången i arbetsbördan, kunna finnas påkallade av organisatoriska eller andra skäl.

Med hänsyn till de senast redovisade utgifterna å anslaget bör detta, trots den besparing som av nyss angivna skäl kan väntas uppstå, upptagas med oförändrat belopp. Den nu gällande avlöningsstaten bör därvid givas fortsatt giltighet under nästa budgetår. Vad särskilt angår anslagsposten till ersättning till personal vid särskilda krigsrätter, vilken post utvisar en betydande överbelastning under sistförflutna budgetår, kan förutses att de höga utgifterna under denna post komma att nedgå avsevärt.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa den för innevarande budgetår gällande avlöningsstaten för krigsrätterna att tillämpas jämväl under budgetåret 1947/48;

dels ock till *Krigsrätterna: Avlöningar* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 336 400.

[30.] **18. Krigsrätterna: Omkostnader, förslagsanslag.** Från detta anslag, som tillkom från och med budgetåret 1942/43, bestridas dels resekostnads- och traktamentsersättningar till den civila personalen vid fredskrigsrätterna

och dels ersättningar för auditörernas och krigsfiskalernas expenser. För dessa ändamål ha alltsedan anslagets tillkomst beräknats 10 000 kronor resp. 20 000 kronor.

Före den 1 juli 1942 gällde, att ersättning för expenser tillkom endast auditörerna och allenast med visst för var och en av dem fastställt årligt belopp. Enligt nu gällande bestämmelser äga såväl auditörerna som krigsfiskalerna erhålla full gottgörelse för sina expenskostnader. Därvid har för auditörerna bibehållits systemet med fasta expensbidrag men auditör har därjämte berättigats att, i den mån han visar sig för tjänstens utövning ha fått vidkännas utgifter för renskrivning m. m. till belopp överstigande expensbidraget utfå jämväl det överskjutande beloppet. Krigsfiskalerna äga direkt efter räkning bekomma gottgörelse för sina motsvarande expenskostnader.

Under budgetåren 1943/44—1945/46 har belastningen å anslaget uppgått till resp. 56 100 kronor, 61 500 kronor och 52 700 kronor, därav resp. 23 100 kronor, 18 700 kronor och 16 200 kronor belöpt å posten till reseersättningar samt resp. 33 000 kronor, 42 800 kronor och 36 500 kronor å posten till expenser. Den tendens till minskning av utgifterna under anslaget, som kan utläsas av dessa uppgifter, beror av nedgången i krigsrättspersonalens göromål.

Beträffande anslagsbehovet till reseersättningar är att märka att de från och med den 1 januari 1947 genomförda ändringarna i allmänna resereglementet medfört höjning av krigsrättspersonalens traktamentsersättningar. Den på grund härav erforderliga anslagsökningen synes icke behöva uppskattas till högre belopp än 2 000 kronor. I övrigt torde anledning ej föreligga att ändra anslagsberäkningen. Anslaget skulle alltså höjas till (30 000 + 2 000) 32 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 32 000.

[31.] **19. Ljudupptagningsapparat, reservationsanslag.** I 6 kap. nya rättegångsbalken, som handlar om domstols protokoll, stadgas (9 §) att rätten äger förordna, att utsaga av part, målsägande, vittne eller sakkunnig skall i stället för att antecknas i protokollet upptagas genom stenografi eller på fonetisk väg. Processlagberedningen framhöll i motiven till detta stadgande, att möjlighet att upptaga utsaga på detta sätt vore av särskild betydelse då det låge vikt på ett noggrant återgivande av utsagans innehåll.

Ljudupptagningsapparater användas sedan en tid tillbaka på en avdelning av Stockholms rådhusrätt och vid två häradsrätter. De ha där visat sig vara till god nytta vid protokolleringen. De nu begagnade apparaterna, vilka ej inköpts med statsmedel, äro av den typ där talet upptages på vaxrullar. Prov har även utförts med en apparat, som upptar talet genom magnetisering av en ståltråd. En tredje typ, där upptagningen sker på principiellt

samma sätt som med förstnämnda apparater men där vaxrullarna äro ersatta av en remsa av mjukt material, påminnande om film, har också varit provad. Samtliga apparattyper äro av utländskt ursprung. Tillverkning inom landet av apparater för fonetisk upptagning äger ej rum.

I fråga om protokollföringen vid det nya rättegångsförfarandet har ganska stor tvekan yppats inom sakkunniga kretsar. Detta problem erbjuder också vissa särskilda praktiska svårigheter. Det särskilda utskott, som vid 1942 års riksdag behandlade processreformfrågan, anförde i sitt utlåtande (s. 95) att därest det nya rättegångsförfarandet skulle kunna genomföras, måste arbetskrafter i tillräckligt antal och med tillräckliga kvalifikationer jämte sådana hjälpmedel som exempelvis fonetisk upptagning i den mån så funnes erforderligt ställas till domstolarnas förfogande.

Även om på vissa håll betydelsen av mekaniska hjälpmedel vid protokollföringen något överdrivits, skulle det tydligen vara av stort värde om man redan före processreformens ikraftträdande finge vid något flera domstolar än redan skett prova ljudupptagningsapparater av olika typer i den mån sådana kunna anskaffas. I några städer med rådhusrätt ha stadsfullmäktige beviljat anslag för inköp av apparater. För anskaffande av apparater till hovrätter och häradsrätter torde böra anvisas ett särskilt anslag. Priset för en ljudupptagningsapparat med rullar eller film kan för närvarande beräknas till 7 000—8 000 kronor och för en apparat av trådtyp till omkring 3 500 kronor. Tillräckliga erfarenheter saknas ännu för att bedöma huruvida den ena eller andra typen bör tillerkännas företräde. Sålunda kan bland annat ännu ej avgöras om den billigare typen är lämplig för sådana upptagningar varom nu är fråga. För inköp av provapparater torde för nästa budgetår böra anvisas ett belopp å förslagsvis 50 000 kronor. Anslaget bör erhålla karaktären av reservationsanslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ljudupptagningsapparat* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 50 000.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet.

[32.] **1. Ersättning åt domare, vittnen och parter, förslagsanslag.** Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 700 000 kronor. Från anslaget bestridas ett flertal kostnader av växlande beskaffenhet (statsliggaren s. 35 f.).

I enlighet med önskemål, som uttalats av riksdagen (jfr första särsk. utskottets utl. nr 2/1942 s. 112), har undersökning verkställts rörande frågan om ersättning till personer som höras under förundersökning i brottmål. En inom justitiedepartementet utarbetad promemoria i ämnet är för närvarande föremål för remissförfarande. Sedan detta avslutats, kommer förslag rö-

rande grunderna för dylik ersättning att underställas riksdagen i särskild proposition. Enär de kostnader, som skulle uppkomma om sådan ersättningsrätt medgives, böra bestridas från förevarande anslag, torde anslaget tills vidare få uppföras med allenast beräknat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Ersättning åt domare, vittnen och parter* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 900 000.

[33.] **2. Kostnader enligt lagen om fri rättegång, förslagsanslag.** Detta anslag höjdes av 1946 års riksdag från 500 000 kronor till 600 000 kronor. Belastningen å anslaget uppgick under budgetåren 1943/44—1945/46 till resp. 518 500 kronor, 627 900 kronor och 694 800 kronor.

Den starka ökningen av kostnaderna under de två sistförflutna budgetåren torde huvudsakligen sammanhånga med de ändringar i lagstiftningen om fri rättegång, som trätt i kraft från och med den 1 juli 1944 och som medfört utvidgning av de förmåner som ingå i den fria rättegången (jfr II ht. 1945 s. 62 f.).

För nästa budgetår kunna utgifterna under anslaget väntas stiga ytterligare, framför allt på grund av rättegångsreformens ikraftträdande den 1 januari 1948. Det nya rättegångsförfarandet, som bygger på ökad muntlighet i alla instanser, kommer bland annat att nödvändiggöra partsinställelse, särskilt i överrätt, i betydligt större utsträckning än för närvarande.

Vissa ökade utgifter äro vidare att förutse, därest ett föreliggande förslag till ändring i lagen om fri rättegång antages. Detta förslag, som är avsett att träda i kraft samtidigt med processreformen, innebär nämligen i vissa avseenden ytterligare utvidgning av de förmåner som ingå i den fria rättegången.

Sålunda har i förslaget upptagits uttrycklig föreskrift att fri rättegång under vissa förutsättningar må beviljas även i ansökningsärenden. Detta förekommer visserligen redan nu i ett eller annat undantagsfall, men en mindre kostnadsökning torde dock komma att föranledas av stadgandet i fråga.

Enligt förslaget skall vidare av allmänna medel gäldas ej blott ersättning till vittnen och sakkunniga, som åberopas av part med fri rättegång, utan all partens kostnad för bevisning. I och för sig skulle denna bestämmelse ej vara av större betydelse. På grund av ett samtidigt föreliggande förslag till nya bestämmelser om blodundersökning i faderskapsmål torde man emellertid böra räkna med en viss ökning av kostnaderna.

Slutligen stadgas i förslaget, att om part, som åtnjuter fri rättegång i överrätt, därstädes anlitat biträde av någon som varit förordnad att biträda honom med talans utförande i underrätten, ersättning till biträdet alltid skall

utgå av allmänna medel. Härigenom kan en ganska avsevärd stegring av biträdeskostnaderna uppkomma. En dylik stegring kan för övrigt emotes även om den ifrågasatta ändringen ej kommer till stånd. I så fall lär det nämligen, främst med hänsyn till att processen skall vara muntlig, bliva nödvändigt att överrätterna i betydligt större utsträckning än nu begagna sin rätt att själva förordna biträde.

Å andra sidan kommer förslaget att medföra en viss minskning av medelsbehovet under förevarande anslag därigenom att tilltalad i brottmål uteslutes från möjligheten att erhålla biträde enligt lagen om fri rättegång. I den mån en tilltalad har behov av biträde skall nämligen enligt förslaget detta tillgodoses genom tillämpning av nya rättegångsbalkens regler om offentlig försvarare.

De förändringar i anslagsbehovet, som bliva en följd av nu nämnda omständigheter, låta sig icke på förhand beräknas. I avbidan på erfarenheter härutinnan och med hänsyn till de senast redovisade utgifterna å anslaget torde detta för nästa budgetår böra uppräknas med förslagsvis 300 000 kronor till 900 000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader enligt lagen om fri rättegång* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 900 000.

[34.] **3. Understöd för utomprocessuell rättshjälp, förslagsanslag.** I syfte att befärja utomprocessuell rättshjälp för mindre bemedlade har anslag sedan lång tid tillbaka anvisats till understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter, inrättade av landsting eller kommuner. Bestämmelser angående understöd till dylika anstalter ha meddelats i kungörelsen den 12 september 1919 (nr 639).

Anstaltsväsendet är ännu blott ofullständigt utbyggt. Antalet statsunderstödda rättshjälpsanstalter utgör sålunda för närvarande endast tio. Av dessa äro fem inrättade för städer, nämligen för Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Hälsingborg. De fem återstående anstalterna ha inrättats av landstingen i Stockholms, Älvsborgs (två anstalter — i Borås och Vänersborg), Örebro och Västmanlands län.

En allmän utbyggnad av anstaltsorganisationen har föreslagits i ett av en särskilt tillkallad sakkunnig år 1940 framlagt betänkande med förslag rörande offentliga rättshjälpsanstalter (SOU 1940: 11), som varit föremål för övervägande vid olika tillfällen (jfr II ht. 1942 s. 47, 1943 s. 30 o. 1944 s. 64; rd. skr. nr 2/1944 s. 9). Frågan om en dylik utbyggnad har på grund av tidsförhållandena ännu icke kunnat upptagas till slutlig prövning.

Därjämte har domhavanden i Torneå domsaga i en den 16 maj 1946 dagtecknad, av hovrätten för Övre Norrland med tillstyrkande överlämnad framställning föreslagit inrättande av en offentlig rättshjälpsanstalt i Hapa-

randa, avsedd för Kalix och Torneå domsagor. En i anledning av detta förslag inom justitiedepartementet påbörjad utredning torde kunna avslutas under våren.

Under de senaste åren har ett nytt system för meddelande av juridisk biträdeshjälp utom rätta börjat praktiseras. I Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ha sålunda avtal träffats mellan vederbörande landsting samt avdelning av Sveriges advokatsamfund, varigenom avdelningens inom länet verksamma medlemmar åtagit sig att mot ett visst kollektivt bestämt ersättningsbelopp biträda mindre bemedlade. För ändamålet ha nämnda landsting anvisat årliga anslag å resp. 8 000 kronor, 10 000 kronor och 20 000 kronor. De belopp, med vilka landstingen på detta sätt belastas, understiga betydligt de kostnader, som anordnandet av rättshjälpsanstalter skulle draga.

Sistnämnda system har tillämpats endast under kort tid, nämligen i Jämtlands län från och med år 1945 samt i Västerbottens och Norrbottens län från och med år 1946. Tillräckliga erfarenheter av dess lämplighet föreligga därför ej. I enlighet med ett i fjolårets statsverksproposition framlagt förslag (II ht. s. 90), har emellertid möjlighet öppnats att lämna understöd av statsmedel även för rättshjälpsverksamhet varom nu är fråga. Bestämmelser härom ha meddelats i kungörelse den 20 september 1946 (nr 619). Enligt dessa bestämmelser utgår understöd till landsting som slutit avtal med Sveriges advokatsamfund eller avdelning av samfundet om att alla eller flertalet av samfundets i länet (landstingsområdet) verksamma ledamöter skola meddela fri utomprocessuell rättshjälp, under förutsättning att den bedrivna rättshjälpsverksamheten står under betryggande tillsyn. Understöd utgår med högst en tredjedel av den årliga kostnad, som landstinget jämlikt avtalet vidkänts för verksamheten.

Då understöd för utomprocessuell rättshjälp icke utbetalas förrän under det budgetår, som tager sin början under kalenderåret efter det, vartill kostnaderna hänföra sig, kommer understöd enligt 1946 års kungörelse att utbetalas första gången under budgetåret 1947/48. Sådant understöd bör ej utgå enligt förmånligare grunder än understödet till rättshjälpsanstalterna. En höjning av förevarande anslag med 10 000 kronor till 160 000 kronor torde därför vara tillräcklig för nästa budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd för utomprocessuell
rättshjälp* för budgetåret 1947/48 anvisa ett
förslagsanslag av kronor 160 000.

[35.] **4. Ersättning för vissa bötesandelar.** Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 2 000 kronor. Utgående ersättningsbelopp finnas angivna i statsliggaren (s. 39).

Anledning saknas att för nästkommande budgetår vidtaga ändring beträffande anslagsbeloppet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för vissa bötesandelar* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 2 000.

[36.] **5. Ersättning för förlorad in-teckningslösen vid stadsdomstolarna.** Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 138 000 kronor. Rörande fördelningen av detta belopp har Kungl. Maj:t meddelat beslut den 17 maj 1946 (statsliggaren s. 39).

Då några av ifrågavarande ersättningsbelopp bortfallit, kan anslaget för nästa budgetår nedsättas till 137 000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för förlorad in-teckningslösen vid stadsdomstolarna* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 137 000.

[37.] **6. Resestipendier åt domare och domaraspiranter, reservationsanslag.** Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 10 000 kronor. Stipendierna äro avsedda för att bereda domare och domaraspiranter möjlighet att genom studiebesök vid främmande domstolar, där principerna om rättegångens koncentration och muntlighet redan tillämpas, vinna praktisk förtrogenhet med den på dessa principer grundade nya processordningen (jfr II ht. 1946 s. 99).

För nästa budgetår bör anslaget upptagas med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt domare och domaraspiranter* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 10 000.

E. Fångvården m. m.

I propositionen nr 342 till 1945 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till revision av bestämmelserna om verkställighet av frihetsstraff m. m. Förslaget, som utarbetats på grundval av det betänkande i ämnet som avgivits av strafflagberedningen (SOU 1944:50), godtogs i allt väsentligt av riksdagen (rd. skr. nr 575) och ny lag om verkställighet av frihetsstraff m. fl. författningar utfärdades den 21 december 1945 (SFS nr 872—880). Reformen trädde i kraft den 1 juli 1946.

Straffverkställighetsreformen inverkade på beräkningen av flertalet anslag till fångvården. Förslag rörande fångvårdens anslagsbehov under budgetåret 1946/47 m. m. framlades i propositionen nr 225 till 1946 års riksdag (i det följande benämnd fångvårdspropositionen). För fångvårdsstyrelsens vidkommande föreslogs därvid en fullständig omorganisation, som dock tills vidare skulle vara av provisorisk natur. Beträffande fångvårdens anstaltsväsende förutsätta de nya principerna för straffverkställigheten likaledes en genomgripande omorganisation. Enär genomförandet av denna omorganisation i dess helhet krävde ytterligare övervägande, kunde något definitivt förslag härutinnan ej framläggas i fångvårdspropositionen. Vissa förändringar beträffande anstalterna föreslogos dock (s. 15 ff.) — de för verkställighetsreformens genomförande omedelbart nödvändiga åtgärderna hade beslutats redan av 1945 års riksdag (jfr prop. 334/1945, bilaga 11) — och vidare föreslogos betydande förstärkningar av fångvårdsanstalternas personal samt en allmän lönereglering för fångvårdens befattningshavare i bevakning och verkstadsdrift. Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit godkändes av riksdagen.

Genom beslut den 22 februari 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt fångvårdsstyrelsen att, med beaktande av principerna i den nya lagen om verkställighet av frihetsstraff och på grundval av strafflagberedningens förslag i ämnet, utarbeta en plan för omorganisation av fångvårdens anstaltsväsende jämte därtill knuten personal, avsedd att tjäna till ledning vid bedömandet av uppkommande frågor om anskaffande och inrättande av nya anstalter, nedläggande eller modernisering av befintliga anstalter samt anstalternas personalbehov. Med skrivelse den 12 juli 1946 har fångvårdsstyrelsen överlämnat utredning i ämnet. Denna har, i enlighet med vad som förutsattes i fångvårdspropositionen (s. 5), remitterats till statens sakrevision och statens organisationsnämnd.

[38.] **1. Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar, förslagsanslag.** I samband med genomförandet av straffverkställighetsreformen har fångvårdsstyrelsen såsom nyss nämnts varit föremål för en fullständig omorganisation. Styrelsen, som tidigare bestått av två byråer, har sålunda från och med den 1 juli 1946 organiserats på fyra byråer. Vid omorganisationen erhöll fångvårds-

styrelsen en avsevärd personalförstärkning. Med anledning härav höjdes förevarande anslag från 316 300 kronor till 410 300 kronor.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1946 fastställt personalförteckning för styrelsen (statsliggaren s. 40). Förteckningen upptager bland tjänstemän å ordinarie stat en kontorist i A 9 och bland tjänstemän å övergångsstat en kansliskrivare i A 11. Befattningen som kontorist må icke återbesättas så länge den å övergångsstat uppförde kansliskrivaren kvarstår i tjänst.

Den 28 juni 1946 har Kungl. Maj:t vidare fastställt följande avlöningsstat för styrelsen, att tillämpas under budgetåret 1946/47.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	182 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	15 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	164 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	48 000

Summa kronor 410 300.

I skrivelse den 22 augusti 1946 har *fångvårdsstyrelsen* gjort framställning rörande styrelsens medelsbehov för budgetåret 1947/48. Styrelsen har därvid, delvis med föranledande av en framställning från styrelsens personalförening, föreslagit *dels* uppflyttning i lönegrad av registratorsbefattningen hos styrelsen och *dels* viss förstärkning av styrelsens personal.

Registratorsgöromålen hos styrelsen ombesörjas för närvarande av den å övergångsstat uppförde kansliskrivaren. Kansliskrivartjänsten, som är placerad i A 11, skall emellertid, som av det föregående framgår, ersättas med den i personalförteckningen upptagna kontoristbefattningen i A 9. För en sådan förändring finner fångvårdsstyrelsen emellertid tillräckliga skäl ej föreligga. Sålunda anföres i styrelsens skrivelse:

I ett av sakkunniga den 21 maj 1941 avgivet betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad densamma avsåge allmänna civilförvaltningen, lönegraderna A 1—A 29 (SOU 1941:17), upptogs till behandling bland annat frågan om lönegradsplaceringen av registratorsbefattningarna. Härvid framhöllo de sakkunniga, att 11 lönegraden borde betraktas såsom normalgrad för verksregistrator, men att i sådana fall, då de befattningshavaren åvilande göromålen vore av tämligen ringa omfattning och det vore fråga om tjänster med mindre utpräglad registratorskaraktär, löneplaceringen borde ske på sådant sätt, att verksregistratorn hänfördes till 9 eller undantagsvis 7 lönegraden. I fråga om registratorsbefattningen hos fångvårdsstyrelsen föreslogs, att denna skulle nedflyttas från 11 till 9 lönegraden såsom kontorist. I ett den 8 juli 1941 avgivet underdånigt utlåtande över betänkandet framhöll fångvårdsstyrelsen bland annat att registratorns arbetsuppgifter hos styrelsen vore omfattande och ansvarsfulla och hemställde om ändring i de sakkunnigas förslag. Fångvårdsstyrelsens hemställan lämnades emellertid utan avseende och riksdagen beslöt i enlighet med de sakkunnigas av Kungl. Maj:t biträdda förslag.

I sitt betänkande uttalade de sakkunniga som nämnt att lönegrad 11 bor-

de anses som normalgrad för verksregistrator, samt att undantagsvis vissa särförhållanden kunde motivera ett gynnsammare löneläge än normalgradens. Styrelsen kan ej finna annat än att det förhållandet att till fångvården hör icke blott fångvårdsstyrelsen utan även en lokalförvaltning omfattande mellan 30 och 40 anstalter samt bortåt 1 000 befattningshavare redan 1941 bort ha motiverat att fångvårdsstyrelsens registrator placerats i normalgraden 11 såsom fallet var med registratorn i t. ex. lotsstyrelsen.

I förhållande till den mycket stora arbetsbörda som numera påvilar registratorn till följd av utvidgningen av styrelsens verksamhet — den vidsträckta kriminalvården i frihet, skyddskonsulentorganisationen och arbetsuppgifterna i samband med de nya verkställighetsreformerna — ter sig placeringen i lönegraden A 9 såsom oskäligt låg.

På grund av det anförda anser styrelsen, att den å ordinarie stat uppförda registratorsbefattningen — såsom kontorist i A 9 — bör uppflyttas till åtminstone kansliskrivare i A 11. Med hänsyn till att medel för närvarande vore beräknade till lön åt den å övergångsstat uppförde kansliskrivaren, skulle en uppflyttning av ifrågavarande tjänst från kontorist till kansliskrivare icke kräva någon ökad medelsanvisning.

Vidare har styrelsen framfört förslag om inrättande av en ny assistenttjänst i Eo 20 på styrelsens kameralbyrå. Till stöd härför anföres:

De från länsstyrelserna överflyttade ärendena om ersättning till övervakare över villkorligt dömda — 4 000 per år — samt de från och med den 1 januari 1945 tillkomna ärendena om ersättning till tillsynsmän över villkorligt frigivna — 1 200 per år — ha väsentligt ökat kamrerarens arbetsbörda. Ökade medel ha på senare år ställts till förfogande till understöd åt frigivna fångar m. fl. samt åt intagnas familjer, och, även om själva saksprövningen i flertalet fall sker å socialbyrån, kräves för utanordningsbesluten granskning från kamrerarens sida. Härtill kommer att antalet anslag som ställas till fångvårdsstyrelsens förfogande — byggnadsanslag och andra anslag — betydligt ökat samt att det pågående reformarbetet på straffverksställighetens område medfört ständiga krav på anslagsberäkningar, löpande anslagskontroll, m. m. Omläggningen av anstaltsväsendet, varvid ett flertal kolonier inrättats, medför också särskilda krav i fråga om medelskontroll, inventarieanskaffning m. m. Arbetsbelastningen å kamreraretjänsten har även tidigare medfört övertidsarbete i stor utsträckning, men under de senaste åren har arbetsbördan tagit en sådan omfattning, att de som innehåft eller förordnats å kamreraretjänsten fått en arbetstid, som i längden måste betraktas som hälsovådlig. Om en assistenttjänst inrättas skulle en nödvändig avlastning av kamrerarens arbetsbörda kunna ske.

Slutligen har styrelsen hemställt om förstärkning av biträdespersonalen med tre extra ordinarie kontorsbiträden. Av dessa avses ett för det nya registret över villkorligt dömda, ett för centrala fångregistret samt ett för kameralbyrån i anledning av ökat arbete till följd av det nya uppborädsförfarande:

I samband med att den nya lagen om villkorlig dom trädde i kraft, upplades å styrelsens sociala avdelning ett register över dem som få villkorlig dom enligt nämnda lag för att man genom registret skulle bli i stånd att följa lagens tillämpning ävensom utfallet av de meddelade domarna. Jämlikt fångvårdsstyrelsens beslut åligger det skyddskonsulenterna att insända så kallade kartoliner rörande villkorligt dömda till fångvårdsstyrelsen, där

kartolinerna diarieföras och registreras. Om förändring inträffar angående en villkorligt dömd, skall detta anmälas å särskilt registerbesked, och när övervakning upphör, skall skyddskonsulenten insända övervakningsbok till fångvårdsstyrelsen, allt för vederbörlig registrering. Under 1944 utgjorde antalet till styrelsen inkomna kartoliner 3 601. Motsvarande siffra för år 1945 var 3 271. Antalet registerbesked utgöra för närvarande i genomsnitt 10 stycken per dag.

För det närmaste handhavandet av detta register har icke någon särskild befattningshavare hittills funnits avsedd, utan uppgifterna ha ombesörjts av tillgänglig personal å sociala avdelningen. Allt eftersom tillämpningen av den nya lagen fortskridit, har emellertid registreringsarbetet blivit allt mer omfattande. Det tager numera en arbetskraft dagligen i anspråk. På sätt närmare framgår av proposition 225/1946 (s. 52—54), ha visserligen socialbyråns arbetskrafter från och med budgetåret 1946/47 förstärkts, men den senaste tidens erfarenheter göra, att styrelsen anser det nödvändigt, att styrelsen erhåller ett särskilt biträde — med kontorsbiträdes tjänsteställning — för att föra registret över villkorligt dömda.

I sina anslagsberäkningar för 1946/47 redogjorde styrelsen — jämför proposition nr 225/1946 s. 53 — för de ökade arbetsuppgifter, som komme att drabba styrelsen på grund av att styrelsen skulle ha att meddela beslut om å vilken anstalt intagning skulle ske av den som dömts till frihetsstraff m. m. och som ej är häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt. Förstärkning av styrelsens arbetskrafter för detta ändamål ansågs tills vidare kunna begränsas till att å centrala fångregistret anställdes en förste amanuens.

Erfarenheten av de nya ärendena — som uppskattas till 3 000—4 000 per år — har emellertid visat, att ytterligare arbetskraft i biträdesgrad är nödvändig å centrala fångregistret, där ett särskilt register måst uppläggas för anstaltsplaceringen.

Enligt 5 § kungl. kungörelsen den 21 juni 1946, nr 298, angående översändande av domar i vissa brottmål m. m. skall utskrift av domen beträffande tilltalad som icke är häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt så snart ske kan och senast inom sex dagar efter dess meddelande sändas till fångvårdsstyrelsen. Styrelsen skall ofördröjligen översända domen till länsstyrelsen i den ort där den dömda har sitt hemvist eller eljest veterligen vistas och därvid meddela, i vilken anstalt straffet skall verkställas sedan domen vunnit laga kraft mot den dömda såvitt angår honom ådömt ansvar.

När fångvårdsstyrelsen fattat beslut om en persons anstaltsplacering, antecknas med stöd av från domstolen inkomna uppgifter i särskild avdelning av nämnda register bland annat vederbörandes namn, födelsetid, anvisad anstalt och den länsstyrelse, till vilken domen översänts. Sedan verkställigheten börjat, göres vederbörlig anteckning i annan del av registret och vissa handlingar rörande den dömdes personliga förhållanden översändas till den anstalt, där verkställigheten börjat. Föreskriften i verkställighetslagen om att verkställighet skall *anstå* när vederbörande anhållit att av nåd bli befriad från straffet eller få straffet nedsatt samt att *uppskov* med verkställighet av straff i vissa fall kan av länsstyrelse beviljas föranleder särskild registerföring. Så är också fallet då länsstyrelse till fångvårdsstyrelsen anmäler att *besvär* anförts över domen.

Registrets olika delar måste ständigt hållas aktuella. Styrelsen får i stor utsträckning mottaga förfrågningar per telefon om på vilken anstalt verkställighet skall ske i de fall t. ex. då den som skall undergå straffet eller skyddsåtgärden avgivit nöjdförklaring.

Slutligen har det av statsmakterna beslutade nya uppbornds förfarandet, skatt vid källan, befunnits kräva, att ett nytt biträde hos fångvårdsstyrelsen

anställes, detta under förutsättning att det nuvarande systemet med centralisering till styrelsen av vissa anstalters räkenskaps- och kassaväsende bibehålles.

Kostnaderna för de sålunda föreslagna personalförstärkningarna har fångvårdsstyrelsen beräknat till 17 751 kronor, varav 6 408 kronor för en assistent i Eo 20, 8 343 kronor för 3 kontorsbiträden i Eo 4, 1 000 kronor till semestervikarier för de nya befattningshavarna samt 2 000 kronor till rörligt tillägg. I enlighet härmed har styrelsen räknat upp anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med (6 408 + 8 343 + 1 000) 15 751 kronor till i runt tal 180 500 kronor samt anslagsposten till rörligt tillägg med 2 000 kronor till 50 000 kronor. Anslaget i dess helhet har höjts med 17 800 kronor till 428 100 kronor.

Statskontoret har i infordrat utlåtande över fångvårdsstyrelsens framställning anfört, att ämbetsverket för sin del icke kunde närmare bedöma, om behov föreläge av ytterligare befattningar utöver den icke oväsentliga personalförstärkning som ägde rum den 1 juli 1946. Ämbetsverket hade emellertid i och för sig icke någon annan erinran mot de i framställningen gjorda förslagen än att en eventuell förstärkning av kameralbyrån i första hand borde ske med en amanuensbefattning.

Allmänna lönenämnden, som efter remiss jämväl yttrat sig i ärendet, har ej funnit anledning till annat uttalande än att nämnden, som under hand inhämtat närmare upplysningar beträffande de å registratorn belöpande arbetsuppgifterna, funne vissa skäl tala för att registratorsbefattningen placerades i den av styrelsen föreslagna lönegraden A 11. Nämnden ansåge emellertid, att frågan om löneställningen för nu ifrågavarande tjänsteman borde upptagas till prövning i samband med den utredning rörande fångvårdsstyrelsens organisation, som förutsatts skola komma till stånd.

Vid behandlingen i fångvårdspropositionen av frågan om fångvårdsstyrelsens organisation framhöll jag, i anslutning till ett av allmänna lönenämnden avgivet yttrande, att tillräckliga hållpunkter då saknades för bedömning av frågan huruvida en definitiv organisation av styrelsen på fyra byråer vore motiverad. Enär styrelsen de närmaste åren under alla förhållanden komme att få många arbetskrävande uppgifter i samband med straffverkställighetsreformens genomförande, förordade jag emellertid en tillfällig anordning med sagda antal byråer. Senast under år 1948, då en av de nuvarande byråcheferna komme att uppnå pensionsåldern, borde en utredning rörande styrelsens permanenta organisation vara verkställd.

Under krigsåren förstärktes fångvårdsstyrelsens personal med ett tiotal befattningshavare (jfr II ht. 1945 s. 76). Anledningen var främst den under dessa år inträffade utomordentliga stegringen av fångantalet samt de ökade arbetsuppgifter, som sammanhängde med de av krisförhållandena betingade upphandlingssvårigheterna bland annat för fångvårdens verkstadsdrift. I samband med den från och med innevarande budgetår genomförda omorganisationen har personalen förstärkts med ytterligare 13 befattningshavare,

**Departement-
chefen.**

varav 5 i högre lönegrader och 8 i biträdesgrad. Dessutom uppflyttades vissa befattningshavare i högre lönegrad (prop. 225/1946 s. 63 f.). Med hänsyn till de sålunda beviljade personalökningarna synes tveksamt huruvida medel nu böra anvisas till ytterligare förstärkning av personalen. Särskilt må framhållas, att den arbetskraft, som anställts under krigsåren, delvis frigöres i den mån fångantalet går ned och återgång sker till normala förhållanden (jfr prop. 225 s. 62); såsom av det följande kommer att framgå har fångantalet under år 1946 nedgått till den före kriget antagna normalbeläggningen.

På grund av det anförda finner jag mig böra biträda fångvårdsstyrelsens förslag om personalökning endast i så måtto, att jag förordar att, liksom för innevarande budgetår, visst belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för förstärkning i mån av behov av biträdespersonalen hos styrelsen. Beträffande behovet av dylik personal erinras, att Kungl. Maj:t numera efter framställning av styrelsen medgivit anställande av samtliga de åtta nya biträden, för vilka 1946 års riksdag anvisat medel (i stället för ett kanslibitråde har dock anställts ett kontorsbiträde). Med hänsyn särskilt till vad styrelsen nu anfört angående behovet av biträdeshjälp synas skäl föreligga att anvisa en ytterligare medelsreserv, förslagsvis motsvarande kostnaden för tre extra skrivbiträden.

Frågan om uppflyttning till kansliskrivargrad av registratorstjänsten hos fångvårdsstyrelsen synes böra upptagas till prövning i samband med den förestående allmänna översynen av befordringstjänsterna för civil biträdespersonal inom statsförvaltningen. Enär den nuvarande registratorn innehar den å övergångsstat uppförda kansliskrivartjänsten hos styrelsen, vållas ej någon olägenhet av att frågan uppskjutes.

Anslaget torde böra beräknas på följande sätt.

Beträffande den i avlöningsstaten uppförda anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän vidtagas ej andra ändringar än som föranledas av förslagen om reglerad befordringsgång för biträdes- och amanuenspersonal, om lönereglering för vissa verkschefer samt om allmän lönereglering. Posten uppräknas av dessa skäl med resp. 17 300 kronor, 2 000 kronor och 85 800 kronor till (182 200 + 17 300 + 2 000 + 85 800) 287 300 (+ 105 100) kronor.

Till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, beräknas oförändrat belopp, 15 400 kronor.

Under posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal beräknas 7 400 kronor för tre extra skrivbiträden. Å andra sidan nedsättes posten med 2 600 kronor på grund av förslaget om reglering av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal. Den allmänna löneregleringen föranleder vidare en uppräkning av posten med 93 300 kronor. Postens belopp bestämmes alltså till (164 700 + 7 400 — 2 600 + 93 300) 262 800 (+ 98 100) kronor.

Till rörligt tillägg beräknas 33 000 (— 15 000) kronor.

Anslaget uppföres alltså med (287 300 + 15 400 + 262 800 + 33 000) 598 500 (+ 188 200) kronor.

Beträffande fångvårdsstyrelsens personalförteckning föranleder förslaget om reglering av befordringsgången för biträdespersonal att nu i förteckningen upptagna 4 skrivbiträden bortfalla samt att antalet kontorsbiträden ökas från 3 till 8. Förslaget om lönerreglering för vissa verkschefer föranleder vidare förhöjd lönegradsplacering för överdirektören och chefen för fångvårdsstyrelsen.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i fångvårdsstyrelsens personalförteckning vidtaga de ändringar som nyss angivits;

dels fastställa följande avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	287 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	15 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	262 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	33 000

Summa kronor 598 500;

dels ock till Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av

kronor 598 500.

[39.] **2. Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader, förslagsanslag.** I samband med fångvårdsstyrelsens omorganisation har även förevarande anslag höjts avsevärt, nämligen från 48 500 kronor under budgetåret 1945/46 till 83 000 kronor i gällande riksstat.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1946 fastställt omkostnadsstat för fångvårdsstyrelsen, upptagande en anslagspost till sjukvård för personal m. m. å förslagsvis 2 000 kronor, en post till reseersättningar å förslagsvis 7 000 kronor, en post till expenser å förslagsvis 67 000 kronor och en post till publikationsstryck å förslagsvis 7 000 kronor. I samband med statens fastställande har Kungl. Maj:t föreskrivit, bland annat, att anslagsposterna till reseersättningar och publikationsstryck icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas samt att av anslagsposten till expenser förslagsvis 5 000 kronor må tagas i anspråk för bränsle, lyse och vatten och högst 62 000 kronor för övriga expenser.

I sin under näst föregående punkt omförmälda skrivelse den 22 augusti 1946 har *fångvårdsstyrelsen* föreslagit nedsättning av anslagsposten till expenser med 7 000 kronor och av posten till publikationsstryck med 3 500 kro-

nor. Under erinran att anslagets belopp vid föregående års riksdag höjts med sammanlagt 34 500 kronor anför styrelsen beträffande beräkningen av de olika posterna i omkostnadsstaten:

Av höjningen belöper 1 000 kronor å posten till *sjukvård för personal m. m.*, som på statskontorets förslag höjts från 1 000 kronor till 2 000 kronor. Sistnämnda belopp beräknas erforderligt jämväl för 1947/48.

Posten till *reseersättningar* har för budgetåret 1946/47 höjts med 2 000 kronor till 7 000 kronor. Ökningen har motiverats med att anstaltsväsendets omorganisation och utbyggnad ansetts kräva ett stort antal resor samt att inspektionsverksamheten under den nya verkställighetslagens första år måste intensifieras för kontroll av lagens tillämpning. Att för nästa budgetår företaga en minskning av anslagsposten finner styrelsen ej tillrädligt. De nya verkställighetsformerna kräva en långt mera ingående kontroll än tidigare. Härtill kommer att koloniverksamheten fordrar sin särskilda tillsyn. Icke minst den nytillsatte förste byråinspektören å styrelsens arbetsbyrå torde bli nödsakad att göra täta resor till kolonier och andra jordbruksanstalter för att genomföra den rationalisering av jordbruksdriften som är erforderlig för ett gott ekonomiskt utbyte av denna arbetsgren. Beloppet 7 000 kronor bör därför enligt styrelsens mening stå fast i avvaktan på närmare erfarenhet om belastningen.

Posten till *expenser* har för budgetåret 1946/47 höjts från 40 000 kronor med 27 000 kronor till 67 000 kronor. Delposten till bränsle, lyse och vatten har upptagits med oförändrat belopp 5 000 kronor, medan höjningen belöper å delposten till övriga expenser, som alltså uppgår till 62 000 kronor. I proposition nr 225/1946 (s. 69) har uttalats, att utgifterna under omkostnadsanslaget — varvid främst torde åsyftats utgifter för övriga expenser — för budgetåret 1946/47 till stor del bleve av engångsnatur. Det är icke möjligt för styrelsen att redan nu, i början av budgetåret noggrant ange till huru stort belopp engångsutgifterna — främst avseende inventarier av skilda slag till nya befattningshavare hos styrelsen — komma att uppgå, men styrelsen anser sig med stöd av redan gjorda erfarenheter av den nya verkställighetslagens verkningar böra föreslå, att posten till övriga expenser beräknas till 55 000 kronor, innebärande en nedsättning med 7 000 kronor. Man måste räkna med att kostnaderna för telefon och skrivmateriel för det utökade antalet befattningshavare bli stora, varjämte tillräckliga medel måste beräknas för de olika blanketter som skola tillhandahållas myndigheter både inom och utom fångvården.

Att posten till *publikationstryck* för budgetåret 1946/47 ökats från 2 500 kronor med 4 500 kronor till 7 000 kronor beror på att posten för nämnda budgetår kommer att belastas med kostnader för dels den redogörelse för straffverkställighetens syfte, som enligt straffverkställighetslagen skall finnas tillgänglig för de intagna, och dels ny arbetsordning för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna. För budgetåret 1947/48 behöver man ej räkna med nämnda tryckningskostnader. Å andra sidan är det med hänsyn till prisstegringen å tryckeriarbeten icke möjligt att sänka posten till det för budgetåret 1945/46 fastställda beloppet å 2 500 kronor. Om man vidare beaktar, att antalet cirkulär, som komma att utsändas från styrelsen, även under nästa budgetår blir betydande, finner sig styrelsen böra uppföra posten med ett till 3 500 kronor nedsatt belopp.

I enlighet med det anförda skulle anslaget till fångvårdsstyrelsens omkostnader för budgetåret 1947/48 nedsättas med 10 500 kronor till 72 500 kronor.

Statskontoret har, efter remiss, lämnat fångvårdsstyrelsens framställning utan erinran.

Den för innevarande budgetår vidtagna anslagshöjningen var till icke ringa del avsedd att möta kostnader av engångsnatur under anslagsposterna till expenser och publikationstryck. Förstnämnda post synes kunna nedsättas något mer än fångvårdsstyrelsen föreslagit, förslagsvis med 10 000 kronor. I övrigt torde, innan närmare erfarenheter vunnits rörande styrelsens utgifter för olika omkostnadsändamål efter omorganisationen, styrelsens beräkning böra godtagas. Anslaget skulle i enlighet härmed nedsättas med sammanlagt (10 000 + 3 500) 13 500 kronor till (83 000 — 13 500) 69 500 kronor.

**Departement-
chefen.**

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader*
för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 69 500.

[40.] **3. Fångvårdsanstalterna: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag, som i riksstaten för budgetåret 1945/46 var uppfört med 4 423 000 kronor, höjdes av 1946 års riksdag till 5 103 800 kronor. Höjningen var väsentligen föranledd av personalökningar till följd av straffverkställighetsreformen samt av löneregleringen för fångvårdens personal i bevakning och verkstadsdrift.

Personalförteckning för fångvårdsanstalterna har fastställts av Kungl. Maj:t den 28 juni 1946 (statsliggaren s. 42). Förteckningen upptager under rubriken styresmän m. fl. följande tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
1 direktör	A 28
6 direktörer	A 26
1 förste pastor och överlärare	A 26
8 direktörer	A 24
2 pastorer och förste lärare	A 24
2 kamrerare	A 22
1 arbetsassistent	A 21
2 assistenter	A 20
12 assistenter	A 18
3 kronohäktesföreståndare	A 18
1 lantbruksinspektör	A 17
12 assistenter	A 16
6 kronohäktesföreståndare	A 16
4 kronohäktesföreståndare	A 15
1 föreståndare vid fångkoloni	A 15.

Å övergångsstat finnas dessutom bland annat 2 direktörer i A 24 och 1 assistent i A 20. Två av de å ordinarie stat uppförda kronohäktesföreståndarbefattningarna i A 16 må icke besättas så länge respektive å övergångsstat uppförda direktörer i A 24 kvarstå i tjänst.

Samtidigt med personalförteckningen har Kungl. Maj:t fastställt följande avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1946/47.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	2 454 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	175 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	1 875 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	598 800
<hr style="width: 100%;"/>		
Summa kronor		5 103 800.

I fångvårdspropositionen förutsattes (s. 91 f.), att medel, som för innevarande budgetår anvisats till ny personal, skulle ställas till förfogande endast i den mån behov av dylik personal uppkommit. Då nya kolonier inrättats, har därför föreskrivits, att personalbehovet vid dessa kolonier i första hand skulle tillgodoses genom överflyttning av befattningshavare från andra anstalter. Endast i den mån sådan överflyttning ej lämpligen kunnat ske, komma medel att ställas till förfogande för nyanställning av personal. Med hänsyn till ovissheten rörande fångantalets utveckling ha vidare de under icke-ordinarieposten anvisade medlen i övrigt, liksom under sistförflutna budgetår, ställts till förfogande halvårsvis.

Enligt föreskrift, som meddelats i samband med avlöningsstatens fastställande, må vid fångvårdsanstalterna under innevarande budgetår vara anställda, förutom annan extra ordinarie personal, högst 10 sociala kuratorer i Eo 10 och högst 6 socialassistenter i Eo 7.

I skrivelse den 22 augusti 1946 har *fångvårdsstyrelsen* avgivit förslag till anslagsäskanden beträffande fångvårdsanstalterna för nästa budgetår.

I fråga om beräkningen av fångantalet under nästa budgetår har styrelsen därvid erinrat, att styrelsen i sin på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställda utredning med förslag till omorganisation av fångvårdens anstaltsväsende m. m. (jfr s. 45) i likhet med strafflagberedningen utgått från en högsta anstaltsbeläggning under normala förhållanden av 2 000, »vartill komme utrymmen för sjuka och reservutrymme med omkring 300 platser, tillhoppa alltså 2 300 platser». I avvaktan på prövningen av nämnda utredning och med anmärkande att det genomsnittliga antalet intagna vid månadskiftena under 1946 dittills uppgått till 2 146, har styrelsen ansett sig böra utgå från en organisation grundad på nyss angivna beräkning av platsantalet. Styrelsen har ej heller funnit sig böra nu föreslå några väsentliga förändringar beträffande anslagen till avlöningar och omkostnader vid fångvårdsanstalterna utan inskränkt sig till några förslag av mindre omfattning, vilka enligt styrelsens mening redan nu borde framföras och vilka ej kunde anses föregripa prövningen av styrelsens berörda utredning.

För nästa budgetår föreslår styrelsen endast ett fåtal nya befattningar, nämligen en ordinarie tjänst såsom lärare i gymnastik, närmast avsedd för

anstalten å Långholmen, samt tre extra ordinarie vaktkonstapelstjänster för biträde vid viss byggnadsverksamhet. Beträffande förstnämnda tjänst har styrelsen hänvisat till sin utredning angående fångvårdens omorganisation, däri förslag framförts om inrättande av särskilda gymnastikledarbefattningar. Utredningen innehåller i denna del följande.

Fångvårdsstyrelsen får i detta sammanhang jämväl till behandling upptaga frågan om gymnastikundervisningen vid fångvårdsanstalterna. Styrelsen har vid tidigare tillfällen framhållit vikten av att de intagna under sin fritid sysselsättas med olika slags kroppsövningar. Strafflagberedningen har som ett led i denna strävan i sitt betänkande angående straffverkställigheten föreslagit uppförande av gymnastikbyggnader och anläggande av idrottsplaner. Fångvårdsstyrelsen har under senare år sökt att i viss utsträckning tillgodose ledarbehovet genom att styrelsen såsom vikarier för vissa assistenter anställt personer med gymnastutbildning. Styrelsen föreslår att särskilda gymnastikledarbefattningar inrättas vid fångvårdsstaten. Till en början böra vid anstalterna å Långholmen, i Malmö och å Härlanda anställas lärare i gymnastik med lek och idrott med samma löneställning som gäller för motsvarande befattningar vid allmänna läroverken, lönegrad A 20. Vid de medelstora anstalterna böra anställas arvodesavlönade gymnastiklärare.

I sin skrivelse med anslagsäskanden föreslår styrelsen, att för budgetåret 1947/48 inrättas åtminstone en sådan befattning som lärare i gymnastik. Befattningen skulle upptagas i lönegraden A 20 och förslagsvis placeras vid anstalten å Långholmen.

Till stöd för förslaget om inrättande av tre nya vaktkonstapelstjänster anföres:

Vid 1945 års riksdag beviljades på Kungl. Maj:ts förslag efter framställning av fångvårdsstyrelsen medel till avlönande av en extra ordinarie yrkesmästare av 1:a klass som skulle handha arbetsledningen vid sådana byggnads- och reparationsarbeten som utföras med fångarbetskraft. Fångvårdsstyrelsen får erinra, att det är ett mycket stort antal anläggningar, som under de senare åren utförts i fångvårdens egen regi, ungdomsanstalten å Skenäs, vårdanstalten å Hall, sinnessjukavdelningen å Håga och verkstadsbyggnaderna vid centralfängelserna å Härlanda i Göteborg och i Malmö samt många av de ombyggnads- och reparationsarbeten som årligen utföras vid de olika fångvårdsanstalterna. För närvarande uppföres i fångvårdens egen regi en verkstadsbyggnad vid centralfängelset i Härnösand. Stora belopp ha på detta sätt inbesparats åt statsverket.

Det har emellertid visat sig, att det är otillräckligt med endast en befattningshavare för den direkta ledningen av dessa arbeten, som pågå på skilda ställen. Då vidare stora byggnadsarbeten förestå i samband med omorganisationen av fångvårdens anstaltsväsende samt styrelsen anser det angeläget att yrkesutbildning kan meddelas jämväl vid byggnadsverksamheten, får styrelsen hemställa, att medel — — — beräknas till avlönande av tre extra ordinarie vaktkonstaplar.

Vidare har styrelsen hemställt om förbättrad löneställning för en av socialassistenterna vid sinnessjukavdelningen å Långholmen. Ifrågavarande befattningshavare tjänstgjorde, enligt vad styrelsen meddelar, såsom sekreterare åt chefsläkaren å avdelningen. Hon handledde vidare de elever från socialinstitutet, som med vederbörligt tillstånd arbetade därstädes. De upp-

gifter, som sålunda åvilade nämnda socialassistent, hade visat sig vara krävande och betydelsefulla och styrelsen föresloge därför, att hon uppflyttades i lönegrad Eo 10.

Kostnaderna för de sålunda föreslagna personaländringarna har fångvårdsstyrelsen beräknat till sammanlagt 17 265 kronor, fränsett tillägg, därav 6 801 kronor för en gymnastiklärare i A 20, 9 948 kronor för tre extra ordinarie vaktkonstaplar och 516 kronor för uppflyttning i lönegrad av en socialassistent.

Vad härefter angår anslagsbehovet till arvoden och särskilda ersättningar har styrelsen beräknat ett arvode å 2 400 kronor åt en kroppssjukläkare vid vårdanstalten å Hall. Härutinnan åberopas, att sinnessjukläkaren vid sinnessjukavdelningen å Håga icke längre ombesörjer kroppssjukvården å Hall, sedan sinnessjukavdelningen från och med den 1 januari 1946 blivit en självständig anstalt. I detta sammanhang anför styrelsen, att arvodesbeloppet för kroppssjukläkarna vid vissa anstalter under nuvarande förhållanden framstode såsom låga men att styrelsen räknade med att kunna vidta de höjningar, som kunde anses påkallade, inom ramen för anslagspostens belopp.

För psykotekniska undersökningar av personer dömda till ungdomsfängelse begäres en anslagshöjning av 5 200 kronor:

Till ersättning för undervisning i skolämnen m. m. finnes under arvodesposten upptaget ett belopp av högst 3 800 kronor. Posten höjdes från och med budgetåret 1945/46 från 3 000 till 3 800 kronor för att möjliggöra att från posten skulle utbetalas ersättning för yrkesrådgivning åt ungdomsfängelse å dömda personer (se andra huvudtiteln 1945 s. 90). Denna har nu kommit i gång. För att erhålla bästa möjliga resultat har styrelsen avtalat med psykotekniska institutet vid Stockholms högskola att utföra ifrågasvarande anslagsprövning. Institutet har lovat att för innevarande budgetår göra detta för det belopp, som står till förfogande. Därefter kommer emellertid institutet att betinga sig ersättning efter samma grunder som vid undersökningar åt andra myndigheter och institutioner, nämligen 20 kronor för varje försöksperson. Då antalet till ungdomsfängelse dömda är omkring 180 per år, skulle kostnaden bli 3 600 kronor. Härtill kommer rese- och traktamentsersättning med omkring 2 400 kronor, varför kostnaden för dessa undersökningar beräknas uppgå till 6 000 kronor.

Alltmer erkännes den stora betydelsen av yrkesanlagsprövning för psykiskt normala och socialt anpassade ungdomar. Självfallet har en sådan prövning ännu större betydelse när det gäller missanpassade ungdomar, vilkas ofta slumpartade yrkesval medför vantrivsel och misslyckanden och medverkar till deras utveckling i asocial riktning. Styrelsen har funnit, att det skulle vara av stort värde ur brottsprofylaktisk synpunkt, om även i fortsättningen anlagsprövning kunde utföras på alla, som intagas å ungdomsanstalter.

Med hänsyn härtill får fångvårdsstyrelsen hemställa, att posten till ersättning för undervisning i skolämnen m. m. måtte för budgetåret 1947/48 ökas från 3 800 med (6 000 — 800) 5 200 kronor till 9 000 kronor.

Med avseende å gällande bestämmelser om ersättning till ledamöter i anstaltsnämnder föreslår styrelsen vissa jämkningar, vilka enligt styrelsens mening icke skulle inverka på anslagsberäkningen:

Under arvodesposten har från och med budgetåret 1946/47 upptagits en post till ersättning åt ledamöter i anstaltsnämnder å förslagsvis 15 000 kronor. Enligt de av Kungl. Maj:t i gällande regleringsbrev meddelade bestämmelserna om ersättning till ledamöter i anstaltsnämnder äger ledamot av anstaltsnämnd, som icke är befattningshavare vid anstalten, för deltagande i nämndens sammanträden åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet samt vid resa, som eljest föränledes av ledamotsuppdraget, åtnjuta resekostnadsersättning. Framställning har under hand gjorts hos fångvårdsstyrelsen, att, om en suppleant i anstaltsnämnd är vice ordförande, han måtte erhålla ersättning för deltagande i sammanträde, även om han icke tjänstgör för ledamot av nämnden, detta för att han skall ha möjlighet att följa ärendenas behandling. Som det nu är, kan det inträffa, att vice ordföranden, om han tillhör suppleanterna, saknar all erfarenhet om nämndens arbetsätt och praxis, då han inträder som ordförande. Utgår däremot ersättning till honom för deltagande i sammanträde med nämnden, även i det fall då nämnden eljest är fulltalig, får han tillfälle att mera regelbundet följa nämndens verksamhet. Det har också ifrågasatts, att ersättning skulle utgå till ledamot av anstaltsnämnd även då han besöker anstalt utan att besöket har samband med sammanträde. Styrelsen har velat anmäla detta och torde sedermera komma att i förslag till regleringsbrev föreslå jämkning av bestämmelserna av nu angiven innebörd. Någon höjning av det till ersättning åt ledamöter i anstaltsnämnder anvisade beloppet föränledes icke härav.

Slutligen har styrelsen beräknat ytterligare 21 500 kronor till vikariatsersättningar:

Styrelsen har tidigare framhållit att medel till vikarier för befattningshavare under dem jämlikt avlöningsreglementet tillkommande semester och sjukledighet varit otillräckliga. Till vikarier vid ledigheter för de nya befattningshavare vid fångvårdsstaten, som beviljades vid 1946 års riksdag, ha icke några medel beviljats. Styrelsen finner det nödvändigt, att det i allt fall för sistnämnda vikarier beviljas ett belopp av 20 000 kronor. Till vikarier för de nya befattningshavare, som av styrelsen nu föreslås, erfordras ytterligare 1 500 kronor.

I enlighet med det anförda har fångvårdsstyrelsen föreslagit en höjning av anslaget i dess helhet med $(17\,265 + 2\,400 + 5\,200 + 21\,500 = 46\,365)$ 46 400 kronor till $(5\,103\,800 + 46\,400)$ 5 150 200 kronor.

I detta sammanhang torde få anmälas en av *föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten* i skrivelse den 23 augusti 1946 gjord framställning om reglering av de högre fångvårdstjänstemännens löneställning. Föreningen åberopar särskilt de större krav som efter straffverkställighetsreformen måste ställas på fångvårdens personal samt uttalar såsom önskemål att kompetensfordringarna för blivande direktörer, kamrerare och assistenter skärpas. Föreningens skrivelse utmynnar i en hemställan att befattningshavarna placeras, *direktörerna* med hänsynstagande dels till anstalternas storlek och dels till deras karaktär av specialanstalter i lönegraderna A 26, A 27 och A 28, *kamrerarna* i lönegraden A 24 samt *assistenterna* i lönegraderna A 19 och A 21.

En lönefråga som redan nu bör uppmärksammas är frågan om förbättrad löneställning för fångvårdens sociala kuratorer. För närvarande finnas 10 dylika tjänster, samtliga i Eo 10. De äro placerade vid följande anstalter: Långholmen, Hall, Håga, Skenäs, Norrköping, Växjö, Malmö, Härlanda, Karlstad och Härnösand.

I sitt betänkande angående verkställigheten av frihetsstraff föreslog *strafflagberedningen*, att antalet sociala kuratorer, som vid tiden för betänkandets avgivande utgjorde 4, skulle ökas till 17. Beträffande löneställningen föreslog beredningen att dessa tjänster i regel skulle placeras i Eo 16; en kurator skulle placeras i Eo 18 (Stockholm) och två kuratorer i Eo 12 (Karlskrona och Luleå).

Fångvårdsstyrelsen har upptagit frågan om kuratorernas löneställning i sin utredning med plan rörande fångvårdens framtida organisation. Även styrelsen uppskattar det framtida behovet av sociala kuratorer till 17 (ytterligare kuratorer skulle inrättas vid anstalterna i Jönköping, Ystad, Örebro, Luleå, Viebäck, Kalmar—Karlskrona och Gävle—Falun). Vad löneställningen för kuratorerna beträffar, anför styrelsen, att det icke lär bli möjligt att länge till erhålla kuratorer i Eo 10. Efterfrågan på dessa socialarbetare vore mycket stor och den lön som utginge tycktes befinna sig i stegring. Sålunda hade i ett nyligen avgivet betänkande angående partiellt arbetsföra föreslagits, att kuratorerna inom detta vårdområde skulle placeras i Eo 15. Styrelsen föreslår för sin del, att de för fångvårdsanstalterna erforderliga kuratorerna placeras i Eo 16 med undantag av kuratorn vid Stockholmsanstalten, som föreslås placeras i Eo 18, och kuratorn vid Luleåanstalten, där en placering i Eo 12 enligt styrelsens mening torde vara tillfyllest.

Över de nu återgivna framställningarna och förslagen ha yttranden inhämtats från statskontoret och allmänna lönenämnden. Över den av föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten gjorda framställningen har yttrande inhämtats jämväl från fångvårdsstyrelsen.

Statskontoret har i sitt utlåtande ifrågasatt om icke frågorna om inrättande av nya tjänster — en gymnastiklärartjänst och tre vaktkonstapelstjänster — samt om lönegradsuppflyttning av vissa högre befattningshavare borde upptagas till behandling först i samband med prövningen av fångvårdsstyrelsens allmänna plan för omorganisation av fångvårdens anstaltsväsende m. m. Vad anginge gymnastiklärarbefattningen funne ämbetsverket för övrigt icke tillfredsställande utrett om en heltidstjänst erfordrades för att leda de frivilliga kroppsövningarna vid anstalten å Långholmen. I varje fall borde enligt ämbetsverkets mening denne befattningshavare till en början anställas mot arvode. Arvodet syntes lämpligen böra anpassas efter de löneförmåner, som utginge till icke-ordinarie lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter. Ämbetsverket kunde vidare icke finna bärande skäl hava anförts för att inplacera en av socialassistenterna vid anstalten å Långholmen i högre lönegrad än övriga socialassistenten. I fråga om löneställningen för fångvårdens sociala kuratorer förordar statskontoret, att de placeras i 13 lönegraden. Härom anföres i särskilt yttrande:

I utlåtande den 4 januari 1945 över strafflagberedningens förslag om verkställighet av frihetsstraff framhöll statskontoret under erinran om att kurator vid karolinska sjukhuset uppbar lön enligt lönegrad 11, att högre lönegrad än denna enligt ämbetsverkets mening icke borde ifrågakomma för fångvårdens kuratorer. Även för de kuratorer, som avsågos för abortförebyggande verksamhet, ansågs vid 1945 års riksdag en löneställning motsvarande 11:e lönegraden relativt förmånlig (jfr prop. 369/45 s. 63). I kommitténs för partiellt arbetsföra den 13 mars 1946 framlagda förslag till effektiviserad kurators- och arbetsförmedlingsverksamhet för partiellt arbetsföra m. m. (SOU 1946: 24), vilket betänkande icke remitterats till statskontoret, föreslås emellertid, att däri avsedda kuratorer normalt skola åtnjuta lön enligt 15 lönegraden. Samma löneställning har Kungl. Maj:t i prop. 319 till årets riksdag föreslagit för de ovannämnda med abortförebyggande verksamhet sysselsätta kuratorerna. I betraktande av detta ställningstagande vill statskontoret icke motsätta sig, att fångvårdens kuratorer erhålla en förbättrad löneställning. Då emellertid alldeles särskilda krav torde ställas å de för abortförebyggande verksamhet anställda kuratorerna (jfr angivna prop. s. 5), synes löneställningen för nu ifrågavarande befattningshavare böra vara något lägre. Statskontoret får för sin del föreslå, att de placeras i 13 lönegraden. I anslutning härtill lär emellertid böra upptagas till övervägande, i vilken utsträckning skäl föreligger för en omreglering av löneställningen jämväl för övriga statsanställda kuratorer eller med statsbidrag avlönade sådana befattningshavare.

Allmänna lönenämnden, som endast uttalat sig beträffande förslagen om inrättande av en gymnastiklärartjänst och om förhöjd lönegradsplacering för vissa befattningshavare, har förordat, att dessa frågor prövas först i samband med den kommande prövningen av fångvårdsstyrelsens organisationsplan. Vad särskilt angår löneställningen för kuratorstjänsterna anföres följande.

Lönenämnden vill framhålla, att frågan om i vilka lönegrader kuratorstjänsterna böra placeras vid de olika fångvårdsanstalterna icke lär kunna bedömas, förrän ställning tagits till spörsmålet om fångvårdens framtida anstaltsorganisation. Omfattningen och arten av kuratorsgöromålen och därmed ock frågan om löneställningen för nu ifrågavarande tjänstemän synes nämligen vara beroende av det fångklientel, som kommer att förefinnas vid de i den nya organisationen ingående anstalterna. Lönenämnden får alltså föreslå, att spörsmålet om kuratorernas lönegradsplacering upptages till prövning först sedan fångvårdens anstaltsorganisation närmare utformats.

Beträffande den av föreningens direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten gjorda framställningen om löne reglering för fångvårdens högre befattningshavare har *fångvårdsstyrelsen* hänvisat till ett i styrelsens organisationsplan framlagt förslag i ämnet, vilket förslag styrelsen anser sig icke böra frångå. Enligt detta förslag skulle direktörerna placeras i 24, 26 och 28 lönegraderna, eventuellt 25, 27 och 28 lönegraderna, samt assistenterna, i överensstämmelse med föreningens förslag, i 19 och 21 lönegraderna. Frågan om löneställningen för kamrerarna vid fångvårdsstaten, vilken fråga icke berörts i fångvårdsstyrelsens organisationsutredning, anser styrelsen böra upptagas i större sammanhang.

Fångvårdsanstalternas beläggning under tiden den 1 januari—1 december 1946 framgår av följande från centrala fångregistret infordrade översikt (jfr prop. 225/1946 s. 15).

Uppgift rörande beläggningen å rikets fångvårdsanstalter.

Dag	Belagda platser							å samtliga anstalter
	för vanligt fångförvar (inom parentes angives antalet intagna å anstalt som ej drives i fångvårdens regi)	för specialvård					Summa	
		ungdomsanstalter (inom parentes angives antalet intagna å ungdomsanstalt som ej drives i fångvårdens regi)	förvarings- och interneringsanstalter	sinnessjukavdelningar (inom parentes angives antalet platser som tagits i anspråk för straffröklarade)	utlänningsavdelning	tvångsarbets- och alkoholanstalter		
1946								
¹ / ₁	1 517 (41) ¹	251 (52)	216	207 (66)	18	11	703	2 220
¹ / ₂	1 614 (58) ¹	258 (51)	216	216 (66)	24	9	723	2 337
¹ / ₃	1 621 (59) ¹	268 (55)	212	203 (62)	23	10	716	2 337
¹ / ₄	1 533 (46) ¹	262 (49)	219	199 (59)	17	13	710	2 243
¹ / ₅	1 477 (33) ¹	239 (44)	203	194 (55)	25	14	675	2 152
¹ / ₆	1 367 (31) ¹	241 (48)	209	179 (51)	11	13	653	2 020
¹ / ₇	1 311 (18) ¹	215 (39)	202	171 (51)	16	10	614	1 925
¹ / ₈	1 251 (10)	206 (46)	211	172 (47)	14	7	610	1 861
¹ / ₉	1 292 (10)	201 (42)	206	167 (48)	13	9	596	1 888
¹ / ₁₀	1 292 (9)	189 (42)	199	171 (39)	9	17	585	1 877
¹ / ₁₁	1 463 (9)	190 (40)	214	200 (38)	12	21	637	2 100
¹ / ₁₂	1 516 (7)	178 (35)	224	207 (49)	20	23	652	2 168

Departements-
chefen.

I fångvårdspropositionen lämnades en sammanfattande översikt rörande dels den dåvarande organisationen av fångvårdens anstalter och dels den framtida anstaltsorganisationen sådan den skulle komma att te sig enligt strafflagberedningens förslag i ämnet (s. 5 ff.). Den framtida organisationen förutsätter en genomgripande omdaning av anstaltsväsendet. Enligt strafflagberedningens förslag skola sålunda elva äldre fångelser nedläggas, åtta anstalter nyuppföras och fångvårdens kolonisystem utbyggas i betydande omfattning. Vidare skola de äldre anstalter, som äro avsedda att bibehållas, undergå modernisering. För omorganisationens genomförande erfordras, särskilt till följd av det omfattande nybyggnadsprogrammet, en relativt lång övergångstid. Fångvårdsstyrelsens förut berörda utredning med plan för fångvårdens framtida organisation har tillkommit i syfte att tjäna till ledning vid den förestående omorganisationen. Planen, som avser såväl anstaltsväsendet som den därtill knutna personalen är för närvarande föremål för översyn, förutom av strafflagberedningen, av statens sakrevision i samråd med statens organisationsnämnd; yttranden ha därvid redan avgivits såvitt avser organisationen av anstaltsväsendet.

¹ Siffrorna inom parentes avse antalet intagna å Stockholms stads rannsakningsfängelse.

Det synes ej erforderligt eller lämpligt att nu i ett sammanhang taga ställning till de förslag rörande anstaltsorganisationen, som framlagts i fångvårdsstyrelsens organisationsplan och de däröver avgivna yttrandena. Förslagen böra prövas i den mån de aktualiseras, t. ex. då frågor uppkomma om nedläggande, nybyggnad eller ändrad disposition av anstalter. Här må därför endast nämnas, att såväl fångvårdsstyrelsen som sakrevisionen ansett möjligt att nedlägga några anstalter utöver vad strafflagberedningen ursprungligen föreslagit samt att delade meningar yppats rörande behovet av nybyggda anstalter. Medan sålunda fångvårdsstyrelsen — såsom följd av sitt förslag om nedläggande av flera anstalter än strafflagberedningen tänkt sig — ansett behov föreligga av ytterligare nybyggnad, föreslår sakrevisionen en ganska avsevärd begränsning av nybyggnadsprogrammet. I fråga om kolonisystemets utbyggnad råder i stort sett enighet.

För att möjliggöra straffverkställighetsreformens ikraftträdande den 1 juli 1946 anvisade 1945 års riksdag medel dels till modernisering av äldre anstalter och dels till anskaffande och iordningställande av nya kolonier. Av det för förstnämnda ändamål anvisade beloppet, 250 000 kronor, ha medel ställts till fångvårdsstyrelsens förfogande för moderniseringsarbeten vid flertalet av de äldre anstalter, som äro avsedda att bibehållas. I enlighet med vad som anfördes då anslag för ifrågavarande ändamål begärdes, avse dessa arbeten i första hand upphuggning av cellfönster, inredande av gemensamma dagrum och arbetslokaler, iordningställande av idrottsplaner och fritidsområden samt inläggning av mellangolv. Även åtskilliga andra ändamål kunna emellertid, utan att det behöver ske på bekostnad av nyssnämnda arbeten, tillgodoses inom anslaget ram. Medel ha därför anvisats även för sådana arbeten som inredande av tvätt- och badrum, modernisering av kök, inläggande av korkmattor o. dyl. I samband med att medlen ställts till förfogande har föreskrivits, att arbetena finge komma till utförande endast i den mån de vore motiverade med hänsyn till den beräknade framtida användningen av ifrågavarande anstalter; vid bedömande härav borde särskilt uppmärksammas, att platsutrymmet vid vissa av anstalterna vore avsett att begränsas. Beträffande anstalterna i Malmö och å Härlanda, där platsutrymmet skall begränsas till inemot hälften av det nuvarande, har fångvårdsstyrelsen anmodats att skyndsamt inkomma med en fullständig plan rörande de ombyggnadsarbeten, innefattande bland annat avstängning av obehövt reservutrymme, som borde verkställas vid dessa anstalter.

För utbyggnad av kolonisystemet ha medel anvisats till anskaffande och iordningställande av elva nya kolonier, varav sju för vanligt fångförvar och fyra för förvaring och internering. Därvid har förutsatts, att fyra av de förra och två av de senare skulle inköpas, medan de övriga skulle arrenderas. Kostnaderna för inköp av kolonier beräknades efter en genomsnittlig köpeskilling av 75 000 kronor för varje koloni. I enlighet härmed anvisades dels ett anslag å 300 000 kronor till inköp av fyra kolonier för vanligt fångförvar och dels ett anslag å 150 000 kronor till inköp av två kolonier för förvaring och internering. För att tillgodose behovet av jordbruksinventarier m. m. vid såväl de kolonier som skulle inköpas som de kolonier som skulle

arrenderas ha anvisats sammanlagt 440 000 kronor, motsvarande i genomsnitt 40 000 kronor för varje koloni.

Sedan frågan om fångvårdens organisation senast underställdes riksdagen, har Kungl. Maj:t medgivit inrättande av sex nya kolonier, nämligen *Bogesund* i Stockholms län, anknuten till anstalten å Långholmen, *Smälteryd* i Älvsborgs län, anknuten till anstalten å Härlanda, *Skogsgård* i Hallands län, anknuten till anstalten i Malmö, *Svarttjärn* i Kopparbergs län, anknuten till anstalten i Falun, samt *Orretorp* i Värmlands län och *Ollestad* i Skaraborgs län, båda anknutna till säkerhetsanstalten i Karlstad. Sistnämnda båda kolonier äro avsedda för förvaring och internering men må till en början användas även för verkställighet av straffarbete och fängelse; de övriga äro avsedda för vanligt fångförvar. Hälften av de nya kolonierna, nämligen *Bogesund*, *Smälteryd* och *Ollestad*, ha inrättats å kronoegendomar. Enär inrättandet av dessa kolonier dragit mindre kostnader än beräknats — kostnaderna för inköp avse i dessa fall endast inlösen av byggnader eller ersättning för förbättringar; kostnader för inventarier ha i vissa fall ej uppkommit — återstå av de för koloniändamål anvisade medlen sammanlagt 289 600 kronor å anslagen till förvärv av kolonier och 296 800 kronor å anslagen till inköp av jordbruksinventarier m. m. Vissa ytterligare kostnader äro dock att emotse för inlösen av byggnader å *Ollestadskolonien*.

I fångvårdspropositionen (s. 6 och 10) redovisades sammanlagt 186 platser å kolonier för vanligt fångförvar — andra kolonier funnos då endast inom ungdomsfängelseorganisationen — varav sammanlagt 174 platser för män och 12 platser för kvinnor. Genom vissa omdispositioner — bland annat ökning av antalet koloniplatser på *Svartsjö*, inrättande av koloniavdelningen *Eleonora* vid kvinnoanstalten i Växjö och ianspråktagande för vanligt fångförvar av den för kvinnor avsedda ungdomsanstalten *Sjöliden* — har platsutrymmet å kolonier, som ej disponeras för verkställighet av ungdomsfängelse, kunnat höjas till 238 platser. Dessa fördela sig med 202 platser å nio kolonier för män, *Sorunda—Åby* (18), *Svartsjö—Kungsgården* (30), *Singeshult* (34), *Ödevata* (25), *Lockerud* (20), *Leverstad* (10), *Rödjan* (10), *Stöpsjön* (30) och *Sörbyn* (25), samt med 36 platser å tre kolonier för kvinnor, *Sjöliden* (12), *Solhyddan* (14) och *Eleonora* (10). Härtill komma de sex nyförvärvade kolonierna *Bogesund*, *Smälteryd*, *Skogsgård*, *Svarttjärn*, *Orretorp* och *Ollestad* med vardera 30 för män avsedda platser. Det sammanlagda antalet koloniplatser för män skulle alltså bliva (202 + 180) 382 platser, varav 60 platser komma på kolonier till säkerhetsanstalter (*Orretorp*, *Ollestad*).

Av det anförda framgår, att antalet platser på fångvårdens kolonier under år 1946 mer än fördubblats. Enligt vad jag inhämtat pågå dessutom underhandlingar om förvärv av ytterligare kolonier. Med hänsyn till storleken av de medel som, enligt vad nyss nämnts, allttjämt finnas tillgängliga å redan anvisade anslag för förvärv av kolonier m. m., synes emellertid medelsanvisningen för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår kunna begrän-

sas. I enlighet med förslag av fångvårdsstyrelsen ämnar jag i annat sammanhang föreslå, att anslag anvisas för förvärv av tre kolonier utöver de för vilka riksdagen hittills ställt medel till förfogande.

Enligt strafflagberedningens förslag skall den framtida anstaltsorganisationen omfatta ett flertal nybyggda anstalter. Det av beredningen uppskattade behovet av öppna platser för vanligt fångförvar, omkring 500 platser, skulle sålunda till omkring hälften (230) tillgodoses på dylika anstalter och i övrigt på kolonier. Det nuvarande antalet till kolonier förlagda öppna platser är alltså högre än vad beredningen föreslagit. Då emellertid inga nya fångvårdsanstalter av öppen typ kommit till stånd, är den totala tillgången på öppna platser mindre än vad som erfordras för tillämpning i full utsträckning av reglerna i verkställighetslagen om öppen anstaltsvård. Detta förutsågs emellertid vid förarbetena till lagen (se prop. nr 334/1945 s. 75), ävensom under riksdagsbehandlingen. Sålunda anfördes i första lagutskottets utlåtande i ärendet (nr 52 år 1945 s. 75), att relationen mellan antalet vårdplatser på öppna och på slutna anstalter torde komma att medföra att den öppna vården först successivt kunde genomföras i avsedd utsträckning. Utskottet ansåg, att fångvårdsstyrelsen under en sådan övergångstid hade möjlighet att inhämta värdefulla erfarenheter som kunde tillgodogöras vid den nya organisationens slutliga genomförande. I samma utlåtande (s. 72) framhöll utskottet såsom önskvärt, att man icke under någon mera avsevärd tid stannade vid provisoriet att använda endast kolonier för den öppna anstaltsvården utan att frågan om nybyggnad av öppna anstalter snarast bringades till sin lösning.

Vid tiden för fångvårdspropositionens avlåtande förelåg förslag från fångvårdsstyrelsen om uppförande — i huvudsaklig överensstämmelse med ett i strafflagberedningens betänkande intaget preliminärt förslag till ny anstalts-typ — av en anstalt å Brynäs egendom vid Gävle, innehållande 40 öppna och 10 slutna platser och avsedd att ersätta det nuvarande fängelset i Gävle. På skäl som angivits i propositionen var jag emellertid ej beredd att då begära anslag för ändamålet. I sin sedermera avgivna organisationsplan har fångvårdsstyrelsen frångått sitt berörda förslag. Därefter har styrelsen icke framlagt några förslag om nybyggnader men i skrivelse den 26 augusti 1946 har styrelsen anmält sin avsikt att begära medel å riksstaten för nästa budgetår till uppförande av vissa nya anstalter. Så snart utarbetade förslag föreligga, ämnar jag till behandling upptaga dessa byggnadsfrågor. Det är enligt min mening synnerligen angeläget, att alltför långt uppskov med uppförandet av nya anstaltsbyggnader undvikes, och jag förutsätter, att förslag om uppförande av åtminstone en ny anstalt skall kunna föreläggas årets riksdag.

Frågan om nedläggande av äldre anstalter är beroende bland annat av att nybyggnadsprogrammet realiseras. I enlighet med vad som föreslogs i fångvårdspropositionen (s. 15 f.) ha emellertid vissa begränsningar beträffande den äldre anstaltsorganisationen redan genomförts. Sålunda har anstalten i Linköping nedlagts från och med den 1 juli 1946. Beträffande anstalten i

Sundsvall pågå förhandlingar om anstaltens nedläggande med Sundsvalls stad och vederbörande tingshusbyggnadsskyldige; i avvaktan på förhandlingarnas slutförande har verksamheten vid anstalten inskränkts. De provisoriska straffanstalter, som under krigsåren varit förlagda till Stockholms stads rannsakningsfängelse och till slottsbyggnaden å Svartsjö, ha vidare utvecklats.¹ Förhandlingar om nedläggande av ytterligare anstalter äro avsedda att upptagas. Detta gäller bland annat anstalten i Kalmar (jfr fångvårdsprop. s. 14, 16).

Fångvårdsanstalternas anslagsbehov under innevarande budgetår har beräknats med utgångspunkt från ett genomsnittligt fångantal av 2 300. För nästa budgetår räknar fångvårdsstyrelsen med en medelbeläggning av 2 000 fångar, vilket motsvarar den före krigsutbrottet antagna normalbeläggningen. Sistnämnda medelsiffra — som kräver ett utrymmesbehov, inberäknat reservutrymme, av 2 200—2 300 platser — ligger även till grund för de förslag rörande anstaltsväsendets framtida organisation, som framlagts av strafflagberedningen, fångvårdsstyrelsen och sakrevisionen. Med hänsyn till de senast redovisade beläggningssiffrorna (s. 60) torde fångvårdsstyrelsens beräkning böra godtagas. Det är min avsikt att med uppmärksamhet följa utvecklingen och, om fångantalet stadigvarande stannar mera avsevärt under den antagna medelbeläggningen, begränsa medelsanvisningen för olika fångvårdsändamål.

Den av fångvårdsstyrelsen framlagda organisationsutredningen avser, såsom av det föregående framgår, även fångvårdens personalorganisation. I denna del är utredningen för närvarande föremål för översyn av statens organisationsnämnd, genom vars försorg en ingående organisationsundersökning kommer att verkställas vid olika anstalter. I avvaktan på resultatet av denna översyn böra ej vidtagas några förändringar, som föregripa den framtida prövningen av organisationsfrågorna.

Av nu angivna skäl är jag ej beredd att för närvarande upptaga det närmast av föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten väckta spörsmålet om lönereglering för fångvårdens befattningshavare i högre lönegrader. Denna fråga har aktualiserats genom straffverkställighetsreformen och förslag i ämnet har framlagts även i nyssnämnda organisationsutredning. En översyn av ifrågavarande befattningshavares löneställning är visserligen även enligt min mening behöflig, men det är ej möjligt att taga ställning till härmed sammanhängande frågor, förrän organisationsnämnden slutfört sin organisationsundersökning samt anstaltsorganisationen vunnit en fastare utformning.

Beträffande fångvårdens sociala kuratorer synes däremot hinder icke möta att redan nu genomföra en åtminstone provisorisk förbättring av dessa befattningshavares löneställning. Denna fråga är nämligen icke på samma sätt som beträffande de mera direkt till anstaltsadministrationen anknutna tjänste-

¹ Den s. k. slutna paviljongen å Svartsjö användes dock alltså som straffanstalt.

männen beroende av organisationsfrågorna i övrigt. Särskilda skäl tala dessutom för att en löneförbättring för ifrågavarande befattningshavare genomföres utan uppskov. I detta hänseende erinras om den betydelse, som enligt de nya principerna för straffverkställigheten tillmättes den personliga omvårdnaden av de intagna. För förverkligandet av reformen på denna punkt är det av synnerlig betydelse, att kuratorstjänsterna kunna besättas med tillräckligt kvalificerad personal. Den nuvarande placeringen i Eo 10 måste med hänsyn härtill betecknas såsom otillfredsställande. Jag förordar därför, att uppflyttning redan nu sker åtminstone till den av statskontoret föreslagna lönegraden Eo 13.

Den av fångvårdsstyrelsen föreslagna uppflyttningen av en socialassistent vid sinnessjukavdelningen å Långholmen från Eo 7 till Eo 10 finner jag mig böra tillstyrka.

Vad härefter angår fångvårdsstyrelsens förslag om inrättande av nya tjänster kan jag med hänsyn till organisationsfrågornas nuvarande läge icke biträda förslaget om inrättande av en ordinarie gymnastiklärartjänst, närmast avsedd för anstalten å Långholmen. Erforderlig handledning i gymnastik och idrott vid denna anstalt synes tills vidare böra tillgodoses genom anställande av timlärare med ersättning enligt de av statskontoret förordade grunderna. Kostnaderna härför böra kunna täckas inom ramen av nu anvisade medel till arvoden och särskilda ersättningar.

Vidare har fångvårdsstyrelsen föreslagit inrättande av tre extra ordinarie vaktkonstapelstjänster, vilkas innehavare skulle handha arbetsledningen vid sådana byggnads- och reparationsarbeten, som utföras med fångarbetskraft. Sådana arbeten förekomma i stor omfattning och en ökning är att emotse på grund av de betydande förändringar som förestå beträffande anstaltsväsendet. Behovet av arbetsledning måste nu delvis tillgodoses genom anlitande av arbetskraft från den allmänna arbetsmarknaden. Det skulle ställa sig mindre kostsamt och även i övrigt vara till fördel om fångvården själv ägde tillgång till byggnadssakkunnig personal. För att tillräckligt kvalificerad dylik personal skall kunna erhållas torde det emellertid vara nödvändigt att inrätta yrkesmästartjänster. I stället för fångvårdsstyrelsens förslag att för ändamålet anställa vaktkonstaplar förordar jag därför inrättande av två yrkesmästartjänster, båda placerade i Eo 9. Samtidigt torde två extra ordinarie vaktkonstapelstjänster kunna indragas.

Behovet av en särskild arvodestjänst för kroppssjukvården å Hall har, såsom fångvårdsstyrelsen framhållit, uppstått i samband med att sinnessjukavdelningen å Håga efter omorganisationen av fångvårdens sinnessjukavdelningar blivit en självständig anstalt med överläkaren därstädes såsom chef. Kroppssjukvården å Hall, som tidigare ombesörjts av denne, har därför anförtrots särskild läkare, vilken hittills kunnat avlönas inom ramen av anvisade medel. För nästa budgetår synes däremot särskilt arvode böra beräknas i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag.

Med hänsyn till nedgången i fångantalet och den pågående överflyttningen

av intagna till kolonier, där läkarvården ombesörjes mot särskild ersättning, synes tveksamt huruvida, såsom fångvårdsstyrelsen gjort gällande, behov föreligger av arvodesförhöjning för vissa andra arvodesanställda läkare vid fångvårdsstaten. Då så följer av de principer för en allmän arvodesreglering, vilka i annat sammanhang förordats av chefen för finansdepartementet, bör emellertid en reglering komma till stånd. Detta medför höjning endast av arvodet till kroppssjukläkaren vid anstalten å Långholmen. I övrigt synes man i den mån fångantalet går ned kunna förutse en viss minskning av medelsbehovet till såväl läkararvoden som andra arvoden. I samband med regleringsbrevets utfärdande bör därför genom Kungl. Maj:ts försorg verkställas en allmän översyn av nu utgående arvoden och ersättningar med hänsyn till då föreliggande förhållanden. Bland annat bör därvid övervägas huruvida icke ersättning för läkarvård vid vissa anstalter, liksom fallet är vid kolonierna, bör utgå enligt provinsialläkartaxan.

På förslag av Kungl. Maj:t anvisade 1945 års riksdag ett belopp av 800 kronor till yrkesrådgivning beträffande personer, som ådömts ungdomsfängelse. Beloppet skulle, enligt vad fångvårdsstyrelsen uttalat, förslå till ersättning åt sakkunnig person för besök å anstalterna ävensom i förekommande fall för resor (II ht. 1945 s. 90). Fångvårdsstyrelsen har nu, under förmålan att styrelsen avtalat om verkställande å ifrågavarande klientel av psykotekniska undersökningar, hemställt om höjning av nyssnämnda belopp till 6 000 kronor. Med hänsyn till de förhållandevis dryga kostnaderna torde medel för ändamålet tills vidare bära ställas till förfogande allenast försöksvis. Då emellertid metoden kan vara av stort värde, finner jag mig bära förorda att det nu anvisade beloppet till yrkesrådgivning höjes till 4 000 kronor. Det bör tillses, att undersökningarna ej göras omständligare än nödvändigt.

Fångvårdsstyrelsens förslag till jämkningar i gällande bestämmelser om ersättning till ledamöter i anstaltsnämnder finner jag mig bära tillstyrka. Med hänsyn till nedgången i fångantalet kan jag däremot ej biträda styrelsens framställning om ökad medelsanvisning till vikarier.

För nästa budgetår torde fångvårdsanstalternas avlöningsanslag bära beräknas på följande sätt.

Beträffande den i avlöningsstaten uppförda anslagsposten till a v l ö n i n g a r t i l l o r d i n a r i e t j ä n s t e m ä n ä r o a n d r a ä n d r i n g a r e j a t t v i d t a g a ä n s o m f ö r a n l e d a s a v f ö r s l a g e n o m r e g l e r a d b e f o r d r i n g s g å n g f ö r b i t r ä d e s p e r s o n a l e n , o m l ö n e r e g l e r i n g f ö r v i s s s j u k v å r d s p e r s o n a l s a m t o m a l l m å n l ö n e r e g l e r i n g . P o s t e n b ö r m e d a n l e d n i n g h ä r a v h ö j a s m e d r e s p . 20 900 kronor, 700 kronor och 1 346 100 kronor eller sammanlagt med 1 367 700 kronor till (2 454 200 + 1 367 700) 3 821 900 kronor.

Under anslagsposten till a r v o d e n o c h s ä r s k i l d a e r s ä t t n i n g a r , b e s t ä m d a a v K u n g l . M a j : t , u p p k o m m e r b e s p a r i n g g e n o m a t t e n l i g t b e s l u t a v K u n g l . M a j : t e t t a r v o d e å 1 000 kronor till direktören vid anstalten i Kalmar för bestyr med kolonien Ödevata nedsatts till 300 kronor. Vidare torde ett tillfälligt arvode å 800 kronor till föreståndaren för anstal-

ten i Örebro kunna indragas. I dessa hänsenden torde få hänvisas till fångvårdspropositionen (s. 79 o. 93). I den mån driften vid fångvårdens anstalter genom nedgång i fångantalet eller omfördelning av klientelet kan begränsas på längre sikt, torde även vissa andra arvoden kunna nedsättas eller indragas. Såsom förut nämnts bör därför en allmän översyn av nu utgående arvoden och ersättningar komma till stånd. För närvarande torde emellertid anslagspostens belopp icke av denna anledning böra nedsättas. I enlighet med vad förut anförts bör posten höjas med 2 400 kronor, motsvarande det föreslagna arvodet till kroppssjukläkare vid Hall, samt 3 200 kronor, utgörande kostnadsökning för yrkesrådgivning (psykotekniska undersökningar). Den allmänna arvodesregleringen bör vidare medföra höjning av arvodet till kroppssjukläkaren å Långholmen, nu 12 660 kronor, med 600 kronor till 13 260 kronor. På grund av ändringarna i resereglementets bestämmelser om traktamentsersättning uppkommer härutöver ökade utgifter för ersättning åt ledamöter i anstaltsnämnder; det för detta ändamål nu anvisade beloppet, 15 000 kronor, torde därför böra höjas med 5 000 kronor. Anslagsposten skulle alltså bestämmas till (175 000 — 700 — 800 + 2 400 + 3 200 + 600 + 5 000) 184 700 (+ 9 700) kronor.

Den beräknade nedgången i fångantalet från 2 300 till 2 000 medför minskat anslagsbehov till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Innan närmare erfarenheter vunnits rörande straffverkställighetsreformens inverkan på personalbehovet, torde någon nedräkning av icke-ordinarieposten dock ej böra verkställas; denna post har under senare år ständigt överskridits med betydande belopp. I enlighet med vad som anförts i det föregående bör det emellertid ligga i Kungl. Maj:ts hand att, liksom för närvarande, anpassa medelsanvisningen efter behovet.

Under förevarande post finnas för närvarande medel beräknade till en direktör i Ex 24 vid anstalten i Kalmar, vilken befattning ursprungligen inrättats på grund av det höga fångantalet under krigsåren. Enär denna befattning torde böra indragas (jfr fångvårdsprop. s. 92), kan icke-ordinarieposten minskas med 2 600 kronor, motsvarande skillnaden mellan nu utgående lön i Ex 24 och lön för uppehållande på förordnande av den ordinarie kronohäktesföreståndarbefattningen i A 15 vid Kalmaranstalten. Då denna anstalt är avsedd att nedläggas (jfr fångvårdsprop. s. 14, 16), bör nämligen föreståndarbefattningen därstädes tills vidare ej återbesättas med ordinarie innehavare. Vid bifall till de av mig i det föregående framlagda förslagen kommer posten å andra sidan att ökas med 9 100 kronor, varav 6 600 kronor för uppflyttning från Eo 10 till Eo 13 av fångvårdens sociala kuratorer, 800 kronor för uppflyttning från Eo 7 till Eo 10 av en socialassistent samt 1 700 kronor för inrättande av två yrkesmästarbefattningar i Eo 9 i stället för två vaktkonstapelstjänster i Eo 7. Förslaget om reglerad befordringsgång för biträdespersonalen medför en nedsättning av anslagsposten med 15 900 kronor. På grund av förslaget om allmän lönereglering bör posten å andra sidan uppräknas med 1 250 500 kronor. Posten upptages alltså med (1 875 800 — 2 600 + 9 100 — 15 900 + 1 250 500) 3 116 900 (+ 1 241 100) kronor.

Till rörligt tillägg beräknas 416 300 (— 182 500) kronor.

Anslaget i dess helhet uppföres alltså med (3 821 900 + 184 700 + 3 116 900 + 416 300) 7 539 800 (+ 2 436 000) kronor.

Beträffande fångvårdsanstalternas personalförteckning föranleder förslaget om reglering av befordringsgången för biträdespersonal att antalet kontorsbiträden bör ökas från 7 till 15. Förslaget om lönereglering för viss sjukvårdspersonal föranleder vidare att i förteckningen böra upptagas två befattningar såsom översköterskor i stället för två befattningar såsom sjuksköterskor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i fångvårdsanstalternas personalförteckning vidtaga de ändringar som nyss angivits; *dels* fastställa följande avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	3 821 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	184 700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	3 116 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	416 300
		<hr/>
Summa kronor		7 539 800;

dels ock till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 7 539 800.

[41.] 4. Fångvårdsanstalterna: Omkostnader, *förslagsanslag*. Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 3 087 000 kronor. Den av Kungl. Maj:t den 28 juni 1946 för fångvårdsanstalterna fastställda omkostnadsstaten är av följande lydelse.

Omkostnadsstat.

1. Sjukvård m. m. för personal, <i>förslagsvis</i>	kronor	17 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	65 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	865 000
4. Övriga utgifter:		
a) Inköp och underhåll av inventarier, <i>högst</i>	kronor	110 000
b) Renhållning av fängelseområden och fängelselokaler, <i>förslagsvis</i>	»	70 000
c) Utspisning, <i>förslagsvis</i>	»	950 000

d) Beklädnad och sängkläder, <i>förslagsvis</i>	kronor	200 000	
e) Hälso- och sjukvård, <i>förslagsvis</i> ..	»	200 000	
f) Undervisning och fritidssysselsättning, <i>förslagsvis</i>	»	40 000	
g) Omkostnader för permitterade, frivgivna och utskrivna, <i>förslagsvis</i> ..	»	100 000	
h) Diverse utgifter, <i>högst</i>	»	60 000	
i) Fångtransport, <i>förslagsvis</i>	»	200 000	
j) Kostnader för vård m. m. av män å ungdomsanstalter, som ej tillhöra fångvården, <i>förslagsvis</i>	»	40 000	
k) Kostnader för vård m. m. av kvinnor å ungdomsanstalter, som ej tillhöra fångvården, <i>förslagsvis</i>	»	100 000	
l) Tjänstedräkt åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	»	20 000	
m) Understöd åt intagnas familjer, <i>högst</i>	»	50 000	kronor 2 140 000
			<hr/> Summa kronor 3 087 000.

I samband med omkostnadsstatens fastställande har Kungl. Maj:t föreskrivit, bland annat,

att anslagsposten till reseersättningar icke finge utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas,

att av anslagsposten till expenser förslagsvis 800 000 kronor finge tagas i anspråk för bränsle, lyse och vatten samt högst 65 000 kronor för övriga expenser, samt

att av delposten till undervisning och fritidssysselsättning högst 5 000 kronor finge användas till kostnader för föredrag m. m. och högst 8 000 kronor till prenumeration å tidningar och tidskrifter.

Med hänsyn till ovissheten rörande fångantalets utveckling ha medel under vissa poster i omkostnadsstaten i likhet med föregående budgetår ställts till förfogande halvårsvis (jfr prop. 225/1946 s. 98, 108).

Budgetredovisningen för det senast förflutna budgetåret visar en överbelastning av anslaget, som då utgick med 2 965 400 kronor, å 327 700 kronor. Följande poster ha — maximerade poster med Kungl. Maj:ts medgivande — överskridits med nedanstående belopp i avrundade tal uttryckt (inom parentes har angivits det belopp, varmed vederbörande post varit upptagen för budgetåret 1945/46): sjukvård för personal (17 000 kronor) med 7 400 kronor, reseersättningar (50 000 kronor) med 16 800 kronor, expensposten till bränsle, lyse och vatten (730 000 kronor) med 163 700 kronor, övriga expenser (65 000 kronor) med 14 500 kronor, inköp och underhåll av inventarier (85 000 kronor) med 8 000 kronor, renhållning av fängelseområden och

fängselokaler (42 000 kronor) med 15 800 kronor, beklädnad och sängkläder (200 000 kronor) med 177 400 kronor, hälso- och sjukvård (160 000 kronor) med 63 700 kronor, omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna (90 000 kronor) med 28 400 kronor, fångtransport (200 000 kronor) med 38 900 kronor, kostnader för vård m. m. av män å ungdomsanstalter, som ej tillhöra fångvården, (46 000 kronor) med 8 700 kronor samt kostnader för vård m. m. av kvinnor å ungdomsanstalter, som ej tillhöra fångvården, (100 000 kronor) med 2 600 kronor. Beträffande de poster, som återstå, är att nämna att besparingar uppstått å posten till utspisning till belopp av 98 000 kronor, å posten till religions- och skolundervisning till belopp av 1 400 kronor, å posten till diverse utgifter till belopp av 4 800 kronor, å posten till tjänstedräkt åt befattningshavare till belopp av 4 500 kronor och å posten till upphuggning av cellfönster till belopp av 2 500 kronor, samt att posten till understöd åt intagnas familjer å 10 000 kronor förbrukats så när som på några kronor.

För budgetåret 1946/47 har anslaget ökats från 2 965 400 kronor med 121 600 kronor till 3 087 000 kronor. Højningen sammanhänger främst med de kostnadsökningar, som föranledas av straffverkställighetsreformen. Därvid är särskilt av betydelse att de intagnas arbetspremier höjts med genomsnittligt över 100 procent; i den mån dessa arbetspremier icke bestridas från arbetsdriften, kommer nämligen utgiftsökningen att belasta omkostnadsanslaget. Vidare har en allmän förbättring av standarden vid fångvårdsanstalterna ansetts nödvändig. Omläggningen av utbildningssystemet för fångvårdens personal har även medfört ökade utgifter.

I sin skrivelse den 22 augusti 1946 med anslagsäskanden för fångvårdsanstalterna har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om ökad medelsanvisning till beklädnad och sängkläder samt till undervisning och fritidssysselsättning. Beträffande anslagsbehovet under dessa och vissa andra poster i omkostnadsstaten anföres:

Posten till inköp och underhåll av *inventarier* höjdes för innevarande budgetår från 85 000 kronor med 25 000 kronor till 110 000 kronor. Trots denna ökning är ställningen på denna post mycket ansträngd med hänsyn till de olika ändamål, som skola tillgodose från posten. Styrelsen söker i någon mån tillgodose inventariebehovet genom överflyttning mellan anstalterna t. ex. från anstalten i Linköping, som nedlagts, och i Sundsvall, som är avsedd att nedläggas, och anser sig i allt fall icke f. n. böra hemställa om højning av postens belopp.

Beträffande posten till *utspisning* hade styrelsen till 1946 års riksdag hemställt, att posten måtte ökas från 950 000 kronor med 90 000 kronor till 1 040 000 kronor, detta för att åstadkomma en enligt styrelsens mening önskvärd förbättring av kosten. På sätt närmare framgår av proposition nr 225/1946 (s. 101, 107 och 108) utgick departementschefen från ett portionspris vid anstalterna av 1 krona 10 öre samt fann att någon højning av postens belopp 950 000 kronor icke behövde vidtagas. Styrelsen har velat erinra om sin föregående år gjorda framställning samt får anmäla, att medelportionspriset för första halvåret 1946 utgjort 1 krona 12 öre. Med ett beräknat

fångantal för 1947/48 av 2 300 skulle någon höjning av posten till utspisning för nämnda budgetår ej behöva ske.

Med hänsyn till den avsevärda överbelastningen å posten till *beklädnad och sängkläder* torde det icke kunna undvikas, att postens belopp ökas från nu 200 000 kronor med åtminstone 50 000 kronor till 250 000 kronor. Priser-na ha stigit och på grund av försämrat material är slitaget större än tidigare.

Styrelsen får vidare hemställa, att posten till *undervisning och fritidssys-selsättning*, tidigare benämnd posten till religions- och skolundervisning, hö-jes utöver det för budgetåret 1946/47 fastställda beloppet 40 000 kronor, som innebar nedsättning av det av fångvårdsstyrelsen för nämnda budgetåret be-gärda beloppet, med 10 000 kronor. I detta hänseende får styrelsen erinra, att vid 1946 års lagtima riksdag inom första kammaren väcktes en motion, nr 329, däri hemställdes, att posten till religions- och skolundervisning måtte uppföras med 65 000 kronor. Till stöd för motionen framhölls, att inom modern straffverksställighet en huvuduppgift vore att vid sidan av yrkesut-bildningen söka fylla ut de intagnas fritid med nyttiga och intresseväckande sysselsättningar. En förutsättning härför vore enligt motionärerna, att an-stalternas bibliotek icke vore alltför sparsamt utrustade samt att fångvården hade möjlighet att uppsätta vandringsbibliotek, lämna bidrag till korres-pondensstudier m. m., anordna föredrag och studiecirklar ävensom visa fil-mer av undervisande karaktär m. m. Dessa synpunkter överensstämma helt med vad fångvårdsstyrelsen i sina äskanden till årets riksdag anförde till stöd för en höjning av posten till 50 000 kronor. Under framhållande av vikten av att bildnings- och utbildningsverksamheten vid anstalterna ej ty-nar av till följd av brist på medel, tillåter sig styrelsen upprepa sitt tidigare äskande att posten måtte upptagas med 50 000 kronor, innebärande en ök-ning i förhållande till det nu av riksdagen beviljade beloppet med 10 000 kronor.

Den å omkostnadsstaten för fångvårdsanstalterna upptagna posten till *diverse utgifter* har höjts från och med budgetåret 1946/47 bland annat för att tillgodose de ökade utgifterna för de nya utbildningskurserna för fång-vårdspersonal. Bland dessa utgifter ingå ersättningar till speciallärare, som meddela undervisning i olika ämnen. Vid den nyligen avslutade centrala ut-bildningskursen har det visat sig att de arvodesbelopp, som styrelsen räknat med för speciallärare vid kursen, varit för lågt beräknade. Styrelsen har an-sett sig böra anmäla detta men anser sig icke böra av denna anledning hem-ställa om ökade medel utan vill avvakta erfarenheterna från ytterligare ett budgetår rörande kostnaderna för utbildningsverksamheten i hela dess ut-sträckning.

Vidare har fångvårdsstyrelsen hemställt, att de båda anslagsposterna till vård m. m. av män resp. kvinnor å ungdomsanstalter, som ej tillhöra fång-vården, framdeles skola belastas med utgifter även för personer, vilka inta-gits å vissa andra anstalter som ej tillhöra fångvården. Detta skulle föran-leda ändring av posternas rubricering men ej behöva medföra uppräknig av deras nuvarande belopp. Styrelsen anför i denna del:

Å omkostnadsstaten finnas slutligen uppförda två poster den ena avseende medel till kostnader för vård m. m. av män å ungdomsanstalter, som ej till-höra fångvården, och den andra medel till kostnader för vård m. m. av kvin-nor å ungdomsanstalter, som ej tillhöra fångvården. Beträffande förstnäm-n-da post får styrelsen anmäla att styrelsen i skrivelse den 19 augusti 1946 hemställt att styrelsen måtte bemyndigas att ingå överenskommelse med sty-relsen för Skara stifts arbetshem å Ollestad om omhändertagande å arbets-

hemmet av män dömda till straffarbete, fängelse, förvaring eller internering. Ersättningen till arbetshemmet skulle utgå huvudsakligen i form av viss ersättning per intagen och dag och en rätt fördelning av utgifterna mellan de å fångvårdsanstalternas omkostnadsstat upptagna posterna är därför icke möjlig. Styrelsen har därför hemställt, att den å omkostnadsstaten upptagna posten till kostnader för vård m. m. av män å ungdomsanstalter som ej tillhöra fångvården skulle få benämningen ändrad till kostnader för vård m. m. av män å anstalter som ej tillhöra fångvården och att från denna post skulle bestridas icke blott kostnaderna för de ungdomsfängelse å dömda män, vilka intagits å ungdomsanstalten Åby-Fundbo, utan jämväl kostnaderna för de å Ollestad intagna. Arrangemanget med Ollestad är att betrakta såsom ett provisorium intill dess hemmet — såsom fångvårdsstyrelsens avsikt är — kan förvärras av fångvården för koloniändamål. Omkostnadspostens benämning bör emellertid jämväl framdeles ha den ändrade lydelsen, enär fångvårdsstyrelsen kan bli nödsakad att, intill dess anstaltsväsendet blivit tillfullo utbyggt, begagna sig av provisorier såsom nu föreslagits beträffande Ollestad. Någon ändring av ifrågavarande omkostnadsposts belopp 40 000 kronor torde icke vara erforderlig.

På motsvarande sätt får styrelsen hemställa om ändrad benämning av posten till kostnader för vård m. m. av kvinnor å ungdomsanstalter som ej tillhöra fångvården. På styrelsens framställning har nämligen Kungl. Maj:t genom beslut den 19 juli 1946 medgivit att å svenska diakonissällskapets anstalt Sjölidén i Värmdö socken må utan bundenhet av förut gällande begränsning — för till ungdomsfängelse å dömda kvinnor — omhändertagas kvinnor, som dömts till straffarbete eller fängelse, fångvårdsstyrelsen obehaget att till anstalten förlägga förvarade, internerade och straffriförklarade kvinnor. Från posten skulle liksom hittills bestridas kostnaderna för vård av till ungdomsfängelse dömda kvinnor å diakonissällskapets anstalter å Viebäck och å Lannaskede. Ej heller beträffande denna post torde någon ändring av postens belopp 100 000 kronor behöva vidtagas i anledning av ändrad användning av ungdomsanstalten å Sjölidén, enär det öppna anstaltsutrymmet för kvinnor, som dömts till ungdomsfängelse, f. n. icke till fullo kan utnyttjas för denna kategori intagna.

I enlighet med vad sålunda anförts skulle anstalternas omkostnadsanslag för nästa budgetår höjas med (50 000 beklädnad och sängkläder + 10 000 undervisning och fritidssysselsättning) 60 000 kronor till 3 147 000 kronor.

Statskontoret har, efter remiss, lämnat fångvårdsstyrelsens framställning utan erinran.

**Departements-
chefen.**

Med hänsyn till den senast redovisade överbelastningen å förevarande anslag torde trots den beräknade nedgången av fångantalet nedsättning av anslagsbeloppet böra ske endast såvitt avser nu anvisade medel till utspisning. Med utgångspunkt från en medelbeläggning av 2 000 fångar och det av fångvårdsstyrelsen angivna portionspriset kan anslagsbehovet för detta ändamål, inberäknat kostnader för handräckning, ej beräknas högre än till 850 000 kronor, vilket innebär en nedsättning med 100 000 kronor. I övrigt synes erfarenhet av straffverkställighetsreformens inverkan på anslagsbehovet böra avvaktas, innan omräkning sker på grund av fångantalets nedgång. Å andra sidan böra tills vidare ej heller anvisas ökade medel för omkostnadsändamål, dock med det undantaget att fångvårdsstyrelsens begäran om anvisande av

ytterligare 10 000 kronor till undervisning och fritidssysselsättning torde böra bifallas. Härigenom skulle möjliggöras bland annat, att personlig handledning i större utsträckning än nu kan lämnas intagna som åtnjuta korrespondensundervisning, vilket synes mig särskilt angeläget.

Anslagsposterna å sammanlagt 140 000 kronor till kostnader för vård m. m. av personer å ungdomsanstalter, som ej tillhöra fångvården, äro avsedda för bestridande av ersättningar, som utgå enligt särskilda avtal med centralföreningen till stöd för frigivna samt svenska diakonissällskapet. Enligt avtal mottager nämligen centralföreningen sedan flera år tillbaka män som ådömts ungdomsfängelse å föreningens egendom Åby i Uppsala län. På samma sätt mottager diakonissällskapet ungdomsfängelse å dömda kvinnor å sällskapets egendomar Viebäck, Lannaskede och Sjölidén. Ersättning utgår dels med vissa årliga belopp för hyra, bränsle, löner m. m. och dels med viss ersättning per intagen och dag. Enligt fångvårdsstyrelsens förslag skulle motsvarande system framdeles i viss utsträckning tillämpas även beträffande andra kategorier intagna än ungdomsfängelse å dömda, i det även personer som dömts till straffarbete, fängelse, förvaring eller internering, skulle kunna omhändertagas å anstalter, som ej tillhöra fångvården. Under förutsättning att systemet tillämpas övergångsvis i begränsad omfattning samt avtalen underställas Kungl. Maj:t och anmälas för riksdagen torde icke vara något att erinra häremot. Såsom i styrelsens redogörelse antytts har medgivande varom nu är fråga redan lämnats såvitt avser diakonissällskapets anstalt å Sjölidén samt Skara stifts arbetshem å Ollestad. Emellertid synes lämpligt att vårdkostnader av denna art — vilka i anslagsteknisk mening rymma såväl avlöningar som omkostnader — bestridas från ett för ändamålet särskilt anvisat anslag. Jag föreslår därför, att medel för ifrågavarande ändamål icke vidare beräknas under fångvårdsanstalternas omkostnadsanslag.

Förevarande anslag skulle alltså nedsättas med (100 000 — 10 000 + 140 000) 230 000 kronor till (3 087 000 — 230 000) 2 857 000 kronor. I enlighet med vad som anförts vid behandlingen av anslagsbehovet till avlöningar vid fångvårdsanstalterna böra anvisade medel ställas till förfogande endast i den mån behov föreligger och medelsanvisningen bör beträffande poster, som mera direkt påverkas av fångantalet, begränsas halvårsvis.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2 857 000.

[42.] 5. **Ersättning för vård av fångar å anstalter, som ej tillhöra fångvården, förslagsanslag.** I enlighet med vad som anförts under näst föregående punkt bör ersättning som enligt avtal skall utgå för vård av fångar å anstalter, som ej tillhöra fångvården, bestridas från ett för ändamålet sär-

skilt anvisat anslag. Från detta anslag böra även bestridas de kostnader av samma art, vilka nu belasta anslaget till ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar i stadens rannsakningsfängelse. Sedan frågan om rannsakningsfängelsets nyttjande för fångvårdens räkning reglerats genom nytt avtal (se prop. nr 278/1946), kommer ersättning till staden att utgå allenast i undantagsfall. Det nya anslaget synes därför ej behöva bestämmas till högre belopp än som motsvarar summan av de i fångvårdsanstalternas omkostnadsstat nu uppförda anslagsposterna till kostnader för vård m. m. av män resp. kvinnor å ungdomsanstalter, som ej tillhöra fångvården. Anslaget, som bör erhålla karaktären av förslagsanslag, skulle i enlighet härmed uppföras med 140 000 kronor. Närmare föreskrifter angående redovisning av utgifterna under anslaget torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för vård av fångar å
anstalter, som ej tillhöra fångvården* för
budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsan-
slag* av kronor 140 000.

[43.] **6. Interneringsnämnden, förslagsanslag.** Med anledning av att den nya förvarings- och interneringslagen trätt i kraft den 1 januari 1946 har interneringsnämndens kansli omorganiserats från och med innevarande budgetår. I samband härmed har anställts en sekreterare med heltidstjänstgöring, vilken tillerkänts arvode motsvarande de kontanta avlöningsförmånerna i Eo 27:26. Vidare ha medel anvisats till ett kontorsbiträde i Eo 4 och ett skrivbiträde i Eo 2. Anslaget till nämnden har samtidigt höjts från 15 500 kronor till 39 700 kronor.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1946 fastställt följande stat för interneringsnämnden, att tillämpas under budgetåret 1946/47:

S t a t.

A v l ö n i n g a r.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	kronor 27 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m., <i>förslagsvis</i>	» 7 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 1 000

O m k o s t n a d e r.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	» 4 700
Summa kronor 39 700.	

Av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, ha förslagsvis 12 000 kronor anvisats till dagarvoden åt nämndens ordförande och ledamöter.

I skrivelse den 22 augusti 1946 med förslag till vissa anslagsäskanden för fångvården har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om anslag till interneringsnämnden för nästa budgetår. I avvaktan på erfarenheter i vilken utsträckning nämndens arbete kommer att ökas till följd av den nya förvarings- och interneringslagen samt i vad mån den nya organisationen av nämndens kansli därvid kommer att visa sig tillräcklig föreslår styrelsen ej andra ändringar än som föranledas av att ersättningen till nämndens ordförande och ledamöter till följd av bestämmelserna i kommittékungörelsen den 28 juni 1946 (nr 394) kommer att utgå med högre belopp än under föregående budgetår. Styrelsen beräknar, att posten å interneringsnämndens stat till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, på angivna grund behöver höjas med 1 000 kronor till 28 000 kronor. Anslagsbeloppet skulle samtidigt höjas till (39 700 + 1 000) 40 700 kronor.

Statskontoret har lämnat styrelsens framställning utan erinran.

Jag tillstyrker fångvårdsstyrelsens förslag rörande beräkningen av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, vilken post alltså bestämmes till 28 000 kronor.

**Departement-
chefen.**

Posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal m. m. torde med hänsyn till förslagen om reglerad befordringsgång för biträdespersonal och om allmän lönereglering böra uppräknas med (400 + 4 100) 4 500 kronor till 11 500 kronor.

Till rörligt tillägg beräknas i anslutning härtill 700 kronor.

För omkostnader upptages oförändrat belopp, 4 700 kronor.

Anslaget skulle alltså bestämmas till (28 000 + 11 500 + 700 + 4 700) 44 900 (+ 5 200) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande stat för interneringsnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Stat.

Avlöningar.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	kronor	28 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m., <i>förslagsvis</i>	»	11 500
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	700

Omkostnader.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	4 700
---------------------------------------	---	-------

Summa kronor 44 900;

dels ock till *Interneringsnämnden* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 44 900.

[44.] 7. Ungdomsfängelnsnämnden, förslagsanslag. Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 12 900 kronor.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1946 fastställt följande stat för ungdomsfängelnsnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47:

Stat.

Avlöningar.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	kronor	4 700
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m.	»	3 600
3. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	400

Omkostnader.

Omkostnader, förslagsvis	»	4 200
--------------------------------	---	-------

Summa kronor 12 900.

Av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, disponeras förslagsvis 2 000 kronor till dagarvoden åt nämndens ordförande och ledamöter. Från icke-ordinarieposten avlönas ett kontorsbiträde i Eo 4.

I sin under näst föregående punkt omförmälda skrivelse med anslagsäskanden för vissa fångvårdsändamål har *fångvårdsstyrelsen* — under åberopande av att ersättningar till ungdomsfängelnsnämndens ordförande och ledamöter skola utgå enligt den nya kommittékungörelsen samt att anslagsposten till dylika ersättningar för senast tilländagånget budgetår blivit avsevärt överskriden — föreslagit en höjning av denna post med 1 000 kronor till 5 700 kronor samt av anslaget med samma belopp till (12 900 + 1 000) 13 900 kronor.

Statskontoret har lämnat fångvårdsstyrelsens förslag utan erinran.

Departements-
chefen.

För egen del tillstyrker jag den av fångvårdsstyrelsen begärda anslagshöjningen.

Förslaget om reglering av befordringsgången för biträdespersonal föranleder att det extra ordinarie kontorsbiträdet hos ungdomsfängelnsnämnden bör uppföras på ordinarie stat.

Anslaget torde med hänsyn tagen jämväl till den allmänna löneregleringen böra beräknas på följande sätt.

I staten för nämnden uppföres en ny anslagspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän å förslagsvis 5 300 kronor.

Till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, beräknas i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag 5 700 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. bestämmes till 1 200 kronor.

Kostnaderna för rörligt tillägg upptagas till 400 kronor.

Till omkostnader beräknas oförändrat belopp, 4 200 kronor.

Anslagets summa skulle alltså bliva (5 300 + 5 700 + 1 200 + 400 + 4 200) 16 800 (+ 3 900) kronor.

För ungdomsfängelnsnämnden bör fastställas personalförteckning, upptagande ett kontorsbiträde.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för ungdomsfängelnsnämnden, upptagande ett kontorsbiträde,

dels fastställa följande stat för ungdomsfängelnsnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Stat.

Avlöningar.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	5 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ...	»	5 700
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m.	»	1 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	400

Omkostnader.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	4 200
---------------------------------------	---	-------

Summa kronor 16 800;

dels ock till Ungdomsfängelnsnämnden för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 16 800.

[45.] 8. Länsstyrelsernas kostnader för fängstransport, *förslagsanslag*.

Kostnaderna för sådana fängstransporter, som verkställas genom länsstyrelsernas försorg, ha alltsedan budgetåret 1935/36 gäldats från ett för ändamålet särskilt anvisat anslag i riksstaten. Från detta anslag bestridas icke blott kostnader för vanliga fängstransporter utan även kostnader för transport inom eller utom riket av avvisad, utvisad eller förpassad utlämning. Utgifterna å anslaget, som före kriget höllo sig omkring 100 000 kronor, stegrades kraftigt under krigsåren. Under budgetåren 1943/44—1944/45 uppgick sålunda belastningen till 343 700 kronor resp. 398 300 kronor. Utgiftsökningen torde vara att tillskriva den starka stegringen av fångantalet och det stora antalet flyktingar under dessa år, i förening med att bevaktningsspersonalen från och med den 1 juli 1942 kommit i åtnjutande av förhöjd traktaments-

ersättning. Med hänsyn till den höga belastningen ävensom till föreskrifterna i 39 § nya verkställighetslagen — innebärande bland annat att transport å järnväg i regel skall företagas i vanlig personvagn — höjdes anslaget av 1946 års riksdag från 200 000 kronor till 250 000 kronor.

Under senast förlutna budgetår ha utgifterna å anslaget nedgått till 298 200 kronor. I avvaktan på ytterligare erfarenheter synes anslaget böra för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Länsstyrelsernas kostnader för
fångtransport för budgetåret 1947/48* anvisa
ett *förslagsanslag* av kronor 250 000.

[46.] **9. Skyddskonsulentorganisationen, förslagsanslag.** Anslaget är för närvarande uppfört med 216 000 kronor.

Personalförteckningen för skyddskonsulentorganisationen, som fastställdes den 4 juni 1943, upptager 12 skyddskonsulenter i Eo 21. Stat för organisationen har fastställts den 29 juni 1945, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46. Den har följande utseende.

Stat.

Avlöningar.

1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	kronor	1 500
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	126 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	17 000

Omkostnader.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	71 500
		Summa kronor 216 000.

I samband med statens fastställande har föreskrivits, bland annat, att av anslagsposten till icke-ordinarie personal högst 15 000 kronor må användas till skrivhjälp. För dispositionen av det till omkostnader anvisade beloppet har fastställts omkostnadsstat, enligt vilken förslagsvis 500 kronor anvisats till sjukvård m. m., förslagsvis 45 000 kronor till reseersättningar och förslagsvis 26 000 kronor till expenser.

Den från och med den 1 januari 1944 utbyggda skyddskonsulentorganisationen består av 13 skyddskonsulenter och 5 skyddsassistenter. Bestämmelser rörande rikets indelning i skyddskonsulentdistrikt äro meddelade i kungörelse den 1 oktober 1943 (nr 731). Av skyddskonsulenterna åtnjuter en, stationerad å Gotland, arvode med 1 500 kronor om året, medan de övriga äro placerade i Eo 21. Skyddsassistenterna äro placerade i Eo 16 och äro stationerade, två i första (Stockholm) och en i vart och ett av sjätte (Malmö), tolfte (Östersund) och trettonde (Umeå) distrikten.

I sitt betänkande angående verkställighet av frihetsstraff m. m. (SOU 1944: 50 s. 299) har *strafflagberedningen* uttalat, att beredningen, som ansåge det i hög grad angeläget att konsulenterna i önskvärd utsträckning biträdde styresmännen vid fångvårdsanstalterna med eftervård, funnit anledning befara att deras arbetsbörda skulle bli alltför betungande sedan den nya lagen om villkorlig frigivning trätt i kraft den 1 januari 1945. Med hänsyn till den ur kriminalpolitisk synpunkt stora betydelsen av att skyddskonsulentorganisationen fungerade på ett tillfredsställande sätt föreslog därför beredningen, att antalet konsulenttjänster skulle ökas till samma antal (17) — jämte den som bisyssla inrättade tjänsten på Gotland — som föreslagits av de sakkunniga i det betänkande (SOU 1938: 25 s. 65), som ligger till grund för lagstiftningen om villkorlig frigivning. Däremot skulle enligt beredningens mening antalet assistenttjänster kunna nedbringas. Beredningen framhöll fortsättningsvis, att en förutsättning för att det skulle räcka med en så relativt ringa ökning av organisationen vore att konsulenterna beviljades ökade anslag till skrivhjälp.

Under erinran om vad strafflagberedningen sålunda uttalat har *fångvårdsstyrelsen* i sin under punkten [43.] omförmälda skrivelse med vissa anslagsäskanden upptagit frågan om förstärkning av skyddskonsulentorganisationen. Efter ikraftträdandet av 1943 års lag om villkorlig frigivning hade skyddskonsulenternas arbetsbörda, enligt vad som anföres i styrelsens skrivelse, blivit alltmera betungande. Ökningen av göromålen hade varit mest framträdande i vissa skyddskonsulentdistrikt — främst i första, fjärde, sjätte, sjunde, tolfte och trettonde distrikten — men vore även i övriga distrikt av sådan omfattning, att en betydande förstärkning av hela organisationen vore påkallad för att konsulenterna i fortsättningen skulle vara i stånd att fylla de ökade krav som ställdes på dem. Med hänsyn härtill hade fångvårdsstyrelsen övervägt att redan nu framlägga ett fullständigt förslag till utvidgning av skyddskonsulentorganisationen, innefattande bland annat en ökning av antalet konsulentdistrikt samt därav och av andra omständigheter föranledda ändringar i distriktsindelningen. Det pågående arbetet med den åt styrelsen, med biträde av sakkunniga, anförtrodda utredningen om skyddsverksamhetens organisation (jfr det följande s. 84) hade emellertid givit vid handen, att vissa ytterligare förändringar av konsulentorganisationen torde komma att bli erforderliga. Då dessa frågor icke kunde slutgiltigt bedömas förrän nämnda utredning avslutats, hade styrelsen ansett sig i nuvarande läge endast böra föreslå sådana ändringar av konsulentorganisationen som syntes oundgängligen erforderliga och icke kunde antagas komma att strida mot den mera omfattande plan till omorganisation som styrelsen torde komma att framlägga i utredningen om skyddsverksamheten.

Fångvårdsstyrelsens nu framförda förslag berör sjunde, tolfte och trettonde skyddskonsulentdistrikten. Beträffande förstnämnda distrikt, som omfattar Göteborgs och Bohus samt Hallands län, föreslås inrättande av en skyddsassistentbefattning i Halmstad:

I *sjunde* skyddskonsulentdistriktet har konsulentens arbetsbörda oavlåttligt ökat. Vid utgången av år 1945 stodo 1 386 villkorligt dömda under övervakning inom distriktet, varjämte konsulenten utövade uppsikt å tillsynen över 27 villkorligt frigivna. Göteborgs utpräglade karaktär av sjöfartsstad medför även vissa speciella problem, som jämte den fortskridande utvecklingen av staden medför att enbart denna skulle giva full sysselsättning för en konsulent. Fångvårdsstyrelsen har funnit det oundgängligt att provisoriskt söka lätta konsulentens arbetsbörda. Då från åtskilliga håll, bland annat av borgmästaren i Halmstad, önskemål uttalats om en förändrad distriktsindelning som skulle medföra att en konsulent stationerades i Halmstad, har styrelsen, som på förut anförda skäl icke nu är beredd att taga slutgiltig ställning till frågan om ändrad distriktsindelning, ansett att den erforderliga lättningen i Göteborgskonsulentens arbetsbörda tillsvidare bör uppnås genom att en skyddsassistenttjänst med stationeringsort i Halmstad inrättas inom distriktet.

För *tolfte* distriktet, som omfattar Jämtlands och Västernorrlands län, samt *trettonde* distriktet, som omfattar Västerbottens och Norrbottens län, föreslås, att skyddsassistenttjänsterna i dessa distrikt, utan ändring tills vidare av distriktsindelningen, förändras till skyddskonsulenttjänster:

Tolfte skyddskonsulentdistriktet omfattar Jämtlands och Västernorrlands län med Sundsvall såsom stationeringsort för konsulenten. En arbetsfördelning har överenskommit mellan konsulenten och assistenten, innebärande att assistenten i den mån det lagligen kan ske svarar för vederbörande arbetsuppgifter i Jämtlands län och Ångermanlands västra domsaga, ett område omfattande 1 stad, 1 köping, 5 municipalsamhällen och 69 landskommuner och med ett invånarantal av i runt tal 168 000 personer, samt från och med år 1946 jämväl Ångermanlands mellersta domsagas domkrets. Till sistnämnda område hör Sollefteå stad med angränsande kommuner. Konsulenten skall svara för konsulentdistriktet i övrigt.

Antalet övervakningsfall voro vid utgången av 1944 och 1945 i konsulentens område 343 respektive 274 och i assistentens område 207 respektive 233. Till ytan är assistentens område större än konsulentens och kräver mera tid för resor.

Den nuvarande ordningen medför betydande olägenheter ur skilda synpunkter. Registrering av villkorligt dömda och villkorligt frigivna måste i regel ske såväl hos konsulenten som hos assistenten. Skrivelser i ärenden, som skola handläggas av assistenten, komma i många fall först till konsulenten och fördröjas därigenom. Extra kostnader uppstå för telefon, inspektioner, registrering m. m. utan motsvarande praktiskt värde. Assistenten kontrollerar i första hand tillsynen över villkorligt frigivna inom sitt arbetsområde men äger ej den beslutanderätt som enligt lagen om villkorlig frigivning tillkommer konsulent.

Liknande synpunkter som de anförda göra sig gällande i fråga om *trettonde* skyddskonsulentdistriktet, där konsulenten är stationerad i Luleå och assistenten i Umeå. Distriktet utgöres av Västerbottens län och Norrbottens län, det förra med ca 225 000 och det senare med omkring 200 000 invånare. Enbart Västerbottens län har en areal motsvarande fem medelstora län. Avståndet mellan Umeå och Luleå är ca 30 mil. Med hänsyn härtill och på grund av de båda länens stora areal ha arbetsuppgifterna i huvudsak uppdelats mellan konsulenten och assistenten, så att ärendena från Norrbottens län handläggas av konsulenten och de från Västerbottens län av assistenten. I assistentens område funnos vid utgången av år 1945 226 ärenden rörande

övervakning av villkorligt dömda och antalet sådana ärenden i konsulentens område var 174. Till jämförelse må nämnas, att motsvarande siffra för elfte skyddskonsulentdistriktet (Gävle) samma år var 77.

Den uppdelning av arbetsuppgifterna mellan konsulent och assistent som skett i tolfte och trettonde distrikten har föranletts av praktiska krav och har säkerligen varit till nytta för verksamheten. Skyddsarbetet måste utövas i nära samarbete med domstolar, andra statliga och kommunala myndigheter, arbetsgivare med flera och erfordrar ofta personliga sammanträffanden med vederbörande befattningshavare. Den personliga kontakten med övervakare och tillsynsmän främjas i hög grad genom att tillsynsmännen i vissa delar av distriktet med mindre omgång kunna besökas av assistenten. Med hänsyn till de stora avstånden inom distrikten skulle det vara omöjligt för en enda befattningshavare att förvärva en grundlig kännedom om lokala förhållanden och befolkningens egenart. Då sådan kännedom förvärfvas först efter flera år och assistenttjänsterna icke äro slutposter inom organisationen, innebär emellertid den nuvarande ordningen att relativt täta ombyten kunna befaras. Detta är alldeles särskilt fallet i fråga om trettonde distriktet med hänsyn till stationeringsortens nordliga belägenhet. Det måste också anses i princip oriktigt att befattningshavare, som hela året utföra konsulentarbete, avlönas såsom assistenter.

Kostnaderna för de sålunda föreslagna förändringarna har fångvårdsstyrelsen beräknat till 8 052 kronor, frånsatt tillägg, därav 4 623 kronor för en ny skyddsassistent i Halmstad och (1 737 + 1 692) 3 429 kronor för uppflyttning av två skyddsassistenter i Östersund resp. Umeå.

Vidare begär styrelsen fördubbling av det nu till skrivhjälp åt skyddskonsulenterna anvisade beloppet å 15 000 kronor:

Fångvårdsstyrelsen får framhålla, att de gångna årens erfarenhet visat, att skyddskonsulenter och skyddsassistenter för närvarande få anslå för mycken tid åt registreringsarbete och annat kontorsarbete och alltså ej få tillfälle att i den omfattning som vore önskvärd ägna sig åt sina viktiga uppgifter med arbetsanskaffning, eftervård och övervakning m. m. Som exempel må framhållas, att uppläggande av akter rörande villkorligt dömda personer med användande av kartoliner och registreringskort är mycket tidskrävande liksom avskrifter av övervakarereporter, som begäras av domstolarna och vilka rapporter bruka vara mycket omfattande. Såsom förut anmärkts, må för närvarande högst 15 000 kronor (mot tidigare 8 500 kronor) årligen användas till skrivhjälp åt samtliga konsulenter och assistenter, men anspråk på ytterligare medel till skrivhjälp ha under det gångna budgetåret gjort sig starkt gällande från konsulenter och assistenters sida.

De föreslagna förändringarna beträffande skyddskonsulentorganisationens personal skulle enligt fångvårdsstyrelsens mening ej behöva föranleda ökad medelsanvisning till rörligt tillägg och omkostnader. Anslaget har alltså höjts med (8 052 + 15 000 = 23 052) 23 000 kronor till 239 000 kronor.

Fångvårdsstyrelsens framställning om inrättande av en befattning såsom skyddsassistent i Halmstad har i särskild skrivelse, dagtecknad i september 1946, understötts av *domhavandena i Hallands domsagor* samt *borgmästarna i Halmstad, Laholm och Varberg*. I skrivelsen anföres:

Enligt gällande skyddskonsulentorganisation är riket indelat i 13 skyddskonsulentdistrikt med 13 skyddskonsulenter och 5 skyddsassistenter. Utsläs

innevånareantalet i hela riket på de 18 tjänstemännen blir proportionen en tjänsteman på cirka 370 000 innevånare. Inom sjunde distriktet, vilket omfattar Göteborgs och Bohus län samt Halland med omkring 650 000 innevånare, finns endast en tjänsteman, den i Göteborg stationerade skyddskonsulenten. Trots att nämnda distrikt omfattar staden Göteborg med dess relativt sett betydande kriminalitet är distriktet med hänsyn till innevånareantalet i hög grad missgynnat i avseende på befattningshavare.

De uppgifter som åvila skyddskonsulenterna och skyddsassistenterna i fråga om villkorligt dömda och villkorligt frigivna äro högst betydande. I själva verket krävs för att en rationell kriminalvård enligt moderna principer skall kunna bedrivas att skyddskonsulentorganisationen icke är för svagt utbyggd. Vi kunna icke underlåta att konstatera att en sådan svaghet i organisationen visat sig föreligga inom Halland. Visserligen vilja vi gärna vitsorda att den i Göteborg stationerade skyddskonsulenten ådagalagt ett utomordentligt intresse för arbetet inom hallandsdelen av sjunde distriktet. Det ligger emellertid i sakens natur att det är uteslutet att en i Göteborg bosatt person, med den väldiga arbetsbörda som måste hänföra sig till Göteborgs och Bohus län, kan vinna den personliga kontakt med domstolar, andra statliga myndigheter, kommunala myndigheter och arbetsgivare m. m. som är erforderligt. Icke heller är det möjligt för konsulenten att upprätthålla någon personlig kontakt med villkorligt dömda eller villkorligt frigivna. Ej heller kan han hinna att skaffa sig kännedom om de personer ute i orterna som måste anlitas för olika kriminalvårdande uppgifter.

Statskontoret har, efter remiss, förklarat sig icke kunna ingå på ett bedömande av frågan om utökning av personalen vid skyddskonsulentorganisationen.

Allmänna lönenämnden har i infortrat yttrande uttalat, att nämnden icke funnit anledning till erinran mot lönegradsplaceringen för de förordade tjänsterna, vilken stode i överensstämmelse med nu gällande löneställning för befattningshavare vid skyddskonsulentorganisationen.

**Departements-
chefen.**

Med hänsyn till den förebragta utredningen tillstyrker jag, att en ny skyddsassistenttjänst inrättas i Halmstad samt att medel till skrivhjälp anvisas i den omfattning fångvårdsstyrelsen begärt. Frågan om förändring av vissa assistentbefattningar till konsulenttjänster torde däremot böra upptagas till behandling först i samband med prövningen av de förslag rörande konsulentorganisationen i övrigt som styrelsen förklarat sig ha för avsikt att framlägga i samband med sin utredning angående skyddsverksamheten.

I enlighet med det sagda torde den i staten för skyddskonsulentorganisationen uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal ökas med (4 700 + 15 000) 19 700 kronor. På grund av den allmänna löne regleringen bör posten härutöver uppräknas med 102 000 kronor, varför den skulle bestämmas till (126 000 + 19 700 + 102 000) 247 700 (+ 121 700) kronor. Samtidigt skulle posten till rörligt tillägg nedsättas med 2 100 kronor till 14 900 kronor. Nettoökningen skulle alltså bli (121 700 — 2 100) 119 600 kronor och anslaget i dess helhet bestämmas till (216 000 + 119 600) 335 600 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande stat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Stat.

Avlöningar.

1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	kronor	1 500
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal ..	»	247 700
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	14 900

Omkostnader.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	71 500
---	---	--------

Summa kronor 335 600;

dels ock till Skyddskonsulentorganisationen för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 335 600.

[47.] 10. **Övervakning av villkorligt dömda, *förslagsanslag*.** I anledning av utgiftsstegring på grund av den nya lagstiftningen om villkorlig dom, vilken trätt i kraft den 1 januari 1944, har detta anslag höjts successivt från 84 000 kronor under budgetåret 1943/44 till 120 000 kronor under innevarande budgetår.

Belastningen å anslaget har under de tre senaste budgetåren utgjort resp. 121 000 kronor, 150 800 kronor och 199 100 kronor.

I sin skrivelse med vissa anslagsäskanden för nästa budgetår har *fångvårdsstyrelsen* föreslagit, att anslagsbeloppet höjes med ytterligare 50 000 kronor till 170 000 kronor.

Med hänsyn till de senast redovisade utgifterna under anslaget synes den föreslagna anslagshöjningen motiverad. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Övervakning av villkorligt dömda*
för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 170 000.

[48.] 11. **Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl., *förslagsanslag*.** Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 40 000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1945 års riksdag lämnades en redogörelse för anslagets tillkomst och ändamål m. m. (II ht. s. 121).

Belastningen å anslaget uppgick enligt senast föreliggande budgetredovisning till 24 400 kronor.

För budgetåret 1947/48 har *fångvårdsstyrelsen* ansett anslaget kunna ned sättas med 10 000 kronor till 30 000 kronor.

I enlighet med styrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.*
för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsan-*
slag av kronor 30 000.

[49.] **12. Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.** Anslaget är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 120 000 kronor. Enligt bestämmelser, som utfärdats av Kungl. Maj:t den 29 juni 1945, må anslaget användas för att understödja eller eljest hjälpa villkorligt dömda samt personer som frigivas eller utskrivs från fångvårdens anstalter ävensom, om särskilda skäl föreligga, åtalade, som kunna antagas erhålla villkorlig dom. Beträffande de kostnader, som sålunda skola utgå av anslaget, gäller följande.

Understöd och hjälpåtgärder må avse kostnader för inackordering, bostadshyra, kläder, mat, verktyg och respengar ävensom andra utgifter, som befinnas erforderliga för att bereda den hjälpbehövande arbete och försörjning;

kostnader för vård å sjukhus och andra liknande anstalter, i den mån vården ej kan bekostas på annat sätt; samt

kostnader för utbildning, ävensom ersättning till arbetsgivare, som tager den hjälpbehövande i sin tjänst, dock att sådan ersättning i regel må utgå endast när fråga är om den första arbetsanställningen och under beaktande av att andra arbetssökandes intressen icke trädas för nära.

Genom beslut den 2 februari 1945 har fångvårdsstyrelsen erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa utredning angående en rationalisering av det frivilliga skydds- och hjälparbetet beträffande villkorligt dömda samt från fångvårdsanstalter frigivna och utskrivna ävensom med dem jämställda hjälpbehövande.

I sin under punkten [43.] omförmälda skrivelse med vissa anslagsäskanden för nästa budgetår har *fångvårdsstyrelsen* erinrat om det styrelsen sålunda lämnade uppdraget samt meddelat, att ifrågavarande utredning kunde beräknas komma att framläggas i slutet av år 1946 eller början av år 1947. Styrelsen anför:

För denna utredning har det befunnits nödvändigt att närmare avvakta erfarenheterna från de nya formerna av straffverkställighet m. m., som börjat tillämpas från och med den 1 juli 1946. Det har nämligen visat sig, att åtskilliga frågor angående stöd och hjälp åt dem som utskrivs från anstalter kommit i ett annat läge till följd av bland annat de möjligheter lagen numera ger att låta intagna få permission och — i ännu högre grad — att låta dem arbeta utom anstalten. För ett slutligt ställningstagande till eftervårdsfrågorna torde man därför böra låta någon tid förflyta.

I nuvarande läge har fångvårdsstyrelsen, särskilt med hänsyn till berörda, styrelsen anförtrodda utredningsuppdrag, ansett sig icke böra hemställa om någon höjning av förevarande anslag för nästa budgetår. Därvid har styrelsen

dock gjort det förbehållet att anslaget, om fångvårdens besparingskassa skulle upplösas, borde höjas med 20 000 kronor.

Frågan om avveckling av fångvårdens besparingskassa har väckts i annat sammanhang. Denna kassa bildades ursprungligen med stöd av 42 § i Kungl. Maj:ts reglemente för kronoarbetareskåren den 8 augusti 1842 (nr 37). Enligt gällande reglemente av den 15 juni 1935 skola numera till kassan ingå:

a) räntor å kassans kapitaltillgångar;

b) sådana arbetspremiemedel, som enligt gällande reglemente angående arbetspremier vid fångvårdsanstalterna skola tillfalla fångvårdens besparingskassa;

c) de fånges enskilda tillhörigheter, som av honom vid fångvårdsanstalten efterlämnats, då han därifrån rymt utan att ertappas, ävensom penningar och gods, som vid visitation tagits i beslag, allt så vitt ej behörig rättsägare anmäler sig;

d) gåvomedel, som kunna bli besparingskassan tillförda.

Kassan, som förvaltas av fångvårdsstyrelsen, är placerad huvudsakligen i statsobligationer. Kapitalbehållningen uppgick den 30 juni 1946 enligt styrelsens huvudbok till 416 441 kronor 25 öre. Jämlikt 5 § i reglementet användas inkomsterna enligt fångvårdsstyrelsens beprövande till understödande av frigivna vid deras utträde ur fångvårdsanstalten eller under närmaste tiden därefter, ävensom till fortsatt hjälp åt sålunda understödda skyddslingar. Vidare stadgas i 6 och 7 §§ följande.

§ 6.

Understöd bör i främsta rummet avse beredande åt frigivna av möjlighet till årlig försörjning medelst arbete, för vilket ändamål må bestridas nödiga utgifter för anskaffande av arbetsanställning eller tillfällig utackordering hos arbetsgivare ävensom utgifter för arbetsverktyg, arbetsmaterialier, nödiga kläder och uppehälle m. m. Jämväl utgifter för andra med skyddsverksamheten för frigivna sammanhängande ändamål må kunna av besparingskassan bestridas.

§ 7.

Fångvårdsstyrelsen äger, efter prövning av därom inkomna framställningar, att av besparingskassans inkomster till sådana föreningar eller andra institutioner som verka till frigivnas stöd, anvisa medel jämväl till upprätthållande av arbets- eller skyddshem eller platsanskaffningsbyrå eller liknande verksamhet, med skyldighet för sådan förening eller institution att underkasta sig de av styrelsen givna bestämmelser och inom tider, som av styrelsen föreskrivas, till densamma avgiva berättelse över sin verksamhet och redovisning för medlens användande.

Med stöd av sistnämnda paragraf har fångvårdsstyrelsen lämnat understöd åt skyddsvärnen i bland annat Stockholm och Göteborg.

Efter skriftväxling med fångvårdsstyrelsen har *riksräkenskapsverket* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 juni 1946 förordat, att besparingskassan upplöses och att medel för understöd åt frigivna fångar helt anvisas å riksstaten. Ämbetsverket anför härom närmare:

Enligt fångvårdsstyrelsens huvudbok uppgick den årliga ränteavkastningen å besparingskassans obligationsinnehav jämte vinst vid försäljning av premievaror för budgetåret 1943/44 till 17 847 kronor 52 öre och för budgetåret 1944/45 till 17 587 kronor 41 öre. För verksamheten bland frigivna fångar motsvara dessa belopp emellertid numera endast en mindre del av statsverkets årliga kostnader. Sålunda har för understöd åt verksamhet bland frigivna fångar m. m. för budgetåret 1946/47 i 1946 års statsverksproposition äskats 120 000 kronor. I — — — får riksräkenskapsverket nu framhålla, att en fortsatt fondbildning för ett så speciellt ändamål som det nu förevarande icke synes böra förekomma, varken ur budgetteknisk synpunkt eller med hänsyn till att fondens inkomster endast till en mindre del kunna tillgodose fondens ändamål. Den friare dispositionsrätten och möjligheten att lämna understöd åt skyddsvärnen i Stockholm och Göteborg, som fångvårdsstyrelsen i sin skrivelse till riksräkenskapsverket åberopat som skäl att bibehålla besparingskassan, torde även kunna i erforderlig utsträckning tillgodoses inom riksstatsanslagets ram. Då detta även är helt dominerande i fråga om storleksordning, torde det även vara av mindre betydelse, att, såsom fångvårdsstyrelsen anför, anslag å riksstaten äro beroende av det statsfinansiella läget och sålunda kunna åtminstone för någon tid bliva reducerade. Det torde icke heller kunna anses, att här är fråga om ändamål, som bör vara undantaget från prövning ur statsfinansiella synpunkter.

Sedan besparingskassans obligationer försålts borde, enligt riksräkenskapsverkets förslag, de sålunda influtna medlen tillgodoföras inkomsttiteln »Inkomster vid fångvården», delposten »Övriga uppborndsmedel». För att å riksstaten medel skulle kunna beviljas för de ändamål, som tillgodosåges genom besparingskassans avkastning, borde med kassans upplösande anstå till den 30 juni 1947. De inkomster, som nu tillfördes kassan i form av arbetspremiemedel och förverkade medel m. m., borde därefter tillgodoföras nämnda delpost av inkomsttiteln »Inkomster vid fångvården».

I infordrat utlåtande den 2 juli 1946 över riksräkenskapsverkets skrivelse har *fångvårdsstyrelsen* motsatt sig att besparingskassan upplöses. Därefter har styrelsen, som förut nämnts, i samband med avgivande av förslag till vissa anslagsäskanden för nästa budgetår gjort förbehåll om höjning av anslaget till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. för den händelse besparingskassan likväl skulle upplösas. Den av styrelsen för sådant fall på kallade anslagshöjningen, 20 000 kronor, skulle motsvara kassans nuvarande inkomster, nämligen dels en fyraprocentig ränteavkastning å kassans obligationsinnehav, för närvarande cirka 415 000 kronor, och dels vinst vid försäljning av premievaror, för det gångna budgetåret omkring 6 000 kronor. Bestämmelserna rörande anslagets användande måste, enligt vad styrelsen i detta sammanhang anför, samtidigt kompletteras, så att det bleve möjligt att tillgodose även de ändamål, som angivits i reglementet för besparingskassan. Styrelsen syftade därvid främst på möjligheten att understödja vissa skyddsföreningar och arbetshem.

Statskontoret har i sitt utlåtande över fångvårdsstyrelsens anslagsframställning lämnat styrelsens förslag beträffande förevarande anslag utan erinran.

I enlighet med vad riksräkenskapsverket anfört anser jag, att den statliga understödsverksamhet, varom här är fråga, från och med nästa budgetår helt bör tillgodoses genom anslag å riksstaten. Fångvårdens besparingskassa bör sålunda upplösas från och med den 1 juli 1947 samt dess behållning och inkomster tillföras statsverket att redovisas på sätt riksräkenskapsverket föreslagit.

För att de behov, som nu helt eller delvis fyllas genom avkastningen från besparingskassan, i fortsättningen skola kunna tillgodoses i samma utsträckning som för närvarande, erfordras emellertid, såsom fångvårdsstyrelsen anfört, en höjning av förevarande anslag med 20 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera vidtagna erforderliga ändringar i bestämmelserna om anslagets användning. Då något skäl att ändra anslagsberäkningen i övrigt ej föreligger, skulle anslaget alltså bestämmas till (120 000 + 20 000) 140 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 140 000.

[50.] **13. Bidrag till svenska skyddsförbundet.** Detta anslag har från och med budgetåret 1937/38 utgått med 100 000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1946 förordnat, att följande till svenska skyddsförbundet anslutna föreningar skola för budgetåret 1946/47 tilldelas bidrag av förevarande anslag på sätt framgår av denna uppställning.

Skyddsvärnet i Stockholm	kronor	31 500
» » Malmöhus län	»	11 500
» » Göteborg	»	15 500
» » Älvsborgs län	»	1 500
» » Örebro stad och län	»	4 500
» » Kopparbergs län	»	4 500
» » Gävleborgs län	»	1 000
Östergötlands läns skyddsförening	»	2 500
Skaraborgs läns skyddsförening	»	1 000
Blekinge läns skyddsförening	»	500
Västernorrlands läns skyddsförening	»	1 000
Stockholms stadsmission	»	6 000
Stockholms kyrkliga socialråd	»	2 000
Uppsala samhjälp	»	4 500
Kronobergs läns skyddsförening	»	500
Hudiksvalls skyddsförening	»	500
Västmanlands läns samhjälp	»	4 000

Summa kronor 92 500.

Samtidigt har Kungl. Maj:t berättigat styrelsen för skyddsförbundet att använda *dels* ett belopp av högst 4 500 kronor till understödjande av sådana till förbundet anslutna föreningar, vilka med hänsyn till omfattning och livaktighet i bedriven verksamhet kunna bli i särskilt behov av sådant understöd, *dels ock* återstående belopp 3 000 kronor för förbundets egna utgifter.

I sin redogörelse för år 1945 har *svenska skyddsförbundet* lämnat följande uppgifter rörande förbundets och de till förbundet anslutna föreningarnas verksamhet under nämnda år.

Till en var av de ovannämnda föreningarna hava anvisade belopp med tillhoppa 91 000 kronor utbetalts med hälften i början av juli månad och återstoden i slutet av december månad 1945. Därjämte hava 8 föreningar beviljats extra anslag med sammanlagt 4 000 kronor. Förbundet av centralregistret har dragit en kostnad av 3 500 kronor. Förbundets egna utgifter hava uppgått till 2 827 kronor 75 öre. Härtill komma diverse omkostnader med 80 kronor 92 öre.

Från samtliga anslutna föreningar hava infordrats redogörelser rörande verksamheten under år 1945. Av dessa redogörelser framgår, bl. a., *att* under nämnda år arbetet bland frigivna, utskrivna, villkorligt dömda och straffria omfattat 30 317 åtgärder och 16 499 personer, *att* 874 alkoholister varit föremål för föreningarnas verksamhet, *att* förundersökning verkställdts rörande 1 254 personer, av vilka 909 erhållit villkorlig straffdom, *att* antalet villkorligt dömda, som stått under övervakning av föreståndare för eller annan ledamot av ansluten förening, utgjort 4 096, *att* antalet personer från specialanstalter utskrivna, över vilka ansluten förening utövat tillsyn, utgjort 334, *att* antalet villkorligt frigivna, över vilka ansluten förening utövat tillsyn, utgjort 351, samt *att* hjälpåtgärder bland andra än ovannämnda kategorier vidtagits av föreningarna till ett antal av 15 532.

Understöd till verktyg, bostadshyra, mat, arbetskläder, resor till arbetsplats m. m. har under året lämnats av de anslutna föreningarna till ett belopp av 954 264 kronor 23 öre.

Fångvårdsstyrelsen har i sin under punkten [43.] omnämnda skrivelse med anslagsäskanden för nästa budgetår uttalat, att de medel, som stode till förfogande för det nuvarande hjälparbetet, i betraktande av det stora klientelet vore otillräckliga. Med hänsyn till den pågående utredningen angående rationalisering av det frivilliga skydds- och hjälparbetet har styrelsen dock ansett sig icke böra påyrka någon ändring av anslaget belopp för nästa budgetår.

I enlighet med styrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till svenska skyddsförbundet*
för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag
av kronor 100 000.

[51.] **14. Inköp av inventarier m. m. för fångkolonier, reservationsanslag.** I det följande kommer jag att föreslå, att anslag anvisas under kapitalbudgeten för inköp av tre nya kolonier för fångvårdsändamål. I enlighet med

vad som därvid anföres torde samtidigt å driftbudgeten böra anvisas ett reservationsanslag för inköp av inventarier m. m. för fångkolonier å sammanlagt 60 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av inventarier m. m. för fångkolonier* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 60 000.

F. Uppfostringsanstalterna.

[52.] 1. **Statens uppfostringsanstalt å Bona: Avlöningar, förslagsanslag.** Anslaget är för innevarande budgetår upptaget med ett belopp av 250 000 kronor.

Personalförteckning för statens uppfostringsanstalt å Bona har fastställts av Kungl. Maj:t den 28 juni 1946 (statsliggaren s. 51). Samma dag har Kungl. Maj:t fastställt följande avlöningsstat för anstalten, att tillämpas under budgetåret 1946/47.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	130 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	5 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	82 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	30 600

Summa kronor 250 000.

Beträffande anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har Kungl. Maj:t i samband med avlöningsstatens fastställande förklarat, att vid anstalten finge tills vidare under budgetåret 1946/47 vara anställda högst följande antal icke-ordinarie befattningshavare, nämligen 9 förmän Eo 7, 1 sjuksköterska Eo 6, 6 nattvakter Eo 6, 3 eldare Eo 5, 1 tvätterska Eo 3, 2 kokerskor Eo 1, 1 assistent Ex 20, 1 bagerska Ex 3 och 1 köksbiträde Ex 1.

Med hänsyn till stark nedgång i elevantalet vid anstalten, beroende på minskad tillämpning av institutet tvångsuppfostran, har frågan om anstaltens framtida användning på Kungl. Maj:ts uppdrag varit föremål för utredning av fångvårdsstyrelsen och medicinalstyrelsen (jfr II ht. 1946 s. 109 och 111). Sedan det av utredningarna framgått, att anstalten icke lämpligen kunde användas vare sig såsom fångvårdsanstalt eller skyddshem, har fångvårdsstyrelsen den 14 december 1945 skilts från uppdraget. I samband med avgivande av förslag till en tioårsplan angående sinnessjuk- och sinnesslövärdens ordnande har däremot medicinalstyrelsen den 11 september 1945 framlagt ett

preliminärt förslag, enligt vilket Bonaanstalten — sedan den blivit obehövlig för sitt nuvarande ändamål — skulle efter vissa om- och tillbyggnadsarbeten tagas i anspråk för den statliga sinnesslövärdens. Sistnämnda förslag ligger bl. a. till grund för ett av riksdagen för innevarande budgetår beviljat anslag till ombyggnad av vissa elevförläggningar vid anstalten (prop. nr 177/1946 s. 33, 68 och 69; rd skr. nr 209/1946). I syfte att underlätta den planerade förändringen av anstaltens verksamhet har Kungl. Maj:t den 12 januari 1946 föreskrivit, att lediga eller ledigblivande ordinarie befattningar vid anstalten tills vidare icke skola återbesättas med ordinarie innehavare.

I skrivelse den 21 augusti 1946 med framställning om anslag för uppehållande av anstaltens verksamhet under budgetåret 1947/48, har *styrelsen för anstalten* utgått ifrån att anstalten även under nästa budgetår kommer att användas för sitt nuvarande ändamål, ehuru i begränsad utsträckning.

I fråga om elevantalet vid anstalten förutser styrelsen en fortsatt nedgång. Medan anstaltens medelbeläggning för innevarande budgetår beräknats till 100 elever (II ht. 1946 s. 111, prop. nr 225 s. 124), har styrelsen, under förutsättning att nya elever komma att mottagas även efter den 1 juli 1947, uppskattat elevantalet under nästa budgetår till lägst omkring 60 och högst omkring 70. Härom anföres:

Vid ingången av budgetåret 1945/46 var elevantalet vid anstalten 129 men minskade under budgetårets lopp till 77 den 30 juni 1946. Antalet nyinskrivna elever var under budgetåret 1944/45 41. Motsvarande tal har för budgetåret 1945/46 varit ungefär detsamma, nämligen 40. Därvid är emellertid att märka, att nyinskrivningen under det sist förflutna budgetårets förra hälft (juli—december) omfattade 25 elever men under budgetårets senare hälft (januari—juni) endast 15. Under juli månad 1946 har inskrivits 3 elever och under innevarande augusti månad hittills 1 elev. Elevantalet vid anstalten är denna dag, den 21 augusti 1946, 81.

Medan nyinskrivningen under tiden 1 juli 1944—30 juni 1946 sålunda totalt sett hållit sig vid något över 3 elever i månaden, har nyinskrivningen under den hittills gångna delen av kalenderåret 1946 underskridit 3, vilket är det lägsta tal som antagits vid anslagsberäkningarna för det sista och det innevarande budgetåret. Måhända kommer antalet nykomlingar i fortsättningen att bliva i genomsnitt endast 2 eller något däröver i månaden. Huruvida den minskade användningen av tvångsuppfostran kan sammanhånga med en nedgång i ungdomsbrottsligheten, undandraget sig styrelsens bedömande. Där emot har styrelsen tyckt sig finna en allt tydligare tendens hos domstolarna att i de fall då en lagförd yngling anses vara i behov av fostran på anstalt hellre döma honom villkorligt i förening med intagning på skyddshem (skola tillhörande barna- och ungdomsvården) än att döma honom till tvångsuppfostran.

Vid en beräkning av hur många elever som kunna finnas på anstalten vid ingången av budgetåret 1947/48 har emellertid styrelsen tillsvidare försiktigtvis antagit en nyinskrivning av 3 i månaden. Med en sådan utgångspunkt och med hänsyn tagen till normerna för villkorlig utskrivning och omfattningen av återtaganden till anstalten, skulle elevantalet vid anstalten den 1 juli 1947 vara 70 eller något däröver. Efter samma beräkningsgrunder skulle därefter elevantalet långsamt sjunka för att stabiliseras vid omkring 60.

I anslutning härtill har styrelsen erinrat, att anstalten utan överbeläggning kunde mottaga 210 elever och att ett elevantal av 150—175 ansetts medgiva ett

normalt utnyttjande av anstaltens resurser i fråga om yrkesutbildning och annan omvårdnad av de intagna. Att länge uppehålla anstalten för dess nuvarande ändamål med ett så lågt elevantal som 80 ned till 60 och därunder funne styrelsen vara att ödsla med anstaltens kapacitet, särskilt som den personella organisationen, vilken byggde på ett stort antal ordinarie befattningshavare, icke kunde krympas i tillnärmelsevis samma takt som elevantalet sjönke.

På grund av det anförda har styrelsen ansett sig böra redan nu framlägga ett förslag till plan för anstaltens avveckling som uppfostringsanstalt. Styrelsen funne antagligt, att lagen om tvångsuppfostran inom ett fåtal år komme att upphävas och att anstaltsfostran för de åldrar, där tvångsuppfostran nu kunde tillämpas, komme att — liksom för närvarande i stor omfattning skedde — äga rum i skolor tillhörande barna- och ungdomsvården (i det följande kallade ungdomsvårdsskolorna). Det förefölle därför styrelsen praktiskt att dessa skolor i sinom tid mottoge återstående klientel från Bona. För att begränsa det därigenom ökade behovet av vårdplatser vid ungdomsvårdsskolorna och för att åstadkomma en smidig avveckling av uppfostringsanstalten borde ett övertagande av klientel från Bona ske successivt. Styrelsen föresloge därför, att Bona från den 1 juli 1947 upphörde att mottaga till tvångsuppfostran dömda ynglingar och att sådana i stället överfördes till de ungdomsvårdsskolor, som befundes lämpliga att under en övergångstid tjänstgöra som uppfostringsanstalter. Den 1 juli 1948 skulle ungdomsvårdsskolorna även mottaga det restklientel, som då vistades på Bona och som — i fall elevstopp där införts ett år tidigare — kunde beräknas uppgå till omkring 30 elever. Vid sistnämnda tidpunkt skulle ungdomsvårdsskolorna även övertaga tillsynen över de elever som då vore villkorligt utskrivna från Bona, uppskattningsvis omkring 75.

En avvecklingstid intill den 1 juli 1948 borde enligt styrelsens mening vara tillräcklig för de organisationsåtgärder, som erfordrades vid anstalten. Vid angivna tidpunkt syntes medicinalstyrelsen kunna vara beredd att övertaga anstalten för dess nya ändamål. Styrelsen funne även anledning antaga att ungdomsvårdsskolorna, som motsåge ökat platsantal, utan större svårighet skulle kunna mottaga det klientel, varom här vore fråga.

Med nu angivna utgångspunkter har styrelsen funnit vanskligt att beräkna anstaltens anslagsbehov för nästa budgetår. Om styrelsens förslag till avveckling av anstalten godtoges, skulle elevantalet — vilket såsom framgår av det föregående beräknats till 70 eller något därutöver vid budgetårets ingång — sjunka tämligen kraftigt under hela budgetåret ned till omkring 30. Om däremot anstalten även under nästa budgetår mottoge nya elever, skulle nedgången i elevantalet bli mindre och troligen stanna vid en bottensiffra av omkring 60. Oavsett vilket av dessa alternativ, som kommer att väljas, har styrelsen ansett, att den nuvarande personalorganisationen tills vidare bör bibehållas i stort sett oförändrad. En nedskärning av personalen kan nämligen enligt styrelsens mening icke genomföras utan organisationsändringar,

som skulle begränsa differentieringsmöjligheterna. I denna del innehåller styrelsens skrivelse följande.

Styrelsen har efter hand vidtagit de inskränkningar i anstaltsorganisationen, som betingats av elevantalets nedgång. Vad angår elevförläggningarna äro eleverna för närvarande placerade i två paviljonger jämte två mindre förtroendeavdelningar, anslutna till den ena paviljongen. Att sammanföra eleverna till endast en paviljong (huvudavdelning) finner styrelsen ännu så länge ej riktigt. För den behöriga omvårdnaden om det delvis mycket svårhanterliga klientelet är differentiering nödvändig. Så vitt styrelsen nu kan finna bör en sammandragning till en enda huvudavdelning anstå åtminstone till dess elevantalet underskridit 50. Någon inskränkning av personal utöver den som redan skett finner styrelsen för närvarande icke möjlig, men styrelsen kommer givetvis att minska personalen därest eleverna sammandragas till en enda förläggning eller elevantalet dessförutan nedgår i sådan grad, att yrkesutbildningen måste begränsas till färre grenar än de nuvarande.

I enlighet med det anförda har styrelsen ej ansett sig kunna föreslå annan ändring beträffande medelsanvisningen till avlöningar under nästa budgetår än som betingas av att två ledigblivande ordinarie tjänster — en yrkesmästar- och en förmansbefattning — icke komma att återbesättas med ordinarie innehavare:

Vissa av de ordinarie tjänster, som upptagas i personalförteckningen, äro vakanta och få enligt Kungl. Maj:ts föreskrift, med undantag av två förmans-tjänster, icke uppehållas ens på förordnande. Av de icke-ordinarie befattningar, som tillsvidare få uppehållas under budgetåret, äro för närvarande alla tagna i anspråk utom en befattning som extra bagerska, vilken tillsvidare hålles obesatt.

Under budgetåret 1947/48 bliva, så vitt nu kan bedömas, två ordinarie tjänster lediga genom innehavarens avgång med ålderspension, nämligen en tjänst såsom yrkesmästare i lönegraden 11 den 1 oktober 1947 och en tjänst såsom förman i lönegraden 7 den 1 juni 1948. Dessa tjänster torde enligt nämnda föreskrift icke återbesättas, varför anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, upptagen till förslagsvis 130 800 kronor, kan minskas med kostnaderna för uppehållande av tjänsterna, beräknade till $(2\ 956 + 268 =) 3\ 224$ eller i runt tal 3 200 kronor, varjämte till följd härav posten till rörligt tillägg, upptagen till förslagsvis 30 600 kronor, kan minskas med i runt tal 500 kronor.

Styrelsen har alltså föreslagit en nedsättning av anslaget med $(3\ 200 + 500)$ 3 700 kronor till 246 300 kronor.

Över Bonastyrelsens framställning ha infortrade yttranden avgivits av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statskontoret samt länsstyrelsen i Östergötlands län.

Socialstyrelsen, som ej funnit anledning till erinran mot Bonastyrelsens uppskattning av elevantalet, har icke ansett svårigheter föreligga att med hänsyn till platstillgången vid ungdomsvårdsskolorna realisera förslaget om avveckling av Bonaanstalten. Härom anföres:

Vid tidigare överläggningar i detta ämne har från socialstyrelsens sida anförts att, därest Bonaklientelet skulle övergå till ungdomsvårdsskolorna, vilket i och för sig synts styrelsen önskvärt, en ny anstalt på omkring 60 platser måste uppföras. I dagens situation förefaller det möjligt för ungdomsvårdsskolorna att taga emot Bonaklientelet — stegvis såsom Bonastyrelsen

föreslagit — utan någon nybyggnad för nämnda skolors del, dock under förutsättning att skolornas eftervård utvecklas programenligt. Detta innebär, att de för den eftervårdande verksamheten vid ungdomsvårdsskolorna avsedda särskilda inackorderingshemmen (jfr prop. nr 187/1946) tillkomma i den förutsatta omfattningen och att ytterligare två konsulenter anställas för eftervården. Beträffande inackorderingshemmen har riksdagen principiellt bundit sig vid utbyggnadsprogrammet och dettas praktiska förverkligande synes också säkerställt genom det från Godtemplarorden visade intresset. Frågan om förstärkningen av konsulentorganisationen från för närvarande två till fyra kommer socialstyrelsen att underställa Kungl. Maj:t i samband med sina förslag till anslagsäskanden för ungdomsvårdsskolornas del för budgetåret 1947/48. Av det sagda torde framgå, att Bonaanstaltens avveckling torde kunna ske på ekonomiskt betydligt fördelaktigare villkor än tidigare förutsatts.

Med det förbehåll som sålunda gjorts angående eftervårdsorganisationens utveckling har socialstyrelsen alltså intet att invända mot att från och med budgetåret 1947/48 på lämpliga ungdomsvårdsskolor tagas emot ynglingar som dömts till tvångsuppfostran. Socialstyrelsen ifrågasätter jämväl, huruvida det icke vore lämpligt att ungdomsvårdsskolorna under sagda tid även mottog från Bona villkorligt utskrivna elever, som på grund av misskötsamhet måste återtagas till förnyad anstaltsbehandling. Enligt socialstyrelsens uppfattning borde vidare så många som möjligt av de elever, som den 1 juli 1948 funnes kvar på Bona — dessa hade då vistats där minst ett år — skrivas ut villkorligt och till ungdomsvårdsskolorna överflyttas allenast sådana som oundgängligen behövde fortsatt anstaltsfostran. Erfarenheten från ungdomsvårdsskolorna hade nämligen visat, att gruppöverflyttningar ständigt vållat betydande pedagogiska olägenheter.

Beträffande frågan huru överföringen under budgetåret 1947/48 av tvångsuppfostringsfall till ungdomsvårdsskolorna bör anordnas anför socialstyrelsen:

Socialstyrelsen vill härvidlag först erinra om att det från barnavårdsnämnderna kommande klientelet differentieras på de olika skolorna genom skolbyråchefens försorg. Differentieringen hos skolbyråchefen bygger på ett material i vilket ingår läkare-, lärare- och socialutredning. Därest så är behövt införskaffar skolbyråchefen ytterligare utredning genom honom underställd personal, t. ex. eftervårdskonsulenterna, eller med biträde av statens barnavårdskonsulenter eller barnavårdsassistenter. Ofta hänvisas de fall för vilka intagning å ungdomsvårdsskola ifrågasättes till testning eller till specialläkare för observation.

Även om differentieringen av tvångsuppfostringsfallen icke kan ske helt enligt samma linjer, finner socialstyrelsen det vara viktigt, att utplaceringen av till tvångsuppfostran dömda på de olika skolorna verkställas av skolbyråchefen och att denne därvid får till sitt förfogande nödiga uppgifter som belysa fallen ur medicinska, psykologiska, pedagogiska och sociala synpunkter. Att låta domstolar eller länsstyrelser efter någon i tryckt instruktion givna mall själva avgöra vilken skola den dömda bör förpassas till finner socialstyrelsen helt uteslutet.

Tanken att domstolarna eller länsstyrelserna skulle direkt hos skolbyråchefen, med framläggande av nödig utredning i fallet, göra framställning om anstaltsanvisning, torde möjligen av rent praktiska skäl vara svårrealiserbar

under nuvarande förhållanden. Invändningar mot ett sådant förslag kunna även göras med hänvisning till att konsekvensen kunde bli en utökad användning av tvångsuppfostringsinstitutet, då domstolen kunde, eftersom resultatet ändå bleve detsamma, döma direkt till tvångsuppfostran i stället för att anlita den villkorliga domen i kombination med ett avtal med barnavårdsnämnden om skyddsuppfostran. Slutligen vill också socialstyrelsen såsom sin mycket bestämda mening framhålla, att det vore högst olyckligt om vissa av ungdomsvårdsskolorna, som nyligen befriats från stämpeln »skyddshem», skulle åsättas den ännu mer besvärande beteckningen »allmän uppfostringsanstalt».

Efter att ha vägt de olika möjligheterna mot varandra har socialstyrelsen för sin del stannat vid förslaget, att överföring till ungdomsvårdsskolorna av ynglingar dömda till tvångsuppfostran under budgetåret 1947/48 skall ske i form av överflyttning från Bonaanstalten med stöd av 8 § lagen om tvångsuppfostran jämfört med 43 § barnavårdslagen och 12 § stadgan för skolor tillhörande barn- och ungdomsvården. Nya föreskrifter skulle då ej behöva utfärdas för domstolar och länsstyrelser.

Medicinalstyrelsen har förklarat sig icke ha något att invända mot att verksamheten vid Bonaanstalten avvecklas vid utgången av budgetåret 1947/48. Styrelsen hade ännu ej varit i tillfälle avsluta den utredning angående Bonaanstaltens användning för den statliga sinnesslövärdens, med vilken styrelsen för närvarande vore sysselsatt. Några enligt styrelsens förmenande vägande skäl för att anstalten icke skulle användas för detta ändamål hade icke anförts. Den av årets riksdag beslutade ombyggnaden av två av de befintliga anstaltsbyggnaderna borde även med hänsyn härtill snarast genomföras. Dessa hus kunde därefter i befintligt skick användas för sitt nya tilltänkta ändamål, varigenom ett uppehåll i anstaltens användande kunde undvikas.

Statskontoret har ej funnit anledning till annan erinran mot anstaltsstyrelsens framställning än att ämbetsverket ifrågasatt huruvida tillräckliga skäl föreläge för att bibehålla den extra assistenttjänsten i Ex 20 även under nästa budgetår.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har lämnat anstaltsstyrelsens framställning utan erinran.

Sedermåra har *styrelsen för Bonaanstalten* i skrivelse den 26 november 1946 inkommit med ny beräkning rörande anstaltens anslagsbehov för nästa budgetår. Till grund för den nya beräkningen har styrelsen lagt en uppskattad medelbeläggning å anstalten av 50 elever. Rörande denna uppskattning av elevantalet anföres i skrivelsen:

Under första hälften av kalenderåret 1946 inskrevos vid anstalten 15 nya elever. Från den 1 juli 1946 till innevarande dag, den 21 november, har antalet nyinskrivna uppgått till endast 10, det vill säga omkring 2 i månaden. Enär antalet domar å tvångsuppfostran under den hittills gångna delen av år 1946 befunnit sig i sjunkande, finner styrelsen knappast troligt att en ökning ånyo skulle inträda. Vid en beräkning av hur många elever som kunna finnas på anstalten vid ingången av budgetåret 1947/48 anser sig styrelsen därför nu-

mera kunna antaga en nyinskrivning av endast 2 i månaden. Med en sådan utgångspunkt och med hänsyn tagen till normerna för villkorlig utskrivning och omfattningen av återtaganden till anstalten, skulle elevantalet vid anstalten den 1 juli 1947 vara 60 eller något däröver.

Därest styrelsens i skrivelse den 21 augusti 1946 framlagda förslag om avveckling av anstalten godtages, skulle sistnämnda antal 60 sjunka tämligen kraftigt under hela budgetåret 1947/48. Hur stor nedgången skulle bli, beror väsentligen på vilka föreskrifter som komme att lämnas rörande nyintagning och återtagning av elever. Styrelsen har inhämtat att medicinalstyrelsen för sin del godtagit avvecklingsplanen. Ävenledes har styrelsen underhand erfärit, att också socialstyrelsen skulle vara beredd att i princip förorda planen men möjligen föreslå, att till tvångsuppfostran dömda ynglingar även under budgetåret 1947/48 skulle mottagas vid Bona för att snarast möjligt efter mottagandet förflyttas till lämpliga ungdomsvårdsskolor. Däremot vore socialstyrelsen beredd att på ungdomsvårdsskolor omedelbart mottaga de från Bona villkorligt utskrivna elever, som vore i behov av fortsatt anstaltsfostran. Det är sålunda mycket vanskligt att beräkna medelbeläggningen på Bona under budgetåret 1947/48. Styrelsen anser sig i nuvarande läge försiktigtvis böra uppskatta medelbeläggningen till 50.

I fråga om anstaltsorganisationen finner styrelsen nu möjligt att senast från och med den 1 juli 1947 stänga den ena av de båda i bruk varande paviljongerna:

Beträffande anstaltsorganisationen har styrelsen i sin skrivelse den 21 augusti 1946 meddelat att eleverna för det dåvarande vore placerade i två paviljonger jämte två mindre förtroendeavdelningar, anslutna till den ena paviljongen. Denna anordning består. Att sammanföra eleverna, för närvarande 79, till endast en paviljong (huvudavdelning) finner styrelsen allttjämt ej riktigt. För den behöriga omvårdnaden om det delvis mycket svårhanterliga klientelet är differentiering nödvändig. Skulle emellertid den beslutade ombyggnaden av anstalten, vilken berör två elevpaviljonger, sättas i verket, måste av praktiska skäl en sammandragning ske av eleverna till en enda huvudavdelning, nämligen den s. k. jordbruksavdelningen, som inrymmer 80 platser. Även om ombyggnaden icke skulle ha inletts den 1 juli 1947 anser styrelsen försvarligt att då till en enda avdelning sammanföra samtliga elever, vilkas antal — såsom ovan beräknats — skulle utgöra omkring 60 och sjunka i ganska hastig takt.

Genom att alla elever sålunda sammanföras till en enda förläggning skulle viss personalindragning kunna ske:

När antalet användande elevförläggningar på så sätt minskas från två till en, kan viss personalindragning ske. Besparingen beräknas uppgå till två för förläggningstjänst avsedda befattningshavare i förmansgrad samt en nattvakt.

I övrigt kan till följd av minskningen i elevantalet ytterligare en befattning i förmansgrad indragas genom vissa omläggningar av tjänstgöring. Bagerskebefattningen, som för närvarande icke uppehålls, bör efter den 1 juli 1947 vara obehövlig.

Styrelsen har även övervägt, att till indragning föreslå den nuvarande extra köksbiträdesbefattningen. Denna torde emellertid även i fortsättningen bli behövlig, enär anstalten troligen inom kort måste övertaga ansvaret för kosthåll åt ogift personal vid anstalten. Denna personal har sedan åtskilliga år tillbaka bildat ett kooperativt hushåll med av delägarna anställd föreståndarinna, men hushållet kan när som helst väntas bli upplöst på grund av svårighet att anskaffa arbetskraft.

Sammanlagt skulle sålunda anstaltens personalstyrka kunna minskas med tre befattningshavare i förmansgrad, en extra ordinarie nattvakt och en extra bagerska. I enlighet härmed har Bonastyrelsen föreslagit nedsättning av avlöningsanslaget, utöver vad som förordats i skrivelsen den 21 augusti 1946 (3 700 kronor), med ytterligare 13 200 kronor, motsvarande lönekostnaderna för tre extra ordinarie förmän ($3 \times 2\,436$), en extra ordinarie nattvakt (2 310) och en extra bagerska (1 872) jämte rörligt tillägg (1 700). Anslaget har alltså beräknats till (250 000 — 3 700 — 13 200) 233 100 (— 16 900) kronor.

Över den nya beräkningen av anslagsbehovet har infordrat yttrande avgivits av *statskontoret*, som därvid uttalat att det, med hänsyn till den nu beräknade nedgången av elevantalet till 50, ville synas statskontoret, som om den personalstyrka, som styrelsen allttjämt räknade med, vore större än vad som kunde vara behövt. Då det emellertid kunde vara förenat med svårigheter att omedelbart inskränka personalorganisationen, ansåge sig ämbetsverket böra tillstyrka styrelsens framställning. Härvid förutsattes dock, att alla åtgärder skulle vidtagas för att personalen i den omfattning, som befunnes möjlig, utnyttjades inom andra grenar av statsförvaltningen.

**Departements-
chefen.**

Förslag om upphävande av lagen om tvångsuppfostran kommer, efter hemställan av mig, att inom kort framläggas av strafflagberedningen. Denna fråga bör om möjligt underställas årets riksdag. Under alla förhållanden synes Bonaanstalten, såsom styrelsen för anstalten föreslagit, nästa budgetår böra avvecklas såsom allmän uppfostringsanstalt.

Beträffande sättet för anstaltens avveckling ha olika utvägar ifrågasatts. Sålunda har anstaltsstyrelsen föreslagit, att ynglingar, som efter den 1 juli 1947 dömas till tvångsuppfostran, direkt skola intagas å lämpliga ungdomsvårdsskolor, vilka alltså övergångsvis skulle tjänstgöra såsom uppfostringsanstalter. Socialstyrelsen åter har förordat, att sådana ynglingar först skola intagas på Bonaanstalten för att därefter överflyttas till ungdomsvårdsskolorna med stöd av 8 § lagen om tvångsuppfostran. Båda alternativen äro förenade med vissa nackdelar men dessa synas ej vara av beskaffenhet att böra hindra anstaltens avveckling. En tredje möjlighet skulle erbjuda sig, därest lagen om tvångsuppfostran kan upphävas redan från och med den 1 juli 1947. Även för sistnämnda fall kan det emellertid befinnas lämpligt att Bonaanstalten under nästa budgetår eller del därav bibehållas övergångsvis såsom uppfostringsanstalt för ynglingar som före sagda dag dömts till tvångsuppfostran. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, vare sig institutet tvångsuppfostran hinner upphävas eller ej, träffa avgörande om det lämpligaste sättet för avveckling av uppfostringsverksamheten vid anstalten och tidpunkten härför.

Med utgångspunkt från den av anstaltsstyrelsen föreslagna avvecklingsplanen har styrelsen uppskattat elevantalet vid anstalten under nästa budgetår till i medeltal 50. Denna uppskattning synes kunna godtagas såsom grundval för anslagsberäkningen oberoende av det alternativ som väljes för avvecklingen. Den antagna siffran innebär visserligen en nedsättning till hälften av den för innevarande budgetår beräknade medelbeläggningen, men likväl

torde någon mera avsevärd begränsning av personalen vid anstalten ej kunna genomföras. På grund av sin storlek och anordning, sitt omfattande jordbruk och sin verkstadsdrift kräver nämligen anstalten oberoende av elevantalet en betydande personal. Med hänsyn härtill synes mig anstaltsstyrelsens förslag rörande beräkningen av anstaltens avlöningsanslag för nästa budgetår — som avser en övergångstid — ej böra frångås. Därest det skulle visa sig att ytterligare personalindragningar bliva möjliga, torde sådana kunna genomföras genom Kungl. Maj:ts försorg. Vad särskilt angår den vid anstalten nu anställde extra assistenten i Ex 20 må framhållas att denne, sedan befattningen såsom pastor och förste lärare vakanssatts (jfr prop. 225/1946 s. 125), är den ende befattningshavare i högre lönegrad som kan biträda med direktörsgöromålen. Under nästa budgetår torde denne befattningshavare böra bibehållas för att biträda med avvecklingen av uppfostringsverksamheten.

I enlighet med det anförda torde anslagsposterna i Bonaanstaltens avlöningsanslag böra beräknas på följande sätt.

Posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän upptages till det av anstaltsstyrelsen beräknade beloppet, (130 800 — 3 200) 127 600 kronor, med tillägg av kostnaderna för den allmänna löne regleringen, 72 800 kronor, till (127 600 + 72 800) 200 400 (+ 69 600) kronor.

Till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t upptages oförändrat belopp, 5 800 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal nedsättes, på sätt anstaltsstyrelsen föreslagit, med lönekostnaderna, fränsett rörligt tillägg, för de fem icke-ordinarie befattningshavare som skulle indragas, eller med 11 500 kronor. Å andra sidan uppräknas posten på grund av förslaget om allmän löne reglering med 50 000 kronor. Den bestämmes alltså till (82 800 — 11 500 + 50 000) 121 300 (+ 38 500) kronor.

Till rörligt tillägg beräknas 19 300 (— 11 300) kronor.

Anslaget i dess helhet skulle alltså uppföras med (200 400 + 5 800 + 121 300 + 19 300) 346 800 (+ 96 800) kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande avlöningsstat för statens uppfostringsanstalt å Bona, att tillämpas under budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	200 400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	5 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	121 300
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	19 300

Summa kronor 346 800;

dels ock till Statens uppfostringsanstalt å
 Bona: Avlöningar för budgetåret 1947/48
 anvisa ett förslagsanslag av kronor 346 800.

[53.] **2. Statens uppfostringsanstalt å Bona: Omkostnader, förslagsanslag.**
 Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 200 000 kronor. Under bud-
 getåret 1944/45 och 1945/46 utgick anslaget med 271 000 kronor resp. 250 900
 kronor. Den successiva nedsättningen av anslagsbeloppet beror på nedgången
 av elevantalet vid anstalten.

Anslaget disponeras enligt följande den 28 juni 1946 av Kungl. Maj:t fast-
 ställda omkostnadsstat.

Omkostnadsstat.

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	700
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	2 400
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	44 500
4. Övriga utgifter:		
a) Underhåll av anstaltens byggnader, <i>högst</i>	kronor	18 000
b) Underhåll av tjänstebostäder, <i>högst</i> ..	»	8 000
c) Inköp och underhåll av inventarier, <i>högst</i>	»	4 000
d) Renhållning, <i>förslagsvis</i>	»	5 000
e) Utspisning, <i>förslagsvis</i>	»	57 000
f) Beklädnad och sängkläder, <i>förslagsvis</i>	»	16 000
g) Hälso- och sjukvård, <i>förslagsvis</i>	»	6 000
h) Undervisning, <i>förslagsvis</i>	»	3 400
i) Kostnader för elever utom anstalten en- ligt bestämmelserna i 8 och 11 §§ lagen om tvångsuppfostran, <i>förslagsvis</i>	»	19 000
j) Arbetspenningar till elever, <i>förslagsvis</i>	»	6 000
k) Diverse omkostnader, <i>högst</i>	»	10 000
	<hr style="width: 100%;"/>	<hr style="width: 100%;"/>
	Summa kronor	200 000.

I samband med omkostnadsstatens fastställande har Kungl. Maj:t föreskri-
 vit, bland annat, att av anslagsposten till expenser förslagsvis 40 000 kronor
 må tagas i anspråk för bränsle, lyse och vatten samt högst 4 500 kronor för
 övriga expenser ävensom att av den under anslagsposten till övriga utgifter
 upptagna delposten till undervisning må användas dels ett belopp av högst
 1 200 kronor till idrottsmaterial och idrottstävlingar, dels ock ett belopp av
 högst 1 000 kronor till filmhyra.

I sina under näst föregående punkt omförmälda skrivelser den 21 augusti
 och den 26 november 1946 har *styrelsen för anstalten* framlagt förslag jämväl
 rörande medelsbehovet till omkostnader. Enligt sistnämnda skrivelse bör den

beräknade nedgången av medeltalet elever från 100 till 50 medföra nedsättning av flertalet poster i omkostnadsstaten. Rörande den närmare beräkningen av de olika posterna anföres:

En minskning bör ske i fråga om de poster å omkostnadsstaten, där utgifterna förhålla sig helt eller delvis proportionella till elevantalet. Sålunda böra posterna till renhållning samt till beklädnad och sängkläder, nu upptagna till respektive 5 000 och 16 000 kronor, kunna sänkas med hälften till resp. 2 500 och 8 000 kronor. Andra poster böra icke sänkas i samma proportion. Av de behov, som skola täckas av anslagsposten till expenser, bör delposten till bränsle, lyse och vatten, nu upptagen till 40 000 kronor, med hänsyn framför allt till krympningen av anstaltsorganisationen kunna minskas med 5 000 kronor till 35 000 kronor. Delposten till övriga expenser, 4 500 kronor, torde däremot icke böra minskas, enär anstaltens successiva avveckling kan medföra vissa särskilda utgifter å denna post.

Vad angår posterna till underhåll av anstaltens byggnader, nu 18 000 kronor, och underhåll av tjänstebostäder, 8 000 kronor, må anmärkas att alla byggnads- och reparationsarbeten, som kunna förekomma under budgetåret 1947/48, givetvis böra bedrivas så, att den omändring av anstalten, som skall ske för medicinalstyrelsens räkning, icke föregripes. Därför kan underhållet av anstaltens byggnader antagas bli inskränkt till det minsta möjliga, men likväl torde ett icke alltför ringa anslag böra upptagas, bland annat för sådana behov som utbyte eller reparationer av ångpannor e. d. För ändamålet torde ett belopp av 8 000 kronor vara tillräckligt, varigenom vinnes en minskning av 10 000 kronor. Däremot äro åtskilliga tjänstebostäder vid anstalten, som komma att bli behövliga även vid anstaltens förändring till sinnesslöanstalt, alltjämt i behov av omfattande reparationer. Posten härtill bör sålunda bibehållas vid nuvarande storlek.

Posten till inköp och underhåll av inventarier, upptagen till 4 000 kronor, bör med hänsyn till att plötsligt behov kan uppkomma att ersätta dyrare inventarier icke sänkas med mer än 1 000 kronor till 3 000 kronor. Ej heller posten till utspisning, upptagen till 57 000 kronor, bör sänkas proportionellt efter elevantalet. I denna post ingår kostnad för inköp av färsk fisk, som sedan återförsäljes till befattningshavare vid anstalten. Utgiften motsvaras av en inkomstpост å anstaltens inkomststat. Det ut- och ingående beloppet kan beräknas till omkring 1 000 kronor. Vad angår de egentliga kostnaderna för utspisning synes riktigast att beräkna dem efter ett medelportionspris, som för budgetåret 1947/48 — med hänsyn tagen till att ett hushåll för färre elever blir förhållandevis dyrare per elev — kan beräknas till en krona 90 öre per dag eller för 50 elever under ett år till i runt tal 35 000 kronor. Posten bör därför upptagas till $(1\ 000 + 35\ 000 =)$ 36 000 kronor, vilket innebär en minskning av 21 000 kronor.

Posten till hälso- och sjukvård, upptagen till 6 000 kronor, vilken länge varit ansträngd, bör minskas endast till 5 000 kronor. Posten till undervisning, upptagen till 3 400 kronor, inom vilken utgifterna till filmhyra, idrottsmaterial och idrottstävlingar förbliva tämligen konstanta, kan lämpligen minskas till 3 000 kronor.

Posten till kostnader för elever utom anstalten, upptagen till 19 000 kronor, bör i fortsättningen bära kostnaderna för de resor, som elever företaga i samband med dem beviljad permission. I särskild skrivelse kommer styrelsen att hemställa, att även under det löpande budgetåret dylika kostnader få avföras å denna post. Antalet villkorligt utskrivna eller till fostran och utbildning utom anstalten överlämnade elever befinner sig i nedgång, men under budgetåret 1947/48 kan förväntas en viss stegring av kostnaderna för sådana elever

därigenom att sannolikt kommer att ske en förhållandevis stor utskrivning i form av överflyttning av elever till ungdomsvårdsskolor eller annorledes, särskilt mot årets slut. Ifrågavarande anslagspost bör av sålunda angivna skäl minskas blott med förslagsvis 2 000 kronor till 17 000 kronor.

Posten till arbetspenningar till elever, upptagen till 6 000 kronor, medger för närvarande endast utbetalning av blygsamma belöningar till elever för flit och duglighet i arbete. Dessa belöningar böra ökas genom större utdelning per elev, bland annat för att möjliggöra för eleverna att vid permissionsresor kunna bestrida sina utgifter för kost m. m. Posten bör fördenskull sänkas endast i mindre grad och föreslås upptagen till 5 000 kronor.

Posten till diverse omkostnader, upptagen till 10 000 kronor, inom vilken utgifterna för anstaltens personautomobil äro de drygaste, bör sänkas med förslagsvis 1 000 kronor.

I fråga om anslagsposterna till sjukvård m. m. (för personal) och reseersättningar anser sig styrelsen icke kunna föreslå någon minskning.

Enligt vad sålunda anförts skulle omkostnadsanslaget minskas med (2 500 renhållning + 8 000 beklädnad och sängkläder + 5 000 bränsle m. m. + 10 000 underhåll av anstaltens byggnader + 1 000 inventarier + 21 000 utspisning + 1 000 hälso- och sjukvård + 400 undervisning + 2 000 elever utom anstalten + 1 000 arbetspenningar + 1 000 diverse omkostnader) 52 900 kronor till (200 000 — 52 900 = 147 100) i runt tal 147 000 kronor.

Statskontoret har, efter remiss, lämnat anstaltsstyrelsens sålunda gjorda beräkning av anslagsbehovet utan erinran.

Departementschefen.

Vad jag under näst föregående punkt anført angående de omständigheter, som förhindra att anslagsbehovet till avlöningar kan krympas i proportion till nedgången i elevantalet, gäller delvis även förevarande anslag. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att anslaget å riksstaten upptages med det av anstaltsstyrelsen föreslagna beloppet. Det bör emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att, om så befinnes möjligt, framdeles begränsa medelsanvisningen.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Statens uppfostringsanstalt å Bona:
Omkostnader för budgetåret 1947/48 anvisa
ett förslagsanslag av kronor 147 000.

[54.] 3. Understöd till skyddshemmen å Viebäck, förslagsanslag. Detta anslag har sedan budgetåret 1942/43 varit uppfört med 125 000 kronor. Belastningen under de tre senast förflutna budgetåren utgjorde resp. 146 200 kronor, 146 900 kronor och 129 400 kronor.

Anslaget är avsett för bestridande av vissa kostnader för den uppfostringsverksamhet för kvinnor som i överensstämmelse med lagen om tvångsuppfostran är genom svenska diakonissällskapet anordnad vid särskilda hem å sällskapets egendom Viebäck i Jönköpings län. Beträffande denna verksamhet har Kungl. Maj:t den 12 maj 1939 med diakonissällskapet träffat överenskommelse, vilken gäller från och med den 1 juli 1939 tills vidare intill

utgången av andra budgetåret efter det, under vilket uppsägning ägt rum. Enligt överenskommelsen har sällskapet förbundit sig att å fyra av sina skyddshem å Viebäck, däribland hemmet Solhyddan, till uppfostran mottaga visst antal kvinnliga förbrytare, som dömts till tvångsuppfostran, samt vanartade flickor m. fl. Härför skall sällskapet äga uppbära dels vissa bestämda belopp att utgöra ersättning för hyra, bränsle, vissa avlöningar m. m., dels ock ersättning för bespisning, sjukvård, elevernas utrustning m. m. i förhållande till antalet mottagna elever eller uppkomna kostnader.

Sedan antalet till tvångsuppfostran dömda väsentligt nedgått, har emellertid fångvårdsstyrelsen av diakonissällskapet hyrt hemmet Solhyddan för anordnande därstädes av en fångkoloni för kvinnor (jfr II ht. 1946 s. 112 f.). På grund av den fortsatta nedgången av tvångsuppfostringsklientelet ha numera förhandlingar inletts om förhyrande för fångvårdens räkning av ytterligare ett hem, som för närvarande disponeras såsom uppfostringsanstalt. Vidare må nämnas, att fångvårdsstyrelsen i sin tidigare berörda utredning med plan rörande fångvårdens framtida organisation ifrågasatt huruvida icke egendomen Viebäck i dess helhet borde hyras eller förvärvas av fångvården. Denna fråga kommer att upptagas till behandling framdeles i samband med prövningen av fångvårdens organisationsfrågor.

För nästa bidgetår torde man såsom grundval för anslagsberäkningen kunna utgå från att Viebäckshemmen, liksom anstalten å Bona, fortfarande komma att erfordras för tvångsuppfostran (jfr det föregående s. 96). Anslaget synes emellertid kunna nedsättas till 100 000 kronor.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd till skyddshemmen å Viebäck* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 100 000.

[55.] **4. Kostnader för transport av minderåriga till uppfostringsanstalt, förslagsanslag.** Anslaget har sedan budgetåret 1943/44 varit uppfört med 10 000 kronor. Utgifterna å anslaget ha under budgetåren 1943/44—1945/46 utgjort resp. 14 600 kronor, 7 700 kronor och 5 100 kronor. För nästa budgetår synes anslaget kunna beräknas till ett nedsatt belopp å förslagsvis 6 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för transport av minderåriga till uppfostringsanstalt* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 6 000.

G. Diverse.

[56.] **1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond, förslagsanslag.** Med åberopande av vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 617 000.

[57.] **2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående ersättning till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 356 000.

[58.] **3. Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående ersättning till statens domäners fond för upplåten mark hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 39 000.

[59.] **4. Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m., reservationsanslag.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår uppförts ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

För bidragsverksamhetens närmare handhavande har, i enlighet med vad som förutsattes då anslag för ändamålet begärdes (II ht. 1946 s. 115 f.), tillsatts en särskild nämnd, bestående av fem ledamöter. Av dessa skall en vara vetenskapsman inom förvaltningsrättens område eller angränsande områden och de övriga äga erfarenhet från olika grenar av stats- och kommunalför-

valtningen. Enligt den för nämnden den 28 juni 1946 (nr 412, jfr nr 706) utfärdade instruktionen har nämnden till ändamål att främja tillkomsten av författningskommentarer, författningssamlingar och annan vägledande litteratur på förvaltningsrättens område och angränsande områden. Nämnden skall i den mån tillgängliga medel förslå träffa avtal om utarbetande av manuskript till dylika verk. Där ej Kungl. Maj:t annat medger, skall därför anlitas stats- eller kommunaltjänsteman samt avtalet innehålla, att författarrätten utan inskränkning överlåtes på staten. Ersättning för arbetet skall, där ej Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda förordnar, utgå med beloppet av de avlöningsförmåner, om vilka författaren gått miste under tjänstledighet för utarbetande av manuskriptet. I avtalet må vidare intagas utfästelse att författarens kostnader för renskrift av manuskript och därmed jämförbara utgifter skola ersättas. Kostnaderna för nämndens egen verksamhet ha för innevarande budgetår uppskattats till 1 300 kronor, varav förslagsvis 800 kronor till dagarvoden enligt kommittékungörelsen åt nämndens ordförande och ledamöter, 300 kronor till arvode åt nämndens sekreterare samt högst 200 kronor till expenser.

För nästa budgetår torde anslaget böra uppföras med oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m. för budgetåret 1947/48* anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 25 000.

[60.] **5. Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk, förslagsanslag.** Till bestridande av Sveriges andel i omkostnaderna för den av internationella unionen för skydd av litterära och konstnärliga verk upprättade byrån i Bern har under en följd av år anvisats ett belopp av 3 000 kronor. Med samma belopp läres anslaget böra uppföras för budgetåret 1947/48.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3 000.

[61.] **6. Bidrag till den internationella penitentiära kommissionen, förslagsanslag.** Till bestridande av Sveriges årliga bidrag för uppehållande av kommissionens verksamhet har för innevarande budgetår anvisats 1 000 kronor. Anslaget torde för nästa budgetår böra upptagas med oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till den internationella penitentiära kommissionen* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 000.

[62.] **7. Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten, förslagsanslag.** I statsverkspropositionen till 1946 års riksdag (II ht. s. 119) förordade jag, att Sverige med ett årligt belopp skulle bidra till understöd av internationella institutet för unifiering av privaträtten. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen för innevarande budgetår ett anslag för ändamålet å 3 000 kronor. För nästa budgetår bör samma belopp anvisas.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3 000.

[63.] **8. Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Strafferet.** För innevarande budgetår har anvisats 1 200 kronor till gäldande av ifrågavarande bidrag. Anslag till samma belopp torde böra äskas för nästkommande budgetår. Såsom villkor för dess utbetalande bör såsom hittills gälla, att till fångvårdsstyrelsen, genom vars försorg anslaget utbetalas, överlämnas det antal exemplar av tidskriften som kan anses skäligt.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Strafferet* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 1 200.

[64.] **9. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, reservationsanslag.** Under budgetåren 1943/44—1945/46 anvisades för ifrågavarande ändamål, delvis å tilläggsstat, resp. 275 000, 300 000 och 425 000 kronor. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med sistnämnda belopp 425 000 kronor.

Utredningsarbetet under nästa budgetår torde komma att bedrivas i ungefär samma omfattning som för närvarande (jfr II ht. 1946 s. 120). Den generella höjning av kommittéarvodena, som genomförts från och med den 1 juli 1946, medför emellertid en ökad belastning. Anslaget torde dock i avvaktan på närmare erfarenheter av medelsåtgången kunna tills vidare upptagas med oförändrat belopp.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 425 000.

[65.] **10. Planering av allmänna arbeten, reservationsanslag.** Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående behovet av anslag för budget-

året 1947/48 till planering av allmänna arbeten får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Planering av allmänna arbeten* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100.

[66.] **11. Extra utgifter, reservationsanslag.** Ifrågavarande anslag är i gällande riksstat upptaget med ett belopp av 30 000 kronor. Då anledning icke föreligger att ändra anslagsbeloppets storlek, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 30 000.

[67.] **12. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.** Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 50 000 kronor. Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 50 000.

Sammanfattning.

Andra huvudtitelnslutsumma, för budgetåret 1946/47 utgörande	kronor 29 120 000,
kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen att för budgetåret 1947/48 uppgå till	» 36 874 900,
innebärande en ökning av	» 7 754 900.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Bertil Crona.

Bilaga.

(Jfr s. 9.)

Till KONUNGEN.

Jämlikt den av Kungl. Maj:t för lagberedningen fastställda instruktionen får beredningen härmed i underdånighet avgiva redogörelse för sin verksamhet under år 1946.

Lagberedningen har under året fortsatt arbetet med revisionen av jordabalken. Härvid har ytterligare bearbetning skett av tidigare uppgjorda utkast till bestämmelser om fastighets gränser, om tillbehör till fastighet, om rättsförhållanden mellan grannar, om köp, byte och gåva, om förköpsrätt, om återköpsrätt och om klander. I övrigt har arbetet huvudsakligen ägnats åt författandet av motiv till dessa lagutkast. Med beredningens sakkunnige professorn Knut Rodhe ha diskuterats vissa spörsmål om fastighets gränser.

I skrivelse den 25 juni 1946 till statsrådet och chefen för justitiedepartementet har beredningen framhållit att arbetet med jordabalksrevisionen, vilket påbörjades den 1 april 1941, avsevärt fördröjts därigenom att ledamöterna i stor utsträckning nödgats ställa sin arbetskraft till förfogande för andra uppgifter inom statsförvaltningen. Beredningen erinrade sålunda om att särskilt en av ledamöterna, häradshövdingen Anderberg, i följd av särskilt lagstiftningsuppdrag och på grund av sitt domarämbete under större delen av den förflutna tiden varit borta från beredningens arbete. Sedan ordföranden Undén och ledamoten Zetterberg den 31 juli 1945 inträtt i statsrådet utan att någon ny arbetskraft tillförts beredningen, hade möjligheterna för revisionsarbetets snara slutförande självfallet i hög grad förminskats. Med hänsyn till denna förändring i läget hade det inom beredningen ansetts lämpligt, att vissa delar av det tillämnade jordabalksförslaget — nämligen de kapitel vilka systematiskt borde placeras i början av balken — sammanfördes i ett särskilt betänkande. Beredningen anhöll därför om tillåtelse att få avlämna ett tryckt betänkande, omfattande lagtext och motivering till vissa kapitel av jordabalksförslaget. Denna framställning har bifallits.

Delbetänkandet kommer att avse de kapitel i jordabalken, som omfatta de ovan anmärkta bestämmelserna, och torde avlämnas i början av år 1947.

Arbetet har under år 1946 bedrivits av undertecknade Anderberg och af Trolle. Undertecknad Anderberg har dock på grund av honom såsom häradshövding åliggande arbetsuppgifter endast omkring tre månader kunnat odelat ägna sig åt beredningens arbete.

Underdånigst

ÖSTEN UNDÉN.

EINAR ANDERBERG. HERMAN ZETTERBERG. HERVED AF TROLLE.

Stockholm den 31 december 1946.

Register

till

Andra huvudtiteln för budgetåret 1947/48.

A. Justitiedepartementet m. m.

Sid.	Kronor
1 Avlöningar till statsråden utan departement m. m.	206 800
3 Justitiedepartementet: Avlöningar	579 700
8 Justitiedepartementet: Omkostnader	101 500
9 Justitiedepartementet: Svensk författningssamling	200 000
9 Lagberedningen	70 000
10 Processreformen m. m.	55 000
10 Ombuden för tillsyn å tryckta skrifter.....	17 000
Säger för justitiedepartementet m. m.	1 230 000.

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet.

11 Justitiekanslersämbetet: Avlöningar	*113 500
12 Justitiekanslersämbetet: Omkostnader	*7 700
12 Riksåklagarämbetet: Avlöningar	*53 600
13 Riksåklagarämbetet: Omkostnader.....	*5 700
13 Kostnader för inrättande av riksåklagarämbetet	*50 000
Säger för justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet	230 500.

C. Domstolarna.

13 Högsta domstolen m. m.: Avlöningar	*1 920 600
13 Högsta domstolen m. m.: Omkostnader	*69 600
14 Högsta domstolen m. m.: Bidrag till Nytt juridiskt arkiv	2 000
14 Regeringsrätten: Avlöningar.....	279 500
15 Regeringsrätten: Omkostnader.....	10 000
16 Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok.....	17 000
16 Hovrätterna: Avlöningar	*3 200 000
16 Hovrätterna: Omkostnader	*165 000
17 Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m.....	*1 000 000
17 Häradsrätterna: Avlöningar	*9 400 000
17 Häradsrätterna: Omkostnader	*475 000
17 Häradsrätterna: Reseersättningar till nämndemän	1 000 000
19 Häradsrätterna: Anskaffande av nya fastighetsböcker för landet	60 000
23 Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet	60 000
24 Vattendomstolarna: Avlöningar	642 100
35 Vattendomstolarna: Omkostnader	84 000
37 Krigsrätterna: Avlöningar.....	336 400
38 Krigsrätterna: Omkostnader.....	32 000
39 Ljudupptagningsapparatur.....	50 000
Säger för domstolarna	18 803 200.

* Beräknat belopp.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet.

Sid.		Kronor
40	Ersättning åt domare, vittnen och parter	*900 000
41	Kostnader enligt lagen om fri rättegång	900 000
42	Understöd för utomprocessuell rättshjälp.....	160 000
43	Ersättning för vissa bötesandelar	2 000
44	Ersättning för förlorad in-teckningslösen vid stadsdomstolarna	137 000
44	Resestipendier åt domare och domaraspiranter	10 000
Säger för rättegångsväsendet i allmänhet		2 109 000.

E. Fångvården m. m.

45	Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar	598 500
51	Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader	69 500
53	Fångvårdsanstalterna: Avlöningar	7 539 800
68	Fångvårdsanstalterna: Omkostnader	2 857 000
73	Ersättning för vård av fångar å anstalter, som ej tillhöra fångvården	140 000
74	Interneringsnämnden	44 900
76	Ungdomsfängelnsnämnden	16 800
77	Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport	250 000
78	Skyddskonsulentorganisationen	335 600
83	Övervakning av villkorligt dömda.....	170 000
83	Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.	30 000
84	Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.	140 000
87	Bidrag till svenska skyddsförbundet	100 000
88	Inköp av inventarier m. m. för fångkolonier	60 000
Säger för fångvården m. m.		12 352 100.

F. Uppfostringsanstalterna.

89	Statens uppfostringsanstalt å Bona: Avlöningar.....	346 800
98	Statens uppfostringsanstalt å Bona: Omkostnader.....	147 000
100	Understöd till skyddshemmen å Viebäck.....	100 000
101	Kostnader för transport av minderåriga till uppfostringsanstalt	6 000
Säger för uppfostringsanstalterna		599 800.

G. Diverse.

102	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond.....	617 000
102	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond.....	356 000
102	Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark	39 000
102	Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.....	25 000
103	Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk	3 000
103	Bidrag till den internationella penitentiära kommissionen	1 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
104	Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten	3 000
104	Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Strafferet.....	1 200
104	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	425 000
104	Planering av allmänna arbeten.....	100
105	Extra utgifter	30 000
105	Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.....	*50 000
	Säger för diverse	1 550 300
	Summa	36 874 900.

Sammanfattning.**Bilaga:** Lagberedningens årsredogörelse.

* Beräknat belopp.

Bilaga 5 till

1947 års statsverksproposition.

Tredje huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Ministern för utrikes ärendena anmäler de frågor, som tillhöra regleringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel för budgetåret 1947/48, och anför därvid följande.

A. Utrikesdepartementet.

[1.] **1. Utrikesdepartementet: Avlöningar, förslagsanslag.** För detta anslag, som i gällande riksstat uppförts med 1 015 000 kronor, har Kungl. Maj:t den 12 april 1946 fastställt följande personalförteckning och avlöningsstat:

Personalförteckning.

Befattning.	Tjänstemän å ordinarie stat:	Lönegrad.
A. Diplomatisk eller konsulär personal.		
1 sändebud såsom kabinettssekreterare		B 3
1 chef för handelsavdelningen		B 3
	} eller	B 2
3 utrikesråd såsom avdelningschefer		B 2
10 byråchefer		A 30
9 förste sekreterare		A 26
8 andre sekreterare		A 21
3 förste kanslister eller kanslister		A 16
	} eller	A 12.

B. Övrig personal.

Befattning.	Lönegrad.
1 sändebud och finanssakkunnig	C 12
1 kansliråd och chef för arkivet	A 30
1 kamrerare	A 26
1 förste arkivarie	A 26
2 arkivariar	A 23
1 revisor	A 21
9 kansliskrivare	A 11
16 kanslibiträden	A 7
3 förste expeditionsvakter	A 7
7 expeditionsvakter	A 5
10 kontorsbiträden	A 4.

Tjänsteman å övergångsstat:

B. Övrig personal.

1 förste arkivarie	A 24.
--------------------------	-------

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20:

2 förste sekreterare	Eo 26.
----------------------------	--------

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Avlöning till departementschefen, ministern för utrikes ärendena	30 000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	582 000
3. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	10 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	241 000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:	
a. Representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena	20 000
b. Representationsbidrag till kabinetssekreteraren ..	6 000
c. Hyresbidrag till kabinetssekreteraren	4 000
d. Representationsbidrag till chefen för pressbyrån ..	6 000
	<hr/> 36 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	116 000

Summa kronor 1 015 000.

Såsom chefen för finansdepartementet anført vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor skall från och med nästkommande budgetår dels ministerns för utrikes ärendena avlöning fastställas till 33 600 kronor dels ock kabinetssekreterarebefattningen, som för närvarande är placerad i lönegraden B 3, med bibehållen egenskap av fullmaktstjänst placeras i lönegrad med samma årslön som tillkommer förordnandetjänsteman i nuvarande lönegrad C 12.

Den byrå å utrikesdepartementets personalavdelning, som numera brukar betecknas såsom protokollet, förestods tidigare av en byråchef i lönegraden A 30. Befattningen sattes emellertid år 1924 å övergångsstat, och sedan dess innehavare år 1941 avgått med pension, har en förste sekreterare i lönegraden A 26 förestått byrån, varvid Kungl. Maj:t åt honom tillagt ett särskilt arvode av 2 000 kronor, ungefärligen motsvarande löneskillnaden mellan lönegraderna A 30 och A 26. Frågan om byråchefsbefattningens återförande på ordinarie stat berördes i statsverkspropositionen till 1940 års riksdag, varvid departementschefen anförde bland annat följande:

Byråchefsbefattningen upprättades år 1919, delvis för handläggningen av vissa löpande ärenden av huvudsakligen administrativ natur, såsom organiserandet av kurirtjänsten, förberedandet av utländska studieresor m. m., men i främsta rummet med tanke på nödvändigheten av att inom utrikesdepartementet äga tillgång till en tjänsteman med viss personlig auktoritet, erfarenhet i fråga om formerna för det internationella umgänget och kunskaper om hithörande folkrättsliga bestämmelser samt med uppgift att mottaga och i förekommande fall till vederbörande myndigheter förmedla de främmande diplomaternas framställningar och önskemål i avseende å deras praktiska angelägenheter, rättsliga ställning, privilegier o. s. v. Ifrågavarande tjänst benämnes i internationellt språkbruk service du protocole, och för dess ombesörjande äro tjänstemän av minst legationsråds men oftast högre grad avdelade i, såvitt veterligt, samtliga andra länders utrikesministerier. Förslaget om överförande av befattningen å övergångsstat år 1924 bottnade icke i den uppfattningen, att tjänsten i och för sig skulle vara överflödig, utan fastmera däri, att byråns mera kvalificerade uppgifter ansågos ligga vid sidan av statstjänst i vanlig mening; då byråchefstjänsten en gång bortföle, borde enligt förslaget de nu nämnda uppgifterna lämpligen kunna mot arvode ombesörjas av innehavaren av den eljest oavlönade befattningen som introduktör för främmande sändebud eller eventuellt någon lämplig person utanför departementet. Betänkligheter mot indragningen anfördes redan år 1927 av en ny sakkunnigberedning inom utrikesdepartementet, och senare erfarenheter vore av den art, att man under vanliga förhållanden ej skulle hava tvekat att föreslå befattningens återförande till ordinarie stat. Med hänsyn till tidsförhållandena borde emellertid förslaget uppskjutas till ett annat år. I varje fall hade det visat sig ogörligt att lösa frågan om tjänstens upprätthållande på det år 1924 tänkta sättet.

Senare års erfarenhet har ytterligare bestyrkt nödvändigheten att innehavaren av ifrågavarande tjänst beredes en ställning, som i varje fall i viss mån motsvarar de uppgifter, vilka anförtrotts honom. Befattningen bör från och med nästa budgetår återupptagas å ordinarie stat på sådant sätt att den förste sekreterarebefattning, som provisoriskt tagits i anspråk för uppgiften, ändras till en byråchefsbefattning i lönegraden A 30. Merkostnaden uppväges av att det särskilda arvode, som av Kungl. Maj:t tillerkänts den förste sekreteraren, samtidigt bortfaller. I samband därmed torde det vara ändamålsenligt, att byrån även officiellt erhåller beteckningen »protokollet» och att i personalförteckningen för utrikesdepartementet uppföres en protokollchef; i stället utgår en av de förste sekreterarna.

I statsverkspropositionen till förra årets riksdag erinrade jag om att befattningen som förste arkivarie å övergångsstat komme att bortfalla under 1947, då innehavaren uppnådde pensionsåldern. I anslutning härtill anfördes att arbetsbelastningen inom arkivet numera vore sådan, att någon minskning av personalen säkerligen icke kunde ifrågakomma i samband med vederbörandes avgång. De uppgifter, som jag samtidigt lämnade rörande arkivets ökade arbete, äga fortfarande giltighet. Uppenbart är att arkivets behöriga omhändertvarende förutsätter, att den ordinarie arkivpersonalen icke reduceras. På ordinarie stat bör därför från och med nästkommande budgetår uppföras en förste arkivarietjänst i lönegraden A 26 i ersättning för den befattning å övergångsstat, som i år bortfaller.

Genomförandet av 1944 års personalutrednings förslag rörande enhetlig befordringgång för biträdespersonal medför, att 8 extra ordinarie kontorsbiträden den 1 juli 1947 befordras till kontorsbiträden i lönegraden A 4. Jag föreslår sålunda, att ytterligare 8 kontorsbiträden intagas i departementets personalförteckning.

Vad nu sagts skulle beträffande avlöningsstaten medföra följande förändringar.

Anslagsposten 1. uppräknas med 3 600 kronor.

Anslagsposten 2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän. Avlöningsförhöjningen för kabinettssekreteraren beräknad enligt nuvarande avlöningsbestämmelser föranleder en ökning av 2 000 kronor. Vidare ökas posten med 2 000 kronor motsvarande skillnaden i lön mellan en byråchef å protokollet i lönegraden A 30 och en förste sekreterare i lönegraden A 26. Då en kansli-skrivare i lönegraden A 11, som under krigsåren jämlikt Kungl. Maj:ts beslut varit placerad i Statens utlänningskommission, numera återtagit sin tjänst i utrikesdepartementet, uppstår en ytterligare merkostnad av 4 600 kronor. För högre löneklassberäkning erfordras en ökning med 600 kronor. Enligt dessa beräkningar skulle anslagsposten ökas med $(2\,000 + 2\,000 + 4\,600 + 600 =)$ 9 200 eller från 582 000 till 591 200. — Regleringen av befordringsgången för biträdespersonal enligt 1944 års personalutrednings förslag medför en uppräkningspost av anslagsposten med 25 000, eller till 616 200. — Slutligen föranleder den allmänna löne-regleringen en ökning med 274 000 till 890 200 kronor. — Sammanlagt medföra dessa uppräkningsposter en merbelastning av posten med 308 200 kronor.

Anslagsposten 3. Arvodet bestämda av Kungl. Maj:ts. Denna post nedräknas med 2 000 kronor till följd av att det särskilda arvodet, som hittills utgått till förste sekreteraren å protokollet, bortfaller. Posten, som nu är uppförd med 10 000 kronor, bör sålunda uppföras med 8 000 kronor.

Anslagsposten 4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. För tvenne extra ordinarie förste sekreterarbefattningar kan under nästkommande budgetår beräknas lön enligt lägre löneklass, varigenom en minskad belastning av 1 000 kronor uppstår. Befordran av 5 extra kontorsbiträden, till vilka lön utgått från anslaget A 3, till extra ordinarie kontorsbiträden samt 2 extra

expeditionsvakter, vilkas löner jämväl hitintills belastat samma anslag, till extra ordinarie expeditionsvakter föranleder, genom lönernas överflyttning till förevarande anslagspost, en kostnadsökning å 20 000 kronor (14 000 + 6 000). För övertidsersättning erfordras en ökning av 12 000 kronor samt för högre löneklassberäkning 1 800 kronor. Enligt dessa beräkningar skulle anslagsposten följaktligen ökas med (20 000 + 12 000 + 1 800 — 1 000 =) 32 800 eller från 241 000 till 273 800 kronor. — Regleringen av befodringsgången för biträdespersonal genom överflyttning av dylik personal från anslagsposten 4 till anslagsposten 2 medför en minskad belastning med 24 000 kronor till 249 800 kronor. — Slutligen föranleder den allmänna löneregleringen en ökning med 117 200 kronor till 367 000 kronor. — Sammanlagt blir merbelastningen på denna anslagspost sålunda 126 000 kronor.

Anslagsposten 5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Några ändringar påkallas icke beträffande i denna post ingående anslagsbelopp men jag föreslår, att i avlöningsstaten för nästkommande budgetår delposterna b), c) och d) avseende representations- och hyresbidrag till kabinetssekreteraren samt representationsbidrag till chefen för pressbyrån sammanslås till en enda rubrik benämnd »övriga löneförmåner». Enligt detta förslag skulle delposten representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena uppföras med oförändrat belopp nämligen 20 000 kronor och delposten »övriga löneförmåner» med 16 000 kronor.

Anslagsposten 6. Rörligt tillägg bör med hänsyn till nya beräkningsgrunder i samband med genomförandet av den allmänna löneregleringen minskas med 49 000 kronor. En ökning av omkring 900 kronor föranledes därav, att rörligt tillägg, enligt vad chefen för finansdepartementet anført vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor, skall utgå å avlöning till departementschefen. Enligt dessa beräkningsgrunder skulle posten minskas med (— 49 000 + 900 =) 48 100 kronor från 116 000 till 67 900 kronor.

I fråga om övriga anslagspunkter torde några ändringar icke påkallas.

De sålunda framlagda ändringsförslagen skulle medföra en höjning av förevarande anslag med (+ 3 600 + 308 200 — 2 000 + 126 000 — 48 100 =) 387 700 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna ovan omförmälda förändringar beträffande utrikesdepartementets personalförteckning,

dels godkänna följande avlöningsstat för utrikesdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Avlöning till departementschefen, ministern för utrikes ärendena	33 600
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	890 200
3. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 000

	Kronor.
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	367 000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:	
a. representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena	20 000
b. övriga löneförmåner, <i>förslagsvis</i>	16 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	67 900
Summa kronor	1 402 700.

dels ock till Utrikesdepartementet: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av .. kronor 1 402 700.

[2.] **2. Utrikesdepartementet: Omkostnader, förslagsanslag.** I gällande riksstat är detta anslag uppfört med 612 000 kronor. För anslaget har Kungl. Maj:t den 12 april 1946 fastställt följande omkostnadsstat att tillämpas tills vidare under budgetåret 1946/47:

Omkostnadsstat.

	Kronor.
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	8 000
2. Rese- och flyttningersättningar, <i>förslagsvis</i>	40 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	524 000
4. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	20 000
5. Chiffreringsmateriel	20 000
Summa kronor	612 000.

I anslutning härtill har Kungl. Maj:t den 12 april 1946 föreskrivit, med tillämpning tills vidare under budgetåret 1946/47, att av anslagsposten till expenser må för nedan angivna ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen:

	Kronor.
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	45 000
Övriga expenser:	
Telegram, telefon och annonsering, <i>förslagsvis</i>	200 000
Andra ändamål, <i>högst</i>	279 000
Summa kronor	524 000.

Anslagsposten till rese- och flyttningersättningar har visat sig i förhållande till belastningen vara för snävt tilltagen och bör uppräknas med 15 000 kronor till 55 000 kronor. Å andra sidan kunna omkostnaderna för radio-byrån för nästkommande budgetår väntas nedgå med 15 000 kronor. Då

övriga poster torde böra upptagas oförändrade, erfordras icke någon ändring i anslagsbeloppet för nästkommande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utrikesdepartementet: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 612 000.

[3.] **3. Utrikesdepartementet: Förstärkning av personalorganisationen.** Förevarande anslag, varunder sammanföras de kostnader, som motsvara förstärkning av utrikesdepartementets personal utöver vad som kunde anses normal personaltillgång under tiden före kriget, är i gällande riksstat uppfört med 320 000 kronor. För budgetåret 1944/45 utgick anslaget med 430 000 kronor och för budgetåret 1945/46 med 440 000 kronor.

I statsverkspropositionen till förra årets riksdag framhölls, att utrikesdepartementets behov av arbetsförstärkning utöver den personal, som fanns tillgänglig under tiden före kriget, icke kunde förväntas bortfalla i samband med övergången till fredsförhållanden. En viss merbelastning under nästkommande budgetår av förevarande anslag torde icke kunna undvikas på grund av dels den utbyggnad utrikesdepartementets handelsavdelning undergått under det senaste året, dels ock nödvändigheten att anlita extra arbetskraft för vissa ur krigsförhållandena härledande uppgifter. Nyanställningar och arvodesförhöjningar föranleda en ökad belastning av 21 000 kronor. Ökning av skrivbiträdespersonalen och befordringar inom denna medför en kostnadsökning av 40 000 kronor. Rörligt tillägg bör med hänsyn till ökat antal placeringar i löneplan Ex uppräknas med 12 000 kronor. I enlighet härmed skulle anslaget ökas med $(21\ 000 + 40\ 000 + 12\ 000 =)$ 73 000 kronor eller från 320 000 till 393 000 kronor. — Regleringen av befordringsgången för biträdespersonal medför en uppräkning av anslaget med 7 700 kronor till 400 700 kronor. — Slutligen föranleder den allmänna löne- och arvodesregleringen en ökning av anslaget med 83 000 kronor. Å andra sidan bör rörligt tillägg med hänsyn till nya beräkningsgrunder i samband med genomförandet av den allmänna regleringen samtidigt minskas med 13 000 kronor. Enligt dessa beräkningsgrunder skulle hela anslaget ökas med $(73\ 000 + 7\ 700 + 83\ 000 - 13\ 000 =)$ 150 700 kronor till 470 700 kronor eller i runt tal 470 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utrikesdepartementet: Förstärkning av personalorganisationen* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 470 000.

B. Sveriges representation i utlandet.

[4.] 1. **Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m., förslagsanslag.** Detta anslag är i riksstaten för budgetåret 1946/47 uppfört med 4 266 000 kronor. För detsamma gälla dels följande förteckning över diplomatisk och konsulär personal, tjänstgörande utom riket, dels ock följande stat för ortstillägg, respektive avlöningsstat för dylik personal.

Befattning.	Personalförteckning.	Lönegrad.
Tjänstemän å ordinarie stat:		
A. Placerade vid beskickning eller lönat konsulat:		
11 sändebud		B 3
19 sändebud		B 2
7 generalkonsuler		B 2
21 legationsråd, handelsråd eller konsuler		A 30
21 förste legationssekreterare eller vicekonsuler		A 26
11 andre legationssekreterare eller andre vicekonsuler		A 21
28 förste kanslister eller kanslister	{	A 16
	}	eller A 12.
B. Placerade enligt Kungl. Maj:ts beprövande:		
2 legationsråd, handelsråd eller konsuler		A 30.
Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20:		
A. Placerad vid beskickning eller lönat konsulat:		
1 legationsråd		Eo 30
B. Placerade enligt Kungl. Maj:ts beprövande:		
3 förste legationssekreterare eller vicekonsuler		Eo 26
3 andre legationssekreterare eller andre vicekonsuler		Eo 21.

Placering.	Stat för ortstillägg.	Ortstillägg. Kronor.
Sändebud (B 3, B 2).		
Washington		70 000
London		50 000
Berlin, Paris		40 000
Moskva, Rom, Warszawa, Pretoria, Ottawa		25 000
Bern, Bryssel, Haag, Lissabon, Madrid, Ankara, Buenos Aires, Mexico, Teheran		20 000
Helsingfors, Köpenhamn, Oslo, Lima, Rio de Janeiro		18 000
Belgrad, Bukarest, Prag, Kairo, Nanking, Tokio		15 000
Reykjavik		7 000

Generalkonsuler (B 2).

New York	38 000
Chicago, San Francisco	27 000
London	24 000
Hamburg, Calcutta, Sydney	15 000.

Legationsråd, handelsråd, konsuler (A 30, Eo 30).

Förste legationssekreterare, vicekonsuler (A 26, Eo 26).

Andre legationssekreterare, andre vicekonsuler (A 21, Eo 21).

Placering	Ortstillägg Kronor						
	Leg.-råd	Han- delsråd	Konsu- ler	Förste leg.-sekr.	Vice- konsuler	Andre leg.-sekr.	Andre vice- konsuler
Nordamerikas Förenta Stater, Canada	125 000	125 000	22 000	17 000	16 000	15 000	14 000
Cuba, Venezuela	24 000	24 000	21 000	16 000	15 000	14 000	13 000
Storbritannien, Irland, Brittiska dominions och besittningar utom de amerikanska, Iran, Turkiet	18 000	15 000	15 000	13 000	12 000	11 000	10 000
Syd- och Mellanamerika utom Cuba och Venezuela	14 000	14 000	12 000	9 000	8 000	8 000	7 000
Övriga länder utom nedan angivna	10 000	8 000	8 000	7 000	6 000	6 000	5 000
Danmark, Finland, Norge, Portugal, Frankrike: Rouen....	8 000	6 000	6 000	6 000	5 000	5 000	5 000

Förste kanslister, kanslister (A 16, Eo 16, A 12, Eo 12).

Placering	Ortstillägg Kronor	
	A	B
	Ortstillägg enligt kolumn A må av Kungl. Maj:t anvisas för högst 11 befattningar i lönegraden A 16	
Generalkonsulatet i New York	11 500	9 500
Nordamerikas Förenta Stater utom New York, Canada	10 000	8 500
Brittiska Indien, Cuba, Venezuela.....	9 500	7 500
Storbritannien, Irland, Brittiska dominions och besittningar utom Brittiska Indien och de amerikanska, Iran, Turkiet ..	7 000	5 000
Syd- och Mellanamerika utom Cuba och Venezuela	5 000	3 500
Övriga länder utom nedan angivna	4 000	2 500
Danmark, Finland, Norge, Portugal, Frankrike: Rouen	3 000	1 500

¹ För legationsråd i Washington, som är sändebudets ställföreträdare, ävensom handelsråd i Washington utgör ortstillägget 27 000 kronor.

² För konsul vid generalkonsulat utgör ortstillägget 18 000 kronor.

³ Till tjänsteman vid beskickningen i Washington, som handlägger pressärenden, utgår ett särskilt tillägg av 5 000 kronor.

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 314 000
2. Exspektansarvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	75 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	132 000
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:	
a. Ortstillägg, <i>förslagsvis</i>	1 745 000
b. Barnbidrag, <i>förslagsvis</i>	106 000
c. Utomeuropeiskt tillägg, <i>förslagsvis</i>	271 000
d. Chargé d'affairestillägg, <i>förslagsvis</i>	18 000
e. Bidrag för inköp av automobil, <i>förslagsvis</i>	10 000
f. Ersättning för hållande av automobil, <i>förslagsvis</i>	30 000
g. Förflyttningsbidrag, <i>förslagsvis</i>	30 000
h. Språktillägg, <i>förslagsvis</i>	10 000
i. Prisutjämningsstillägg	333 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	192 000
	Summa kronor 4 266 000.

Såsom chefen för finansdepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor skola fyra sändebudsbefattningar i lönegraden B 3 från och med nästkommande budgetår med bibehållen egenskap av fullmaktstjänster placeras i lönegrad med samma årslön som tillkommer förordnandetjänsteman i lönegrad C 12. Företrädesvis komma dessa befattningar att vara placerade i London, Moskva, Paris och Washington.

I propositionen nr 280/1943. redogjordes bl. a. för en av Amerikautredningen gjord framställning om upprättandet av en beskickning i Ottawa. I samband med att förslag framlades angående förstärkning av Sveriges representation i Canada genom utbyte av därvarande generalkonsulat mot en beskickning framhöll utredningen, att en konsekvens av denna åtgärd vore, att jämväl de svenska representationerna i andra brittiska dominions omorganiserades till beskickningar. Sedermera har en sändebudsbefattning inrättats i Pretoria. Genomförandet av en dylik omorganisation för Australiska Statsförbundets del synes nu, då krigets upphörande möjliggjort återupptagande av mera normala handelsförbindelser, icke längre böra anstå. Enär man sannolikt under en lång följd av år måste räkna med betydande handels- och valutapolitiska svårigheter i samband med återupptagandet och utvecklandet av handelsförbindelserna med det brittiska imperiets olika delar, synes det angeläget, att Sveriges officiella representation förläggas till den plats, där den centrala administrationen är belägen, och samtidigt gives en sådan karaktär, att direkta förhandlingar med respektive regeringar möjliggöras. För att Sverige skall bliva i stånd att på ett tillfredsställande sätt tillvarata sina betydande handelsintressen i Australien, framstår därför en

omläggning av generalkonsulatet i Sydney till en beskickning i Canberra såsom en i hög grad önskvärd åtgärd; detta så mycket mera som det stora flertalet utländska representationer i Australien redan erhållit diplomatisk status. Jag vill tillägga, att kommerskollegium jämte flera av näringslivets huvudorganisationer framhållit angelägenheten av att en beskickning i Australien snarast upprättas. I samband med denna omläggning kommer ett sjöfartskontor att kvarstanna i Sydney för tillvaratagande av det svenska sjöfolkets och sjöfartsnäringsens intressen samt för handläggning av konsulerärenden i övrigt.

Med hänsyn till den synnerligen kända bostadsbristen i Canberra torde små möjligheter förefinnas att där hyra lämpliga utrymmen för kansli och bostad åt sändebudet. I samband med beskickningens upprättande torde det därför bliva nödvändigt att i Canberra låta uppföra en svenska statens fastighet med utrymmen såväl för beskickningens kansli som för bostäder åt sändebudet och, därest så befinnes erforderligt, personalen i övrigt. Frågan om fastighet för beskickningen i Canberra torde, därest framställningen om en sändebudsbefattning i Australiens huvudstad bifalles, senare böra underställas riksdagen.

Jag föreslår följaktligen, att från och med nästa budgetår ur personalförteckningen utgår generalkonsulsbefattningen i Sydney och i stället uppföres en sändebudsbefattning i Canberra i samma lönegrad, B 2. Enligt gällande bestämmelser åtnjuter sändebud förmånen av fri tjänstebostad med uppvärmning och belysning. Främst med hänsyn härtill synes ortstillägget endast behöva undergå en mindre höjning eller till 20 000 kronor från det för närvarande åt generalkonsuln i Sydney utgående ortstillägget av 15 000 kronor.

I proposition nr 196/1946 angående Sveriges anslutning till Förenta Nationerna förutsågs, att Kungl. Maj:t skulle få anledning att inför riksdagen återkomma till frågan om det behov av personalförstärkning inom utrikesförvaltningen, som komme att erfordras för att regeringen skulle bliva i stånd att kontinuerligt följa arbetet inom organisationen. Sedan Sverige numera upptagits i denna, förordar jag, att för uppgiften tills vidare upprättas en befattning i legationsrådsgraden (A 30).

Slutligen anser jag mig böra anmäla, att till utrikesdepartementet ingått framställning från Sveriges allmänna exportförening, Sveriges industriförbund samt Sveriges grossistförbund, vari understrykes önskvärdheten av att förslag framläggas för riksdagen om ersättande av de nuvarande befattningarna såsom chargé d'affaires i Chile, Colombia och Venezuela med sändebudsposter. Ifrågakvarande näringsorganisationer ha motiverat sin hemställan med hänvisning till den ökade betydelse, som måste tilläggas dessa länder såsom marknader för svensk import och export. — Innan frågan om eventuell ändring av Sveriges representation i Sydamerika upptages till prövning synes man böra taga del av de erfarenheter, som må göras av den studiedelegation, som

för närvarande besöker den sydamerikanska kontinenten under ledning av H. K. H. hertigen av Halland.

I fråga om avlöningsstaten torde få anföras följande.

Anslagsposten 1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän. Avlöningsförhöjningen till fyra sändebud i lönegraden B 3 föranleder en ökning av 8 000 kronor vid nuvarande löner. Lönekostnaden för en legationsrådsbefattning vid Förenta Nationerna utgör 11 610 kronor. För högre löneklassberäkning beräknas en merutgift av 3 500 kronor. Anslagsposten bör sålunda höjas med $(8\ 000 + 11\ 610 + 3\ 500 =)$ 23 110, eller till 1 337 110 kronor. — Den allmänna löneregleringen föranleder en uppräknig av posten med 603 800 till i avrundat tal 1 940 000 kronor, innebärande en sammanlagd ökning av anslagsposten med 626 000 kronor.

Beträffande anslagsposten 2. Exspektansarvoden föreslår jag, att till densamma överflyttas de för dyrtidstillägg och rörligt tillägg åt ifrågavarande arvodister erforderliga belopp, vilka hittills utgått från de särskilda anslagen under tredje huvudtiteln till sådana tillägg. Härav följer en uppräknig av anslagsposten med 10 000 kronor.

Anslagsposten 3. Avlöningar till icke-ordinarie personal. En ökning av 72 000 kronor föranledes av den allmänna löneregleringen. Posten, som nu utgör 132 000 kronor, höjes därigenom till 204 000 kronor.

Anslagsposten 4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Delposten för ortstillägg ökas dels med 5 000 kronor motsvarande skillnaden mellan ortstillägg för sändebudet i Canberra och generalkonsuln i Sydney, dels med 27 000 kronor utgörande ortstillägg för den till Förenta Nationernas organisation anknutne tjänstemannen i lönegraden A 30, vilken bör jämföras med legationsråd i Washington, som är sändebudets ställföreträdare. Delposten bör sålunda ökas med $(5\ 000 + 27\ 000 =)$ 32 000 kronor eller från 1 745 000 till 1 777 000 kronor. — Vidare bör, med hänsyn till den aktuella belastningen, delposten till barnbidrag ökas med 19 000 kronor till 125 000 och delposten till utomeuropeiskt tillägg med 8 000 kronor — inkl. 5 000 kronor till ett legationsråd vid Förenta Nationerna — till 279 000 kronor. — Placeringen av en t. f. chargé d'affaires i Wien föranleder uppräknig av delposten till chargé d'affairstillägg med 2 000 kronor till 20 000 kronor. — Vad slutligen delposten till prisutjämnigstillägg beträffar, har det visat sig, att den alltjämt fortgående kraftiga stegringen i prisnivån i ett flertal främmande länder nödvändiggjort förstärkning av det för innevarande år för ändamålet anslagna beloppet; i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen å tilläggsstat I beviljat erforderlig anslagsförhöjning. För att möta ofrånkomliga krav på rimlig anpassning av löneförmånerna under nästkommande budgetår bör icke beräknas ett mindre belopp än 450 000 kronor, innebärande en höjning med 117 000 kronor. — Ett genomförande av berörda förslag skulle innebära en höjning av förevarande anslagspost från 2 553 000 kronor med $(32\ 000 + 19\ 000 + 8\ 000 + 2\ 000 + 117\ 000 =)$ 178 000 till 2 731 000 kronor. Jag föreslår, att i avlöningsstaten för

nästkommande budgetår ovan angivna delposter sammanslås med undantag av delposten prisutjämningsstillägg till en enda rubrik benämnd »särskilda förmåner i övrigt». Enligt detta förslag skulle delposten prisutjämningsstillägg uppföras med 450 000 kronor och delposten »särskilda förmåner i övrigt» med 2 281 000 kronor.

Anslagsposten 5. Rörligt tillägg. Denna anslagspost bör, med hänsyn till nya beräkningsgrunder i samband med genomförandet av den allmänna lönereregleringen, minskas med 64 000 kronor. Posten bör sålunda nedräknas från 192 000 till 128 000 kronor.

I fråga om övriga anslagsposter torde någon ändring icke påkallas.

De sålunda framlagda ändringsförslagen skulle medföra en höjning av förevarande anslag med (626 000 + 10 000 + 72 000 + 178 000 — 64 000 =) 822 000 kronor eller från 4 266 000 till 5 088 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna angivna förändringar beträffande utrikesdepartementets personalförteckning, ävensom följande stat för ortstillägg åt diplomatisk och konsulär personal, tjänstgörande utom riket:

Stat för ortstillägg.

Placering.	Ortstillägg. Kronor.
<i>Sändebud (B 3, B 2).</i>	
Washington	70 000
London	50 000
Berlin, Paris	40 000
Moskva, Rom, Warszawa, Pretoria, Ottawa	25 000
Bern, Bryssel, Haag, Lissabon, Madrid, Ankara, Buenos Aires, Mexico, Teheran, Canberra	20 000
Helsingfors, Köpenhamn, Oslo, Lima, Rio de Janeiro	18 000
Belgrad, Bukarest, Prag, Kairo, Nanking, Tokio	15 000
Reykjavik	7 000
 <i>Generalkonsuler (B 2).</i>	
New York	38 000
Chicago, San Francisco	27 000
London	24 000
Hamburg, Calcutta	15 000

Legationsråd, handelsråd, konsuler (A 30, Eo 30).

Förste legationssekreterare, vicekonsuler (A 26, Eo 26).

Andre legationssekreterare, andre vicekonsuler (A 21, Eo 21).

Placering	Ortstillägg Kronor						
	Leg.-råd	Handelsråd	Konsuler	Förste leg.-sekr.	Vice-konsuler	Andre leg.-sekr.	Andre vice-konsuler
Nordamerikas Förenta Stater, Canada	125 000	125 000	22 000	17 000	16 000	15 000	14 000
Cuba, Venezuela	24 000	24 000	21 000	16 000	15 000	14 000	13 000
Storbritannien, Irland, Brittiska dominions och besittningar utom deamerikanska, Iran, Turkiet	18 000	15 000	15 000	13 000	12 000	11 000	10 000
Syd- och Mellanamerika utom Cuba och Venezuela	14 000	14 000	12 000	9 000	8 000	8 000	7 000
Övriga länder utom nedan angivna	10 000	8 000	8 000	7 000	6 000	6 000	5 000
Danmark, Finland, Norge, Portugal, Frankrike: Rouen	8 000	6 000	6 000	6 000	5 000	5 000	5 000

Förste kanslister, kanslister (A 16, Eo 16, A 12, Eo 12).

Placering	Ortstillägg Kronor	
	A	B
	Ortstillägg enligt kolumn A må av Kungl. Maj:t anvisas för högst 11 befattningar i lönegraden A 16	
Generalkonsulatet i New York	11 500	9 500
Nordamerikas Förenta Stater utom New York, Canada	10 000	8 500
Brittiska Indien, Cuba, Venezuela	9 500	7 500
Storbritannien, Irland, Brittiska dominions och besittningar utom Brittiska Indien och de amerikanska, Iran, Turkiet ...	7 000	5 000
Syd- och Mellanamerika utom Cuba och Venezuela	5 000	3 500
Övriga länder utom nedan angivna	4 000	2 500
Danmark, Finland, Norge, Portugal, Frankrike: Rouen	3 000	1 500

¹ För legationsråd i Washington, som är sändebudets ställföreträdare, ävensom handelsråd i Washington utgör ortstillägget 27 000 kronor.

² För konsul vid generalkonsulat utgör ortstillägget 18 000 kronor.

³ Till tjänsteman vid beskickningen i Washington, som handlägger pressärenden, utgår ett särskilt tillägg av 5 000 kronor.

dels godkänna följande avlöningsstat för diplomatisk och konsulär personal tjänstgörande utom riket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 940 000
2. Exspektansarvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	85 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	204 000
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke- ordinarie tjänstemän:	
a. Prisu'tjämningsstillägg	450 000
b. Särskilda förmåner i övrigt, <i>förslagsvis</i> ..	2 281 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	128 000
	Summa kronor 5 088 000;

dels ock till Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m. för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av kronor 5 088 000.

[5.] **2. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer, förslagsanslag.** För detta anslag, för närvarande uppfört med 470 000 kronor, gäller följande avlöningsstat:

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Avlöningar till icke-ordinarie personal	207 000
2. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän (ortstill- lägg), <i>förslagsvis</i>	200 000
3. Prisu'tjämningsstillägg	30 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	33 000
	Summa kronor 470 000.

Liksom under föregående budgetår har under det innevarande vissa beskickningar och konsulat, vilka under kriget icke kunnat fungera, nu åter trätt i verksamhet. Dessutom har personalen på utrikesdepartementets olika avdelningar, i främsta rummet handelsavdelningen, måst förstärkas. Bl. a. har en ytterligare ökning av antalet attachéer för den skull visat sig oundgänglig. Anslagsposten 1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, bör ökas med 30 000 kronor motsvarande lön till sju nya attachéer. Regleringen av befordringsgången för amanuenspersonal m. m. medför en ökning av 35 000 kronor, i stort selt motsvarande det tilläggsbelopp, som för samma ändamål beviljats å tilläggsstat I till innevarande års riksstat. — I samband härmed tillåter jag

mig erinra om att, i enlighet med vad anmälts till riksdagen (1940 års statsverksproposition), Kungl. Maj:t föreskrivit, att bl. a. högst sju befattningar som attaché skola tillhöra lönegraden Eo 18. I samband med befodringsregleringen för amanuenspersonal m. m. har numera fastställts en ordning, som medger befodran till lönegraderna Eo 18 och Eo 21 efter visst antal tjänsteår. Berörda föreskrifter angående begränsning av antalet attachéer i de olika lönegraderna böra följaktligen upphävas. — Anslagsposten skulle sålunda ökas med (30 000 + 35 000 =) 65 000 kronor eller från 207 000 till 272 000 kronor. Därjämte föranleder den allmänna löneordningen en uppräknings med 146 900 till 418 900 kronor. — Anslagsposten 2. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän (ortstillägg) torde med hänsyn till förutsedda placeringar böra uppräknas med 25 000 kronor eller från 200 000 till 225 000 kronor. — För att möta de krav på löneförbättringar, som kunna förväntas med hänsyn till i utlandet stegrad prisnivå, bör anslagsposten 3. Prisutjämningsstillägg höjas med 20 000 kronor eller från 30 000 till 50 000 kronor. — Slutligen bör anslagsposten 4. Rörligt tillägg med hänsyn till nya beräkningsgrunder i samband med genomförandet av den allmänna löneordningen minskas med 8 100 kronor eller från 33 000 till 24 900 kronor.

En ökning av förevarande anslag skulle alltså erfordras med (65 000 + 146 900 + 25 000 + 20 000 — 8 100 =) 248 800 och anslaget för nästkommande budgetår uppföras med 718 800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för attachéer, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Avlöningar till icke-ordinarie personal	418 900
2. Särskilda löneförmåner:	
a. ortstillägg m. m., <i>förslagsvis</i>	225 000
b. prisutjämningsstillägg	50 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	24 900
	Summa kronor 718 800;

dels ock till Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 718 800.

[6.] **3. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer.** För detta anslag, som i gällande riksstat uppförts med 204 500 kronor, gälla följande personalförteckning och avlöningsstat:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
7 pressattachéer	Eo 26.

Avlöningsstat.

	Kronor .
1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	26 500
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	66 000
3. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän (ortstillägg), <i>förslagsvis</i>	92 000
4. Prisutjämningsstillägg	10 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	10 000
	Summa kronor 204 500.

Under senare tid ha önskemål gjort sig gällande att kunna disponera ytterligare ett antal pressattachébefattningar. Med utgångspunkt från den s. k. Amerikautredningens yttranden rörande effektiviseringen av bl. a. upplysningsverksamheten i Amerika har förslag framlagts om pressattaché vid beskickningen i Buenos Aires, vilket godkänts av 1945 års riksdag. Härutöver har det framstått som önskvärt att beskickningen i Köpenhamn, som ett led i det skandinaviska samarbetet, förstärkes med en särskild tjänsteman för pressangelägenheter i likhet med vad fallet redan är med beskickningarna i Helsingfors och Oslo. Många skäl tala för att dylika befattningar böra knytas jämväl till beskickningarna i Rio de Janeiro och Washington.

En utökning av antalet pressattachébefattningar på sådant sätt, att samtliga här berörda önskemål kunna tillgodoses, anser jag nu icke böra ifrågakomma. Vederbörlig anslagsförhöjning för att möjliggöra förordnande av en ny pressattaché från och med ingången av nästkommande budgetår synes dock böra äskas av riksdagen. Det torde därvid få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan det aktuella behovet av en särskild pressattachébefattning vid de angivna beskickningarna hunnit ytterligare prövas och graderas, besluta om placeringen av den nya befattningen. Jag förordar sålunda, att i personalförteckningen uppföres ytterligare en pressattaché i lönegraden Eo 26. Då ortstillägg utgår från den förslagsvis fastställda anslagsposten 3. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, synes denna icke nödvändigtvis behöva uppräknas med ett mot det dyraste placeringsalternativet svarande belopp. Jag föreslår, att anslagsposten höjes med 17 000 kronor.

Bifall till ovan angivna förslag skulle beträffande avlöningsstaten medföra följande förändringar. Upprättandet av en ny befattning i lönegraden Eo 26 föranleder höjning av anslagsposten 2. Avlöningar till icke-ordinarie personal med ett belopp av omkring 9 000 kronor eller från 66 000 till 75 000 kronor. Därjämte medför den allmänna löneregleringen en uppräknings av posten med 44 000 kronor eller till 119 000 kronor. — Anslagsposten 3. Särskilda löneförmåner för icke-ordinarie tjänstemän (ortstillägg), som för närvarande utgör 92 000 kronor, höjes med 17 000 kronor och uppföres sålunda med 109 000 kronor. — Slutligen bör anslagsposten 5. Rörligt tillägg med hänsyn till nya

beräkningsgrunder i samband med genomförandet av den allmänna löne-regleringen minskas med 1 700 kronor. Posten bör sålunda nedräknas från 10 000 kronor till 8 300 kronor.

Dessa förslag skulle medföra en ökning av anslaget med (9 000 + 44 000 + 17 000 — 1 700 =) 68 300 eller från 204 500 till 272 800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för pressattachéer:

Befattning.	Lönegrad.
8 pressattachéer	Eo 26;

dels godkänna följande avlöningsstat för pressattachéer, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.	Kronor.
1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	26 500
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	119 000
3. Särskilda löneförmåner:	
a. ortstillägg, <i>förslagsvis</i>	109 000
b. prisutjämningsstillägg	10 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	8 300
<hr style="width: 20%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/>	
Summa kronor	272 800;

dels ock till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 272 800.

[7.] **4. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden, reservationsanslag.**

För ifrågakvarande ändamål är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett reservationsanslag av 980 000 kronor, varjämte riksdagen å tilläggsstat I till nämnda riksstat beviljat ett reservationsanslag av 500 000 kronor. Sammanlagt har sålunda under innevarande budgetår 1 480 000 kronor ställts till förfogande för avlöningar åt skrivbiträden.

Såsom framgår av vad Kungl. Maj:t anfört i propositionen (nr 311/46) avseende anslag å tilläggsstat I har det starkt ökade medelsbehovet sin grund dels i en ofrånkomlig ansvällning av kanslipersonalen vid ett stort antal beskickningar och konsulat, dels i den mycket markerade stegringen av prisnivån i olika länder, som nödvändiggjort lönetillägg i betydande utsträckning. Med hänsyn till prisnivåns utveckling i flertalet länder nödgas man räkna med ytterligare någon höjning av utgifterna för löner åt skrivbiträden i utlandet under nästkommande år. Anslaget bör beräknas till 1 520 000 kro-

nor, motsvarande dels höjning till det för löpande budgetår tillhoppa beviljade beloppet, dels ock en uppräknig av 40 000 kronor för möjliggörande av ytterligare erforderliga löneförhöjningar.

Framhållas bör att ifrågavarande anslagsbelopp skall inrymma sådana löneförbättringar, som för de ordinarie tjänstemännen tillgodoses genom de särskilda delposterna till prisutjämnigstillägg och, för vad angår den allmänna löneregleringen, genom uppräknig av respektive anslag på sätt framgår av vad anförts under tidigare anslagpunkter. För närvarande avlönas skrivbiträdespersonalen med arvoden anpassade efter levnadskostnaderna på respektive orter. Avsikten är att från och med budgetåret 1948/49 även för vad angår förevarande anslag införa stat för ortstillägg och avlöningsstat för ernående av större överensstämmelse med det för den diplomatiska och konsulära personalen gällande avlöningsssystemet. I avvaktan på genomförandet av denna reform bör möjlighet föreligga att — vid sidan av den löneanpassning, som arvodessystemet medgiver — redan under nästkommande budgetår låta skrivbiträdespersonalen i viss utsträckning få del av de fördelar, som den allmänna löneregleringen bereder motsvarande i hemlandet tjänstgörande personal.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1 520 000.

[8.] **5. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjante, reservationsanslag.**

För ifrågavarande ändamål är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett reservationsanslag av 364 000 kronor.

Jämväl i fråga om detta anslag har återupprättandet av ett antal representationer, ökad arbetsbelastning vid flertalet beskickningar och utvecklingen av prisnivån i utlandet medfört en ansvällning av utgifterna. Vad som i fråga om nödvändigheten av ytterligare medel till avlöningar anförts under nästföregående punkt, äger tillämpning jämväl å de biträden, som avlönas av medel från nu förevarande anslag. Jag anser mig böra förorda, att detta höjes med 51 000 kronor, motsvarande det förstärkningsbelopp, som för innevarande budgetår redan beviljats å tilläggsstat I.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjante* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 415 000.

[9.] **6. Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän, reservationsanslag.**

Å riksstaten för innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats ett reservationsanslag av 125 000 kronor. Detta belopp torde vara tillräckligt

jämväl för nästinstundande budgetår, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 125 000.

[10.] **7. Ersättningar åt olönade konsuler, förslagsanslag.**

Ifrågavarande anslag är i riksstaten uppfört med 300 000 kronor. För nästinstundande budgetår synes böra anvisas samma belopp, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar åt olönade konsuler* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 300 000.

[11.] **8. Rese- och flyttningersättningar, förslagsanslag.**

För detta ändamål är i riksstaten för budgetåret 1946/47 uppfört ett förslagsanslag av 450 000 kronor. Till följd av flyttningkostnadernas stegring kan belastningen av detta anslag under nästinstundande budgetår väntas komma att ökas, och en förhöjning med 50 000 kronor synes därför påkallad.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rese- och flyttningersättningar* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 500 000.

[12.] **9. Skrivmaterialier m. m. vid beskickningar och konsulat, förslagsanslag.** Detta anslag har i riksstaten för innevarande budgetår uppförts med 400 000 kronor mot 350 000 för nästförflutna budgetår. En förstärkning av anslaget torde jämväl för nästkommande budgetår erfordras med hänsyn till sådan komplettering och förnyelse av kansliinredningar, som under krigsåren måst anstå och som med nuvarande priser innebär en ytterligare merbelastning. Jag föreslår, att anslaget för sådant ändamål höjes med 50 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skrivmaterialier m. m. vid beskickningar och konsulat* anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 450 000.

[13.] **10. Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat, förslagsanslag.** För ifrågavarande ändamål är i riksstaten för budgetåret 1946/47 uppfört ett förslagsanslag av 315 000 kronor. För anslaget gäller följande omkostnadsstat:

	Omkostnadsstat.	Kronor.
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>		15 000
2. Telegram- och telefonkostnader, <i>förslagsvis</i>		300 000
	Summa kronor	315 000.

Då någon ändring av anslaget belopp ej synes böra vidtagas, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 315 000.

C. Internationella förhandlingar m. m.

[14.] **1. Särskilda förhandlingar med främmande makter, förslagsanslag.** Detta anslag är i riksstaten för budgetåret 1946/47 uppfört med 200 000 kronor. Då förhållandena icke minst på det handelspolitiska området under de första efterkrigsåren synas nödvändigöra ofta återkommande förhandlingar med främmande makter, kan belastningen å detta anslag under nästinstundande budgetår väntas komma att ökas. En förhöjning med 100 000 kronor synes påkallad. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda förhandlingar med främmande makter* anvisa ett *förslagsanslag* avkronor 300 000.

[15.] **2. Tillfälliga representationskostnader, reservationsanslag.** Beträffande detta anslag, som för innevarande budgetår uppförts med 25 000 kronor, torde för nästinstundande budgetår någon ändring ej erfordras. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillfälliga representationskostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av ... kronor 25 000.

[16.] **3. Permanenta skiljedomstolens internationella byrå i Haag, förslagsanslag.** På tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 har anvisats ett förslagsanslag av 2 800 kronor avseende Sveriges andel i kostnaderna för byrån under år 1945, vilken skulle gäldas under loppet av år 1946. Byråns utgiftsstat för år 1946 har fastställts till 73 225 floriner, vilket innebär en ökning i förhållande till föregående år med något mer än 3 000 floriner. För täckande av Sveriges bidrag, vilket skall gäldas under år 1947, torde med hänsyn härtill och med ledning av nu gällande växelkurs böra beräknas ett belopp av 3 000 kronor. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Permanenta skiljedomstolens internationella byrå i Haag* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3 000.

[17.] **4. Förenta Nationerna, förslagsanslag.** Sedan Sverige erhållit medlemskap i Förenta Nationerna bör i riksstaten för nästkommande budgetår upptagas anslag för bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för denna organisation för år 1947. Fullständiga uppgifter om de kostnader, som bliva en följd av Sveriges anslutning, hava ännu icke lämnats av Förenta Nationernas generalsekretariat. I avvaktan på den ytterligare utredning som erfordras förordar jag, att i riksstaten för nästkommande budgetår upptages ett anslag å 2 350 000 kronor såsom beräknat belopp.

För vad angår utgifterna för år 1946 ävensom Sveriges bidrag till Förenta Nationernas s. k. rörelsefond komma anslag att äskas i annan ordning.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Förenta Nationerna* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 2 350 000.

D. Diverse.

[18.] **1—2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande behovet av anslag å riksstaten för budgetåret 1947/48 till ersättning till statens allmänna fastighetsfond, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond* för budgetåret 1947/48 anvisa

för 1. *Utrikesdepartementets delfond* ett *förslagsanslag* av kronor 950 000;
för 2. *Byggnadsstyrelsens delfond* ett *förslagsanslag* av .. kronor 199 000.

[19.] **3. Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare, förslagsanslag.** För detta ändamål är i riksstaten för budgetåret 1946/47 uppfört ett förslagsanslag av 250 000 kronor. Under budgetåret 1945/46 uppgingo nettoutgifterna till avsevärt högre belopp beroende på slutredovisning av vissa större med kriget sammanhängande utgiftsposter. Även om belastningen av anslaget för nästkommande budgetår kan förutses uppvisa en icke obetydlig nedgång, torde utgifterna likväl komma att överstiga hittillsvarande anslagsbelopp. En förhöjning av anslaget med 50 000 kronor synes därför påkallad. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 300 000.

[20.] **4. Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslands-svenskar.** Med anledning av inom riksdagen väckta motioner anvisade 1936

års riksdag (rd. skr. nr 217) för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1936/37 under tredje huvudtiteln ett anslag av 50 000 kronor. Riksdagen uttalar därvid, att spørsmålet om storleken av det anslag, som borde avses till förstärkning av understödsfondens avkastning, såvitt anginge tid efter utgången av nämnda budgetår, syntes böra upptagas till prövning i samband med regleringen av utgifterna under riksstatsens tredje huvudtitel för respektive budgetår. Under vart och ett av budgetåren 1937/38—1941/42 anvisades därefter för ifrågavarande ändamål ett belopp av 50 000 kronor. För budgetåret 1942/43 hemställde emellertid understödsnämnden för rysslandssvenskar, under hänvisning till den höjda prisnivån och det därav föranledda ökade hjälpbehovet bland dess klienter, att ett till 80 000 kronor förhöjt anslag måtte beviljas. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1942 års riksdag sistnämnda belopp för ändamålet; samma belopp har beviljats för de därpå följande budgetåren.

I skrivelse den 13 november 1946 har nämnden lämnat en redogörelse för dispositionen av de medel, som för innevarande budgetår stå till förfogande, nämligen dels avkastningen av fonden, vilken ursprungligen utgjorde 74 400 kronor för år men som på grund av omplacering och räntenivåns sänkning numera nedgått till omkring 67 000 kronor, dels ock ifrågavarande anslag 80 000 kronor eller sammanlagt 147 000 kronor. Av detta belopp beräknas omkring 127 000 kronor komma att tagas i anspråk för månadsunderstöd, under det att återstoden förutses komma att utgå för tillfälliga understöd och hjälp för påbörjande av verksamhet. Antalet hos nämnden registrerade behövande rysslandssvenskar utgjorde den 1 oktober 1946 198 huvudmän representerande 292 familjemedlemmar. Av dessa erhöles 113 huvudmän, representerande 167 familjemedlemmar, månadsunderstöd.

Beträffande anslagsbehovet för kommande budgetår framhåller nämnden, att höjningen av folkpensionerna från och med den 1 januari 1948 kommer att medföra en sänkning av månadsunderstöden för vissa understödstagare. Då dessa understöd vore så snävt tillmätta, att man måste räkna med vidtagandet av vissa förhöjningar, kunde emellertid de genom höjningen av folkpensionerna gjorda besparingarna icke helt utnyttjas till sänkning av det belopp, som för innevarande budgetår beräknas för månadsunderstöd. Nämnden ansåge sig på grund härav icke böra räkna med större nedsättning i det för innevarande budgetår avsedda beloppet för månadsunderstöd än 10 000 kronor. Vad anginge posten för tillfälliga understöd och påbörjande av verksamhet ansåge sig nämnden ej böra för kommande budgetår ifrågasätta någon ändring. Den anhåller följaktligen, att för ifrågavarande ändamål måtte anvisas ett från 80 000 kronor till 70 000 kronor reducerat belopp.

Jag ansluter mig till nämndens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av avkastningen av understödsfondens för rysslandssvenskar* anvisa ett anslag av .. kronor 70 000.

[21.] **5. Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige.** I gällande riksstat är detta anslag uppfört med 756 000 kronor att disponeras på följande sätt:

	Kronor.
1. Bidrag till ett svenskt institut för kulturellt utbyte med utlandet (Svenska institutet)	450 000
2. Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet	150 000
3. Bidrag till den svenska rese- och informationsbyrån i New York	31 100
4. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	15 000
5. Upplysningsverksamheten i Sydamerika	50 000
6. Tidningarnas Telegrambyrå för förmedling till utlandet av ekonomiska nyheter rörande Sverige m. m	11 500
7. Ny upplaga av »Sweden Year Book»	20 000
8. Artikel- och illustrationsmaterial för beskickningar och konsulat	10 000
9. Till ministerns för utrikes ärendena förfogande	18 400
	Summa kronor 756 000.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 oktober 1946 ha fyra sakkunniga tillkallats att inom utrikesdepartementet verkställa utredning och avgiva förslag i frågan, huruvida Svenska institutet, Svenska turisttrafikförbundet och andra organisationer för upplysningsverksamhet i utlandet, vilka åtnjuta understöd, kunna helt eller delvis sammanslås ävensom, för den händelse en sammanslagning ej synes böra komma i fråga, huru en klarare avgränsning av nämnda organisationers verksamhetsområden och arbetsuppgifter skall kunna åvägabringas. Då utgiftsposterna icke blott för ovan nämnda organisationer utan även för under övriga angivna punkter avsedda upplysningsverksamhet i utlandet i viss mån beröres av nämnda utredning, synes det för nästkommande budgetår erforderliga anslagsbehovet böra i sina olika delar upptagas till prövning, först sedan utredningen berett möjlighet till ett säkrare bedömande av detsamma. I avvaktan härpå förordar jag, att i riksstaten för nämnda budgetår upptages ett oförändrat anslag såsom beräknat belopp, lämpligen avrundat till 750 000 kronor. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige* för budgetåret 1947/48 beräkna ett anslag av kronor 750 000.

[22.] **6. Utländska pressbesök, reservationsanslag.** Ifrågavarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 25 000 kronor. För nästinstundande budgetår synes böra anvisas samma belopp, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utländska pressbesök* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 25 000.

[23.] **7. Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor.** För ifrågakvarande ändamål har riksdagen för innevarande budgetår beviljat ett anslag av 30 000 kronor. Jag förordar, att samma belopp anvisas för nästinstundande budgetår, och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor* för budgetåret 1947/48 anvisa ett anslag av kronor 30 000.

[24.] **8. Restitutionsnämnden, förslagsanslag.** För ifrågakvarande ändamål har riksdagen för innevarande budgetår beviljat ett anslag av 50 000 kronor. Jämlikt lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom ankommer det på restitutionsnämnden att pröva däri avsedda frågor om egendoms återställande och om ersättning för egendom, som skall återställas. Nämnden kan jämväl förordna om kvarstad å sådan egendom och skall, då ansökning om egendoms återställande bifalles, omedelbart föranstalta om egendoms omhändertagande, där det ej förut skett. Beslut om kvarstad å egendom kan, på framställning av flykttkapitalbyrån, av nämnden meddelas jämväl i enlighet med bestämmelserna i lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m. Nämnden äger ock att förordna om sådan administration, som avses i lagen den 14 december 1945 om administration av vissa bolag m. m.

Nämnden har meddelat, att dess arbete under innevarande budgetår väsentligen ökats ävensom att dess arbetsbörda sannolikt icke kommer att undergå någon minskning under en väsentlig del av nästkommande budgetår. Enligt nämndens uppfattning torde förevarande anslag böra beräknas även för budgetåret 1947/48 till samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår, eller 50 000 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Restitutionsnämnden* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 50 000.

[25.] **9. Flykttkapitalbyrån, förslagsanslag.** Detta anslag är i riksstaten för budgetåret 1946/47 uppfört med 200 000 kronor. Kungl. Maj:t har den 6 september 1946 för byrån fastställt följande avlöningsstat och omkostnadsstat, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1946/47:

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Arvoden åt ordföranden, ledamöter m. fl., <i>förslagsvis</i>	34 500
2. Kanslipersonal, <i>förslagsvis</i>	85 500
3. Gode män, sysslomän, sakkunnige m. fl., <i>förslagsvis</i>	50 000

Summa kronor 170 000;

Omkostnadsstat.

	Kronor.
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	500
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	5 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	24 500
	Summa kronor 30 000.

Enligt Kungl. Maj:ts samtidigt meddelade beslut må anslagsposterna, med undantag för anslagsposten för sjukvård, ej utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas.

I skrivelse den 16 november 1946 har flykttkapitalbyrån beträffande sin verksamhet påpekat, att byråns uppgifter ständigt ökats särskilt genom att egendom och företag i växande utsträckning belagts med kvarstad respektive försatts under administration i och för avveckling av de tyska tillgångarna i riket. Byrån framhåller vidare, att det nu kan förutses, att avvecklingen av sagda tillgångar samt byråns arbete i övrigt icke torde hinna slutföras under budgetåret 1947/48. I vilken utsträckning verksamheten kommer att pågå under sistnämnda budgetår, anser byrån för närvarande synnerligen svårt att bedöma. På grund härav hemställer byrån, att för densamma under budgetåret 1947/48 i riksstaten upptages ett förslagsanslag å samma belopp som under innevarande budgetår.

Jag ansluter mig till byråns förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flykttkapitalbyrån* för budgetåret 1947/48 anvisa ett
förslagsanslag av kronor 200 000.

[26.] **10. Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom, förslagsanslag.** För ifrågavarande ändamål har riksdagen för innevarande budgetår beviljat ett förslagsanslag av 100 000 kronor. Jämlikt lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom prövas däri avsedda ersättningsfrågor av restitutionsnämnden; ersättningar, vilka i sådan ordning beslutas, bestridas av förevarande anslag. Under det löpande budgetåret har ersättning endast beviljats i ett fall med 3 500 kronor. Vid bifall till några till restitutionsnämndens prövning överlämnade ansökningar om ersättning synes det sannolikt, att belopp av sammanlagt några tusen kronor kunna komma att utgå. Svårigheter att beräkna storleken av för nästkommande budgetår erforderligt anslagsbelopp föreligga bl. a. därför, att beslut ännu icke fattats, huruvida förenämnda lag kommer att förlängas utöver den 30 juni 1947. Därest så ej sker, kan anspråk på ersättning komma att framställas intill sex månader från det beslut om egendomens återställande enligt nyssnämnda lag delgivits. Enligt restitutionsnämndens uppfattning är det följaktligen icke uteslutet att — även om lagens giltighet

upphör med utgången av innevarande budgetår — ersättningsfrågor av nu ifrågavarande slag komma att avgöras först under nästkommande budgetår.

Jag föreslår, att anslaget för nästkommande budgetår upptages med ett till 50 000 kronor reducerat belopp, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 50 000.

[27.] **11. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, reservationsanslag.** Beträffande detta anslag, som i gällande riksstat är uppfört med 15 000 kronor, torde någon anledning till ändring ej föreligga, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 15 000.

[28.] **12. Extra utgifter, reservationsanslag.** Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 20 000 kronor. För budgetåret 1942/43 beviljade riksdagen för ändamålet ett till 30 000 kronor förhöjt anslag, vilket åter sänktes till 20 000 kronor för budgetåret 1943/44. Samma belopp har anvisats för budgetåren 1944/45—1945/46. En tillfällig förstärkning beviljades av 1944 års riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44. Anslaget har även de senaste åren visat sig bliva så hårt anlitat, att en förhöjning framstår som ofrånkomlig. Jag förordar, att anslaget ökas med 10 000 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 30 000.

[29.] **13. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.** I enlighet med vad chefen för finansdepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor torde för bestridande av kostnaderna för barntillägg under budgetåret 1947/48 åt befattningshavare i utrikesdepartementet preliminärt böra beräknas ett belopp av 3 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1947/48 beräkna ett *förslagsanslag* av .. kronor 3 000.

Sammanfattning.

Tredje huvudtitelns slutsumma, för budgetåret 1946/47		
utgörande	kronor	13 442 500
kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen att		
för budgetåret 1947/48 uppgå till	»	17 539 300
innebärande en ökning med	kronor	4 096 800.

Vad ministern för utrikes ärendena sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Per Lind.

Register

till

Tredje huvudtiteln för budgetåret 1947/48.

A. Utrikesdepartementet.

Sid.		Kronor.
	Utrikesdepartementet:	
1	Avlöningar	1 402 700
6	Omkostnader	612 000
7	Förstärkning av personalorganisationen	470 000
	Säger för utrikesdepartementet	2 484 700

B. Sveriges representation i utlandet.

		Kronor.
	Avlöningar vid beskickningar och konsulat:	
8	Diplomatisk och konsulär personal m. m.	5 088 000
15	Attachéer	718 800
16	Pressattachéer	272 800
18	Skrivbiträden	1 520 000
19	Extra biträden och vaktbetjänte	415 000
19	Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän	125 000
20	Ersättningar åt olönade konsuler	300 000
20	Rese- och flyttningersättningar	500 000
20	Skrivmaterialier m. m. vid beskickningar och konsulat	450 000
20	Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat	315 000
	Säger för Sveriges representation i utlandet	9 704 600

C. Internationella förhandlingar m. m.

21	Särskilda förhandlingar med främmande makter	300 000
21	Tillfälliga representationskostnader	25 000
21	Permanent skiljedomstolens internationella byrå i Haag	3 000
22	Förenta Nationerna	12 350 000
	Säger för internationella förhandlingar m. m.	2 678 000

¹ Beräknat belopp.

D. Diverse.		Kronor.
Sid.	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:	Kronor.
22	Utrikesdepartementets delfond	950 000
22	Byggnadsstyrelsens delfond	199 000
		1 149 000
22	Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare	300 000
22	Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslandssvenskar	70 000
24	Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige	1750 000
24	Utländska pressbesök	25 000
25	Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor	30 000
25	Restitutionsnämnden	50 000
25	Flykttkapitalbyrån	200 000
26	Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom	50 000
27	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	15 000
27	Extra utgifter	30 000
27	Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	13 000
	<u>Säger för diverse</u>	<u>2 672 000</u>
	<u>Summa kronor</u>	<u>17 539 300</u>

¹ Beräknat belopp.

1947 års statsverksproposition.

Fjärde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 3 januari 1947.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL,
ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, och statsrådet Sköld i egenskap av särskilt förordnad föredragande redogöra härefter för de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1947/48 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet, varvid statsrådet Sköld anmäler den under punkt 169 upptagna frågan samt departementschefen övriga frågor.

Statsrådet Vougt yttrar därvid följande.

Inledning.

Försvarskostnaderna för budgetåren 1942/47 ha i stort sett normerats av 1942 års försvarsbeslut (proposition nr 210; riksdagens skrivelse nr 374), enligt vilket den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter under nämnda budgetår skulle äga rum efter i huvudsak den plan som framlagts i det vid propositionen 1942: 210 fogade statsrådsprotokollet, med de avvikelser därifrån som av riksdagen angivits. Genom försvarsbeslutet fastställdes för angivna uppbyggnadsperiod en för försvarets fredsmässiga utgifter beräknad kostnadsram, i genomsnitt 755 miljoner kronor per år eller totalt 3 775 miljoner kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941, inom vilken uppbyggnadsarbetet efter angivna plan skulle förlöpa. I samband med beslut av 1944 års riksdag om utökning av jakt-

flyget med ytterligare en flottilj förutsattes, med beaktande av att vissa besparingar inom organisationen ansågos möjliga, en utökning av kostnadsramen med 36 miljoner kronor till 3 811 miljoner kronor. Såsom av 1946 års statsverksproposition framgår ha ytterligare besparingar om minst 4 miljoner kronor ansetts möjliga att åvägabringa, varför kostnadsramen numera bör angivas till 3 807 miljoner kronor.

De senaste åren ha vid anmälan av respektive statsverkspropositioner lämnats redogörelser för inom försvarsdepartementet verkställda preliminära beräkningar rörande de verkliga kostnaderna för försvarsbeslutets genomförande, varjämte prognoser framlagts rörande den slutliga belastningen å försvarsbeslutets kostnadsram under hela uppbyggnadsperioden.

Enligt den av mig vid anmälan av 1946 års statsverksproposition lämnade redogörelsen härför beräknades, efter frånräknande av merkostnader på grund av prisstegring sedan den 1 juli 1941, kostnadsramen komma att överskridas med omkring 13 miljoner kronor. I anslagsberäkningarna för innevarande budgetår räknades med i förhållande till 1941 års prisläge avsevärt sänkta drivmedelspriser. Om de anslag, från vilka kostnader för drivmedel bestridas, hade beräknats på grundval av 1941 års prisläge — det prisläge, varå beräkningarna i övrigt rörande belastningen å kostnadsramen grundats — skulle kostnadsramen ha överskridits med omkring 30 miljoner kronor. I samband med redogörelsen för dessa beräkningar framhöll jag, att överskridandet sannolikt skulle ha blivit större, om beräkningarna kunnat grundas på en mera rättvisande redovisning av utgifterna än som kunnat bliva fallet under de tilländagångna beredskapsåren. Det hade nämligen visat sig, att vissa kostnader — såsom för materielunderhåll, familjebidrag, avlöning av personal i lägre befattningar och vissa centrala förvaltningsmyndigheter — under de gångna åren varit för lågt beräknade. Detta hade medfört, att vissa kostnader, som rätteligen skulle ha belastat riksstaten och därmed även försvarsbeslutets kostnadsram, i stället kommit att bestridas av förskottsanslag.

De slutliga kostnaderna för försvarsbeslutets genomförande kunna numera beräknas med något större säkerhet. Med hänsyn till att den under beredskapsåren tillämpade krigstitelredovisningen med ingången av budgetåret 1945/46 kunnat slopas, äro de för nämnda budgetår föreliggande uppgifterna rörande belastningen å de olika anslagen under fjärde huvudtiteln mera rättvisande än för tiden dessförinnan. Belastningssiffrorna för budgetåret 1945/46 bestyrka det föregående år gjorda uttalandet, att kostnaderna för materielunderhåll, familjebidrag m. m. tidigare beräknats för lågt. Å andra sidan har det emellertid visat sig, att anslag för vissa andra ändamål, såsom för avlöningar till aktiv personal och mathållning — delvis på grund av uppkomna personalvakanser — blivit för högt beräknade. Då därjämte pris-sänkningarna å drivmedel genomfördes redan under budgetåret 1945/46, kan belastningen å försvarsbeslutets kostnadsram numera beräknas bli omkring 30 miljoner kronor lägre än enligt föregående års kalkyler. Jag uppskattar alltså den totala belastningen å kostnadsramen till i runt tal 3 790 miljoner

kronor, vilket skulle innebära, att kostnadsramen underskridits med 17 miljoner kronor. Det bör emellertid framhållas, att de angivna beräkningarna fortfarande måste anses vara osäkra, då vissa försvarsutgifter, som måhända åtminstone delvis kunna anses såsom fredsmässiga, bestritts från förskottsanslag, varjämte belastningssiffror saknas för det sista av de i femårsperioden ingående budgetåren.

Såsom i det föregående anförts innebar 1942 års försvarsbeslut endast en plan för försvarets uppbyggnad för budgetåren 1942/47 och icke något beslut rörande försvarsorganisationens utformning för tiden därefter. Det förutsattes nämligen, att frågan därom skulle göras till föremål för ytterligare utredning. Sedan 1945 års riksdag genom propositionen nr 45 beretts tillfälle att yttra sig över de riktlinjer, efter vilka en dylik utredning borde verkställas, har enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1945 tillsetts en kommitté — 1945 års försvarskommitté — för att verkställa utredning rörande försvarets organisation efter utgången av budgetåret 1946/47 samt framlägga de förslag som av utredningen må föranledas. Av olika skäl har utredningsarbetet inom denna kommitté ännu icke kunnat slutföras, varför förslag i anledning av kommitténs utredningsarbete icke synes kunna föreläggas innevarande års riksdag.

Enligt av Kungl. Maj:t meddelade direktiv ha vederbörande förvaltningsmyndigheter uppgjort sina medelsäskanden för budgetåret 1947/48 i anslutning till de allmänna riktlinjer för försvarsorganisationens utbyggnad, som innefattas i 1942 års försvarsbeslut med däri sedermera beslutade ändringar. I den mån det pågående utredningsarbetet rörande organisationens blivande utformning givit vid handen, att till kostnadsbesparingar ledande förändringar i den gällande organisationen borde genomföras redan från och med budgetåret 1947/48, ha myndigheterna dock enligt Kungl. Maj:ts direktiv haft att framlägga förslag därom. Med anledning av nämnda direktiv delgav överbefälhavaren på ett tidigt stadium försvarsgrenscheferna vissa synpunkter, som borde vara vägledande vid medelsäskandenas upprättande.

Vid bifall till myndigheternas i medelsäskandena för budgetåret 1947/48 framlagda förslag jämte vissa särskilda framställningar om anvisande av medel för nämnda budgetår skulle fjärde huvudtiteln sluta på ett belopp av 816 miljoner kronor, eller 82 miljoner kronor mindre än enligt riksstaten för innevarande budgetår. Organisationen har därvid förutsatts skola vara i stort sett oförändrad. Såsom närmare framgår av det följande har emellertid överbefälhavaren föreslagit en partiell omorganisation av luftbevakningen, varjämte chefen för flygvapnet räknat med omorganisation av vissa flygflottiljer och i anslutning härtill vissa organisationsändringar i övrigt.

Över flertalet förvaltningsmyndigheters medelsäskanden har *överbefälhavaren* i vanlig ordning avgivit utlåtande. Överbefälhavaren har bland annat anförts, att han i början av juli 1946 haft tillfälle att taga del av förvaltningsmyndigheternas preliminära medelsäskanden och därvid kunnat konstatera, att dessa i vissa fall överskred vad som kunde väntas bliva godtaget av

statsmakterna. På grund därav hade myndigheterna anmodats att söka begränsa anslagskraven på driftbudgeten — inklusive på denna budget belöpande avskrivningskostnader för byggnader — så att de icke överskrede årskostnaden för den år 1942 beslutade organisationen med däri beslutade ändringar. Den granskning av förvaltningsmyndigheternas definitiva anslagsäskanden, som överbefälhavaren låtit verkställa, hade visat, att anslagskraven på driftbudgeten, inklusive avskrivningsbehov för byggnader, hölle sig i stort inom ramen för de beräknade kostnaderna enligt nuvarande prisläge vid genomförd organisation enligt 1942 års försvarsbeslut med däri vidtagna ändringar. Den avsevärda minskningen av anslagskraven från försvarsgrenarnas sida vore resultatet av överväganden, som med utgångspunkt från att den största sparsamhet skulle iakttagas verkställt av armé-, marin- och flygförvaltningarna samt arméns fortifikationsförvaltning.

Överbefälhavaren har i sitt utlåtande, med vissa undantag, icke ingått på vare sig ett bedömande av de enskilda anslagskraven eller ett ställningstagande till avvägningen försvarsgrenarna emellan utan förutsatt, att samråd med försvarsdepartementet skulle äga rum i dessa frågor, sedan säkrare hållpunkter vunnits rörande den kostnadsram för försvaret, som kunde beräknas komma att gälla för budgetåret 1947/48. I anledning härav har överbefälhavaren i samband med budgetarbetet beretts tillfälle framföra sina synpunkter rörande föreliggande medelsäskanden.

1945 års försvarskommitté, som anbefallts avgiva utlåtande över myndigheternas medelsäskanden såvitt avser anslag till materielanskaffning m. m., har anfört, att kommittén, utan att förbise, att ett ställningstagande till de framställda förslagen jämväl krävde beaktande av en sådan omständighet som arbetsmarknads- och materialläget, funnit sig böra begränsa sin granskning av de till kommittén remitterade förslagen till en undersökning, om och i vad mån de kunde anses föregripa den pågående utredningen om försvarets organisation. Kommittén erinrade till en början, att åt överbefälhavaren uppdragits att verkställa och till kommittén inkomma med utredning rörande de förändringar i försvarsorganisationen, som borde ifrågakomma för att begränsa de årliga försvarskostnaderna till alternativt 650, 750 och 900 miljoner kronor. Inom envar av dessa alternativa kostnadsramar kunde uppenbarligen olika möjligheter till avvägning mellan försvarsgrenarna tänkas. Vilket utrymme som inom ena eller andra alternativet kunde tillmätas de särskilda försvarsgrenarna vore för närvarande icke möjligt att förutse. Skulle något av de två lägsta alternativen anses böra vinna tillämpning, måste detta uppenbarligen leda till en betydande beskrining av den nuvarande organisationen. Vid en tillämpning av det högsta av de tre berörda alternativen skulle den erforderliga beskriningen givetvis icke på långt när bli av samma omfattning. I det läge, vari kommitténs utredning för närvarande befunne sig, bjöde tydligen försiktigheten att, så långt det utan äventyrande av försvarets effektivitet vore möjligt, tills vidare undvika för framtiden bindande dispositioner av större omfattning.

Vid beräkningen i det följande av anslagen för budgetåret 1947/48

ha de av försvarskommittén anförda synpunkterna beaktats. Anslag för utgiftsändamål utom ramen för den nuvarande organisationen ha således äskats endast i sådana fall, då försvarskommitténs utredningsarbete ansetts icke kunna föregripas därav. Även vid prövningen av medelsäskanden för ändamål, som ligga inom ramen för gällande organisation, har särskild återhållsamhet iakttagits. Detta gäller speciellt beträffande anslag för materielanskaffning.

En avsevärd begränsning av materielanskaffningen har, med beaktande av den omfattande materielanskaffning som skett under de senaste åren, ansetts kunna vidtagas utan att försvarets beredskap därigenom äventyras. Jag vill emellertid understryka, att materielanskaffningen icke utan våda för försvarets effektivitet kan på detta sätt inskränkas under en följd av år. En avsevärd ökning av kostnaderna för anskaffning av materiel, främst för armén och marinen, är alltså vid oförändrad försvarsorganisation att emotse inom de närmaste åren, därest riksförsvaret skall motsvara de krav som kunna ställas på detsamma. Även vissa anslag för andra ändamål än materielanskaffning ha övergångsvis kunnat beräknas till lägre belopp än som på längre sikt är att påräkna. Med hänsyn till de omfattande vakanserna inom försvaret ha nämligen avlöningsanslagen samt de s. k. öresanslagen — främst mathållnings- och intendenturmaterielanslag — beräknats lägre än normalt. Även vissa övningskostnader kunna av samma anledning beräknas öka under kommande år.

Fjärde huvudtitelns slutsumma utgör enligt riksstatsförslaget 798 miljoner kronor, innebärande en minskning i förhållande till riksstaten för budgetåret 1946/47 med 100 miljoner kronor. En mera rättvisande jämförelse erhålles emellertid, om merkostnaderna för löneroglering för befattningshavare i statens tjänst frånräknas. Dessa merkostnader kunna, inberäknat kostnaderna för ifrågasatt löneroglering för fast anställt manskap m. m., uppskattas till omkring 33 miljoner kronor, och anslagssumman för nästa budgetår skulle alltså efter frånräknande härav utgöra 765 miljoner kronor. Minskningen i förhållande till innevarande års riksstat skulle uppgå till 133 miljoner kronor.

Utgiftsminskningen hänför sig väsentligen till anslagen för anskaffning av materiel. Genom bortfallet av ett flertal för femårsperioden 1942/47 anvisade anslag av engångsnatur minska sålunda materielanskaffningsanslagen med 130 miljoner kronor. Anslagsminskningen skulle ha blivit ännu större, om icke medelsanvisningen för övningsammunition vid armén från och med nästa budgetår måst uppräknas med 10 miljoner kronor på den grund att för beredskapsändamål anskaffad ammunition med hänsyn till lagrens minskning icke längre kan, såsom under femårsperioden skett, utnyttjas för övningsändamål. Genom minskning av antalet värnpliktiga och fast anställt manskap med rätt till naturaförmåner m. m. beräknas sjukvårds-, mathållnings- och intendenturmaterielanslag minska med 5 miljoner kronor, varav 2 miljoner kronor hänföra sig till vakanser i manskapsgraderna. Å anslaget till bidrag till ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, beräknas en automatisk utgiftsminskning med 1 miljon kronor. Slutligen har i riksstatsförslaget preliminärt räknats med att anslaget till avveckling av beredskapen

m. m., för innevarande budgetår 10 miljoner kronor, skall kunna minskas med 5 miljoner kronor. Här angivna kostnadsminskningar sluta på ett sammanlagt belopp av 141 miljoner kronor. Å andra sidan ha emellertid vid anslagsberäkningarna måst beaktas vissa kostnadsökande faktorer. Bland dessa må nämnas den vid 1946 års riksdags höstsession beslutade höjningen av premierna till vissa värnpliktiga, vilken föranleder en merkostnad av drygt 2 miljoner kronor. Det våren 1946 träffade kollektivavtalet med försvarets arbetare vållar en kostnadsökning av 8 miljoner kronor. Den fortsatta utbyggnaden av flygvapnets personalorganisation beräknas föranleda en merkostnad av 1 miljon kronor, och anslagen till ersättning till försvarets fastighetsfond öka med 4 miljoner kronor. Efter avdrag för de sålunda angivna kostnadsökningarna kvarstår en nettominskning, såvitt avser här särskilt berörda utgiftsändamål, om 126 miljoner kronor. Huvudtitelns slutsumma, efter avdrag för merkostnaderna i anledning av löneregleringen, minskas såsom nyss nämnts med 133 miljoner kronor, varför av kostnadsminskningarna ett belopp av 7 miljoner kronor återstår att redovisa. Detta hänför sig till ett flertal olika faktorer, såsom minskade bränslekostnader, sänkta drivmedelspriser och begränsning av fartygsrustningarna på grund av personalvakanser.

Vid budgetarbetet har ägnats särskild uppmärksamhet åt de avsevärda reservationer, som vid utgången av budgetåret 1945/46 förelågo å fjärde huvudtiteln. Dessa uppgingo enligt budgetredovisningen till sammanlagt 755 miljoner kronor, varav 464 miljoner kronor avsågo s. k. fortsättningsanslag ävensom för nämnda budgetår nyuppförda anslag, medan återstoden, 291 miljoner kronor, rörde äldre anslag. Efter samråd med chefen för finansdepartementet har jag kommit till den uppfattningen, att i samband med budgetarbetet inga särskilda åtgärder för nedbringande av reservationerna böra vidtagas. Granskning av föreliggande reservationer verkställes successivt inom försvarsdepartementet, varvid särskilt prövas, i vad mån reserverade medel fortfarande erfordras för de med anslagen avsedda ändamålen. I anledning av denna granskning ha betydande belopp kunnat överföras till budgetutjämningsfonden.

Vad först angår de äldre anslagen får jag erinra, att i propositionen 1945:386 framlades förslag om fortsatt disposition av vissa dylika anslag, varvid förutsattes en begränsning av dispositionsrätten med omkring 90 miljoner kronor, vilket belopp skulle successivt överföras till budgetutjämningsfonden. Reservationerna å de äldre anslagen ha även av andra skäl avsevärt nedgått. Medan summan av dessa reservationer vid ingången av budgetåret 1945/46 utgjorde 526 miljoner kronor, uppgingo de, såsom nyss anförts, vid utgången av samma budgetår till 291 miljoner kronor, alltså en minskning med 235 miljoner kronor. Det torde finnas anledning räkna med att ytterligare belopp skola kunna överföras till budgetutjämningsfonden.

Reservationerna å fortsättningsanslagen utgjorde vid ingången av budgetåret 1945/46 tillhoppa 308 miljoner kronor. Vid utgången av samma budgetår

förelågo å dessa anslag jämte under budgetåret nyuppförda anslag reservationer å sammanlagt 464 miljoner kronor, varför reservationerna ökats med icke mindre än 156 miljoner kronor. Största delen av reservationerna, omkring 410 miljoner kronor, hänför sig till anslag för anskaffning och underhåll av tygmateriel vid armén, fartyg och annan teknisk materiel vid marinen samt flygmateriel. Dessa reservationer föranledas i huvudsak av bristen på arbetskraft och materiel med därav följande leveranssvårigheter men ha till en del även vållats av verkstadskonflikten 1945. I vad rör anskaffningsanslagen, vilka äro i huvudsak disponerade genom träffade leveransavtal och andra åtgärder, ha särskilda åtgärder för nedbringande av reservationerna icke för närvarande ansetts påkallade. Vad däremot angår underhållsanslagen ävensom vissa andra anslag av löpande natur ha enligt beslut av Kungl. Maj:t tillhoppa 15 miljoner kronor av förefintliga behållningar i samband med budgetredovisningen per den 30 juni 1946 överförts till budgetutjämningsfonden. Denna åtgärd har i stort sett betingats av de speciella förhållanden med avseende å medelsredovisningen, som varit rådande under beredskapstiden och som i viss mån fortfarande föreligga under tiden för beredskapens avveckling.

Vid anmälan av 1946 års statsverksproposition berörde jag i korthet det rationaliserings- och besparingsarbete, som inom försvaret bedrivs genom såväl försvarets egna myndigheter som de särskilda organ som tillskapats i sådant syfte, främst statens organisationsnämnd med försvarets centrala organisationskommitté ävensom statens sakrevision. Jag omnämnde därvid, att organisationsnämnden på grundval av försök, som utförts vid Älvsborgs regemente, framlagt förslag till normalorganisation av infanteriregemente och att organisationsnämnden räknade med avsevärda besparingar genom förslaget genomförande. Vid anmälan av propositionen 1946:120, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1946/47, lämnade jag därefter (s. 22 ff.) en mera ingående redogörelse för innebörden av nämndens förslag till normalorganisation för infanteriregemente.

Rationaliserings- och besparingsarbetet bedrivs fortfarande med all kraft inom olika delar av försvaret. För närvarande föreligger ett av organisationsnämnden framlagt förslag till försöksorganisation vid Stockholms kustartilleriförsvaret. Vidare har nämnden förebragt utredning angående eldnings-, underhålls- och reparationstjänsten vid försvarets ång- och värmecentraler. Även beträffande andra speciella förvaltningsområden inom försvaret föreligga eller väntas inom den närmaste tiden komma att föreligga förslag till rationaliseringar. Den av organisationsnämnden föreslagna normalorganisationen för infanteriregemente har under år 1946 med gott resultat prövats vid Älvsborgs regemente och torde med vissa jämkningar kunna tillämpas även vid andra regementen. Till vissa med rationaliseringen sammanhängande frågor rörande personalorganisationen får jag återkomma vid anmälan senare under riksdagen av arméns anslag till avlöningar till aktiv personal m. fl. Vid de anslagsberäkningar, som nu framläggas, har hänsyn som regel icke kunnat tagas till den ändrade regementsorganisationen.

Anslagsberäkningarna för nästa budgetår påverkas däremot i viss mån av andra pågående eller nyligen avslutade utredningar rörande skilda delar av försvarsorganisationen.

För närvarande pågår utredning rörande den centrala förvaltningsorganisationen inom försvaret. Genom beslut den 4 oktober 1946 har nämligen Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för försvarsdepartementet att tillkalla utredningsmän för att inom försvarsdepartementet biträda med översyn av försvarets centrala förvaltningsmyndigheters organisation. Med stöd av detta bemyndigande har jag den 11 november 1946 tillkallat utredningsmän. Beträffande de direktiv som gälla för utredningen får jag hänvisa till den redogörelse som lämnas i årets kommittéberättelse. Med hänsyn till utredningen måste krav på ökning av personalorganisationen vid förvaltningarna fortfarande bedömas restriktivt.

1946 års manskapslöneutredning, vilken tillkallats för att inom försvarsdepartementet biträda med utredning beträffande manskapslönerna vid försvaret m. m., torde i dagarna avgiva betänkande med förslag i ämnet. I avvaktan på betänkandets remissbehandling kan slutlig ställning icke tagas till anslagsfrågor, som beröras av förslaget.

Fjärde huvudtiteln avlöningsanslag och personalförteckningar kunna även påverkas av det förslag, som inom kort läser komma att framläggas av försvarets tjänsteförteckningssakkunniga. Avsikten är, att förslaget efter remissbehandling i erforderlig omfattning skall underställas riksdagens prövning.

[1.] Ändrad uppställning av fjärde huvudtiteln.

Vid 1941 års riksdag löstes på förslag av Kungl. Maj:t den då sedan lång tid aktuella frågan om ändrad uppställning av fjärde huvudtiteln. Vid den reform, som då genomfördes, var det emellertid icke möjligt att genomgående omarbete de för de särskilda anslagen gällande staterna till överensstämmelse med de principer, som i allmänhet tillämpas beträffande anslag under andra huvudtitlar. En allmän översyn av statuppställningarna syntes därför önskvärd. Till fullföljande av ett utav min företrädare i ämbetet givet uppdrag överlämnade försvarets civilförvaltning med skrivelse den 23 maj 1944 förslag till allmän revision av statuppställningarna. I anledning av detta förslag var vid framläggandet av 1945 års statsverksproposition frågan om ändrad uppställning av fjärde huvudtiteln samt revision av de för anslagen gällande staterna föremål för övervägande. Med hänsyn till vikten av att möjligheterna till kontroll av belastningen å 1942 års försvarsbesluts kostnadsram ej gingo förlorade genom alltför ingripande ändringar i anslagsuppställningen föreslogos för budgetåret 1945/46 på grundval av civilförvaltningens förslag allenast vissa smärre jämkningar beträffande statuppställningar m. m.

Vid framläggandet av 1946 års statsverksproposition erinrade jag, huru som överbefälhavaren i utlåtande över förvaltningsmyndigheternas anslagsäskanden för budgetåret 1946/47 ifrågasatt vissa ytterligare ändringar i fjärde huvudtiteln uppställning samt att även chefen för försvarsstaben framlagt